OMGEVINGSDIENST
ZUIDOOST-BRABANT

Bijlage 1
Catalogus
Cultuurhistorische Inventarisatie
Erfgoedkaart Reusel-De Mierden
Versie 2020

Bijlage oorspronkelijk behorende bij het rapport uit 2012:

Kempisch erfgoed in beeld.
Een regionale erfgoedkaart voor de Kempen- en A2 gemeenten Bergeijk, Bladel, Eersel, Oirschot, Reusel-De Mierden, Waalre, Valkenswaard, Cranendonck en Heeze-Leende

Inhoud

1. Inventarisatie fysieke landschap – Reusel-De Mierden 5
1.1. Algemeen 5
1.2. De kaart voor Reusel-De Mierden 5
1.3. Werkwijze bij het maken van het fysieke landschap 7
1.4. De kaart van het fysieke landschap 10
Thema: 1 Lage zandgronden 10
Thema: 2 Lage dekzandruggen 10
Thema: 3 Hoge dekzandruggen 10
Thema: 4 Duinen en stuifkoppen 11
Thema: 5 Laagte op het Hoge 14
Thema: 6 Dalen op het Hoge 15
Thema: 7 Beken 17
Thema: 8 Moeren op het Hoge 18
Thema: 9 Heide 22
Thema 10 is vervallen
Thema: 11 Restbossen 24
2. Inventarisatie historisch landschap – Reusel-De Mierden 27
2.1 Algemeen 27
2.2 Thema's 34
Thema: 12 Oude infrastructuur 34
Thema: 13 Doorgaande wegen 36
Thema: 14 Lokale wegen 45
Thema: 15 Gegraven waterlopen 54
Thema: 16 Molens 55
Thema: 17 Gehuchten 60
Thema: 18 Heerlijkheden 69
Thema: 19 Landgoederen 77
Thema: 20 Bosbouw 85
Thema: 21 De oude Akkers 87
Thema: 22 Ontginningen 95
Thema: 23 Beemden 100
Thema: 24 Bestuurlijk 103
Thema: 25 Militair 107
Thema: 26 Kerkelijk 110
Thema: 27 Meubilair 134
Thema: 28 Grondstofwinning 147
Thema: 29 Industrieel 150
Thema: 30 Woonwijken 159
Thema: 31 Historische (steden)bouwkunst 161
3. Inventarisatie archeologisch landschap – Reusel-De Mierden 205
Thema: 32 Bewoning 206
Thema: 33 Cultus/heiligdom 241
Thema: 34 Begraving 246
Thema: 35 Infrastructuur 260
Thema: 36 Agrarische productie 264
Thema: 37 Grondstofwinning 272
Thema: 38 Industrie en nijverheid 274
Thema: 39 Depot 278
Thema: 40 Onbekend 281
Bibliografie Reusel-De Mierden 319

 : Exacte locatie onbekend. Staat nog niet op de erfgoedkaart

Uitleg erfgoedkaart en leeswijzer

In deze catalogus worden de resultaten van de inventarisatie van de erfgoedkaart van Reusel-De Mierden beschreven. De erfgoedkaart is een GIS-kaart met een groot aantal lagen, die grofweg zijn ingedeeld naar landschap, historie en archeologie. Binnen deze hoofdindeling zijn de geinventariseerde gegevens verder onderverdeeld naar thema en naar type gebied of object (ofwel subthema genoemd). Bij ieder thema en subthema wordt een korte toelichting gegeven. Daarop volgt de inventarisatie van objecten en gebieden, geordend per thema en subthema. Elk object of gebied bezit een eigen “Uniek nummer” dat als volgt is opgebouwd:
gemeentenummer.themanummer.subthemanummer.volgnummer (bijv. 1.14.4.085).

Alle objecten en gebieden zijn in de beschrijving van deze catalogus genummerd en deze nummers komen als oproepbare labels op de erfgoedkaart terug, voorafgegaan door het subthemanummer, het thema-nummer en het gemeentenummer. Vanaf de kaart kan een object dus snel worden teruggevonden. De beschrijving van ieder object geeft minimaal een identificatie, vaak een korte beschrijving en soms een uitvoerige behandeling. In een aantal gevallen wordt (via de voetnoten) naar verdere literatuur verwezen. Voor het overige wordt stilzwijgend verwezen naar het informatiesysteem van het regionaal archief, waarmee op adres zowel literatuur als afbeeldingen gevonden kunnen worden.

In principe krijgt ieder thema één laag, maar als daarbij meerdere dimensies (punt, lijn, vlak) betrokken zijn, zijn het even zovele kaartlagen. Als die lagen met oplopend nummer gestapeld worden en binnen ieder thema de punten boven de lijnen en die boven de vlakken, wordt in de meeste gevallen een goed beeld verkregen. Wel is het zo dat het beeld bij kleinere schalen snel erg vol loopt. Het is dan zaak enkele lagen "uit" te zetten. Al deze lagen worden het best bekeken op de ondergrond van de reconstructie van het fysieke landschap.

In hoofdstuk 1 wordt de reconstructie van het natuurlijk landschap in Reusel-De Mierden beschreven voordat de middeleeuwse mens daarin grote ingrepen deed. Deze lagen zijn genummerd thema 1 tot en met 11. In hoofdstuk 2 wordt een reconstructie van het historische landschap in Reusel-De Mierden beschreven, zoals dat onder invloed van de mens tot stand kwam. Deze groep omvat de lagen 12 tot en met 31. Naast veranderingen in het landschap na 1830 is ook de uitgroei van de dorpen en de industrialisatie hier in meegenomen. Diverse (sub)thema’s kunnen in de toekomst nog verder uitgewerkt worden, waaronder bijvoorbeeld de wegen en groenstructuren. Er kunnen zich echter ook nieuwe thema’s voordoen of thema’s die nu nog niet aan de orde zijn gekomen, waaronder het immateriële erfgoed zoals tradities en voorwerpen. De catalogus is dan ook zo opgezet dat het systeem makkelijk aan te vullen is, mocht dat nodig zijn. In hoofdstuk 3 wordt tot slot het archeologisch (niet-zichtbare) erfgoed beschreven, in de thema’s 32 tot en met 40.

De volgende pagina geeft een totaal overzicht van alle mogelijk voorkomende thema’s en subthema’s in de Kempen.

Thema's en subthema's die voor de A2 en de Kempengemeenten van toepassing (kunnen) zijn:

Thematische indeling fysisch landschap (thema 10 is vervallen)									
01 Lage zandgronden	**02 Lage dekzandruggen**	**03 Hoge dekzandruggen**	**04 Duinen en stuifkoppen**	**05 Laagte op het Hoge**	**06 Dalen op het Hoge**	**07 Beken**	**08 Moeren op het Hoge**	**09 Hei**	**11 Restbossen**
1. Lage zandgronden	2. Lage dekzandruggen	3. Hoge dekzandruggen	1. Akkerrandwal	1. Pingo-ruïne	1. Dal	1. Beekloop	1. Ven	1. Hei in 1840	1. Restbos
			2. Duin	2. Andere laagte	2. Rijt	2. Oude meander	2. Moeras	2. Hei in 1900	2. Ecologisch oud bos
			3. Kamduinen			3. Overstromingsgebied	3. Veengebied, actueel	3. Hei in 1930	
			4. Uitblazingslaagte				4. Veengebied, verdwenen	4. Hei in 1950	
			5. Fort				5. Wijstgronden		
Thematische indeling historisch landschap									
12 Oude infrastructuur	**13 Doorgaande wegen**	**14 Lokale wegen**	**15 Gegraven waterlopen**	**16 Molens**	**17 Gehuchten**	**18 Heerlijkheden**	**19 Landgoederen**	**20 Bosbouw**	**21 Oude akkers**
1. Pre-historische wegen	1. Doorgaande weg	1. lokale weg	1. Kanaal	1. Windmolen	1. Groot dorp	1. Kasteel	1. Gracht	1. 1500-1750	1. Akkerwal
2. Romeinse wegen	2. Halte	2 Voorde / brug	2. Molenloop	2. Watermolen	2. Klein dorp	2. Hoofdhoeve	2. Herberg	2. 1750-1850	2. Besloten akker
3. Voorde	3. Oude rijksweg		3. Sloot	3. Rosmolen	3. Groot gehucht	3. Hoeve	3. Hoeve	3. 1850-1900	3. Open akker
4. Middeleeuwse hoofdweg	4. Railweg		4. Haven	4. Torenmolen	4. Klein gehucht	4. Heerlijkheidsgebied	4. Klooster	4. 1900-1930	4. Steilrand
	5. Trekpad		5. Gracht	5. Motormolen	5. Huizengroep	5. Relatie	5. Laan		
	6. Veer		6. Sluis	6. Molenbiotoop	6. Verspr aan str	6. Voorhof	6. Landgoedgebied		
	7. voorde / brug			7. Molenberg	7. Compact aan str	7. Kasteelboerderij	7. Landhuis		
	8. Plein			8. Molenwiel	8. Verspreid		8. Omgrachte hoeve		
	9. Poort			9. Molenvloed			9. Ontginningsstructuur		
	10. Spoorbrug			10. Watervluchtmolen			10. Zichtlijn		
	11. Tol(huis)			11. Water- en windmolen			11. Park		
	12. Holle weg						12. Tuin		
	13. Jaagpad						13. Vijver		
	14. Grenspost						14. Villa		
	15. Laanbeplanting						15. Wal		
							16. Overig		
22 Ontginningssystemen	**23 De beemden**	**24 Bestuurlijk**	**25 Militair**	**26 Kerkelijk**	**27 Meubilair**	**28 Grondstofwinning**	**29 Industrieel**	**30 Woonwijk**	**31 Historische bouwkunst**
1. Veenontginning	1. Bocht	1. Galg	1. Begraafplaats	1. Kerk	1. Bijzondere boom	1. Boerenkuil	1. Arbeiderswoning	1. Arbeidersbuurt	1. Woonhuis
2. Beekdalontginning	2. Dijk	2. Gemeynte	2. Blokhuis	2. Begraafplaats	2. Fontein	2. Peelbaan	2. Brouwerij	2. Company-town	2. Boerderij
3. Bosontginning	3. Dijkputten	3. Gevangenis	3. Boerenschans	3. Calvarieberg	3. Gedenkteken	3. Turfhok	3. Directeurswoning	3. Lintbebouwing	3. Villa
4. Heideontginning	4. Dijksloot	4. Grensmarkering	4. Fort	4. Graf	4. Hek	4. Turfvaart	4. Fabrieksgebouw	4. Stationswijk	4. Cafe
5. Populierenlandschap	5. Eendenkooi	5. Raadhuis	5. Kazemat	5. Heiligenbeeld	5. Kinderkolonie	5. Moerput	5. Fabrieksterrein	5. Tuinwijk	bedrijfsruimte
6. Streepjesverkaveling	6. Hek	6. Rechtbank	6. Linie	6. Kapel	6. Poel	6. Uitgelaagd perceel	6. Gezondheidszorg	6. Villawijk	6. Bakhuis
7. Voorpootstrook	7. Hooiland	7. Schepenbank	7. Militair complex	7. Kapelleke	7. Pomp	7. Zandwinput	7. Hoge schoorsteen	7. Wederopbouwwijk	7. Schuur/bijgebouw
8. Zandontginning	8. Keetveld	8. Vrijheid	8. Militair oefenterrein	8. Klooster	8. Schaapskooi	8. Stuifzandwinning	8. Hopeest	8. Woonwijk	8. Koetshuis
9. Ruilverkaveling	9. Schouwsloot	9. Diversen	9. Schans	9. Kloosterterrein	9. School	9. Leemput	9. Kantorenpark		9. Varia
	10. Sluis		10. Schietveld/berg	10. Kruiseik	10. Sportterrein	10. Steenoven	10. Klokkengieter		
	11. Wiel		11. Schijnboot	11. Kruisweg	11. Straatmeubilair	11. Droogloodsen	11. Leerlooierij		
	12. Vloeiweiden		12. Schootsveld	12. Lourdesgrot	12. Ven	12. Waterputtenweg	12. Loods/pakhuis		
			13. Tankgracht	13. Pastorie	13. Ziekenhuis	13. Pompgebouw	13. Onderwijs		
			14. Vesting	14. Patronaat	14. Verhalen	14. Watertoren	14. Pottenbakkerij		
			15. Vliegveld	15. Religieus groen	15. Gasthuis/armenhuis	15. Visvijvers	15. Smidse		
			16. Oefenlokaal	16. Schuilkerk	16. Kiosk	16. Vismarkt	16. Vlasrootput		
			17. Landweer	17. Seminarie	17. Waterput	17. Turfwinning	17. Weverij		
			18. Wal	18. Stokske	18. Bank				
				19. Wegkruis	19. Winkel				
				20. Mirakelkuil	20. Gemeenschapshuis				
				21. Luihuis	21. Herberg				
					22. Hotel/restaurant				
Thematische indeling archeologisch landschap									
32 Bewoning (inclusief verdediging)	**33 Religie**	**34 Begraving**	**35 Infrastructuur**	**36 Agrarische productie en voedselvoorziening**	**37 Grondstofwinning**	**38 Industrie en nijverheid**	**39 Depot**	**40 Onbekend**	
1. Romeinse villa	1. Kerk	1. Grafheuvel	1. Weg	1. Akker/(moes)tuin	1. Kleiwinning	1 Metaalbewerking	1. Depot	1. Onbepaald	
2. Kasteel	2. Kapel	2. Grafheuvelveld	2. Brug/voorde	2. Celtic Field	2. IJzerertswinning	2 Pottenbakkerij	2. Muntvondst		
3 Kamp	3. Klooster	3. Urnenveld		3. Veekraal/ schaapskooi	3. Turfwinning	3 Steen/ pannenbakkerij			
4 Schans		4. (Vlak)graf	3. Percelering/ verkaveling			4 Vuursteenbewerking			
5 Wal/omwalling	4. Cultusplaats/ heiligdom/tempel	5. Grafveld				5 (Houts)koolbranderij			
6 Nederzetting		6. Kerkhof				6 Leerlooierij			
7 Borg/Stins/Versterkt huis		7. Rijengrafveld				7 Bierbrouwerij			
8 Moated site		8. Onbepaald				8 (Water)molen			
9 Landweer						9 Onbepaald			
10 Onbepaald									

1. Inventarisatie fysieke landschap – Reusel-De Mierden

K.A.H.W. Leenders

1.1. Algemeen

Op de kaart van het fysieke landschap wordt weergegeven hoe het landschap gestructureerd was eer de mens daar gericht belangrijke wijzigingen in aanbracht. Deze kaart is vooral van belang voor het inschatten van archeologische potenties en als basis voor de historisch-geografische ontwikkeling. Met een historisch-landschappelijke analyse is het ook mogelijk om de huidige verstedelijkte gebieden in de regio qua bodem te inventariseren. Voor die bewerking wordt uitgegaan van de oude topografie en de samenhang tussen landschappelijke structuren uit 1838 met geomorfologische en bodemkenmerken, zoals die juist buiten het stedelijke gebied aanwezig zijn. Verdere verfijning kan worden verkregen door gebruik te maken van de digitale hoogtegegevens. Omdat echter de mens in het landschap altijd al aan het werk is geweest, zowel door directe ingrepen als door gevolgen van ingrepen elders kan bij het tekenen van de historisch-landschappelijke kaart onmogelijk een vast jaartal aangehouden worden.

De kaart van het fysieke landschap vertoont meerder legenda-eenheden, genummerd 01 tot en met 08. De afzonderlijke kaartelementen binnen iedere legenda-eenheid worden beschreven. Op de kaart verschijnt (na aanklikken) een samengesteld nummer: een combinatie van legenda-eenheid en kaarttelementnummer.

1.2. De kaart voor Reusel-De Mierden

Basismateriaal wat gebruikt is:

Geomorfologische kaart 1:50.000
Bodemkaart 1:50.000
AHN: Actueel Hoogtebestand Nederland (2004, per 5 meter een meting)
Kadastrale minuutplans Reusel (1828) en Hooge en Lage Mierde (1828?)
Topografische kaart 1:25.000 (1838)
Topografische kaart 1:50.000 (verkleining van vorige)
Topografische kaart 1:25.000 (ca 1900)
TOP10-vectorkaart (2008?).
Meierijkaart Verhees (1794)
Bodemkaart België 1:20.000, bladen 9W en 18W (18E niet beschikbaar)

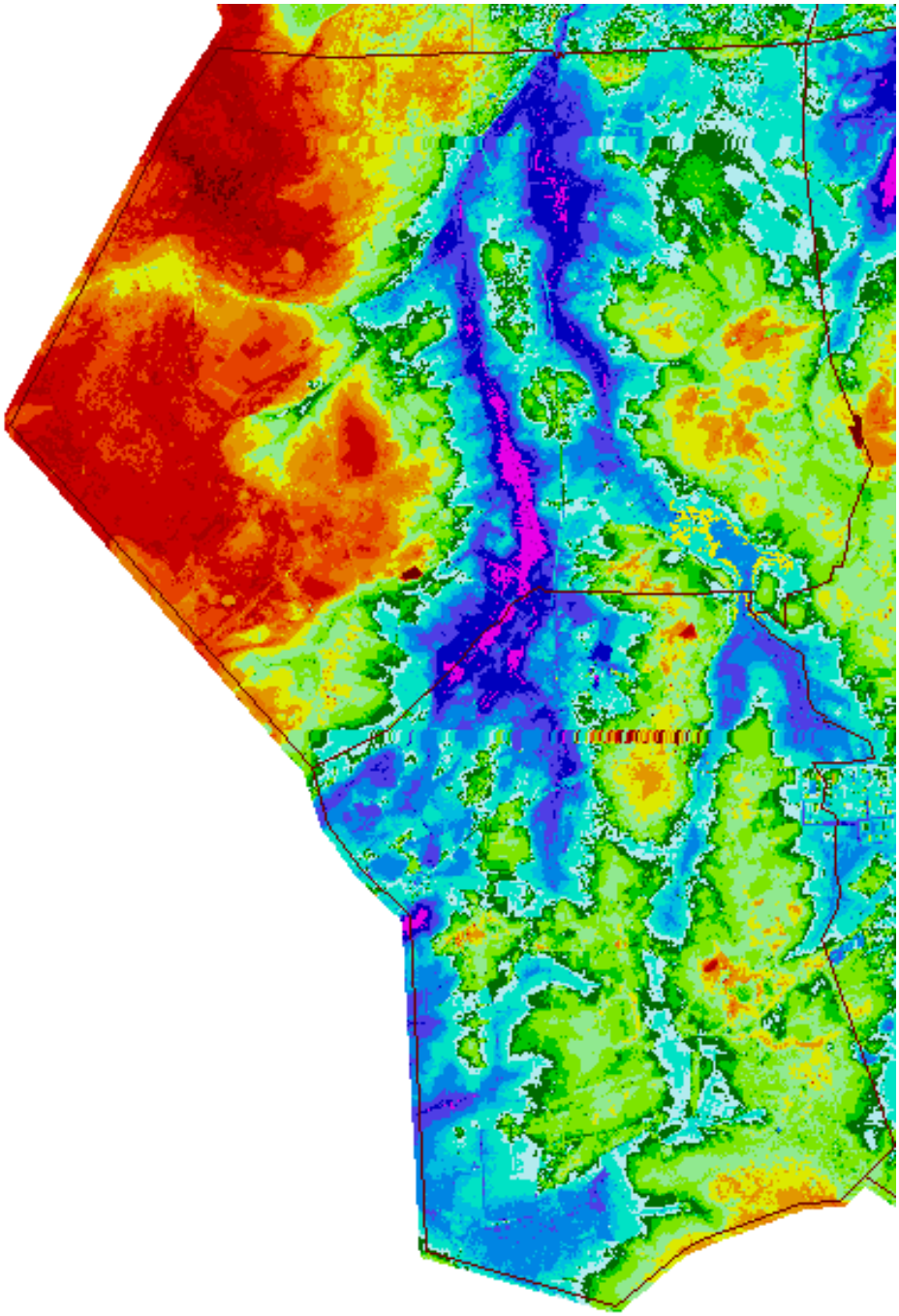
<u>De relatieve hoogtekaart</u>
Ten behoeve van het opstellen van de kaart van het fysieke landschap is een relatieve hoogtekaart vervaardigd, uitgaande van de AHN-gegevens.
De AHN heeft op het platteland de gebouwen weggefilterd, maar in woonkernen groter dan 100 hectare niet. Daar zien we dus ook de hoogte van de gebouwen en daar zijn we niet in geïnteresseerd. De eerste bewerking bestond er daarom uit om die gebouwen alsnog uit te filteren. Daartoe is van ieder vierkant van 25 hoogtemetingen de laagste waarde toegekend aan het middelste meetpunt. De meeste huizen verdwijnen zo, maar grote gebouwen blijven zichtbaar. Die meetpunten zijn gewoon weggelaten (“no data”). Het resultaat is dat de terreinen van de grote woonkernen nu een hoogtebeeld tonen dat aansluit bij dat van de omgeving.
Vervolgens is de globale hoogteligging van Reusel – De Mierden en omgeving bestudeerd op een kaart met verschillende kleuren per 5 meter hoogteverschil. Het gebied blijkt noordwaarts af te hellen, wat ook overeenkomt met de algemene richting van de belangrijkste beekdalen. Door meting in de AHN zijn vervolgens de parameters voor een referentievlak bepaald:

Z_{ref} = (Y - 387500) * (-0,0912) + 1850

In het zuiden ligt echter een hoge rug, van zuidoost naar noordwest. Zuidwaarts hiervan daalt de bodem weer systematisch. Dit is in het hoogtemodel verwerkt als volgt:

De rug: Yr = -0.67538*Xr+466274.
Hoogte van de rug: Zr= (Yr - 387500.) * (-0.0912) + 1850
Helling zuid van de rug: Z_{ref} (X) = Zr (X) + 0.14267 * (Y – Yr)

De relatieve hoogtekaart wordt berekend als het verschil tussen de echte terreinhoogte en het referentievlak: $Z_{rel} = Z_{ahn} – Z_{ref}$

Relatieve hoogtekaart Reusel - De Mierden.

De geel-oranje vlekken zijn relatief het hoogste; de paarse het laagste. De grenzen van de gemeenten van 1830 zijn aangegeven met donkerrode lijnen.

1.3. Werkwijze bij het maken van het fysieke landschap

Als uitgangspunt voor de kaart van het fysieke landschap is de geomorfologische kaart genomen. De ligging en begrenzing van de daar aangegeven terreintypen is vervolgens aangepast aan de hand van vooral de relatieve hoogtekaart en verder voor details met behulp van de kadasterkaarten en de het andere kaartmateriaal. Al doende zijn de moderne structuren, zoals autowegen, vuilhopen, afgravingen en bebouwde gebieden, uit de kaart verwijderd.

Vanaf de oude kadasterkaarten werden de beken ingetekend: element “07 Beken” op de kaart. De beken werden stroomopwaarts niet verder getekend dan tot waar de kadasterkaart ze een min of meer natuurlijk (enigszins kronkelend) uiterlijk geeft. Op die beken sluiten vaak veel rechtere, ooit gegraven waterlopen aan die misschien wel in een oud dal of dalvormige laagte liggen, maar hier niet als “beek” zijn aangemerkt.

De beekdalen zijn op de geomorfologische kaart meestal van een R-type. Al die R-typen zijn samengenomen en vervolgens is de begrenzing aangepast aan de AHN-gegevens en de oude kadasterkaart, waar dat nodig was. Deze bewerking leverde “06 Dalen op het Hoge”. Door controle tegen de kadaster- en topografische kaarten is een nadere verdeling tussen “dal” en “rijt” aangebracht. Enkele “dalen” zijn echter als “05 Laagten op het Hoge” geïnterpreteerd.

De volgende stap betrof het andere uiterste in het landschap: de stuifduingebieden. Ook deze kunnen op de geomorfologische kaart teruggevonden worden, maar hier leverde de relatieve hoogtekaart een belangrijke verrijking met details op. De bodemkaart (code Zd) diende als controle en de topografische kaart van 1840 en de kadasterkaart dienden om inmiddels afgegraven duinen terug te vinden en ze scherper te lokaliseren. Binnen de duingebieden komen allerlei kamduinen voor: soms paraboolvormig, soms langgerekt, soms helemaal rondlopend. Ook de laagten in het duingebied konden zo goed worden opgespoord. In een aantal gevallen moest de kadasterkaart en de oude topografische kaart voor aanvullingen zorgen. Deze bewerkingen leverde het onderdeel “04 Duinen en stuifkoppen” op.

Van de geomorfologische kaart werden de dekzandruggen afgelezen. Aan de hand van de relatieve hoogtekaart, de oude kadasterkaarten en de topografie van 1838 werden deze vlakken waarnodig aangepast. Vervolgens werden de geomorfologische vlakken 4K14 (dekzandrug met meer reliëf) op de relatieve hoogtekaart gecontroleerd: vaak bleken dat de hoogste delen van de dekzandruggen te zijn. Deze controle leverde nog enkele extra hoge dekzandruggen op. Aldus ontstonden de eenheden “02 Lage dekzandruggen” en “03 Hoge dekzandruggen”. Juist hier speelt het “invullen” van de gaten in de geomorfologische en bodemkaarten ter plaatse van de dorpskommen sterk. Daarbij is de AHN weer belangrijk, aangevuld met het oud kadaster en de op de topografische kaarten.

De geomorfologische kaart geeft ook allerlei laagten aan die niet behoren bij dalen of duingebieden. Controle tegen de relatieve hoogtekaart, de kadasterkaart en de topografische kaart leverde de eenheid “Laagte op het Hoge”. In hoeverre hier of in de duingebieden “Pingo-ruïnes” voorkomen, kan op deze wijze niet vastgesteld worden: daarvoor is veldonderzoek nodig.

De rest van het gebied kreeg op de geomorfologische kaart de typering 3K12a: “terrasafzettingswelvingen met dekzand” (4776 ha.), 2M20a: “terrasafzettingsvlakte met dekzand” (1321 ha.) en langs de beken 3H11 “Glooiing van beekdalzijde” (2500 ha.). Deze gebieden zijn hier opgenomen als een soort restcategorie “01 Lage zandgronden”, voor zover ze hiervoor niet in een andere categorie zijn ondergebracht.

De voorgaande elementen 01 t/m 06 beschrijven heel de bestudeerde oppervlakte. Het element 07 dat lijnvormig is, kan daarop geprojecteerd worden.

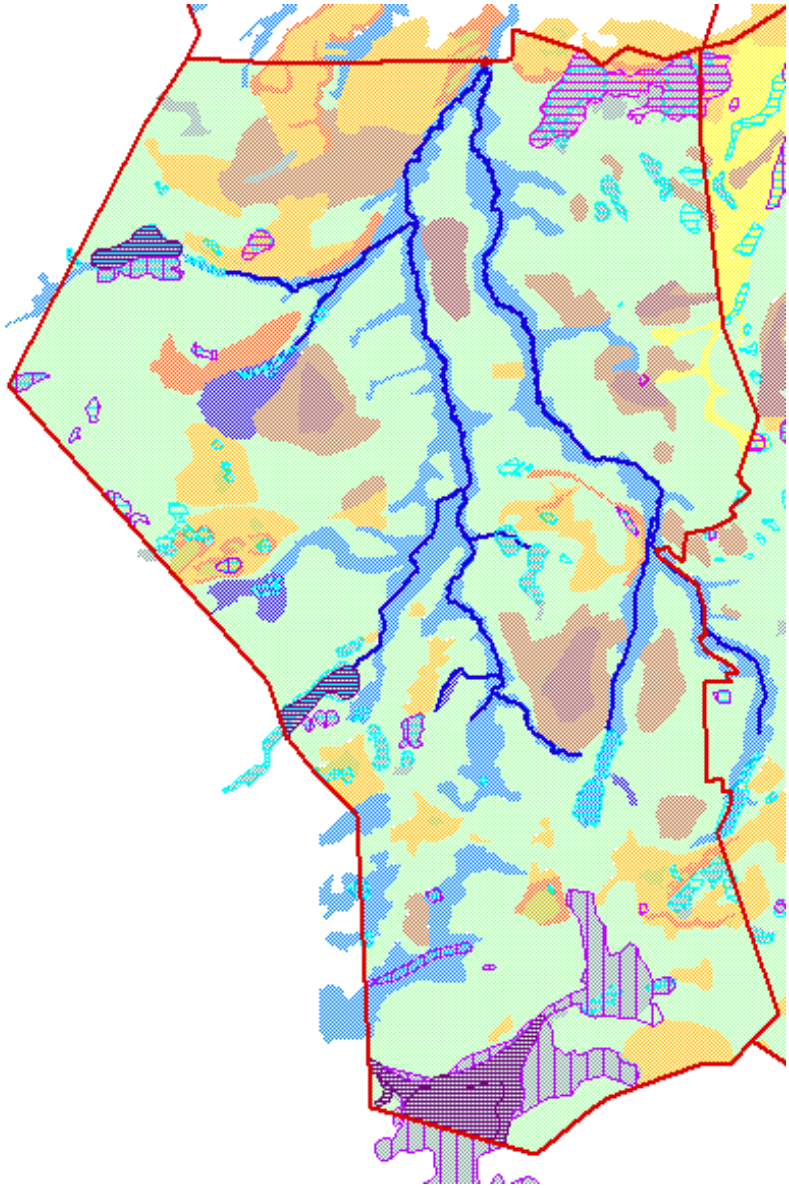
Als extra element is er dan nog “08 Moeren op het Hoge”. Allereerst zijn de vennen die op de kadasterkaart van 1828 getekend zijn ingetekend. Binnen Reusel – de Mierden zijn dat er 61 met een

oppervlakte van 350 hectare. Het grootste ven, het Groot Goor in het westen van de Mierden, was 45 hectare groot. Ook de ven-indicatie moet over de bodem-indicatie geprojecteerd worden.

Van inmiddels verdwenen venen blijkt op de moderne geomorfologische en bodemkaart niets meer. Wel worden daarop terreinen aangegeven waar nog steeds ondiep in de bodem of aan de oppervlakte een veenlaag of moerige laag aanwezig is. De geomorfologische kaart geeft ook “moerassige” gebieden aan.
Geheel verdwenen venen zullen via archiefonderzoek aangetoond moeten worden, maar hier wordt nu even volstaan met het benutten van de namen van de vennen uit 1828. Namen met daarin de elementen wit, zwart, goor, moer, turf, klot wijzen hoogstwaarschijnlijk op plekken waar ooit veen zat dat intussen opgeruimd is. Voor de omvang van de Postelse Moeren en omgeving is nader gekeken naar de terreinhoogten. Zo komt daar een gebied van ongeveer 465 ha uit de bus, deels in België gelegen. Turfvaarten zijn hier niet geweest: de turf werd per kar afgevoerd.

Andere vennen dragen namen die op leemwinning duiden. Opvallend is dat heel wat vennen op de topografische kaart niet vol water staan en dat die kaart weer enkele vennen tekent die op de kadasterkaart niet aangegeven zijn. Kennelijk was de waterstand lokaal nogal wisselend van jaar op jaar! Deze vennen zijn niet als mogelijk verdwenen veen geteld.

Dit is dan het resultaat:

Een totaaloverzicht van het fysische landschap van Reusel-De Mierden in cijfers:

Thema nr	Thema	Aantal	Opp (ha)	Sub-thema	Aantal	Opp (ha)
1	Lage zandgronden	21	4278,17			
2	Lage dekzandruggen	17	595,99			
3	Hoge dekzandruggen	5	170,00			
4	Duinen en stuifkoppen	71	1317,77			
4	Duinen en stuifkoppen			Duin	24	1043,62
4	Duinen en stuifkoppen			Kamduinen	16	184,95
4	Duinen en stuifkoppen			Uitblazingslaagte	31	89,20
5	Laagte op het Hoge	24	775,15			
6	Dalen op het Hoge	19	3095,04			
6	Dalen op het Hoge			Dal	15	2986,27
6	Dalen op het Hoge			Rijt	4	108,77
7	Beken	11				
8	Moeren op het Hoge	94	939,33			
8	Moeren op het Hoge			Ven	65	373,54
8	Moeren op het Hoge			Moerassig	4	131,46
8	Moeren op het Hoge			Veen, actueel	5	180,48
				Veen, verdwenen	20	253,85
	Totaal	262	11171			

1.4. De kaart van het fysieke landschap

Thema: 1 Lage zandgronden

Er zijn 21 vlakken aangegeven, met een gezamenlijke oppervlakte van 4278 hectare. Ze komen over het hele gebied verspreid voor. De vlakken zijn genoemd naar het dorpsgebied waarin ze voorkomen.

Thema: 2 Lage dekzandruggen

Er zijn 17 lage dekzandruggen aangegeven, doch die beslaan slechts 596 hectare. De grootste is een rug in woeste grond bij het Panneven (150 ha), gevolgd door de ruggen waarop de dorpsakkers van Reusel (112 ha) en Hooge Mierde (83 ha) liggen.

Thema: 3 Hoge dekzandruggen

Er zijn 5 hoge dekzandruggen genoteerd, met een gezamenlijke oppervlakte van 170 hectare. De grootste zijn die van Lage Mierde met 52 hectare en Reusel met 47 hectare. Hierop liggen de oudste akkers.

Uniek nr	Thema	Naam	Opp (ha)
7.3.011	Hoge dekzandruggen	Noord van Hulsel	19,54
7.3.012	Hoge dekzandruggen	Lage Mierde	51,61
7.3.013	Hoge dekzandruggen	Hulselse Akker	18,51
7.3.014	Hoge dekzandruggen	Akker Hoge Mierde	32,87
7.3.015	Hoge dekzandruggen	Reuselse Akker	47,47

Thema: 4 Duinen en stuifkoppen

In deze categorie zijn drie subcategorieën onderscheiden: 24 duingebieden met een oppervlakte van 1044 hectare; 16 kamduincomplexen met een oppervlakte van 185 hectare en 31 laagten die samenhangen met duinen en waarschijnlijk meestal uitblazingslaagten zullen zijn, samen 89 hectare groot. In totaal is zo 1318 hectare duingebied genoteerd.

4.1 Akkerrandwal

Lang, smal maar hoog opgestoven zand op grens van hei en oude akkers, vaak begroeid met wat zielige eiken, maar soms ook hele stevige. Het naastliggende ex-heide gebied vaak begroeid met dennen; de akker hopelijk nog akker. Ontstaan door instuiven van akkerwal.

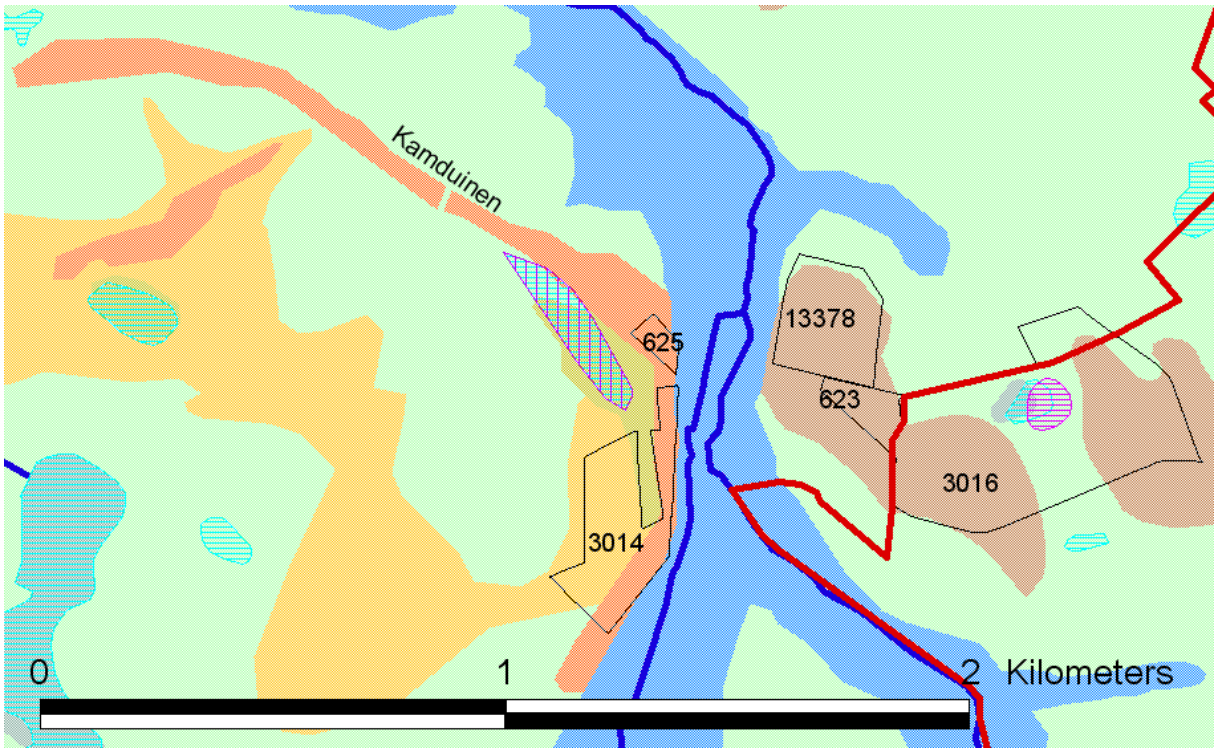
4.2 Duin

Door de wind in het vrije opgeblazen hoop stuifzand. Soms een heel chaotisch golvend gebied. Heel vervelend als je grafheuvels wilt vinden. Het grootste duingebied strekt van het Kruisven of de Kruisvennen onder Reusel een 4 kilometer lang naar het noordoosten door de Hapertse Heide en is 170 hectare groot. Ten westen van de Koevoort liggen drie uitgestrekte duingebieden, samen 355 hectare groot. Samen met duinen ten oosten van de Koevoort en ten noorden van het Goor (samen 88 ha) is dit het westelijkste deel van de Midden-Brabantse dekzandrug.

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.4.2.018	Kruisven - Egypte	170,02
7.4.2.090	(west van Koevoort)	135,80
7.4.2.069	(Hoogeindse B - Gagelrij	135,04
7.4.2.060	(bij Panneven)	84,45
7.4.2.074	(in de Peelse Heide)	67,28
7.4.2.092	bij 't Voortje	64,23
7.4.2.113	Molenheike	60,96
7.4.2.077	(noord van het Goor)	55,04
7.4.2.104	Hoogenberg	52,06
7.4.2.056	(aan Poppelse Dijk)	44,79
7.4.2.079	(oost van Koevoort)	33,21
7.4.2.073	(in Belevense Heide)	29,90
7.4.2.055	(aan de Heikant)	28,07
7.4.2.108	Kattenbos	24,55
7.4.2.094	Het Hoog	16,65
7.4.2.075	(in de Peelse Heide)	11,28
7.4.2.109	Molenheide Vloeieind	7,81
7.4.2.066	(Buizerdstr O)	5,55
7.4.2.065	(bij Postelse Moeren)	4,70
7.4.2.083	(voor aan Postelseweg)	4,29
7.4.2.058	(bij de Sommelingen)	2,61
7.4.2.057	(bij de Boorkuilen)	2,02
7.4.2.091	(west van Koevoort)	1,85
7.4.2.067	(Buizerdstr W)	1,46

4.3 Kamduinen
Duinen, maar dan in gebogen ruggen, eventueel mooie parabolen. Binnen de bogen uitblazingslaagten.

De kamduinen zijn soms erg lang. Het langste ligt langs de westzijde van het dal ven de Hulselse Stroom ten noorden van Reusel. Dit complex was 2,5 kilometer lang. Het is geen akkerrandwal omdat er in de omgeving geen akkers waren. Wel liggen er twee archeologisch waardevolle gebieden op het zuidelijke deel deze rug, wat er op wijst dat het niet om een rug gaat die pas rond 1400 AD opgestoven is. De rug is veel ouder. Op de dekzandkop aan de oostkant van de beek liggen drie archeologisch waardevolle gebieden: paleolithicum, mesolithicum, neolithicum, ijzertijd en romeins! Hier lag de Ossenvoorde (1331): dat kan een heel oude voorde zijn: beekdalarcheologie!

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.4.3.059	(bij de Twisselt)	64,07
7.4.3.117	(bij Panneven)	14,50
7.4.3.071	(Hoogeindse B - Gagelrij	13,69
7.4.3.085	(voor aan Postelseweg)	13,63
7.4.3.078	(noord van het Goor)	11,86
7.4.3.028	bij het Kruisven	11,48
7.4.3.106	Hoogenberg	9,31
7.4.3.110	Molenheike	9,12
7.4.3.118	in Peelse Heide	6,82
7.4.3.081	(oost van Koevoort)	6,51
7.4.3.076	(langs de beek)	6,32
7.4.3.103	Hoogenberg	6,08
7.4.3.100	Hoogenberg	3,80
7.4.3.099	Hoogenberg	3,75
7.4.3.112	Molenheike	3,27
7.4.3.077	(noord van het Goor)	0,74

4.4 Uitblazingslaagte
Plek waar het zand weggeblazen is, tot op een natte of stugge laag. Soms gevuld met een ven of een (ex-) veen.

De 31 uitblazingslaagten zijn meestal klein. De grootste is ruim 13 hectare, het gemiddelde van de rest ligt op 2,9 hectare. Combinaties van oude kamduinen en oude uitblazingslaagten lijken bij uitstek kansrijk voor sporen uit het Mesolithicum.

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.4.4.072	(in Belevense Heide)	13,19
7.4.4.084	(voor aan Postelseweg)	12,60
7.4.4.098	Hoogenberg	7,41
7.4.4.115	Zwartven	7,14
7.4.4.107	Huisven	5,90
7.4.4.121	in Peelse Heide	5,16
7.4.4.114	Panneven	4,94
7.4.4.116	Zwartven	4,74
7.4.4.080	(oost van Koevoort)	3,56
7.4.4.093	De Brouwketel	3,40
7.4.4.087	(west van Koevoort)	2,75
7.4.4.097	Hoogenberg	2,47
7.4.4.101	Hoogenberg	2,28
7.4.4.111	Molenheike	1,88
7.4.4.054	(aan de Heikant)	1,72
7.4.4.064	(bij Panneven)	1,55
7.4.4.063	(bij Panneven)	1,43
7.4.4.105	Hoogenberg	1,30
7.4.4.102	Hoogenberg	1,10
7.4.4.095	Het Voortje	0,95
7.4.4.062	(bij Panneven)	0,61
7.4.4.096	Hoogenberg	0,56
7.4.4.043	in duinen bij Kruisven	0,52
7.4.4.041	in duinen bij Kruisven	0,51
7.4.4.120	in Peelse Heide	0,42
7.4.4.061	(bij Panneven)	0,38
7.4.4.119	in Peelse Heide	0,30
7.4.4.046	in duinen bij Kruisven	0,23
7.4.4.042	in duinen bij Kruisven	0,10
7.4.4.045	in duinen bij Kruisven	0,07
7.4.4.044	in duinen bij Kruisven	0,03

Tegenwoordig zijn er nog stuifzandresten te vinden in de gemeentebossen tussen de wegen Eendengoor en Turnhoutsepad in Hooge Mierde. Ook in het gebied Molenheide/Hulselse Straat in Hulsel zijn nog restanten van (stuif)zandduinen te vinden.

4.5 Fort
Soort getuigeberg in verstoven gebied waarin de oude bodemopbouw nog aanwezig is, vaak bedekt door een bergje stuifzand.

Thema: 5 Laagte op het Hoge

Een niet-beekdal-laagte, het kunnen oude uitblazingslaagten zijn die in de laatste 1000 jaar niet meer stoven (in cultuurland, heide) maar ook erg oude beekdalen die tot ingesloten laagten werden doordat ze ergens door overstuiving met dekzand tot kom werden. Of rare gaten door smeltend ijs nagelaten etc.

5.1 Pingoruïne

Een *pingo* is een bolvormige heuvel die ontstaat in een gebied met permafrost waar de hydrostatische druk van bevriezend grondwater zorgt voor het opheffen van een laag bevroren grond. Als het klimaat warmer wordt, bijvoorbeeld aan het einde van een ijstijd, blijft van een pingo een cirkelvormig meer of krater over die pingoruïne wordt genoemd. Veel pingoruïnes worden na het afsmelten van het ijs langzaam opgevuld met veen.

In het gebied konden met de gebruikte methode geen pingo-ruïnes herkend worden. Omdat er kennelijk weldegelijk oude (dat wil zeggen tot in het Mesolithicum teruggaande) duinen zijn, kan niet uitgesloten worden dat er ook pingo-ruïnes zullen zijn.

5.2 Andere laagtes

Het gaat hier niet om een uitblazingslaagte met randwal, maar om laagten in verder min of meer vlak gebied die geen deel uitmaken van dalsystemen. Wel kunnen er stukjes dal tussen zitten die door latere zandverplaatsing afgesnoerd werden. Het gaat om 24 laagten met een totaal oppervlakte van 775 hectare. Deze laagten variëren sterk in grootte. De grootste is die van de Postelse Moeren, 465 hectare groot, de kleinste is een vennetje van 0,2 hectare in het landgoed De Utrecht.

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.5.2.048	Postelse Moeren	464,92
7.5.2.033	De Flaas - Het Goor	114,47
7.5.2.031	Het Groot Goor	45,52
7.5.2.041	Beleven	37,40
7.5.2.028	Grote Vijver	13,56
7.5.2.029	(in Teulderheide)	12,14
7.5.2.025	in Postelse Heide	8,77
7.5.2.027	Kleine Vijver	8,00
7.5.2.046	Moerven	7,85
7.5.2.045	Bertelsvijver	7,34
7.5.2.036	De Nieuwe Meer	6,89
7.5.2.030	(in Teulderheide)	6,59
7.5.2.032	Grondeloze Meer	6,52
7.5.2.035	Kromhuisven	5,90
7.5.2.026	in Postelse Heide	5,80
7.5.2.040	vennetje	5,77
7.5.2.047	vennetje	4,60
7.5.2.044	bij Beleven	3,88
7.5.2.042	bij Beleven	3,29
7.5.2.034	Kromhuisven	2,88
7.5.2.043	bij Beleven	1,69
7.5.2.039	vennetje	0,64
7.5.2.037	in Hulselse Akker	0,53
7.5.2.038	vennetje	0,20

Thema: 6 Dalen op het Hoge

Normaler wijze beekdalen met beek, maar soms geheel gevuld met veen en dan (vroeger) beekloos.

6.1 Dal
Langgerekt doorlopend dal.
In Reusel en De Mierden hebben we met twee grote dalsystemen te maken die aan de noordgrens, bij de Koevoort, samenkomen. Het dalsysteem van de Mierdense en Reuselse Aa is het westelijke, dat van de Hulselse Stroom het oostelijke. Dit laatste strekt ook een eindje in Bladel.
Bij de Koevoort stoten beide dalen op de Midden-Brabantse dekzandrug. Eigenlijk loopt het paleo-dal rechtdoor naar Hilvarenbeek, maar dat is door het zand geblokkeerd. Met veel kronkels vond het water een weg naar het noordoosten, waar het onder de naam “De Reusel” langs Diessen verder stroomt.
In het zuidwesten prikken enkele beekloze dalen aan het begin van de beek de Wamp nog net tot in Reusel en in het oosten komt een eveneens beekloos zijdal van de Bladelse Aa net tot in Hulsel. Anderzijds loopt ten zuidwesten van het Groot Goor het dal nog een stukje door onder Poppel. Door dergelijke de gemeentegrensoverschrijdende dalen, gelden onderstaande oppervlakten helemaal niet alleen voor Reusel – de Mierde. In totaal zijn 15 dalen en dalletjes genoteerd met een oppervlakte van 2986 hectare.

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.6.1.002	Bladelse Aa - Grote Beer	1311,62
7.6.1.014	Hulselse Stroom	432,34
7.6.1.013	De Reusel	323,32
7.6.1.001	Mierdense Aa	219,05
7.6.1.025	Klotgoor - Zwartven	141,09
7.6.1.020	(bij Gagelhoeve)	114,25
7.6.1.009	Belevense Loop	76,71
7.6.1.021	Hoogeindse Beek	69,02
7.6.1.016	Reuselse Aa	67,83
7.6.1.026	dal bij Lensheuvel	54,91
7.6.1.024	Galgeven	54,42
7.6.1.018	Breedvense Loop	47,43
7.6.1.010	(naar De Rijt)	32,03
7.6.1.015	Schelpven	26,75
7.6.1.017	De Lei	15,50

De Winkelbeemden in Hooge Mierde is het enige beekdalgebied dat nog over is. In Lage Mierde zijn dat nog de Heiligengeest Beemden (voornamelijk wei- en hooilanden langs de Raamsloop van Lage Mierde) en de Heivelden (bouw- en weiland).[1]

[1] *Steen voor steen*, 1999, nr. 12, p. 16-20

6.2 Rijt

Begin van een beekdal, vaak in kwelzone, vaak mierassig of venig en met een afsnoering eer het eigenlijke dal begint. Aan de uitlopers van deze dalen en hun zijdalen kwamen rijten voor: plaatsen waar het water uit de bodem komt aan de kop van zo'n dal, wat meestal een erg natte plek opleverde. Ik heb er 4 onderscheiden met een gezamenlijke oppervlakte van 109 hectare, maar mogelijk levert een toponymische studie van het gebied nog een reeks andere rijten op!

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.6.2.019	(Eind Smitsstraat)	67,31
7.6.2.011	De Rijt	31,92
7.6.2.022	(bij Voortstraat)	5,83
7.6.2.023	(bij Kippeneind)	3,71

6.3 Waterscheiding

7.6.3.001 Waterscheiding Reusel

Dwars door Reusel loopt de waterscheiding tussen het stroomgebied van de Dommel en dat van de Nete, of ruimer gezien: tussen Maas en Schelde. Op de kaart is aangegeven waar die loopt. In Reusel heeft men de waterscheiding doorgegraven, zodat de Postelse Moeren nu ook noordwaarts afwateren. Dat is een typisch fenomeen voor (ex-)veengebieden, die je bijvoorbeeld ook tussen Nieuwmoer en Achtmaal kunt aantreffen.

Thema: 7 Beken

De beken in Reusel – De Mierden zijn merendeels ‘genormaliseerd” ofwel rechtgetrokken. Op deze kaart is echter hun kronkelende gedaante weergegeven en dat op basis van de kadasterkaarten van ca 1828. Een probleem is de naamgeving van de beken, niet alleen hier maar in heel de Kempen. Soms verandert een beek al binnen één oude gemeente van naam, in de regel gebeurt dat zodra de beek een gemeentegrens oversteekt. Zo is de naam “Grote Beerse” een meer regionale naam voor hetzelfde water dat binnen Bladel kortweg “Aa” heet. Omdat er zoveel beekjes zijn die “Aa” heten, voeg ik daar een kenmerkende plaatsnaam aan toe. Voor weer andere beekjes geeft de kadasterkaart geen naam. Daar is de naam ontleend aan latere topografische kaarten. Vaak heten de beken tegenwoordig wéér anders: hier staan dus de oude namen voorop!

7.1. Beekloop

De eigenlijke natuurlijke beek. Op de kadasterkaarten is in de regel goed te zien tot waar een beek stroomopwaarts natuurlijk is (bochten!). Daarop sluiten dan gegraven, mestal rechte, waterlopen aan, aangelegd bij de ontginning van de heide. Die rechte stukken horen tot het cultuurlandschap.

In totaal zijn 11 beken en beekjes onderscheiden, met een totale lengte van ruim 36 kilometer binnen de grens van Reusel – De Mierden.

Uniek nr	Naam	Lengte
7.7.1.017	Hulselse Stroom	8531
7.7.1.016	Mierdense Aa	8130
7.7.1.019	Reuselse Aa	4338
7.7.1.001	Raamloop	3211
7.7.1.015	Belevense Loop	2892
7.7.1.014	Breedvense Loop	2745
7.7.1.021	Rouwenbochtloop	2706
7.7.1.022	(Voortloop)	1183
7.7.1.013	(bij Twisselt)	1047
7.7.1.018	Kleine Vijver	789
7.7.1.020	Hoevens Loopje	458

7.2 Oude meander

Dit zijn reeds in een vroeg historisch of zelfs prehistorisch stadium afgesnoerde meanders. Vaak half open en half verland met veen of dichtgroeiende boerenkuilen.

7.7.2.1 Oude meanders van de Reusel

Oude meanders van de Reusel in bos ten Noorden van de Buitenman en ten Westen van de Reusel

Afbeeldingen:

- Foto van de oorsprong van de Reusel in “Reuzel ligt midden in ’t vèèreke”, p. 94

7.3 Overstromingsgebied

Soms belandt een beek in een erg vlak gebied waar amper nog van een dal sprake is: zo’n gebied kon gemakkelijk onder water schieten. Iets dergelijks ook bovenstrooms van bijna-afknellingen van beekdalen door dekzandruggen. Dergelijke overstromingsgebieden zijn wel eens “gecultiveerd” tot een “vloed” bij een watermolen. Die “vloed” noteren we bij het cultuurlandschap, het natuurlijke fenomeen van de overstromingsvlakte noteren we onder fysisch landschap.

Thema: 8 Moeren op het Hoge

Van deze moeren op het hoge blijkt op de moderne geomorfologische en bodemkaart niets meer. Ze zijn via archiefonderzoek gevonden en gereconstrueerd. Hierbij zijn de waterhoudende vennen volgens de kadasterkaarten alle opgenomen. Een aantal vennen draagt namen met de naamselementen “klot”, “wit”, “zwart” erin: daar is zeker turf gestoken of gebaggerd. Andere dragen namen die op leemwinning duiden. Opvallend is dat heel wat vennen op de topografische kaart niet vol water staan en dat die kaart weer enkele vennen tekent die op de kadasterkaart niet aangegeven zijn. Kennelijk was de waterstand lokaal nogal wisselend van jaar op jaar!

8.1. Ven

Natuurlijk open water op oude kaarten, zoals kadaster. Hier gegraven poelen in het cultuurlandschap. Sommige vennen(groepen) werden omgebouwd tot viskwekerij. De vennen noteren bij fysisch landschap; de viskwekerijen bij cultuurlandschap. Vennen ontstonden deels door het leeggraven van met veen gevulde laagten. In veel vennen werd nog recent van de bodem “klot”, goeie turf, gewonnen.

Er zijn 65 vennen opgenomen, met een totale oppervlakte van bijna 374 hectare. Enkele vennen strekken zich ook een eindje over de gemeentegrens uit. De grootste vennen waren het Groot Goor (nu landgoed De Utrecht) met 46 hectare en het Bele-ven in het westen van Mierde met 37 hectare. In het noorden lagen tegen de Midden-Brabantse dekzand rug enkele grote vennen zoals de Grote Flaas en Het Goor. Sommige namen (zoals Zwartven) komen binnen de gemeente meermaals voor voor heel verschillende vennen.

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.8.1.073	Het Groot Goor	45,52
7.8.1.108	Beleven	37,40
7.8.1.055	Grote Flaas	25,71
7.8.1.054	Het Goor	23,72
7.8.1.091	Kruisven	18,18
7.8.1.047	Beir Scholten	16,14
7.8.1.099	Kippeneindse Vijver	13,45
7.8.1.083	Eende Goor	12,78
7.8.1.096	Rietgoor	12,36
7.8.1.089	Molenvijver	11,11
7.8.1.101	Weijereindse Vijver	8,63
7.8.1.090	Kleine Vijver	8,00
7.8.1.103	Moerven	7,85
7.8.1.115	Bertelsvijver	7,34
7.8.1.058	De Nieuwe Meer	6,89
7.8.1.078	Grondeloze Moer	6,52
7.8.1.061	Oude Meer	5,90
7.8.1.060	(bij Karneijkven)	5,87
7.8.1.094	Grote Turfbroekse Vijver	5,82
7.8.1.070	Panneven	4,94
7.8.1.076	Twisseltse Wouwer	4,67
7.8.1.081	Groot Turfgoor	4,29
7.8.1.057	Wurfenbosven	3,91
7.8.1.110	Groot Zwart Goor	3,88
7.8.1.059	Karneijkven	3,86
7.8.1.084	Zwartven	3,83

7.8.1.087	De Rijt	3,48
7.8.1.072	Aanrijtven	3,39
7.8.1.107	Boorkuilen	3,29
7.8.1.106	Galgewater	3,29
7.8.1.079	De Moerbleek	3,07
7.8.1.064	Roodven	2,98
7.8.1.062	Kromhuisven	2,88
7.8.1.075	De Flaas	2,72
7.8.1.067	Zwartven	2,63
7.8.1.056	Kleine Flaas	2,43
7.8.1.082	Klein Turfgoor	2,25
7.8.1.093	Kleine Turfbroekse Vijve	2,12
7.8.1.095	Zwartven*	2,00
7.8.1.077	Kleine Vijver	1,78
7.8.1.102	Warvenven	1,74
7.8.1.097	(bij het Rietgoor)	1,72
7.8.1.109	Klein Zwart Goor	1,69
7.8.1.116	Heideven	1,69
7.8.1.066	(in Hulselse Heide)	1,58
7.8.1.114	(bij Paalven)	1,58
7.8.1.086	Brouwketel	1,54
7.8.1.071	(bij Panneven)	1,52
7.8.1.111	Kraneven	1,48
7.8.1.025	bij Leemskuilen-W	1,45
7.8.1.113	(bij Paalven)	1,45
7.8.1.074	(op grens bij Groot Goor)	1,43
7.8.1.065	Klein Roodven	1,21
7.8.1.080	(bij Moerbleek)	1,08
7.8.1.085	Het Voortje	0,95
7.8.1.092	(bij Kruisven)	0,86
7.8.1.112	Paalven	0,77
7.8.1.088	(bij Molenvijver)	0,71
7.8.1.098	(bij het Rietgoor)	0,67
7.8.1.069	(bij Poppelse Dijk)	0,64
7.8.1.100	(aan weg naar Postel)	0,35
7.8.1.105	(aan Hoevense Loop)	0,22
7.8.1.068	(bij Poppelse Dijk)	0,20
7.8.1.063	(bij Braakhoek)	0,08
7.8.1.104	(bij Warvelven)	0,05

* Het Zwartven aan het Turnhoutsepad is een van de grootste restanten van de Turnhoutse en Reuselse heide. Het is een beschermd natuurmonument sinds 1992 van 54 hectare groot. In 1995 zijn maatregelen genomen om de oorspronkelijke flora en fauna terug te brengen. Vlak bij het Zwartven ligt Den Hogen Duin, oorspronkelijk stuifzandduinen. De Brouwketel was in een ver verleden een ven en is sinds 2000, toen het akker was, weer aan de natuur teruggegeven. Nabij het gebied ligt recreatiecentrum het Zwartven.[2] Ten zuiden van Het Zwartven en De Brouwketel lag vroeger nog het ven De Rijt.

8.2 Moeras

Moerassige gebieden waarvan niet duidelijk is dat het ooit veengebieden waren.

[2] *Steen voor Steen*, 1996, nr. 3, p. 12-15; *Steen voor Steen*, 2003, nr. 22, p. 18-22

De geomorfologische kaart geeft ook “moerassige” gebieden aan. Deze zijn overgenomen in de subcategorie 8.2 “Moerassig”. Het betreft vier plekken, samen 131 hectare, maar het merendeel betreft het natte gebied van de Grote Flaas en Het Goor in het noorden

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.8.2.117	Grote Flaas - Het Goor	121,75
7.8.2.122	Panneven	7,81
7.8.2.129	vennetje Peelse Heide	0,97
7.8.2.123	in Hulselse Akker	0,93

In 1986 wordt 22 ha landbouwgrond en 13 ha bos in het Torenbroek verkocht aan Staatsbosbeheer. Dit gebied vormt een onderdeel van natuurreservaat Het Goor. Het moet als bufferzone fungeren tussen Het Goor en de landbouwgronden en als foerageergebied dienen voor dieren.[3]

8.3 Veengebied actueel

Gebieden waar ooit in de laatste 5000 jaar veen aan de oppervlakte lag. Aantoonbaar leeggeturfde vennen (niet omwille van de klot) horen er ook bij. Meestal in pleistocene laagten, maar het veen kon zich van daaruit ook verbreiden over de vlakkere omgeving. Het meeste veen is in de middeleeuwen en daarna weggegraven: het gaat dan om een reconstructie!

Zowel de geomorfologische kaart als de bodemkaart geven gebieden aan waar thans ondiep in de bodem nog veen of een moerige laag aanwezig is. Deze gronden zijn samen genomen in de subcategorie 8.2: “Veen, actueel”. Binnen Reusel – De Mierden betreft het 5 gebieden, maar eigenlijk 3: onderdelen van de Postelse Moeren en nog twee. Samen is dat 180 hectare.

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.8.3.133	Postelse Moeren	62,85
7.8.3.134	Postelse Moeren	58,89
7.8.3.131	Groot Goor	27,69
7.8.3.132	Beleven	25,86
7.8.3.136	Postelse Moeren	5,19

8.4 Veengebied verdwenen

Gebieden waar ooit in de laatste 5000 jaar veen aan de oppervlakte lag. Aantoonbaar leeggeturfde vennen (niet omwille van de klot) horen er ook bij. Meestal in pleistocene laagten, maar het veen kon zich van daaruit ook verbreiden over de vlakkere omgeving. Het meeste veen is in de middeleeuwen en daarna weggegraven: het gaat dan om een reconstructie!

Voor het verdwenen veen is een schatting gemaakt van plekken waar vroeger veen gelegen kan hebben. Daarvoor zijn onder meer de namen van de vennen uit 1828 benut. Namen met daarin de elementen wit, zwart, goor, moer, turf, klot wijzen hoogstwaarschijnlijk op plekken waar ooit veen zat dat intussen opgeruimd is. Voor de omvang van de Postelse Moeren en omgeving is nader gekeken naar de terreinhoogten. Zo komt daar een gebied van ongeveer 465 ha uit de bus, deels in België gelegen. Turfvaarten zijn hier niet geweest: de turf werd per kar afgevoerd.

Het gaat om 20 plekken, met een totale oppervlakte van 254 hectare. Aansluitend ligt ten zuiden van de gemeente nog een hier niet meegeteld deel van de Postelse Moeren dat 159 hectare groot gedacht wordt.

Uniek nr	Naam	Opp (ha)
7.8.4.135	Torenbroek	97,31
7.8.4.140	Postelse Moeren	67,57

[3] Anonymus, 1997, 71.

7.8.4.166	Groot Goor	19,24
7.8.4.163	Rietgoor	12,36
7.8.4.137	Postelse Moeren	9,31
7.8.4.165	Moerven	7,85
7.8.4.152	Grondeloze Moer	6,52
7.8.4.160	Groot Turfgoor	4,29
7.8.4.154	Groot Zwartgoor	3,88
7.8.4.156	Zwartven	3,83
7.8.4.138	Postelse Moeren	3,40
7.8.4.158	De Moerbleek	3,07
7.8.4.157	De Flaas	2,72
7.8.4.155	Zwartven	2,63
7.8.4.161	Klein Turfgoor	2,25
7.8.4.139	Postelse Moeren	2,18
7.8.4.162	Zwartven	2,00
7.8.4.153	Klein Zwartgoor	1,69
7.8.4.159	(bij Moerbleek)	1,08
7.8.4.164	(bij Rietgoor)	0,67

Afbeeldingen:
- Foto van de Moeren en Kleine Cirkel “De Mens Leeft niet van Brood Alleen”, tussen p. 43/44 en p. 94/95.

Thema: 9 Heide

In de Volle Middeleeuwen werd een begin gemaakt met plaggenbemesting. Heide en grasplaggen werden vermengd met de mest van het vee. Eerst gebeurde dit in de openlucht, later in zogenoemde potstallen. Hierdoor ontstonden vruchtbare, humeuze akkerbodems. Rond 1850 bestond Kempenland nog voor tweederde uit woeste gronden, vooral heide. In de periode 1850-1940 hebben zich ingrijpende veranderingen voorgedaan in het grondgebruik in de Kempen. De woeste gronden werden ontgonnen. Tot aan het einde van de 19de eeuw was er vooral sprake van grootschalige bosaanplant. Rond het jaar 1900 kwamen, me name dankzij een meer algemeen gebruik van kunstmest, grootschaliger heideontginningen op gang. Rond 1940 waren van de grote heidevelden nog maar enkele grotere gebieden over. Na de Tweede Wereldoorlog werden nog meer heidegronden in cultuur gebracht.

Bij de reconstructie van het historisch landschap is gebruik gemaakt van drie referentieperiodes, drie ijkpunten (circa 1830, 1900, 1930), waardoor de ontwikkeling van het landschap gestalte krijgt. Aan de hand van het historisch kaartmateriaal uit betreffende periodes kon de ontwikkeling van het landschap, in dit geval de heide, in kaart worden gebracht.[4]

9.1. Hei in 1840

Uniek nr	Naam	Plaats
7.9.1.039	Mispeleindse Heide	Lage Mierde
7.9.1.040	Molenheide	Hulsel
7.9.1.041	Peelsche Heide	Reusel
7.9.1.042	Torenbroek/Turnhoutse Heide	Hooge Mierde
7.9.1.043	Wellenseindsche Heide	Lage Mierde
7.9.1.044	Welsche Heide	Hoge Mierde
7.9.1.045	Rijtsche Heide	Reusel
7.9.1.046	Turnhoutsche Heide	Hooge Mierde

9.2. Hei in 1900

In het begin van de 20e eeuw werd Reusel omringd door onafzienbare heidevelden, zoals de “Grote Heide” met een totale oppervlakte van 870 ha en de “Belevense Heide” met een oppervlakte van 170 ha.[5] De Wellenseindsche Heide en het Panneven in Hooge Mierde zijn gemeentebossen.[6] Den Houter in Lage Mierde bestaat voor een deel uit heideterrein.

Uniek nr	Naam	Plaats
7.9.2.100	Mispeleindse Heide	Lage Mierde
7.9.2.101	Hulselsche Heide	Hulsel
7.9.2.102	De Hoeven	Reusel
7.9.2.103	Rootvensche Heivelden	Reusel
7.9.2.104	De Heibloem	
7.9.2.105	Weijereind	Reusel
7.9.2.106	Koppenaardsche Heide	Reusel
7.9.2.106	Torenbroek/Turnhoutse Heide	Hooge Mierde

4 Historisch kaartmateriaal: 1832: kadaster 1832; 1838: topografie 1837-1840. Uit de reproductie Wolters-Noordhoff, 1990; 1845: Topografie ca 1845: Van der Voordt-Pieck, Van der Kuijl. 1845; 1900: Topografie ca 1900 Wieberdink, 1989. Dit zijn de Bonneblaadjes.

5 Veertien-achttien, bijdragen tot de kennis van het Reusels heem, p. 12

6 Caspers e.a., 1999, 125.

7.9.2.108	Peelsche Heide	Reusel
7.9.2.109	Rijtsche Heide	Reusel
7.9.2.110	Belevensche Heide	Reusel
7.9.2.111	Reuselsche Heide	Hooge Mierde
7.9.2.112	Molenheike	Reusel
7.9.2.113	Hulselsche Heide	Hulsel
7.9.2.114	Molen Heide	Hulsel
7.9.2.115	Hongerensche Heide	Hooge Mierde
7.9.2.116	Turnhoutsche Heide	Hooge Mierde
7.9.2.117	Weldsche Heide	Hooge Mierde
7.9.2.118	Weldsche Heide - in ontginning	Hooge Mierde
7.9.2.119	Teulder Heide - in ontginning	Hooge Mierde
7.9.2.120	Teulder Heide	Hooge Mierde

9.3. Hei in 1930

Uniek nr	Naam	Plaats
7.9.3.033	Teulder Heide	Hooge Mierde
7.9.3.034	Teulder Heide	Hooge Mierde
7.9.3.035	Tunrhoutsche Heide	Hooge Mierde
7.9.3.036	Reuzelsche Heide	Hooge Mierde
7.9.3.037	Belevensche Heide	Reusel
7.9.3.038	Mispeleindse Heide	Lage Mierde
7.9.3.039	Hulselsche Heide	Hulsel
7.9.3.040	Rijtsche heide	Reusel
7.9.3.041	Hulselsche Heide	Hulsel
7.9.3.042	Peelsche Heide	Reusel

Thema: 11 Restbossen

11.1 Restbos
Bossen die kennelijk de bos-vijandige middeleeuwen overleefden en pas daarna sneuvelden of misschien zelfs nog bestaan.

7.11.1.001 t/m 7.11.1.040 Restbos Reusel De Mierden
Bij de reconstructie van het restbos is gebruik gemaakt van historisch kaartmateriaal vanaf 1830 t/m 1930. Daar waar op alle kaarten bos voorkwam zijn aangemerkt als restbos.[7]

11.2 Ecologisch oud bos[8]
Een oude boskern is een bos dat tenminste voorkomt op topografische kaarten van ca. 1840 en waar een deel uit inheemse bomen of struiken bestaat. Inheems zijn de bomen en struiken die zich sinds de spontane vestiging na de laatste IJstijd (vanaf ca. 13000 jaar geleden) ter plekke altijd natuurlijk hebben verjongd. Ze kunnen ook kunstmatig verjongd zijn, maar dan moet het plantmateriaal afkomstig zijn van strikt lokaal oorspronkelijke bomen of struiken. Dit betekent dat bomen en struiken die als soort wel inheems zijn, maar ingevoerd werden uit een andere klimaatszone of geologische regio niet als inheems worden aangemerkt. Plantmateriaal uit direct aangrenzende gebieden (ook over landsgrenzen) kan daarentegen wel als oorspronkelijk inheems worden gedefinieerd, als het verder voldoet aan de definitie.

Aangeplante bomen en struiken zijn niet zonder meer te onderscheiden van hun inheemse verwanten. Ervaren veldwerkers kunnen wel heel wat morfologische verschillen vaststellen, maar in de praktijk worden inheemse bomen en struiken onderscheiden door middel van een aantal parameters of criteria. De werkwijze hiervoor is ontwikkeld door Maes.[9] De criteria hebben betrekking zowel op de boom zelf als op de groeiplaats. Soms bieden archieven of herinneringen van omwonenden hulp. Een nieuwe hulpbron is kennis van het DNA met behulp waarvan inheemse genenbronnen kunnen worden gekarakteriseerd.

De belangrijkste criteria die de groeiplaats betreffen:
- het landschapselement komt voor op de historische topografische kaart van ca. 1830-1850 of ouder;
- het landschapelement komt op latere topografische kaarten voor, maar er zijn duidelijke aanwijzingen dat er vanuit oudere landschapselementen in de buurt uitzaaiing heeft plaats gevonden;
- het landschapselement maakt in het veld een oude en ongestoorde indruk;
- het bodemtype en de groeiplaatsomstandigheden komen min of meer overeen met de natuurlijke standplaats van de soort;
- de bodem maakt een ongestoorde indruk;
- de boom of struik komt voor in het ter plaatse natuurlijke of afgeleide vegetatietype;
- er zijn plantensoorten aanwezig in de boom-, struik- of kruidlaag die indicatief zijn voor oude bosplaatsen of houtwallen. Hierbij wordt een lijst gehanteerd zoals die voor de bossen van Vlaanderen is opgesteld door M. Hermy (Tack et al., 1993), aangevuld met soorten die representatief zijn voor Nederland;
- de standplaats ligt binnen het natuurlijke verspreidingsgebied van de betreffende soort;
- in de omgeving komt de betreffende soort voor op vergelijkbare standplaatsen;
- in of nabij de standplaats komen oude natuurlijke of cultuurhistorische elementen voor zoals beekmeanders, wallen, greppels, graften, holle wegen en oude perceelsgrenzen.

[7] Historisch kaartmateriaal: 1832: kadaster 1832; kadaster 1832; 1838: topografie 1837-1840. Uit de reproductie Wolters-Noordhoff, 1990; 1845: Topografie ca 1845: Van der Voordt-Pieck, Van der Kuijl. 1845; 1900: Topografie ca 1900 Wieberdink, 1989. Dit zijn de Bonneblaadjes.
[8] Bestanden Bert Maes 2010.
[9] Maes, 1993.

De belangrijkste criteria die de boom of struik zelf betreffen:

- de boom of struik is een wilde inheemse variëteit, geen cultuurvorm;
- de boom of struik maakt een spontane en niet-aangeplante indruk;
- het betreft een zichtbaar oude boom of struik, een oude stoof van voormalig hakhout of spaartelg (op enen gezet);
- DNA onderzoek geeft indicaties over de autochtoniteit.

Overige criteria

- uit archieven blijkt een hoge ouderdom van de groeiplaats of zijn er indicaties voor het autochtone karakter;
- uit mededelingen van bewoners ter plaatse blijkt een hoge ouderdom van de groeiplaats;
- uit archeo-botanisch- of archeologisch onderzoek volgen indicaties voor het autochtone karakter.

In de praktijk gaan zelden alle criteria tegelijk op. Op verarmde plaatsen bijvoorbeeld zullen indicatieve kruiden ontbreken. Er is ook niet altijd sprake van oude bomen of oud hakhout. Het uitsluiten van typische tuinvariëteiten is nog wel mogelijk, maar determinatie van wilde variëteiten is alleen met veel veldervaring soms mogelijk. De criteria dienen ook in samenhang met elkaar gebruikt te worden.

De groeiplaatsen van autochtone bomen en struiken worden in het veld aangegeven op een veldkaart met topografische ondergrond, schaal 1:10.000.
Op het inventarisatieformulier worden opgenomen:

- gegevens betreffende de standplaats (topografie, geomorfologie, bodem, vegetatietype, indicatieve kruiden e.d.);
- gegevens over het beheer;
- de karakteristieke bomen en struiken (Tansleypresentie, inheems karakter, omtrek, hoogte, optreden van verjonging);
- gegevens ten behoeve van de oogst van vruchten of zaden (bloei, vruchtzetting, mate van bereikbaarheid).

De in de rapportage opgenomen soorten en groeiplaatsen zijn steeds in het veld bezocht en bestudeerd. In de praktijk is gebleken dat er in bestaande inventarisatierapporten ten aanzien van een aantal soortengroepen onvoldoende zekerheid bestaat over de determinatie of dat er sprake is van onzorgvuldige determinatie. Dit geldt voor geslachten als Betula, Quercus, Crataegus, Prunus, Salix, Rosa en Ulmus.

Uniek nr	Naam	Aantal ha	Toelichting
7.11.2.143	Kruisvelden/ Vogelenzang	2,61	Bosrand langs beek met spaartelgen en voormalig hakhout. Myrica gale en Salix aurita
7.11.2.144	Hoge Weg	0,43	Relict van oude boskanten met hakhout en Alnus glutinoa
7.11.2.145	Twisseltse Baan	1,05	Bosje met eikenspaartelgen en voormalig hakhout
7.11.2.146	Twisseltse Baan	0,30	Oude wal langs bosrand met eikenspaartelgen
7.11.2.147	Beekakkersweg	2,03	Oude moerasbosje langs beekloop met grote elzenstoven
7.11.2.148	Hoolstraat	0,18	Bosje met grote essenhakhhoutstoven
7.11.2.149	Lindehoeve	0,17	houtwal met voormalig eikenhakhout
7.11.2.150	Hulselse Dijk	0,09	oude wal met eikenspaartelgen en hakhout
7.11.2.154	Wellenseind	59,12	beekbegeleidend bos met voormalig hakhout van eik, els en es. Salix aurita en Myrica gale.
7.11.2.155	Wellenseind	0,48	houtwal langs bosrand met voormalig eikenhakhout
7.11.2.156	Elzenhoeve	0,12	doorgegroeid relict van oude haagbeukheg
7.11.2.157	Dunse Dijk	1,56	oud moerasbos langs beekloop met voormalig hakhout van els, es en eik. Ribes nigrum en Salix aurita.

7.11.2.158	De Bus	0,80	twee bosjes langs beekloop met voormalig hakhout van els en eik.
7.11.2.159	De Bus	1,49	bosje langs beekloop met eikenspaartelgen en hakhout. Salix aurita
7.11.2.251	De Hoef	0,02	oude beukhaagrelict met vlechtrelict

7.11.2.147 Restbos Beekakkersweg

Dal van de Reusel in bezit van het Noordbrabants Landschap. Ligt ten westen van de oude weg tussen Hooge en Lage Mierde bij het gehucht Kuilenrode waar de Reusel onder de weg door stroomt. Het is een klein reservaat van 2 hectare en het terrein is vrij ontoegankelijk. Het bestaat uit opgaand eikenbos dat in de richting van de beek overgaat in een rietveldje.[10]

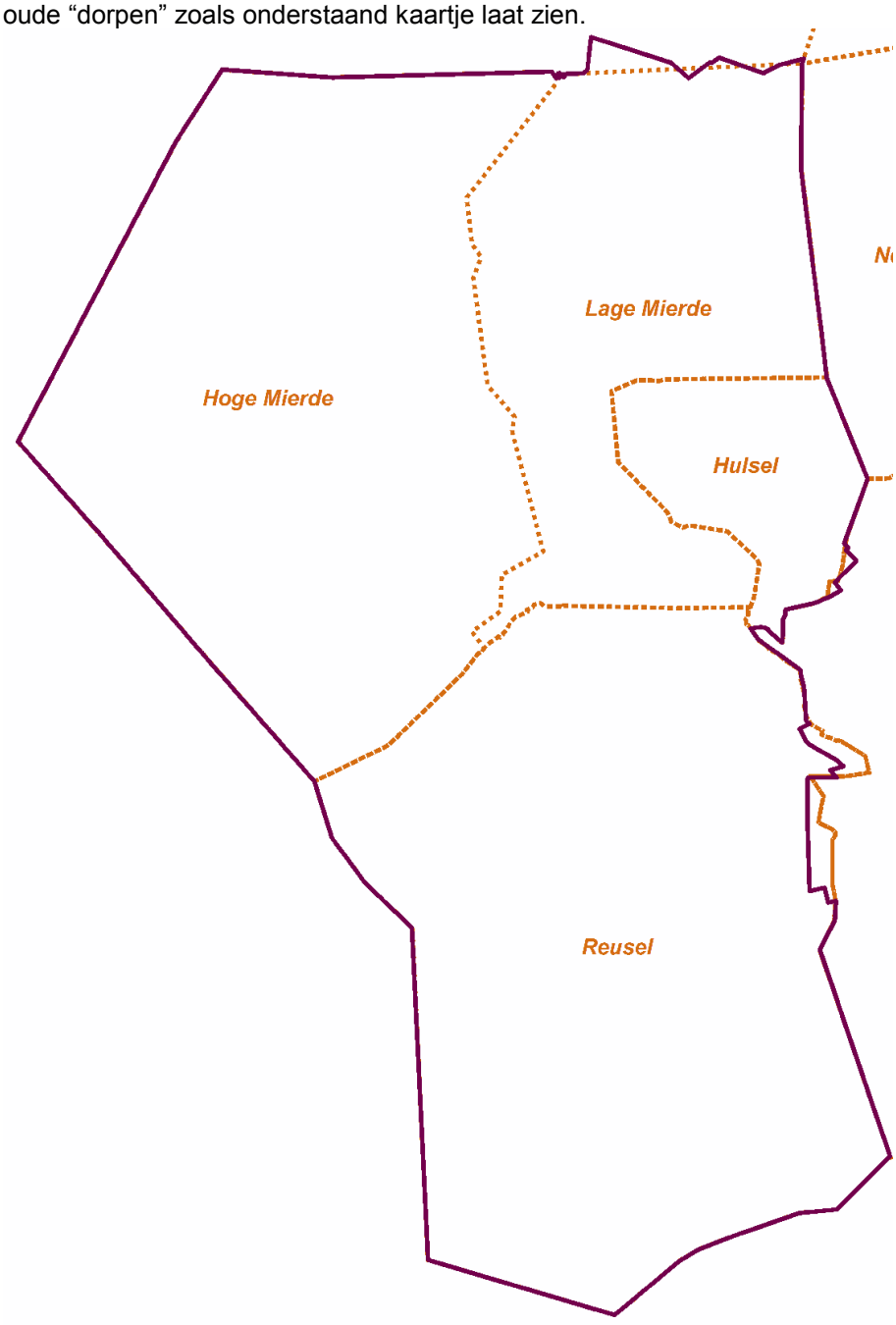
[10] Caspers, 1999, 125.

2. Inventarisatie historisch landschap – Reusel-De Mierden

V. Mes[11]

2.1 Algemeen

De huidige gemeente Reusel-De Mierden werd op 1 januari 1997 gevormmd uit de gemeenten Hooge en Lage Mierde (4672 hectare) en Reusel (3106 ha.). Verder nog twee kleine hoekjes van Bladel eb Netersel (4 ha) en Hilvarenbeek (20 ha), terwijl er 4 ha verloren ging aan Hilvarenbeek en 45 ha aan Bladel. Deze oude gemeenten hadden sinds hun vorming rond 1810 geen veranderingen meer ondergaan. Voordien bestond Hooge en Lage Mierde uit de afzonderlijke dorpsgemeenschappen van Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel. In historische zin bestaat de huidige gemeente dus uit vier oude “dorpen” zoals onderstaand kaartje laat zien.

[11] I.s.m. Heemkundewerkgroep Reusel en Heemkundegroep De Mierden.

	Inwoners 1438	Inwoners 1496	Inwoners 1526	Inwoners 1795	Inwoners 1899	Inwoners eind 1996
Hooge Mierde	1005	675	440	422	506	4225
Lage Mierde	bij HM	bij HM	390	390	483	bij HM
Hulsel	bij HM	220	265	249	279	bij HM
Reusel	590	525	635	800	623	8165
Totaal	1595	1420	1730	1861	1891	12390

De bevolkingsontwikkeling van Reusel-De Mierden is nogal opvallend. Hooge Mierde telde in 1438 1000 inwoners, maar ging daarna terug naar 400 tot 500. Lage Mierde had eerrst minder dan 400 inwoners, maar groeide in de 19e eeuw naar bijna 500. Hulsel schommelde rond de 250. De gemeente Hooge en Lage Mierde zag haar bevolking in de 20ste eeuw ruim verdrievoudigen. Reusel telde steeds rond de 600 inwoners, met een lage uitschieter in 196 en een rare hoge in 1795. In de 20ste eeuw nam hier de bevolking toe met een factor 13!

Reulsel – De Mierden

In 1997 is Reusel-De Mierden ontstaan uit de gemeenten Reusel en Hooge en Lage Mierde.

Het wapen kwam tot stand door de keuze van inwoners, die een herkenbaar landschapje verkozen boven authenticiteit en historische verankering. Bij Koninklijk Besluit van 2 juli 1998 nr. 98.003356 werd als wapen verleend: “In azuur een korenschoof, uit de rechter bovenhoek beschenen door een zon tussen twee wolken, alles van goud.” [12]

Hooge en Lage Mierde en Hulsel

Naam
De naam weerspiegelt de samenstelling van de gemeente uit de drie oude dorpsgemeenschappen Hoge Mierde, Lage Mierde en Hulsel. Tussen 1811 en 1904 heette de gemeente inderdaad Hooge en Lage Mierde en Hulsel, daarna Hooge en Lage Mierde.
De vroegste vermelding van de naam Mierde dateert van rond 1200 en luidt Myrtha. In 1474 Neder-Myrde, 1530 Mierde Inferior. Volgens Van Berkel en Samplonius is de naam waarschijnlijk afgeleid van mier ‘moeras’met toevoeging van –ithi, zodat de naam Mierde betekent: de plaats van de moerassen. [13]

Gebied
Het grondgebied van de voormalige gemeente Hooge en Lage Mierde en Hulsel viel samen met dat van de drie gelijknamige statendorpen, gelegen in het Kwartier van Oisterwijk. Zij vormden samen een hertogelijke schepenbank. Per 1 januari 1997 ging de gemeente op in de gemeente Reusel-de Mierde.

Wapen

[12] Melssen, 1997bc, 1999, 2000.
[13] Van Berkel en Samplonius, 1995, 130.

De inwoners van Mierde kregen in of voor 1340 privileges van de hertog van Brabant. De oudste bewaard gebleven schepenakte van Mierde dateert van 1350, waaraan een zegel heeft gehangen met het omschrift “sigillum scabinorum libertatis de Mierde.” Van dit zegel zijn afdrukken uit 1445 en 1550 bekend. Zij vertonen Sint-Steven, die met de rechterhand het gevierendeelde wapen van Brabant en Limburg vasthoudt en in de linkerhand een steen draagt. Op latere zegelafdrukken zal het wapenschild moeilijker te onderscheiden zijn geweest, zodat de burgemeester van Hooge en Lage Mierde op 6 december 1815 aan de gouverneur van Brabant meedeelt, dat de gemeente een stempel had bezeten, waarin "St. Stephanus [was afgebeeld] omringd met de woorden: de vrijheid van Mierden" voorkwam. Op de tekening, die een rond stempel voorstelt, komt de heilige voor, staande voor een heuveltje. Linksboven schijnen stralen uit een zon of wolk. Het bij diploma van 16 juli 1817 aan de "Gemeente van Mierden" bevestigde wapen is omschreven als volgt: "van lazuur, beladen met St. Stephanus, staande op een terras, uit de regter bovenhoek beschenen door een zon, alles van goud ". De kleuren zijn de rijkskleuren.[14]

Historische beschrijvingen

1811 "De grond is er buitengewoon schraal en zandig., er groeit bijna niets op als rogge, boekweit en veel zwarte haver of een mindere soort van haver. Bossen noch weiden worden hier gevonden. Fabrieken of trafieken zijn hier onbekend. Er is maar een molenaar en een bakker. In de dorpen vindt men geen enkele dokter, chirurgijn of vroedvrouw."

1900 Hooge en Lage Mierde wordt ingesloten door Hilvarenbeek, Oost-Westel-en MiddenBeers, Bladel en Reusel en de Belgische provincie Antwerpen. De gemeente bestaat voornamelijk uit zand. De landbouw is het hoofdbedrijf van de landbouw. Er zijn 3 dorpen: Lage Mierde, Hooge Mierde en Hulsel.

1950 De gemeente staat bekend als de meest boerse gemeente van Brabant: 35% van de bevolking is werkzaam in de landbouw. Na de opkomst van het massatoerisme werd de recreatie een belangrijke bestaansbron. In de gemeente ontstonden diverse grote campings. De gemeente die zelf over veel bosgrond en vennen beschikt, grenst aan het uitgestrekte landgoed De Utrecht.

Hooge Mierde

Naam

Hooge Mierde ligt hoger dan Lage Mierde.

Gebied

Hooge Mierde ligt ten westen van de beken Mierdense Aa en Belevense Loop.

Dorp

Hooge Mierde was een hertogsdorp, na 1648 een Statendorp, in het kwartier van Oisterwijk in de Meierij van ´s-Hertogenbosch.. Samen met Lage Mierde en Hulsel werd het door één schepenbank bediend, waarin 3 leden uit Hooge Mierde zaten. Het dorpsbestuur bestond uit die drie schepenen, een burgemeester, vier gezworenen en vier bedezetters.[15]

[14] Originele wapendiploma in RHCe, THA, Atlantisnr. 24002. Rapport betreffende herziening van de wapens van gemeenten en de instelling van wapens voor de dorpen in het Samenwerkingsgebied Regio Midden-Brabant [Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde, november 1993]. Van Asseldonk, 2003, 265 en 282-283.

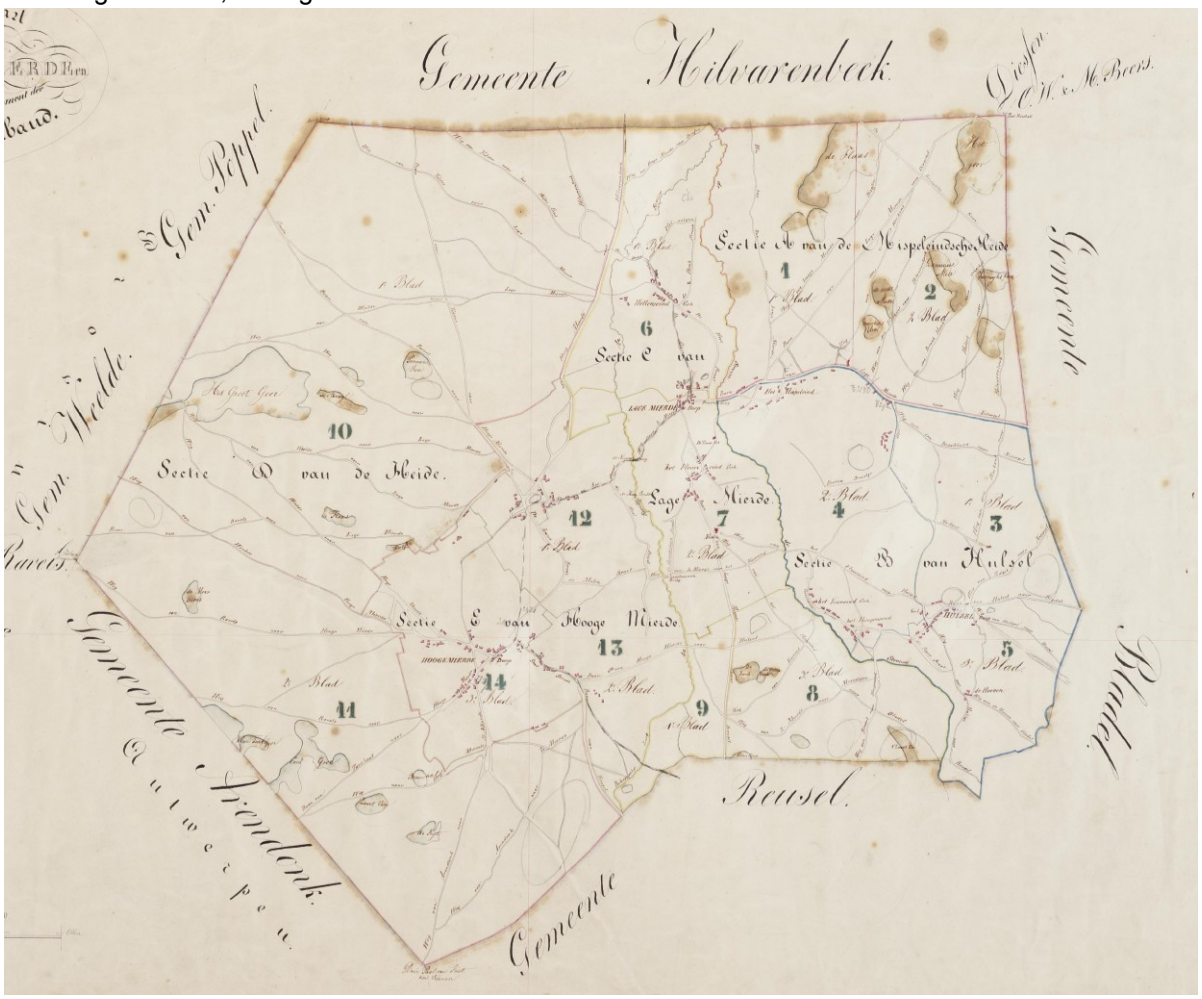
[15] Sanders e.a., 1996, 371.

Lage Mierde

Naam
Lage Mierde ligt lager dan Hooge Mierde.

Gebied
Lage Mierde ligt tussen de beken Mierdense Aa en Hulselse Stroom, met daarbij het gebied van Braakeind en Mispeleind en de heide ten noorden daartvan.

Dorp
Lage Mierde was een hertogsdorp, na 1648 een Statendorp, in het kwartier van Oisterwijk in de Meierij van ´s-Hertogenbosch. Samen met Hooge Mierde en Hulsel werd het door één schepenbank bediend, waarin 2 leden uit Hooge Mierde zaten. Het dorpsbestuur bestond uit die twee schepenen, een burgemeester, twee gezworenen en twee bedezetters.[16]

Afbeelding: Kadasterkaartoverzicht uit 1832 van De Mierden.

Hulsel

Naam
Hulsel wordt al genoemd in 710 als Hulislauum en in 1136 als Hulsela. Volgens Van Berkel en Samplonius is de naam waarschijnlijk afgeleid van laum, bosjes op hoge zandgrond en de oude boomnaam van de hulst.[17] Vanwege de –sel uitgang worden Reusel en Hulsel tot de Acht Zaligheden gerekend.[18]

[16] Sanders e.a., 1996, 385.
[17] Van Berkel en Samplonius, 1995, 106.
[18] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 10 en 14 , www.rhc-eindhoven.nl (Reusel / Hooge en Lage Mierde), www.reuseldemierden.nl

Gebied
Hulsel beslaat de zuidoosthoek van de latere gemeente Hooge en Lage Mierde

Dorp
Hulsel was een hertogsdorp, na 1648 een Statendorp, in het kwartier van Oisterwijk in de Meierij van ´s-Hertogenbosch. Samen met Hooge en Lage Mierde werd het door één schepenbank bediend, waarin 2 leden uit Hulsel zaten. Het dorpsbestuur bestond uit die twee schepenen, een burgemeester, twee gezworenen en twee bedezetters.[19]

Reusel

Naam
Reusel wordt in 1173 genoemd als Rosolo en Rosele en in 1179 als Rosule. Volgens Van Berkel en Samplonius is de naam waarschijnlijk afgeleid van *rus-ilo, dat is: de ruisende beek.[20] Vanwege de –sel uitgang worden Reusel en Hulsel tot de Acht Zaligheden gerekend.[21]

Gebied
Het gebied van de voormalige gemeente Reusel viel samen met dat van het voormalige statendorp Reusel. De gemeente Reusel werd in 1810 gevormd door afscheiding van Bladel en Netersel. Per 1 januari 1997 ging die gemeente op in de gemeente Reusel-de Mierde.
In de jaren 1648 – 1785 was de souvereiniteit over Reusel betwist tussen de Republiek en de Zuidelijke Nederlanden. Het Zuiden baseerde zijn claim op de grondheerlijkheid van Postel in Reusel, terwijl het Noorden juist het gebied rond de abdij zelf claimde. In het verdrag van Fontaine Bleau van 1785 werd vastgesteld dat Reusel onder de Republiek hoorde. Tevens werd de huidige west- en zuidgrens toen vastgelegd.[22]

Dorp
Reusel was een hertogsdorp, na 1648 een Statendorp, in het kwartier van Kempenland in de Meierij van ´s-Hertogenbosch. Samen met Bladel en Netersel werd het door één schepenbank bediend, waarin 2 leden uit Reusel zaten. Het dorpsbestuur bestond uit die twee schepenen, twee burgemeesters, collecteurs en twee gezworenen naburen.[23]
De hoge heerlijkheid behoorde aan de hertog van Brabant, de lage en grondheerlijkheid al vanaf de twaalfde eeuw aan het klooster van Postel.

Wapen

Zowel het eerste (1448) als het in 1598 gesneden tweede schepenbankszegel vertonen een knoestige [eiken]boom - die het symbool van het klooster van Postel zou zijn - en een wapenschild met het wapen Van Eyck, waarop een lam [Gods] zit. Nadat het klooster van Postel in 1621 abdij was geworden, werden de volgende zegels voor de Reuselse schepenbank aangemaakt, slechts afwijkend voor wat betreft het abtswapen. Alle vertonen in een nis het beeld van O.L.V. met het kindje Jezus op de linkerarm en een leliestaf in haar rechterhand. Heraldisch links is een wapenschild te zien met drie molenijzers, gehouden door een engel, rechts een wapenschild van de abt, waarachter

[19] Sanders e.a., 1996, 377.
[20] Van Berkel en Samplonius, 1995, 194.
[21] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 10 en 14 , www.rhc-eindhoven.nl (Reusel / Hooge en Lage Mierde), www.reuseldemierden.nl
[22] Kaarten van de grens zoals toen vastgelegd in NAG, 4.OSK 36 (ao.1788)
[23] Sanders e.a., 1996, 457.

een kromstaf met sluier. Dergelijke schependomszegels zijn bekend met de wapens van de abten Du Chesne (1628), Van Boesdonck (1636), Janssen (1670) en Sichmans (1685). Uit de tijd van de eerste abt Colibrant (1621-1626) en van abt Gaillard (1679-1685) zijn geen zegelstempels voor Reusel bekend. De gelijkenis van de symboliek uit het abtswapen in het laatste schependomszegel [in zilver drie gouden korenschoven] en het wapen dat de gemeente in 1818 kreeg verleend [zie hierna], is opvallend. De burgemeester schreef in 1815 aan de gouverneur der provincie dat de gemeente voordien met die van Bladel en Netersel was gecombineerd en dat die combinatie over een wapen [lees: zegel] beschikte, dat te Bladel berustte. Hij wenste dan ook een wapen "te mogen aanschaffen" dan wel door het gouvernement "te laten aanleveren". Wie nu op het idee van de korenschoof is gekomen, is niet bekend. Bij Koninklijk Besluit van 31 augustus 1818 nr. 74 werd het volgende wapen verleend: "Zijnde een schild van lazuur, beladen met een koornschoof van goud.-" De kleuren zijn de rijkskleuren. [24]

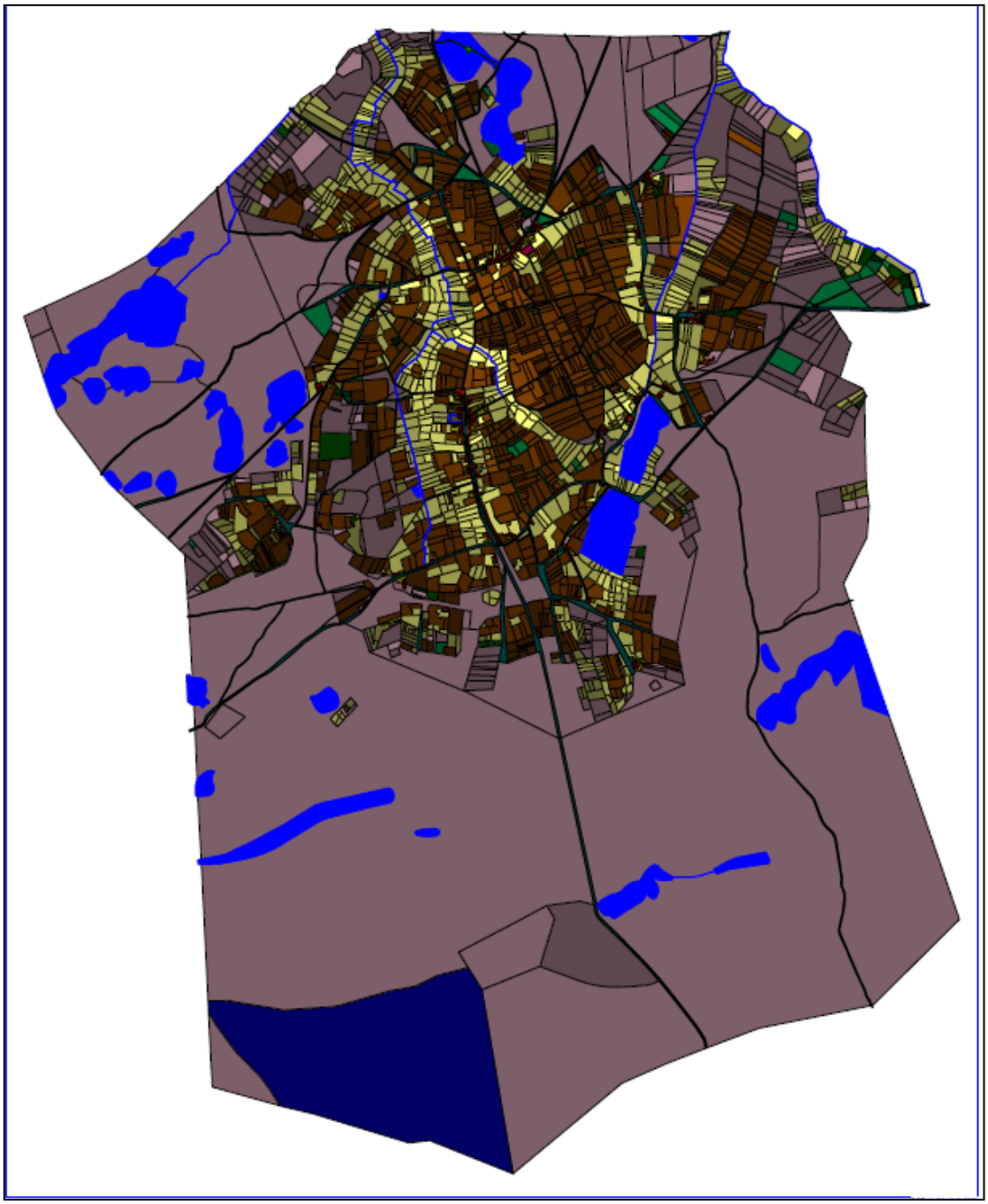
Historische beschrijvingen

1811 "Men vindt opgetekend dat Reusel met Bladel in het jaar 1400 door hertogin Johanna van Brabant bij het kwartier Antwerpen ingedeeld werd, doch deze splitsing van de Meierij van den Bosch. Volgens een oorkonde van Karel V maakte Reusel weer deel uit van het Bossche kwartier. Men heeft hier een koren-windmolen, vier brouwerijen waaronder er een is die om de 14 dagen maar 6 tonnen bier brouwt. Een bakker of dokter is hier onbekend. Men heeft hier enige goede venen waaruit goede turf wordt gegraven."

1900 De gemeente beslaat 3135 bunder. Naast het dorp Reusel liggen er de gehuchten de Peel, Hoeve, Voort, de Lensheuvel, Heikant, Kattenbosch en Weijereind. De inwoners leven er overwegend van de landbouw.

1950 Tot 1940 kende Reusel een constante harmonische ontwikkeling. Reusel leed zwaar onder de bombardementen en beschietingen van de Tweede Wereldoorlog. Het aantal van de bevolking liep terug, maar na de 50-er jaren volgde een snelle groei.

[24] Originele wapendiploma in RHCe, THA, Atlantisnr. 24004. Foto wapen (1818) uit Wapenregister Hoge Raad van Adel: RHCe, THA, Zegelkaarten, doos 2. Melssen, 1986, 108-110. Rapport betreffende herziening van de wapens van gemeenten en de instelling van wapens voor de dorpen in de Regio Eindhoven [Noordbrabantse Commissie voor Wapen- en Vlaggenkunde, september 1996].

Afbeelding: de door Thijs van de Zanden gedigitaliseerde kadasterkaart van 1832 van Reusel ingekleurd naar grondgebruik (Naar T. v.d. Zanden).

2.2 Thema's

Thema: 12 Oude infrastructuur

Dit thema wordt gebruikt voor het onderbrengen van de oudste categorie wegen en routes: de pré-Romeinse en Romeinse wegen, waarvan het beloop veelal op giswerk en stoute dromen is gebaseerd. Het gaat hier om verbindingsroutes, vaak bundels van banen, die maar met enige vaagheid aan te wijzen zijn als daterend van vóór de Romeinse tijd of van in die Romeinse tijd, met de bijhorende beekovergangen, dat zijn hier dan altijd voorden. Omwille van hun vaak hypothetisch karakter hier apart gezet van de middeleeuwse infrastructuur.

12. 1 Prehistorische wegen
Volgen vaak terreinhoogten, soms gemarkeerd door grafheuvels etc. of juist op basis daarvan verondersteld.

12. 2 Romeinse wegen
Rechte banen, verondersteld of echt aangetoond.

12. 3 Voorde
Voorde horend bij deze oude wegen en routes. Omdat de voorde/brug op drie plaatsen in het systeem voorkomt (zeer oude wegen, doorgaande en lokale wegen), bepaalt het type weg waar de voorde/brug geboekt moet worden. Bovendien zijn veel voorden door grotere of kleinere bruggen vervangen.

12.4 Middeleeuwse hoofdwegen

7.12.4.001 Turnhoutervoort-Kattenrijt
De vermoedelijk tot ca 1210 gebruikte doorgaande weg Antwerpen – Turnhoutervoorde – Eersel – Kattenrijt – Roermond is aangegeven.[25] Enkele alternatieve routes zijn aangegeven (zie 7.12.4.003 en 7.12.4.004), want we weten natuurlijk niet heel precies waar men langs trok en in de praktijk waren deze oude routes ook echt bundels van banen.

7.12.4.002 Breda – Maastricht, Bredase baan
Bladel lag aan de belangrijke handelsbaan die de steden Breda en Bergen op Zoom verbond met Maastricht, Luik en Keulen. De Bredase Baan in Bladel is aangelegd in de 18e eeuw en is de stille getuige van de internationale politiek ten tijde van de Republiek, het Prinsbisdom Luik, de Oostenrijkse Nederlanden en de disputen over de grenzen van Bladel, Reusel en Postel.[26] De baan is het best herkenbaar en geconserveerd daar waar de ontwikkelingsdruk beperkt is gebleven en in het bijzonder daar waar de ondergrond nog steeds niet (her)verkaveld en niet in cultuur is gebracht. Dan hebben we het, op Bladels grondgebied, vooral over de natuurgebieden Mispeleindse en Hapertsche heide. Daar vormt zij nog een altijd goed waarneembare circa 11 meter 30 brede aarden baan; al naar gelang de ondergrond waar te nemen als verdiepte, ingesloten door brede sloten, of verhoogde 'streep in het landschap'.[27] De weg Hilvarenbeek – Bladel, onderdeel van de grote route Breda – Maastricht, volgt hier het tracé volgens de kaart van Verhees, 1794. Dat is in het noorden van Lage Mierde en Netersel erg recht: mogelijk rechtgetrokken of is dat een geheel nieuwe baan? Er loopt tussen Het Goor en De Flaes nog een stukje van deze weg op grondgebied van Reusel-de Mierden. Enkele alternatieve routes zijn aangegeven, want we weten natuurlijk niet heel precies waar men langs trok en in de praktijk waren deze oude routes ook echt bundels van banen.

[25] Van Asseldonk en Leenders, 2003.
[26] Voor een overzicht van deze geschiedenis: B. Beex., *Bredase Baan Bladel – streep in het landschap.*
[27] B. Beex. *Bredase Baan Bladel – streep in het landschap.*

Afbeelding: Bredase Baan zoals deze nog zichtbaar aanwezig is op de Mispeleindse Heide (foto B. Beex).

12.4.003 Alternatieve route Turnhoutervoort-Kattenrijt langs Mierdermeere

12.4.004 Alternatieve route Turnhoutervoort-Kattenrijt langs Langvoort

Thema: 13 Doorgaande wegen

De gemeenten worden vanouds doorsneden door landwegen verbonden met de rest van Brabant en de wereld. Het beloop van die wegen is in den regel goed bekend, de ouderdom van de wegen van voor 1800 is vaak onduidelijk. De doorgaande wegen verbinden dorpen onderling of met verder weg gelegen steden en streken.

Een kenmerk van de middeleeuwse wegen is dat ze zorgvuldig de hogere gronden volgen, enigszins bochtig zijn en hier en daar overgaan in bundels van alternatieve wegen. Dit laatste maakt dat beter van routes gesproken kan worden. Rivieren en beken werden aanvankelijk overgestoken bij een voorde of doorwaadbare plaats. Juist in de doorgaande wegen zijn die het eerste door bruggen vervangen. Zo'n voorde of brug werd vaak de focus van een tweezijdige wegenwaaier. Er zijn echter ook eenzijdige wegenwaaiers: de punten waar alternatieve wegen afsplitsten en punten waar een weg het cultuurland verliet en daar het keurslijf van akkers en heiningen kon afschudden. Dergelijke eenzijdige wegenwaaiers markeren dus het punt tot waar de ontginningen strekten. Bij veren, bruggen en kruisingen verrezen vaak ook herbergen. Nabij steden werden stukjes weg bestraat, maar de vraag is of dat in de 9 gemeenten ook gebeurde.

Vanaf het midden van de zeventiende eeuw werden nieuwe met bomen beplante rechte en tonnerond gelegde wegen (“dijken”) aangelegd ter vervanging van de beroerde middeleeuwse wegen. Het zelfde idee werd vanaf 1810 op een hoger schaalniveau herhaald met de wegen die door Napoleons genie en onder koning Willem I aangelegd werden. Deze "rijkswegen" waren echte interregionale wegen, kaarsrecht, bestraat en beplant. De kosten moesten weer via tollen terug verdiend worden. Opnieuw raakten er zandwegen buiten gebruik. De "provinciale wegen" die in de negentiende eeuw tot stand kwamen waren daarentegen niets anders dan verbeterde interlokale wegen. Ze behielden dus hun bochtig verloop, al werd er hier en daar een lastige bocht opgeruimd of een ontbrekend stuk nieuw aangelegd. Tenslotte (hier vanaf 1863?) verschenen de spoorlijnen op geheel nieuwe spoorbanen en trammetjes (vanaf ca 1880?) die meestal in de berm van bestaande wegen reden.

Transport en infrastructuur
Vanouds waren de wegen in het gebied onverhard. Tot ver in de 19de eeuw waren er slechts twee verharde doorgaande wegen in de regio Kempenland. Een daarvan liep over het grondgebied van de huidige gemeente Reusel-De Mierden. De andere wegen waren vaak niet meer dan zanderige karrensporen, waarvan de begaanbaarheid sterk afhankelijk was van de weersomstandigheden. De verharde weg waarvan hier sprake was, betrof de weg van Eindhoven naar Turnhout. Zij liep door Hapert en Bladel en had een bochtig verloop, met bruggen op kruisingen met waterlopen. De weg had nauwelijks een bovenregionale functie, maar was verbonden met een aantal interlokale zandwegen, die dwars door de heidevelden liepen.[28]

Na 1850 kwam ook met betrekking tot de infrastructuur een moderniseringsproces op gang, mede ten gevolge van de decentralisatie van de zorg voor het wegenstelsel, in 1848. Provincies en gemeenten kregen zelf de taak voor de aanleg en het onderhoud van wegen te zorgen. Een gevolg daarvan was dat nog voor 1900 de grotere dorpen werden aangesloten op het verharde wegennet. Oude wegtracés werden daarbij gehandhaafd. Grind, klinkers, steenslag en leem dienden als verhardingsmaterialen, onder andere voor de verbinding Hapert-Vessem. Rond 1920 werd dit proces doorgezet. Het toenemende en zwaarder wordende verkeer deed de behoefte aan verharde en bredere wegen groeien. Door verdere aanleg van ook nieuwe wegen, soms over de voormalige woeste gronden, waren rond 1940 ook de kleinere plaatsen bereikbaar via een verharde weg. De uitbreiding van de dorpen waren dikwijls lineair, langs de hoofdwegen, zoals in Reusel het geval was.[29]

Behalve de verbetering en uitbreiding van het landwegennet, hetgeen een landelijke ontwikkeling was, zien we in het gebied ook de gevolgen van de aanleg van spoor- en tramwegen terug. De niet meer bestaande spoorlijn en twee tramlijnen, die in de regio Kempenland hebben gefunctioneerd,

[28] Emmens e.a., 2003,15.
[29] Emmens e.a., 2003.

hebben tijdelijk voor de infrastructurele ontsluiting van de regio gezorgd. Het was een tramlijn die zorgde voor het interlokale verkeer tussen Eindhoven en Turnhout. Deze lijn werd in 1897 aangelegd en volgde de al eerder genoemde weg Eindhoven-Turnhout. Hoewel de tram een tijdlang goed heeft gefunctioneerd, verloor het de concurrentieslag van bus en vrachtwagen. In 1937 werd de lijn opgeheven.[30]

13.1 Doorgaande weg

Min of meer duidelijke baan. Indien er bundels banen optreden, die banen afzonderlijk opnemen, zodat de bundel duidelijk wordt.

Uniek nr	Naam	Relict Status
7.13.1.001	Provincialeweg - Turnhoutseweg	bestaat nog deels, deels verwijderd, deels verlegd
7.13.1.002	Sint Cornelisstraat	bestaat nog deels, deels verwijderd, deels verlegd
7.13.1.003	Postelsedijk	bestaat nog, deels verlegd
7.13.1.004	Baan van Breda naar Maastricht	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.13.1.005	Mispeleind	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.13.1.006	De Lend	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.13.1.007	Beersesedijk	bestaat nog deels, deels verwijderd, deels verlegd
7.13.1.008	Voorste Heistraat	bestaat nog deels, deels verwijderd, deels verlegd
7.13.1.009	Akkerstraat - Vloeieind	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.13.1.010	Sleutelstraat – Lange Dijk	Bestaat nog
7.13.1.011	Burg. Willekenslaan	Bestaat nog
7.13.1.012	Dunsedijk	Bestaat nog
7.13.1.013	Poppelsedijk	Bestaat nog

7.13.1.001 Provincialeweg - Turnhoutseweg

De doorgaande weg vanuit Eindhoven in zuidwestelijke richting over Steensel, Eersel , Duizel, Hapert, Bladel en Reusel naar Turnhout kende omstreeks 1850 een vorm van verharding.[31] Rond 1940 waren ook de kleinere plaatsen bereikbaar via een verharde weg. Het was een grindweg en is ook een tijd de Grindweg genoemd. Erin lagen de tramrails. (Dit is nu De Hoeven – Wilhelminalaan - Turnhoutseweg).

In 1850 richten de gemeenten Reusel, Bladel, Hoogeloon, Duizel, Eersel en Veldhoven zich met een verzoek tot de provincie. Men wil graag een straat- of grindweg vanaf Gestel, door de kommen van de dorpen, naar de Belgische grens. En daarmee een verbinding naar het kanaal in Arendonk en aansluiting op de weg naar Turnhout. In 1855 is men gevorderd tot Steensel. In 1857 is de aarden baan tot Reusel gereed. Uiteindelijk zal de hoofdweg Eindhoven-Reusel 28.525 meter bedragen. Eind jaren ‘50 van de vorige eeuw wordt langs de provinciale weg aldaar een parallelweg aangelegd van Nieuwstraat tot Kerkstraat. Kort daarop wordt een omleiding aangelegd ten noorden van de kom van Hapert.[32]

7.13.1.002 Sint Corneliusstraat - Hollandsche weg - Neterselsedijk

De verbinding Reusel-Hooge Mierde (Kerkstraat) heette in de gemeente Reusel Hollandsche weg (= nu Hoogemierdse weg). Deze weg ligt tussen de Hooge Mierdse dijk en Lage Mierdse dijk. Het lijkt erop dat de Hollandsche weg eens een turfvaart was die via De Rijtjens in contact stond met de Holstraat.[33]

7.13.1.003 Groote Baan of Lage Mierdscheweg

[30] Emmens e.a., 2003.
[31] 1865 volgens Van Limpt, 1971, 9. Dit wordt ook bevestigd door MIP Reusel.
[32] B. Beex, Kilometerpaal “19M” herinnert aan realisatie provinciale weg Eindhoven-Reusel, z.j.
33 *De Rosdoek* nr. 62, p. 25-26

Het noordelijke stuk van de huidige weg Wellenseind (N269) en het zuidelijk vervolg genaamd Kruisvelden was onderdeel van de aloude verbinding van Reusel naar Hilvarenbeek en Tilburg. In 1891 of 1897[34] werd de eerste verharding op het noordelijke stuk aangebracht.

7.13.1.004 Baan van Breda naar Maastricht
Baan van Breda naar Maastricht.

7.13.1.009 Akkerstraat - Vloeieind
De oude interlokale weg van de kerk van Lage Mierde naar Reusel liep via de hoge communicatiemast naar de Akkerstraat (een verdwenen stukje) en vervolgens langs de straat Vloeieind voor zover die tevens ensemblegrens is, en dan verder zuidwaarts.

7.13.1.011 Willekenslaan
Rechte laan door de Peelse Heide, met boogjes om de Kleine en Grote Cirkel. Aangelegd na 1828 (niet op kadaster) en voor 1840 (wel op topografische kaart). Rechtgetrokken bij de bebossing van de heide. Genoemd naar Adrianus Antonie Willekens die van 1912 tot 1942 burgemeester van Reusel was.

7.13.1.013 Poppelsedijk
Doorgaande weg van De Mierden naar Poppel.

13.2 Halte
Paardenwisselstation op postbaan, spoorweg of tramstation, tram of bushalte, busstation.

7.13.2.001 en 002 Tramstation en tramremise, Turnhoutseweg 52 Reusel
Tramremise uit ca. 1897. Volgens het MIP rapport Reusel is het grenskantoor gelegen aan de Turnhoutseweg 50 en het tramstation aan de Turnhoutseweg 52.[35]

Afbeelding: De feestelijke opening van de tramdienst op 30 juni 1897 (www.cubra.nl)

[34] 1889 volgens *Steen voor Steen* 1999, nr. 13, p. 33; 1897 volgens Boerjan en Rijken, 1974, inleiding
35 MIP Reusel, p. 18

De lijn die begint in het stadse Eindhoven loopt via Gestel, Meerveldhoven, Veldhoven, Steensel, Duizel, Hapert en Bladel naar Reusel. De Tramwegmaatschappij de Meijerij beheert de lijn. Het is voor de Kempische bevolking in die tijd iets heel bijzonders. Voor velen is het de eerste keer dat ze een vervoermiddel zien dat niet door mens of dier wordt aangedreven. De tram bereikt de fabelachtige snelheid van 20 km per uur buiten de bebouwde kom. De exploitatie geschiedt door tramwegmaatschappij "de Meijerij". Vier maal per dag rijdt er een tram over dit traject. In de hoogtijdagen van deze lijn heeft de maatschappij 74 goederen cq veewagons en 19 personenwagons.

De spoorbreedte van het Nederlandse netwerk en het Belgische is verschillend. Daarom moeten reizigers die in Reusel verder richting Arendonk en Turnhout willen overstappen in Reusel aan de grens. Hier werd een remise gebouwd. Een grote draaischijf en een loods voor de tramstellen. De draaischijf is verdwenen, maar het gebouw staat er nog steeds, schuin tegenover het voormalig tramstation. Het gebouw is nagenoeg nog in dezelfde staat als in 1937, toen de tramdienst opgeheven werd. De twee karakteristieke grote houten poorten aan de kop van het gebouw lagen direct achter de cirkel waar de trams op gedraaid konden worden. Opvallend is de 'schoorsteenopening' aan de bovenkant van een van de deuren. De trams reden achteruit de remise in. Het eerste gedeelte is van steen. De stoomketels werden namelijk de hele nacht op stoom gehouden om in de ochtend weer meteen operationeel te kunnen zijn. De hitte die van zo'n stoomketel afkwam was groot vandaar dat de locs in een stenen gedeelte stonden te dampen. Het achterliggende gedeelte waar de wagons de nacht doorbrachten was gewoon van hout. Aan de rechterkant even naast het gebouw was een grote vijver gegraven voor het benodigde water voor de stoomketels. De remise is in een nog vrij originele staat. Alleen de tweede paar deuren die het houten gedeelte beschermden tegen de hitte van de locs zijn verdwenen. Nu dient het als werkplaats voor de grote collectie antieke tractoren van Cees Michielse, die eigenaar is van de ernaast gelegen woning.

Afbeelding: De tramremise aan de Turnhoutseweg (www.cubra.nl)

Het complex is in chaletstijl gebouwd (station, douanegebouw met dienstwoning, woning voor de stationschef en een tramremise).[36] De eerste tramlijn binnen deze streek was die van Eindhoven richting Turnhout, aangelegd in 1897. Deze lijn deed de Acht Zaligheden aan. Hierbij werd de verharde weg Eindhoven-Turnhout gevolgd. Ten westen van Reusel kwam aan de rijksgrens een tramstation, tevens douanekantoor. Op de lijn Eindhoven-Reusel waren zelfs rijdende postkantoren in gebruik. In 1937 hield de lijn op te bestaan ten gunste van de bus en vrachtwagen.[37]
Bij station Reusel-grens werd in 1897 naast de dienstwoning voor de stationschef een houten tramremise gebouwd. Een deel ervan was bestemd als locomotiefloods en werd opgetrokken in baksteen met in de vloer een nu verdwenen smeerput. Het pand op rechthoekige plattegrond is, uitgezonderd een deel van de noordelijke zijgevel dat is versteend (locomotiefloods), opgetrokken uit houten, gerabatte wanden tussen houten muurstijlen, op een bakstenen sokkel en geplaatst onder een zadeldak gedekt met kruispannen. De zijgevels zijn aan de bovenzijde beschoten. Ten gevolge van stormschade is aan de west- en zuidzijde een deel van de houten wand vervangen door een bakstenen muur.

In de zijgevels negenruits schuifvensters met drieruits bovenlichten waarvan één, in de zuidelijke zijgevel, vervangen door een vierruits schuifvenster met dito bovenlicht. Bovendien in de zuidgevel een vernieuwde deur. In het versteende gedeelte een aan de onderzijde gewijzigd venster met oorspronkelijk geometrisch ingedeeld bovenlicht en een opgeklampte deur met identiek bovenlicht, beide onder segmentboog. In de oostelijke, aan de bovenzijde beschoten topgevel, twee opgeklampte vleugeldeuren met gehengen. De deuren zijn gescheiden door een bakstenen stijl die deel uitmaakt van een muur die dit gedeelte verdeelt in twee beuken. In het interieur een met klinkers geplaveide vloer. Het gebint bestaat uit houten muurstijlen met regels en korbelen, de kap bestaat uit eenvoudige houten spanten met dubbele hanebalk.

Het pand is uitdrukking van een sociaal-economische en bestuurlijke ontwikkeling die is verbonden met de ontwikkeling van het dorp; het pand is tevens van belang vanwege de bijzondere typologie, het materiaalgebruik en de gaafheid.Het pand is gerelateerd aan de sociaal-economische en bestuurlijke ontwikkeling van het dorp. Het pand is bovendien van belang wegens de ornamentiek. CHW. nr. KL092-000023. Rijksmonumentnr. 518676 (woning) en nr. 518677 (tramremise).

Afbeeldingen:
- Tramstation Hotel De Palmboom in Reusel in Varia Historica Brabantica X, p. 134
- Tramstation Reusel Grens in Varia Historica Brabantica X, p. 144
- Schets van verharde wegen en tramlijnen eind 19e eeuw Midden-Brabant in in Varia Historica Brabantica X, p. 155
- Foto van de houten tramremise aan de Turnhoutseweg 50-52 in Architectuur en stedebouw in Noord-Brabant1850-1940, p. 157. Door de verschillende spoorbreedten in België en Nederland moesten de reizigers aan de grens overstappen. Reusel-Grens was dan ook een eindstation.

7.13.2.003 en 004 Tramhalte en grenshuisje
In de berm van de doorgaande weg naar Turnhout (N248) bevinden zich ter hoogte van het voormalige tramstation annex grenskantoor met grensloods aan de Turnhoutseweg 50 diverse kleine objecten, zoals een tramhalte, ‘grenshuisje’ en AB tableaux.
De tramhalte en het grenshuisje maken onderdeel uit van de ontwikkeling van het grensgebied. In 1897 werd de eerste tramlijn binnen deze streek van Eindhoven richting Turnhout, aangelegd door de Tramwegmaatschappij ‘De Meijerij’. Deze lijn deed de Acht Zaligheden aan. Hierbij werd de verharde weg Eindhoven-Turnhout gevolgd. De aanleg van de nieuwe tramlijn was het begin van de stedenbouwkundige ontwikkeling van het buitengebied ten westen van Reusel. Aan het eind van de 19e eeuw werden er langs de Turnhoutseweg een tramstation annex grensgebouw met dienstwoning en grensloods gerealiseerd en iets verderop bij de grens een woning voor de stationschef en een houten tramremise gebouwd. Het grenshuisje, waarvan de functie onbekend is, stamt mogelijk uit dezelfde periode. De tramhalte is vermoedelijk van latere datum.

36 Kolman e.a., 1997, 283.
37 Cultuurhistorische Inventarisatie Noord-Brabant M.I.P. regio Kempenland, p. 17; Van Limpt, 1971, 17; Van Limpt, 1984, 26.

De functie van het grenshuisje, mogelijk gaat het hier om een tramwachthuisje, een transformator- of opslaghuisje. Het eenlaags, bakstenen huisje op rechthoekige plattegrond heeft aan de voorzijde dubbele openslaande deuren en is voorzien van een overstekend zadeldak met pannen en houten, wit geschilderde topgevel. Het huisje is net als het tegenover gelegen tramstation annex grenskantoor met grensloods uitgevoerd in chaletstijl.
De tramhalte is in een meer, sobere stijl uitgevoerd. Het gebouw heeft een houten constructie en is voorzien van een lessenaarsdak met golfplaat. De gevels zijn uitgevoerd in glas en staal. Het aanwezige fietsenrek duidt erop, dat het gebouw in het verleden tevens dienst heeft gedaan als fietsenstalling.

Afbeelding: Turnhoutseweg 50 Reusel, grenshuisje (links) en tramhalte (rechts), februari 2020 (ODZOB, foto's V.Delmee)

7.13.2.005 De Grensloods, Reusel
Turnhoutseweg 50. Laat 19e -eeuwse woning met aangebouwde grensloods (ca 1950). Voormalig douanekantoor.

Het oude douanekantoor (december 2011).

13.3 Oude rijksweg
Wegen uit het rijksprogramma uit de jaren 1810 – 1935. (Daarna krijgen we de moderne autowegen).

13.4 Railweg
Spoorlijnen, trambanen, goederensporen (interlokaal maar ook lokaal!)

7.13.4.001 Tramlijn Eindhoven-Reusel grens
De ontsluiting van Noord-Brabant vond plaats in de 19e eeuw: waterwerken, zoals de Zuid-Willemsvaart, daarnaast accent op de aanleg en het verharden van de wegen. In de volgende fase een vrij dicht spoorwegennet. In het laatste kwart van de 19e eeuw > tramwegen. Een van de laatste

tramlijnen, aangelegd door de N.V. De Meierij in 1897, liep van Veghel via Eindhoven naar de Belgische grens en doorsneed de gemeenten Bladel en Reusel. De tram was een alternatief voor vervoer per paard en wagen over de provinciale weg, die voor het traject Eindhoven-Belgische grens van 28,5 km, tenminste voor 21 km grindweg was.[38]

Op de stoomtramlijn Eindhoven Reusel-grens werden in mei 1897 proefritten gemaakt. Feestelijk geopend 30-06-1897. Stoomtrammaatschappij “De Meijerij”. De dorpsherbergen fungeerden als tramstation. Onderweg geen vaste haltes. Te duur voor personenvervoer. Goederenvervoer was belangrijker. Door concurrentie van de bus werd op 15-05-1935 het personenvervoer gestaakt en op 10-01-1937 het vrachtvervoer.[39]

Tramlijn in het centrum van Reusel bij het Kerkeind omstreeks 1916[40]

13.5 Trekpad
Trek- of jaagpad: trekpad langs rivier of kanaal.

13.6 Veer
Oversteek van een rivier met een bootje: aanlegplaatsen, dalende wegen veerhuis.

13.7 Voorde/brug
Oversteek van water via doorwaadbare plaats, vaak later vervangen door een brug, in een doorgaande weg. Doorwaadbare plaatsen heb je in soorten: min of meer dwars op het watert, schuin, zeer schuin of zelfs een heel eind door het water: een “waterstraat” of “langvoort”. Bruggen heb je ook in soorten: een paal in het water om overheen te stappen (‘waterstap”), een balk erover, een vonder, een schoor, een echte houten of stenen brug. Klein water stak met men een gemetseld of houten “heul” over. Omdat de voorde/brug op drie plaatsen in het systeem voorkomt (zeer oude wegen, doorgaande en lokale wegen), bepaalt het type weg waar de voorde/brug geboekt moet worden. Bovendien zijn veel voorden door grotere of kleinere bruggen vervangen.

13.8 Plein
Verbreding van een doorgaande weg of samenkomst van wegen die tot een brede open ruimte leidt. De pleinen kunnen allerlei functies hebben.

[38] Aben, 1981, 131.
[39] Dams e.a. 1989, 263, 272 + 323.
[40] http://thijs.heemkundereusel.com/antwoorden/chuijbregts.htm

7.13.8.001 Langwerpig plein Lensheuvel
Lensheuvel heeft een langwerpig plein, ook wel baandorp genoemd.[41] Hierop bomen en drie waterpoelen. De bomen zijn onlangs merendeels herplant, enkele grote bomen zijn er nog. De waterpoelen zijn verdwenen.

7.13.8.002 Driehoekig plein De Reuselsche Straet
In het andere belangrijke gehucht van Reusel, De Straet was een driehoekig plein waaraan het gemeentehuis lag en waarop een dorpsbron stond. Ook waren er winkels (Mie Vermeulen) en café's, waaronder De Zwaan en de Reizende Man.

7.13.8.003 Driehoekig plein Hooge Mierde
Plein in Hooge Mierde in de vorm van een driehoek begrensd door de Smidsstraat-Kerkstraat-De Baan.

7.13.8.004 Dorpsplein Lage Mierde
In het Dorpsplein van Lage Mierde is de oorspronkelijke Plaatse nog herkenbaar. Om deze plaatse stond een aantal boerderijen. Voor 1832 was het een verzamel- en drenkplaats voor het vee.[42] Dit plein is nu in tweeën gesplitst.

7.13.8.005 Driehoekig plein Vloeieind
Het noordelijke driehoekige plein in Vloeieind. Dit plein ligt in de splitsing van de straat Vloeieind en de Gijsestraat. In 1830 lag er waarschijnlijk een blusvijver.

7.13.8.006 Driehoekig plein Vloeieind-Hoenderhoek
Het zuidelijke driehoekige plein in Vloeieind. Dit plein ligt in de splitsing van het Vloeieind en de straat Hoenderhoek. Er staat een kapelletje op.

13.9 Poort
Een doorgang door een natuurlijke barrière zoals een duinenrug, moeras, beekdal, de droge tegenhanger van een voorde dus. Veelal aan een of beide zijden met een wegenwaaier. (Hier wordt dus niet een soort stadspoort bedoeld!)

13.10 Spoorbrug
Speciale brug voor spoorlijn of trambaan. Meestal ijzeren of stalenconstructies, al dan niet beweegbaar.

13.11 Tol(huis)
Plaats of huis waar tol werd geheven.

13.12 Holle weg
Een door langdurig gebruik uitgesleten strook waarin een oude weg loopt. Omdat de holle weg op twee plaatsen in het systeem voorkomt (doorgaande en lokale wegen), bepaalt het type weg waar de holle weg geboekt moet worden.

13.15 Laanbeplanting

7.13.15.001 Laanbeplanting Bladelse Dijk, Hulselse Weg
Laanbeplanting van Amerikaanse eiken, langs een doorgaande weg tussen twee oude dorpskernen. Het geheel dateert overwegend uit de periode 1900-1920. Cultuurhistorische waarde: redelijk hoog. CHW. nr. G191 (GK-HG-44)

7.13.15.002 Bomengroep Lensheuvel

[41] Cultuurhistorische Inventarisatie Noord-Brabant M.I.P. regio Kempenland, p. 20
42 *Steen voor steen*, 1999, nr. 11, p. 30-35

Bomengroep langs een weg in een oud buurtschap. De beplanting bestaat geheel uit paardenkastanjes. De bomen die bij de bomenstichting geregistreerd stonden - twee witte paardenkastanjes uit 1750-1800 en een witte paardenkastanje uit 1900-1910 – lijken verdwenen. Cultuurhistorische waarde: redelijk hoog. CHW. nr. G281 (HK-HG-53)

Afbeelding: bomengroep aan de Lensheuvel in Reusel (november 2010).

7.13.15.003 Laanbeplanting Vooreind

Laanbeplanting van Amerikaanse eiken. Het geheel dateert overwegend uit de periode 1890-1920. Cultuurhistorische waarde: redelijk hoog. CHW. nr. G179 (GK-HG-32)

7.13.15.004 Laanbeplanting Steenoven, De Hoef

Laanbeplanting van Amerikaanse eiken. Het geheel dateert overwegend van omstreeks 1945. Cultuurhistorische waarde: redelijk hoog. CHW. nr. G194 (GK-HG-48)

Afbeelding: laanbeplanting De Hoef in Hulsel (november 2010).

Thema: 14 Lokale wegen

In Oost-Brabant moest het vervoer vanouds vooral over land geschieden, de Mierdense Aa en de Hulselse Stroom waren of niet door hun meanderende loop nauwelijks begaanbaar voor scheepvaartverkeer. Vervoer vond plaats langs landwegen waarvan de loop werd bepaald door de zandruggen en beekdalen die ze volgden. Deze wegen waren in de zomer stoffig en rul en in de winter nat en modderig.[43]

14.1 Lokale wegen

Uniek nr	Naam	Relict Status
7.14.1.001	Voortse Straat = Voort	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.002	Bakmannen	bestaat nog
7.14.1.003	Voort	bestaat nog, deels verlegd
7.14.1.004	Hamelendijk	bestaat nog
7.14.1.005	Heibloem	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.006	Weijereind	bestaat niet meer
7.14.1.007	Weijereind	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.008	Kruisstraat	bestaat nog, deels verlegd
7.14.1.009	Lensheuvel	bestaat niet meer
7.14.1.010	Hoeksestraat	bestaat niet meer
7.14.1.011	Leijenstraat	bestaat nog
7.14.1.012	Turnhoutseweg	bestaat nog
7.14.1.013	Achterste Heikant	bestaat nog deels, deels verwijderd, deels verlegd
7.14.1.014	Achterste Heikant	bestaat nog
7.14.1.015	Herdersdreef	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.016	Herdersdreef	bestaat nog
7.14.1.017	Buizerd	bestaat niet meer
7.14.1.018	Peel	bestaat niet meer
7.14.1.019	Peel	bestaat nog
7.14.1.020	't Hof	bestaat nog, deels verlegd
7.14.1.021	't Hof	bestaat niet meer
7.14.1.022	Groeneweg	bestaat niet meer
7.14.1.023	Kruisstraat	bestaat nog, deels verlegd
7.14.1.024	Marialaan	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.025	Groeneweg	bestaat nog deels, deels verwijderd, deels verlegd
7.14.1.026	Wegekker	bestaat niet meer
7.14.1.027	Hoekekker	bestaat niet meer
7.14.1.028	Kleine Hoeven	bestaat niet meer
7.14.1.029	Bakmannen	bestaat niet meer
7.14.1.030	Ziekbleek	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.031	Hondsbos	bestaat nog
7.14.1.032	Hondsbos	bestaat nog
7.14.1.033	Vloeieind	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.034	Hulselsedijk	bestaat niet meer
7.14.1.035	Hekelstraat	bestaat nog, deels verlegd

[43] Kolman e.a., 1997, 45.

7.14.1.036	Hulselsedijk	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.037	't Holland	bestaat niet meer
7.14.1.038	't Holland	bestaat nog
7.14.1.039	Rouwenbogt	bestaat nog
7.14.1.040	Turnhoutseweg	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.041	Hoogstraat	bestaat nog, deels verlegd
7.14.1.042	Smidsstraat	bestaat niet meer
7.14.1.043	Smidsstraat	bestaat niet meer
7.14.1.044	Lottersestraat	bestaat niet meer
7.14.1.045	Lottersestraat	bestaat niet meer
7.14.1.046	Naamloos	bestaat niet meer
7.14.1.047	Twisseltse Baan	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.048	De Stad	bestaat niet meer
7.14.1.049	Postelpad	bestaat nog
7.14.1.050	Poppelsedijk	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.051	Twisseltsebaan	bestaat niet meer
7.14.1.052	Beekakkersweg	bestaat nog
7.14.1.053	Kloosterstraat	bestaat niet meer
7.14.1.054	Elzenstraat	bestaat niet meer
7.14.1.055	Langvoort	bestaat nog, deels verlegd
7.14.1.056	Leendestraat	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.057	De Stad	bestaat nog
7.14.1.058	De Luther	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.059	Willibrordlaan	bestaat niet meer
7.14.1.060	Willibrordlaan	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.061	Vloeieind	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.062	Reuselsedijk	bestaat niet meer
7.14.1.063	Eversacker	bestaat niet meer
7.14.1.064	Kanten	bestaat niet meer
7.14.1.065	Hoolstraat	bestaat niet meer
7.14.1.066	Hellaren	bestaat nog
7.14.1.067	Papenakkers	bestaat nog
7.14.1.068	Neterselsedijk	bestaat niet meer
7.14.1.069	Bladelsedijk	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.070	Papenakkers	bestaat nog deels, deels verwijderd, deels verlegd
7.14.1.071	Papenakkers	bestaat niet meer
7.14.1.072	Hellaren	bestaat niet meer
7.14.1.073	Tinnen Pot	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.074	Mispeleind	bestaat niet meer
7.14.1.075	Dunsedijk	bestaat nog
7.14.1.076	Hoogemierdseweg	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.077	Gijsestraat	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.078	Hoenderhoek	bestaat nog, deels verlegd
7.14.1.079	De Gagel	bestaat nog
7.14.1.080	Langvoort	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.081	Vloeieind	bestaat niet meer
7.14.1.082	Zandhorst	bestaat nog deels, deels verwijderd

7.14.1.083	Buitenman	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.084	Wellenseind	bestaat nog
7.14.1.085	Elzenstraat	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.086	Voort	bestaat nog
7.14.1.087	Neterselsedijk	bestaat nog
7.14.1.088	Neterselsedijk	bestaat niet meer
7.14.1.089	Buitenman	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.090	Twisseltsebaan	bestaat niet meer
7.14.1.091	Poppelsedijk	bestaat nog
7.14.1.092	De Baan	bestaat nog
7.14.1.093	Lottersestraat	bestaat nog
7.14.1.094	Lottersestraat	bestaat niet meer
7.14.1.095	Hoogstraat	bestaat nog
7.14.1.096	Hoogstraat	bestaat niet meer
7.14.1.097	Diederik van Altenastraat	bestaat niet meer
7.14.1.098	Kerkweg	bestaat niet meer
7.14.1.099	Koningshoek	bestaat nog deels, deels verwijderd
7.14.1.100	Hoenderhoek	bestaat nog
7.14.1.101	Hoenderhoek	bestaat niet meer
7.14.1.102	Vloeieind	bestaat niet meer

Afbeelding: Het nog aanwezige deel van de Tinnen Pot, gezien vanuit de Kempenbaan.

7.14.1.075 Dunse Dijk

De Dunse Dijk loopt van het Mispeleind bij Lage Mierde naar het gehucht Dun net onder Hilvarenbeek. De huidige rechte weg werd rond 1900 aangelegd ter vervanging van een groep slingerende banen over de heide. De weg is de oostgrens van het ensemble Wellenseind.

7.14.1.103 Klinkerwegen Kippereind, Weijereind

Cultuurhistorische waarde: Zeer hoog

Klinkerwegen in en nabij oude buurtschappen. De bestrating met gebakken klinkers dateert (deels) uit de periode 1890-1940. De wegen zijn onderdeel van een groter complex aan klinker- en kasseiwegen, dat kenmerkend is voor de gemeenten Bladel en Reusel-De Mierden.
CHW. nr. L65 (GK-HL-21)

De klinkerwegen van Hooge Mierde en Hulsel en de gehuchten Kuilenrode, Vloeieind, Kerkweg, Mispeleind en Vooreind zijn een opvallend kenmerk in Reusel-De Mierden. De structuur van het geheel dateert in eerste aanleg mogelijk nog uit de late middeleeuwen (1250-1500). De bestrating met gebakken klinkers dateert deels uit de periode 1890-1940, maar is deels ook van recentere datum.

In 1921 vond een provisorische verharding plaats van de Kerkstraat met puin. In 1935 werd deze verharding doorgetrokken tot de helft van de Hoogstraat en Smidsstraat. De overige wegen werden pas na WOII verhard.[44] In 1959 is de weg Hoef-Bladel klaar, in 1960 de weg naar De Klamp, in 1961 wordt een weg aangelegd naar de Heikant, in 1962 is de aanleg van de weg naar Hooge Mierde, in 1964 zijn de wegen naar Netersel en Reusel klaar, in 1966 wordt een begin gemaakt met de aanleg van een zandweg naar De Laaijen, deze weg wordt verhard in 1970. Ook de weg naar familie de Beijer wordt verhard (= Castersedijk).[45]

Afbeeldingen:
- Panoramafoto's van Kerkstraat en hoek Kerkstraat/Hoofdstraat (= nu Wilhelminalaan) staan in 'Reusel tijdens WOII', p. 16
- Foto's van Mierdseweg, Bakkerstraat en De Lend in 'De Mens Leeft niet van Brood Alleen', tussen p. 34-35.

7.14.1.104 Klinkerweg Kerkweg
Klinkerweg tussen een oude dorpskern en een bijbehorend buurtschap. De bestrating met gebakken klinkers dateert (deels) uit de periode 1890-1940. De weg is onderdeel van een groter complex aan klinker- en kasseiwegen, dat kenmerkend is voor de gemeenten Bladel en Reusel-De Mierden.
CHW. nr. L58 (GK-HL-14).

7.14.1.105 Kasseiweg Hulsel, Vooreind
Kasseiweg in een oude dorpskern en een aangrenzend oud buurtschap. De kasseibestrating met rabatstroken uit gebakken klinkers dateert uit de periode 1930-1940. De weg is onderdeel van een groter complex aan klinker- en kasseiwegen, dat kenmerkend is voor de gemeenten Bladel en Reusel-De Mierden.
CHW. nr. L56 (GK-HL-12).

7.14.1.106 Klinkerwegen Hoge Mierde
Samenstel van wegen in een oude dorpskern, grotendeels uitgevoerd als klinkerweg. De bestrating met gebakken klinkers dateert deels uit de periode 1890-1940, maar is deels ook van recentere datum. De wegen zijn onderdeel van een groter complex aan klinker- en kasseiwegen, dat kenmerkend is voor de gemeenten Bladel en Reusel-De Mierden.
CHW. nr. L55 (GK-HL-11).

7.14.1.107 Klinkerweg Mispeleind
Klinkerweg in een oud buurtschap. De bestrating met gebakken klinkers dateert (deels) uit de periode 1890-1940. De weg is onderdeel van een groter complex aan klinker- en kasseiwegen, dat kenmerkend is voor de gemeenten Bladel en Reusel-De Mierden.
CHW. nr. L54 (GK-HL-10).

7.14.1.108 Klinkerwegen Kuilenrode

[44] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 13.
[45] Van Hulislaum tot Hulsel, folklore, p. 4,5

Klinkerwegen in een oud buurtschap. De bestrating met gebakken klinkers dateert (deels) uit de periode 1890-1940. De wegen zijn onderdeel van een groter complex aan klinker- en kasseiwegen, dat kenmerkend is voor de gemeenten Bladel en Reusel-De Mierden.
CHW. nr. L53 (GK-HL-09).

7.14.1.109 Kassei- en klinkerwegen Vloeieind
Samenstel van kassei- en klinkerwegen in een oud buurtschap. De structuur van het geheel dateert in eerste aanleg mogelijk nog uit de late middeleeuwen (1250-1500). De bestrating met kasseien en gebakken klinkers dateert (deels) uit de periode 1890-1940. De wegen zijn onderdeel van een groter complex aan klinker- en kasseiwegen, dat kenmerkend is voor de gemeenten Bladel en Reusel-De Mierden.
CHW. nr. L87 (HK-HL-16).

7.14.1.110 Klinkerwegen De Hoef
Klinkerwegen in en nabij een oud buurtschap. De bestrating met gebakken klinkers dateert (deels) uit de periode 1890-1940. De wegen zijn onderdeel van een groter complex aan klinker- en kasseiwegen, dat kenmerkend is voor de gemeenten Bladel en Reusel-De Mierden.
CHW. nr. L57 (GK-HL-13).

7.14.1.111 Kasseiweg, klinkerweg Bladelse Dijk
Kassei- en klinkerweg tussen twee oude dorpskernen. Het noordelijke deel, Bladelse Dijk geheten, kent een kasseibestrating met rabatstroken uit gebakken klinkers. Het zuidelijke deel, Reuselse Weg geheten, kent een bestrating met gebakken klinkers. De bestrating dateert uit de periode 1930-1940. De weg is onderdeel van een groter complex aan klinker- en kasseiwegen, dat kenmerkend is voor de gemeenten Bladel en Reusel-De Mierden.
CHW. nr. L62 (GK-HL-18).

7.14.1.112 Wegenstructuur De Utrecht
Een complex van verharde en niet verharde wegen en paden die het landgoed doorsnijden. De vele zandwegen dienen ter onstluiting van en als brandgang in de productiebossen met naaldhout. Andere wegen zoals de Slingerdijk en de wegen in het Arnoldspark zijn eerder uit esthetische overwegingen aangelegd, locale doorgaande wegen zoals Prins Hendriklaan en en de Kinderlaan vormen de verbinding tussen diverse hoeven en werden voorzien van een laanbeplanting en de Scheidijk is de weg die de gemeentegrens tussen Hilvarenbeek en Reusel-de Mierden visualiseert. De Torenlaan, oprijlaan naar de Brandtoren en de houtvesterij, de oprijlaan naar het vakantiehuis Rustoord en de Houtwerf en de oprijweg naar het landhuis Duivelsrijt zijn voorzien van oude gebakken klinkerverharding. De Torenlaan is ook voorzien van een laanbeplanting van beuken en eiken. De provinciale weg (N269), bestaande uit de Lage Mierdseweg en aansluitend Wellenseind, is een brede, in beton uitgevoerde noord-zuid getraceerde weg, die het landgoed in tweeën snijdt. Een groot aantal wegen in het landgoed is hierop getraceerd. Deze weg is evenals de Dunse Dijk ouder dan het landgoed zelf en was reeds voor 1857 aanwezig. Oprijlaan landgoed Wellenseind: smalle kasseiweg, waarvan enkel het karrenspoor met kasseien is bestraat. Later werd het niet verharde middenstuk, het zogenaamde loopspoor voor de paarden, met smalle gebakken klinkers bestraat. Thans is de weg in gebruik als oprijweg van het landgoed Wellenseind.
CHW. nr. L87 (GK-HL-08).

7.14.1.113 Scheidijk
De Scheidijk is een oude grens en is ook nu nog de grens tussen de gemeenten Hilvarenbeek en Reusel-De Mierden. Het is tevens de grens tussen de landgoederen Wellenseind en De Utrecht. Ten westen van de N269 bestaat de Scheidijk uit een aarden wal. Ook op het landgoed zijn delen van de grens als een aarden wal uitgevoerd.. Deze grenswal is cultuurhistorisch waardevol.

In de tabel hieronder worden de oude en nieuwe straatnamen opgesomd die voor en na 1832 in Reusel-De Mierden voorkwamen, waarbij daar waar dat mogelijk was, ook de huidige naam of andere bijzonderheden beschreven zijn.[46]

Naam	Gelijk aan
Reusel	
Arendonkse Dijk	nu Bakmannen
Arendonkse Hoeveweg	nu Weijereind. Sleutel en Achterste Heikant
Boere Straatje	
Bosche Weg	nu Rouwenbocht
Deene Straat	nu Deenestraat
Eerste Kruisweg	nu Kruistraat
Groene Weg	niet hetzelfde tracé als huidige Groeneweg
Hamelen Dijk	nu nog zo
Heestersche Weg	
Heikant Weg	
Hoeksche Straatje	nu Leijen straat
Hoevenheike Pad	
Hoevenhei Straatje	
Hoevenheische Weg	nu Achterste Heikan
Hoevenheische Kerkweg	nu Wilhelminalaan, voorheen Grindweg en Hoofdstraat
Hoevensche Pad	
Hoevensche Weg	nu de Hoeve
Hollandsche Weg (Hooge Mierdsweg)	
Hooge Mierdsche Weg	nu deels ‘t Holland
Hout Straatje	
Hulselse Heike Pad	
Hulselse Pad	
Hulselse Weg	nu Hulselse Dijk
Kerk Straatje	nu Kerkstraat
Kerkakkersche Weg	
Kerkdijk	nu Turnhoutseweg en de Wielen
Kramer Straatje	nu de Peel
Lage Mierdsche Dijk	nu Lagemierdse Dijk
Lensheuvelse Kerkweg	nu Lensheuvel
Lensheuvelse Straat	nu Lensheuvel
Molenweg	
Molenberg	nu nog zo
Molenvijver Pad	
Pannen Bergsche Straat	de Peel
Pegge Straat	nu Goordijk
Pootse Straat	nu Mierrdseweg
Postelsche Bosch Weg	
Postelse Dijk	nu nog zo
Reuselse Straat	nu Lindestraat en Molenberg
Rijpers Straatje	nu Rijpershoek
School Straat	nu Schoolstraat
Tweede Kruisweg	nu Molenstraat
Voort (nu nog)	
Weyer Weg	nu de Weijer
Zandstraat	
Zeegstraat	

[46] Informatie afkomstig van heemkundekringen.

Wegen van na 1832:	
De Mierdseweg	heette ook ’t Holland; wordt in 1890 verhard met grèskeien.[47]
Rouwenbocht	
Heikant, later Pikoreistraat	
Achterste Heikant	
Voorste Heikant	
’T Heike	
Hulselsedijk	
De Pieper, later Bakkerstraat	
Kattenbos	
Molenstraat	
Rijpershoek	
Kruisstraat	voorheen Eerste Kruisweg
Molenstraat	voorheen Tweede Kruisweg
Weijereind	Klinkerwegen Kippereind, Weijereind
Pikoreistraat	
Peel	
Leijenstraat=Leijenpadje	
Sleutelstraat	
Goordijk	
Hoek	
Lensheuvel	
Mierdseweg	
’t Holland	
de Hoeven	
De Klein Hoef	
Hondsbos	
Kippereind	
Klinkerwegen Kippereind, Weijereind	
’t Hof	
De Heibloem	
De Kleine Hoeve	
Het Buspad	
Lindestraat	
Lange Dijk	
De Weijer	
Turnhoutseweg	
Laarakkerdijk	
Marialaan	
Wilhelminalaan	= oude provinciale weg, heette vroeger Hoofdstraat en Grindweg
De Straat	= nu Lindestraat, Molenberg, Rijpershoek
Hooge Mierde	
De Baan	verbinding tussen Twisselt en Smidsstraat
Kerkpad	
Hoogstraat	
Smidsstraat	rond 1960 wonen daar 10 boerengezinnen[48]
Kerkstraat	
De Stad	
De Gagel	was vroeger de Hollandsche Weg
Koestraat	

[47] MIP Reusel, p. 14

[48] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 281

De Luther	vernoemd naar de boerderij/herberg De Luter = Arendonksestraat
Langvoort	
De Twisselt	
Schoolstraat	
Torendreef	
Het Hoog	
Leendestraat	
Hoolstraat	
De Wildert	
Kattenstraat	
Lottersestraat	
Kailakkers	
Molenstraat	
Elderdijk	
St. Cornelisstraat	pas na 1965 zo genoemd
Lage Mierde	
Draaiboom	pas na 1965 zo genoemd
Tinnen Pot	voorheen Vloeieindsche Brugstraat
Gijsestraat	
Hoenderhoek	
Akkerstraat	= Kloosterstraat
Akkerstraat	heet nu nog zo
Dorpsplein	
Broekkant	
Ganzepoen	
Hoosemansstraat	
Vestweg	
Bernardusweg (pas na 1965 zo genoemd)	De Bernardusweg is genoemd naar Sint Bernardus van Clairvaux, de oude Lagemierdse bedevaartsheilige en schutspatroon tegen alle gevaren die huis en stal bedreigen en ook tegen jicht en reuma.[49]
Hoolstraat	= nu voor een klein stukje Elzenstraat
Donkstraat	
Wellenseind	
Voortstraat	
De Buitenman	hoofdweg naar Hilvarenbeek
Kruisvelden	
Hoogemierdseweg	
Richelpad	
Neterselsedijk	
Heikantsebaan	
Braakhoek	
Kouwenberg	
Dunse Dijk	
Beerse Dijk	
Waterlaten	
Berschotten	
Reuselse Dijk	= nu Kempenbaan
Hellarenstraatje	
Vloeieindse Brugstraat	
Beekenstraatje	

49 *Steen voor Steen,* 2001, nr. 17, p. 4-9

Hulsel	
't Lindeijndt.[50]	Loopt voor de kerk van Hulsel langs = nu Willibrordlaan
De Hoef	
Hegeind	
Vooreind	
Heikant	
De Laaijen	
Castersedijk	
Reuselse Dijk	
Kruisdijk	
Kerkweg	
De Kanten	
De Klamp	
Peperstraat	
Steenoven	
Willibrordlaan	

14.2 Voorde / brug

Oversteek van water via doorwaadbare plaats, vaak later vervangen door een brug, in een lokale weg. Doorwaadbare plaatsen heb je in soorten: min of meer dwars op het watert, schuin, zeer schuin of zelfs een heel eind door het water: een "waterstraat" of "langvoort". Bruggen heb je ook in soorten: een paal in het water om overheen te stappen ('waterstap"), een balk erover, een vonder, een schoor, een echte houten of stenen brug. Klein water stak met men een gemetseld of houten "heul" over. Omdat de voorde/brug op drie plaatsen in het systeem voorkomt (zeer oude wegen, doorgaande en lokale wegen), bepaalt het type weg waar de voorde/brug geboekt moet worden. Bovendien zijn veel voorden door grotere of kleinere bruggen vervangen.

Het kaartbeeld, soms ondersteund door toponiemen, doet minstens negen oude voorden, doorwaadbare plaatsen, in Reussel/De Mierden vermoeden. Ze worden gekenmerkt door wegenwaaiers aan weerszijden. De Ossenvoort wordt geflankeerd door archeologisch waardevolle terreinen (Paleolithicum tot en met Romeins). Dit moet een heel oude oversteekplek zijn die het ook tot grenspunt tussen Reusel, Hulsel en Bladel bracht.
De volgende voormalige voorden werden opgemerkt:

Uniek nr	Naam
7.14.2.001	Koevoort (1331)
7.14.2.002	W van Witseind
7.14.2.003	Langvoort
7.14.2.004	De Voort (Hulsel)
7.14.2.005	bij Luther
7.14.2.006	De Voort (Reusel)
7.14.2.007	O van Vloeieind
7.14.2.008	Ossenvoert (1331)
7.14.2.009	Liesvoert (1331)

50 Boerjan en Rijken, 1974, 15.

Thema: 15 Gegraven waterlopen

Gegraven waterlopen zijn grotere gegraven waterlopen waaronder kanalen. Behalve de turfvaarten van de Peel zijn er bij Eindhoven nog een aantal wateren gegraven. Het grootste project was de aanleg van de Zuid-Willemsvaart (met bijhorende kanalen) en later het Wilhelminakanaal. Ook is er veel gewerkt aan de kanalisatie van de Dommel. Voor de waterhuishouding van de watermolens werden wat kanaaltjes gegraven. We onderscheiden drie categorieën: bevaarbare kanalen of gekanaliseerde rivieren; gegraven molenwaters en ontwateringssloten die met ontginning en/of grensafbakening te maken hebben.

15.1 Kanalen
Scheepvaartkanaal of gekanaliseerde rivieren voor algemeen interlokaal transport, of speciaal voor turftransport (turfvaart). Secundair worden kanalen gebruikt voor watertransport, bijv. ten behoeve van vloeiweiden of ontlasting van rivieren.

15.2 Molenloop
Kanaaltje gegraven bovenstrooms van een watermolen om die molen aan een groter hoogteverschil in waterstand te helpen. Molenlopen kunnen meer dan 1 kilometer lang zijn. Bij een watermolen is er soms maar een kort stukje molenloop.

15.3 Sloot
Hier worden de grote ontwateringssloten die met ontginning en/of grensafbakening te maken hebben bedoeld, niet de eindeloos talrijke gewone slootjes.

7.15.3.101 t/m 7.15.3.125 Sloten Reusel-De Mierden

7.15.3.107 Het Hoevense Loopje
Opmerkelijk rechte 800 meter lange sloot die de verkavelingsstructuur van Lensheuvel aan de westzijde lijkt af te sluiten.

15.4 Haven/kade/loswal

Thema: 16 Molens

Onder molens verstaan we graanverwerkende en andere industriemolens die als zodanig herkenbaar waren. Op het platteland heeft een groot aantal molens gestaan. De oudste groep bestond uit de door rivierwater aangedreven molens. Sommige zijn zo lang geleden gebouwd en zo vroeg al weer verdwenen, dat er amper een duidelijk spoor van de vinden is: de "spookmolens". Mogelijk waren dat kleine molens die de concurrentie met de latere, grotere, molens verloren. Soms is uit archiefstukken alleen bekend dat er een molen was, maar is de exacte locatie niet bekend (hooguit alleen een globale locatie).

Windmolens waren in vergelijking met de watermolens een nieuwe vinding. De oudste vermelding van een windmolen in de ruime omgeving betreft een molen die in 1250 in Lillo of in Stabroek stond. De eerste windmolens bij Breda zijn niet lang daarna in de tweede helft van de dertiende eeuw opgericht. Aanvankelijk waren alle windmolens houten standaardmolens. Er kwamen echter in de middeleeuwen al torenmolens voor in de regio. Vanaf 1680 werden steeds meer molens met een stenen romp en draaibare kap gebouwd.

Wind- en waterrecht behoorden in de middeleeuwen en nieuwe tijd aan de heren. Voor de Kempen waren dat vanaf de 12de eeuw de Brabantse hertogen. De hertog verkreeg als tegenprestatie voor het gebruik van deze rechten de inkomsten van de molen. Gewoonlijk werden die rechten in bruikleen gegeven aan een adellijk persoon of aan een abdij. Molens vormden een belangrijke bron van inkomsten voor de abdijen in wiens bezit ze waren. In deze streek met langzaam stromende riviertjes vroeg dit echter om speciale voorzieningen. De stroomsnelheid was hier onvoldoende om aan het waterrad genoeg energie te leveren, hetgeen wel bereikt kon worden door eerst een soort stuwmeer aan te leggen waardoor men een kunstmatige waterval kon regelen. Voor een dergelijk stuwmeer werd eerst een dam aangelegd dwars door een beekdal, bij voorkeur op een plaats waar dit smal was. Waar deze dijk bij de rivier kwam, werd een sluis gebouwd waarmee het waterpeil geregeld kon worden. Over de sluis werd ook een brug gebouwd zodat men de molen via de dijk van weerszijden kon bereiken. Het stuwmeer dat zo ontstond, werd "de vloed" genoemd. Voorbij het waterrad ontstond een draaikolk, die "de wiel" heette; de jeugd mocht hierin niet gaan zwemmen. Door het verschil in waterpeil tussen vloed en wiel ontstond een waterval als krachtbron voor de molen.[51]

Een regelmatige watertoevoer gedurende het hele jaar was belangrijk voor het goed functioneren van de molen. Die constante hoeveelheid water was vooral in de zomer afhankelijk van de begroeiing langs de bovenloop van het riviertje en vooral van de moerassige broeklanden die bij regen het water als een spons opnamen en in drogere periodes langzaam lieten wegsijpelen. Stroomopwaarts van de molen lag dan ook steeds een "meulenbroek". Ook de moerassen hogerop in het riviertje waren uiteraard van belang voor de watertoevoer. Toen later deze moerassen werden ontgonnen, kampten vele watermolens met onvoldoende energie. Met de ontginningen zijn dan ook de meeste watermolens verdwenen. De functie van de molen bestond niet alleen uit het malen van graan want deze krachtbron kon ook voor vele andere doeleinden gebruikt worden zoals blijkt uit de namen: oliemolen, volmolen, runmolen. Water en wind waren in de middeleeuwen eigendom van de heer van het gebied.[52]

16.1 Windmolen

Door windkracht aangedreven graan- of industriemolen. Standerdmolen, later stenen molen; op het vlakke, op een berg of in een berg (beltmolen), al dan niet met galerij.

7.16.1.001 Windmolen Reuselse Akker

In 1331 moet de molen (die 100 meter ten zuidwesten van de staatsbossen van Lage Mierde stond) al in Reusel gestaan hebben. Deze windmolen op NO-hoek Reuselse Akker, was van het klooster van Postel en bediende kennelijk ook Hulsel en Hooge en Lage Mierde. In 1648 genaast door de Republiek. Het was een dwangmolen (de inwoners van Reusel, Hulsel en de Mierden moesten hier

[51] Beex, 1987, 136.
[52] Beex, 1987, 136.

hun graan laten malen). 1865-1894 verdwenen.[53] Volgens De Schéépер stond één van de Reuselse windmolens op de Molenberg.[54] Mogelijk was dat de Akkermolen omdat dit aanvankelijk een standerdmolen was. Die zette men graag op een natuurlijke of anders kunstmatige heuvel.

Afbeeldingen:
- Detail van de kaart van Verhees met daarop de molen van Reusel en de molen van De Mierden (gesitueerd in Lage Mierde) in De Schéépер, 2e jaargang, nr. 9, juni 1991, p. 30

7.16.1.002 Molen Hooge Mierde (zie kadasterkaart)
Molen aan de St. Cornelisstraat 14 van circa 1850. In 1947 werd de romp afgebroken, nadat reeds voor 1940 de wieken waren verwijderd. Deze molen staat er niet meer.

7.16.1.003 Windmolen Lage Mierde (1733 – 1932) (zie ook 7.16.1.012)
Uit de 13e eeuw stammende standaardmolen, die verplaatsbaar was. Oorspronkelijk gesticht door de witheren van de klooster van Postel, stond de molen vanaf 1725 op het Vloeieind (rand Molenheide) tegenover café Boschlust (nu Dennenlucht). De molen is in 1912 richting dorp verplaatst naar de Hoogemierdseweg 11 waar hij op 8 februari 1933 in elkaar zakte tijdens een storm en niet meer is opgebouwd. [55]

Afbeelding: Locatie waar voorheen de windmolen aan het Vloeieind gelegen was (november 2010).

7.16.1.004 Gotte Molen Lensheuvel
Op 5 augustus 1905 wordt de graanmolen (windkorenmolen) van Anthonie Kerkhofs in gebruik genomen.[56] Deze Gotte-molen staat in de Lensheuvel. Het is een achtkantige wind-, graan-, koren- en oliemolen (beltmolen volgens molenboek, wat wil zeggen dat hij op een verhoging staat).[57] Hier

[53] http://www.molendatabase.org/molendb.php, nr 6755.
[54] *De Schéépер*, nr. 5, juni 1990, p. 6-7; Lavrijsen, 1985, 73.
[55] http://www.molendatabase.org/molendb.php, nr. 2804.
[56] Anonymus, 1997.
[57] Smulders, 1984, 17, 20.

werd graan gemalen, maar tijdens WOII ook hout gezaagd. Na de oorlog is de molen afgebroken. Got is de bijnaam van de molenaar en betekent schepper. [58]

Afbeeldingen:
- Afbraak van de Gotte Molen in 1947 in De Schéépер, 2e jaargang nr. 5, juni 1990, p. 7
- Foto in Veertien-achttien, bijdragen tot de kennis van het Reusels heem, p. 65
- Foto in 1897-1997 100 jaar Boerenbond in Reusel, p. 42 van de molen van Anthonie Kerkhofs

7.16.1.005 Molen Coppens Molenstraat Reusel
Molen van Antonie Coppens (de Mulder) opgericht in 1861. De molen stond tussen de Molenstraat en de Kruisstraat. In 1934 is de molen uitgebrand. Daarna was hiervan alleen de romp nog over.[59] Deze romp is bij de nieuwbouw van 2018 echter gesloopt.

Afbeelding: Molen Coppens[60]

7.16.1.006 Windmolen Lage Mierde (1652 – 1898)
Uit de 13e eeuw stammende standaardmolen, die verplaatsbaar was. Oorspronkelijk gesticht door de witheren van het klooster van Postel, stond de molen vanaf 1725 op het Vloeieind (rand Molenheide) tegenover café Boschlust (nu Dennenlucht). De molen is in 1912 richting dorp verplaatst naar de Hoogemierdseweg 11 waar hij op 8 februari 1933 in elkaar zakte tijdens een storm en niet meer is opgebouwd. [61]

7.16.1.007 Spookmolen Hulsel
Melding van een molen in Hulsel in rechterlijke archieven in 1656: overeenkomst mr. Luicas Borgers, pachter, pachter en Antonie van Brouaren, medestander, “het gemael ende slach Hulsele” en een vermelding in 1682. Misschien een slagmolen, om olie te maken, aangedreven met een paard. Dan is het een rosmolen. Vergelijk 7.16.3.001. Ligging is onbekend.

16.2 Watermolen
Door waterkracht aangedreven graan- of industriemolen. Enkele molens en dubbele molens.

[58] http://www.molendatabase.org/molendb.php, nr. 5976.
[59] http://www.molendatabase.org/molendb.php, nr. 787.
[60] Brabant Collectie, Universiteit van Tilburg
[61] http://www.molendatabase.org/molendb.php, nr 6764.

7.16.2.001 Watermolen Hulselse Stroom Lage Mierde (zie kadasterkaart)
Lage Mierde heeft ook een watermolen gehad, gelegen aan de Stroom of Raamsloop.[62] De molen ligt aan de Kempenbaan tegenover de verdwenen herberg de Tinnen Pot. Deze is van middeleeuwse oorsprong en is in 1633 afgebrand. In 1387-1436 wordt daar een watermolenplaats genoemd. Vermeldingen in de rechterlijke archieven tot 1518.

16.3. Rosmolen

7.16.3.001 Rosmolen Timmermans Lage Mierde (zie kadasterkaart)
Op het Vloeieind 9 (nr. 635 kadasterkaart 1832) stond een olieslagmolen (een rosmolen) van de gebroeders Timmermans. Bestond al in 1723 en nog steeds in 1823. Deze molen staat er nu echter niet meer.[63]

> Compareerde voor de schepenen Adriaan Ramakers en Willem van Hoogstraten een zekere Peeter Dirx als schepen van Hulsel die verklaart ter instantie van Wouter Coppens mulder op de korenwindmolen en van 'de getrokken olieslagmolen' volgens een octrooi van 6.6.1723, verklarende, dat het dorp van Lage Mierde grenst aan Spaans Brabant 'alwaar wij ons saat om olie en raapkoeken van te laten slaan ordinair na[ar] toe plagten te voeren' en aldaar ook zaad kopen. Het dorp bevindt zich op een afstand van 7 tot 8 uren van 'sBosch en Breda, waar men het zaad, zeker in de winterperiode, niet wil laten slaan vanwege de hoge onkosten. Gaat men naar andere molens in de omgeving, dan moet men soms 3 tot 4 keren onverrichterzake terugkeren, omdat de watermolens op bepaalde tijden niet draaien. De te Lage Mierde gestelde oliemolen is daarom bittere noodzaak en is een groot genoegen voor alle ingezetenen. Nu komt men uit de omgeving te Lage Mierde de olie- en raapkoeken laten slaan. Opgetekend door G. van Hanenburgh secretaris met als getuigen Jan van den Bergh en Peeter van Hoof schepenen van Hoge Mierde – 25 januari 1724.[64]

16.4 Torenmolen
Molens met een stenen romp, die hier in de regio al in de middeleeuwen voorkwamen.

16.5 Motermolen
Vanaf 1846 komt de stoommachine de wind- en waterkracht aflossen, eerst in een bijgebouwtje van de oude molen. Vanaf 1907 ook "zuiggas"-motoren en later diesel en elektromotoren. Eerst worden er nog typische motermolengebouwen opgericht, later is een maalderij onherkenbaar. Het gaat om die typische motermolengebouwen.

7.16.5.001 Maalderij Lensheuvel Reusel
Maalderij van Hoppe op de hoek Lensheuvel-Turnhoutseweg. Foto in Reusel tijdens WOII, supplement, p. 64
[Perceelnummer D1314]

7.16.5.002 Motermolen Kerkstraat Hooge Mierde
Maalderij aan de Kerkstraat 12-14.

7.16.5.003 Motormolen Lage Mierde
Maalderij met woonhuis aan de Hoogemierdseweg 10-12 met verkoop van dierenvoeders.

7.16.5.004 Stoommaalderij 't stömke *Hulsel*
Gelegen aan De Straat / Linde-eijnde (kruising Kanten-Willibrordlaan, ongenummerd) de maalderij van Toon van Himbergen. Nadat de Boerenbond het gebouwtje overnam werd er een kleine stoommaalderij ingericht met de naam 't stömke (1911).

16.6 Molenbiotoop
Gebied met straal van 600 meter rond een met windkracht aangedreven molen.

[62] *Steen voor Steen,* 1995, nr. 2, p. 21-22
[63] *Steen voor Steen*, 1999, nr. 11, p. 30-35
[64] BHIC, Raad en rentmeester generaal der domeinen, toegangsnummer 9, Inventarisnummer 314.

7.16.6.007 Molenbiotoop Molen Coppens Reusel
Bestaat niet meer.

16.7 Molenberg
Natuurlijke of opgeworpen hoogte waarop een windmolen staat of stond. Ook de “belt” van een beltmolen.

16.8 Molenwiel
Min of meer ronde waterplassen boven en benedenstrooms van watermolens, uitgewoeld door het onrustige water. De molenaar had er vaak het visrecht op. Niet te verwarren met het molenrad: dat is het rad waarin het water valt om de molen aan te drijven.

16.9 Molenvloed
Gebied bovenstrooms van watermolen dat door te sterke stuwing bij de molen wateroverlast kon hebben. Verschilt van “Molenwiel”, want dat is een meest ronde kleine waterplas bij de uitloop van het molenrad of de bijhorende sluis; soms ook pal bovenstrooms van molenrad.

16.10 Wind- en watermolen (Watervluchtmolen)
Door water- en windkracht aangedreven graan- of industriemolen

Thema: 17 Gehuchten

Dit deel van Brabant is vanouds een gehuchtenland, met gemiddeld een dozijn gehuchten en één dorpskom per oorspronkelijke gemeente. Het begrip “gehucht” (buurtschap, herdgang) hoort specifiek bij het oude hoofdzakelijk agrarische landschap. Ieder gehucht beschikte over een groter of kleiner gebied met akkers, weiden, hooiland en in de Middeleeuwen een aandeel in de gemene gronden. Dit kan het gehuchttoebehoren genoemd worden.

Gehuchten die vooral uit boerderijen bestonden vertoonden een vrij open structuur. Iedere boerderij stond immers op een betrekkelijk groot erf (typische maat: 1 hectare) en daardoor konden ze niet dicht opeen geschoven worden. Vaak is de onderlinge afstand nog veel groter en is de ligging bij eigen grond blijkbaar een belangrijke factor geweest. Een straat verbindt in veel gevallen de boerderijen. In andere gevallen stonden de boerderijen met hun "voordeur" op de rand van een akkergebied (krans-akker-dorp) of op de rand van een stuk gemeenschappelijk gebruikte grond (krans-aard-dorp). Bij deze twee laatste vormen vinden we de boerderijen alle aan dezelfde kant van de straat, maar tevens waren ze verdeeld over meerdere gehuchten. In bijzondere topografische omstandigheden kan op deze wijze een driehoekige ruimte tussen boerderijen ontstaan zijn. Dat zijn geen "Frankische driehoeken", maar in de late Middeleeuwen of daarna gevormde pleinen, die qua genese verwant zijn aan de wegenwaaiers aan de rand van het cultuurland.
Waar er dichte bebouwing optreedt, hebben we niet met boeren te maken. Het kan gaan om landarbeiders of wevers, maar ook (vooral in de dorpskommen) om renteniers, winkeliers, notabelen etc.

Niet alle gehuchten dateren uit de hoge of late Middeleeuwen. Naarmate de ontginningen voortgingen, ontstonden er ook nieuwe nederzettingen. Door het opschuiven van de heiderand kwamen ooit op die rand gelegen gehuchten midden in het boerenland te liggen en kwam er ruimte voor een nieuwe rij: "Heikant" is dan een typische benaming. Elders werd op vrij chaotische wijze een stuk heide ingenomen en bebouwd: de heidekrakers. In het bestaande cultuurland ontstonden nieuwe gehuchten door de splitsing van oude boerderijen, door het aankoeken bij een herberg of door het op een strookje langs de weg huisvesten van landarbeiders.

Op de erfgoedkaart worden twee referentieperiodes gebruikt bij het thema gehuchten en dorpen, namelijk de periode 1830 en 1900-1930. De situatie op basis van de kaart van 1832 wordt als onderlegger gebruikt voor de verwachtingswaarde hoog – historische kern. Als eerste meetmoment wordt 1832 (opname kadaster) aangehouden. De bewoonde erven van 1832 dienen als basis voor de gehucht-identiticatie. De situatie van 1900-1930 is de tweede referentie waarbij de bewoning nader wordt getypeerd. Bij ieder bewoond erf is aangegeven tot welk gehucht en tot welke gemeente het behoorde. De in 1832 bewoonde erven kunnen archeologisch interessant zijn. Bovendien bestaat de mogelijkheid dat, als het bedrijf tot in de twintigste eeuw voortgezet werd, op het erf naast puin ook bodemverontreiniging wordt aangetroffen.

De gehuchten worden als volgt getypeerd:
groot dorp: meer dan 50 nederzettingseenheden (NZE), brede verzorgende functie, veel functies meervoudig aanwezig.
klein dorp: meer dan 25 NZE, verzorgende functies enkelvoudig aanwezig
groot gehucht: meer dan 25 NZE, geen verzorgende functie buiten een enkele herberg
klein gehucht: 10-25 NZE
huizengroep: 3-9 NZE.
verspreide bewoning aan straat: Van belang is dat de "verspreide bewoning aan straat" in veel gevallen de gedaante is waarin oude, niet erg uitgegroeide, agrarische gehuchten in de vroege negentiende eeuw nog voortbestonden
compact aan straat: enkele verdichtingen in de verspreide bewoning, meestal aan een weg.
verspreid: soms erg eenzaam gelegen losse NZE, bijv. boswachter, veerhuis, paardenwisselstation.

Bij het typeren van gehuchten is het van belang op welk moment we de situatie beoordelen. Een gebied met verspreide bewoning in 1832 kan tegen 1900 enkele gehuchten bevatten, een groep boerderijen die in 1832 als “verspreid langs straat” (verder dan 100 meter uit elkaar dus) getypeerd wordt, kan doordat er huizen en boerderijen tussengevoegd zijn, in 1900 of 1930 als klein of zelfs groot gehucht (onderlinge afstanden minder dan 100 m) getypeerd moeten worden.

Het laatste kwart van de 19e eeuw en de eerste decennia van de 20e eeuw staan te boek als een periode waarin in Nederland grote veranderingen plaatsvonden. Deze ontwikkelingen, dikwijls aangeduid als ‘modernisering’, behelsden vooral in Zuid-Nederland een sterke economische en demografische groei. Door de daling van de sterftecijfers groeide de bevolking van Nederland in dit tijdvak zeer sterk.[65] Vooral in het katholieke Brabant groeide de bevolking explosief. De huisnijverheid bood soelaas voor deze enorme bevolkingsaanwas. Aan het begin van de 20e eeuw was er vooral sprake van huisindustrie (leer, schoenen, sigaren, klompen et cetera). Uit de huisindustrie ontstonden in de loop van de 20e eeuw grootschalige industriële activiteiten.

In de Kempen vonden echter geen grootschalige industriële activiteiten plaats. Met uitzondering van Reusel, Eersel, Valkenswaard, Bergeijk en Middelbeers namen de dorpen en gehuchten dan ook niet of nauwelijks in omvang toe. Op basis van het historisch kaartmateriaal (zie erfgoedkaarten: http://atlas.sremilieudienst.nl/Archeologie/) lijken de gebieden rondom de Kempen, waar wel grootschalige industriële activiteiten plaatsvonden, de bevolkingsaanwas binnen de Kempen te hebben opgevangen. In de historische literatuur wordt vaak gesteld dat de perifere Kempense gemeenschappen als laatste van de dorpen in Nederland sociale en culturele veranderingen hebben ondergaan, zo ongeveer toen de 20e eeuw al een eind gevorderd was. Hoewel het beeld van de Kempen als ’reservaat’ door dr. P. Meurkens in belangrijke mate is bijgesteld van een statische samenleving naar een samenleving die op vele gebieden in beweging was, concludeert Meurkens dat de diepgaande maatschappelijke veranderingen in de tweede helft van de 19e eeuw nog weinig invloed hadden op het fysieke aanzien van de gemeenschappen. Rond 1900 was er slechts een geringe bevolkingsaanwas, bestaansbronnen kenden alleen marginale wijzingen en de natuurlijke omgeving behield dezelfde kenmerken.[66]

Bij de cultuurhistorische inventarisatie die ten grondslag ligt aan de erfgoedkaarten is het juist te doen om het fysieke aanzien van de dorpen en het omringende landschap. Vandaar dat de periode rond 1900 hier als ijkpunt is gekozen. De snelle en diepgaande culturele en maatschappelijke veranderingen in de tweede helft van de 19e eeuw zijn dan nog niet gekristalliseerd. Aan de hand van het fysieke aanzien van de dorpen rond 1930 (derde referentieperiode bij de erfgoedkaarten) wordt op treffende wijze zichtbaar welke dorpen in de Kempen door de ‘ondergrondse’ maatschappelijke en sociale dynamiek sterk van gedaante zijn veranderd. Op basis van het historisch kaartmateriaal (zie erfgoedkaarten) gaat het om Reusel, Eersel, Bergeijk, Middelbeers en Valkenswaard.[67]

Nederzettingsstructuur Reusel

Reusel is voor een groot deel een tiendakkerdorp.[68] De kerk stond centraal tussen de ver afgelegen gehuchten. Voor de ontwikkeling van Reusel is het klooster van Postel zeer belangrijk geweest. De witheren van Postel hadden Reusel in de 12e eeuw voor 5/6 deel in handen. Door hen werden pachtboerderijen gesticht. Rondom deze boerderijen ontstonden vanaf 1200 de Reuselse gehuchten. Na de Vrede van Munster en jaren van procederen wordt de band tussen Postel en Reusel uiteindelijk verbroken. Vanaf dat moment verkeert Reusel in een moeilijke situatie en is de armoede groot. Hier komt vanaf de 19e eeuw verandering in. Door toedoen van pastoor van der Wee maakt Reusel een enorme ontwikkeling door. Hij zorgde ervoor dat er een zusterklooster, een fraterklooster inclusief weeshuizen en een nieuwe kerk kwam. De zusters en fraters brachten in Reusel veel verbeteringen tot stand op het gebied van lager en middelbaar onderwijs, gezondheidszorg, cultuur, ouderenzorg, oprichting van verenigingen en deelname aan maatschappelijke organisaties en dorpsactiviteiten. Eind 19e eeuw zorgde een tramverbinding voor ontsluiting van Reusel en kunstmest

[65] Blom en Lambert, 2006, 327-328.
[66] Meurkens, 1985, 4.
[67] Indien er aanwijzingen zijn dat ook andere dorpen op dezelfde dynamische wijze zijn veranderd, door bijvoorbeeld sterke bevolkingswaanwas, groei van de dorpen en industrie, staan wij open voor suggesties.
[68] Kolman e.a., 1997, 238, 242 en 282-283.

voor de ontwikkeling van de agrarische sector. Bovendien kwam de industrie op, met name de sigarenindustrie. In de jaren ’20 en ’30 van de 20e eeuw wordt begonnen met het ontginnen van de heidevelden. Al deze ontwikkelingen zorgen ervoor dat de gehuchten die eens rondom de pachtboerderijen waren ontstaan naar elkaar toe groeien.

17.1 Groot dorp
[Niet]

17.2. Klein dorp
Meer dan 25 nederzettingseenheden, verzorgende functies enkelvoudig aanwezig

Hooge Mierde:

7.17.2.001 Kerkstraat
In 1830 een straat met daarlangs met behoorlijke afstanden 10 boerderijen. Deze Kerkstraat loopt noordwestwaarts naar de kerk van Hooge Mierde en buigt dan naar het westen. Aan dat stuk nog 15 boerderijen en de schuurkerk. De oude parochiekerk staat wat afzijdig in de akker, met de school er naast. Uit deze nederzetting is het moderne dorp Hooge Mierde gegroeid dat het centrum bij het Myrthaplein heeft en een flinke woonwijk achter de kerk op de akker.[69]

Deze kern is wat langer een statisch geheel gebleven. Het kende weinig of geen burgers of notabelen, behalve de onderwijzer en de pastoor. Hierdoor heeft het langer geduurd voordat er van enige burgerwoningen sprake was. De eerste golf van modernisering werd doorgevoerd, evenals in Lage Mierde, met komst van de Boerenleenbank. De ontwikkeling liep parallel aan die van Lage Mierde. De eerste “uitbreiding” onstond in de huidige St. Cornelisstraat. Daar werden na de Eerste Wereldoorlog de eerste burgerwoningen gebouwd. Wel was er in het midden van de 19e eeuw ter hoogte van St. Cornelisstraat 14 een molen opgericht en aan het einde van de 19e eeuw een molenhuis (nu nummer 12). In de jaren ’30 onstonden verspreid in het dorp “sigarenmakerswoningen”. Dit waren vrijstaande huizen, meestal met een “franse kap”, gebouwd door sigarenmakers. Zij waren de eerste inwoners met een vast inkomen en konden hierdoor in aanmerking komen voor een hypotheek van de Boerenleenbank. Voorbeelden hiervan staan aan de Smidsstraat 8, de Gagel 3 en Hoogstraat 5 en 7. Aan de huidige Gagel ontstonden de eerste ontginningen in deze periode. Het werd een mengeling van boerderijen (nummers 16 en 18) en burgerwoningen (nummers 6 en 12). De ontwikkelingen daarna lopen parallel aan Lage Mierde. De “Franken-Baard” woningen werden vooral gebouwd in de Kerkstraat. Goede voorbeelden zijn de nummers 11, 13 en 15. De verplaatste boerderijen tijdens de ruilverkaveling gingen naar de Luther en de Haarweg.

Vanaf de jaren ’70 onstaat de “nieuwbouwwijk achter de Kerk” zoals het in de volksmond genoemd wordt. De eerste woningen worden in Het Leen gebouwd en van daaruit verder uitgebreid naar de Averbodelaan, Kerkakkers enz. Door de eerste nieuwbouw in de St. Cornelisstraat is het dorpscentrum verschoven van de Smidsstraat-Kerkstraat-Hoogstraat naar het huidige Myrthaplein.

Afbeeldingen:
- Foto van dorpskern oude en nieuwe gedeelte tussen p. 10 en 11 van De Mens Leeft niet van Brood Alleen.

Lage Mierde:

7.17.2.002 Lage Mierde
Lage Mierde is in 1830 een vrij compact klein dorp met kerk, school, pastorie en dorpshuis langs de centrale Dorpsstraat, alles bijelkaar misschien 25 eenheden.

Het dorp Lage Mierde kende tot het einde van de 19e eeuw een vrij statisch huizenbestand. In tegenstelling tot de de twee andere kernen, Hooge Mierde en Hulsel, was er echter wel het raadhuis

[69] Veldhoven en Rovers-Swaanen, 2008, 13.

(later gemeentehuis) gevestigd. Ook was er een onevenredig groot aantal “commiezen” (douanebeambten) gehuisvest, dit vanaf het midden van 19e eeuw.

Afbeelding: Dorpsgezicht te Lage Mierde[70]

De eerste uitbreiding, zeg maar “nieuwbouwwijk” ontstond rond 1900. De bouw van Sigarenfabriek Jamayca aan de huidige Draaiboom 1 – 7 en het huis van burgemeester Goudsmits aan de huidige Hoogemierdseweg 7 zijn de eerste aanzetten geweest. Tot aan het midden van de 20e eeuw werden de Draaiboom en de Hoogemierdseweg geleidelijk aan bebouwd. Grotendeels met burgerwoningen. Enkel de boerderij van de Familie Hellegers aan de Hoogemierdseweg 9 en de maalderij van de Familie Huybregts aan de Hoogemierdseweg 10 vormen hierop een uitzondering. Mocht er al vernieuwing plaatsvinden, dan was het meestal vervanging van oude panden, die werden aangepast aan de eisen van nieuwe tijd.

De tweede uitbreidingsgolf kwam direct na de tweede wereldoorlog met het fenomeem “gemeentewoningen”. Dit waren twee-onder-een kap woningen, speciaal gebouwd voor mensen die niet meer werkzaam waren in de landbouw, maar bv. sigarenmaker of textielarbeider waren geworden. Voorbeelden in Lage Mierde zijn de woningen aan de Kloosterstraat 32 en 34. In de jaren 1950 ontstonden de roemruchte “Franken-Baard” woningen. Dit waren burgerwoningen, meestal vrijstaande koopwoningen, naar een ontwerp van Architekt Franken uit (ik meen) Bergeijk. Een voorbeeld van deze woningen vinden we aan de Draaiboom 14.

Vanaf de periode 1960 verandert alles. De boeren verkopen hun boerderijen in de dorpskernen en kunnen door de uitvoering van de ruilverkaveling in de voormalige heidegebieden een nieuwe moderne boerderij bouwen. Voorbeelden hiervan vindt men aan de Meirweg en de Beekakkersweg. De Kloosterstraat (voorheen de Akkerstraat) wordt helemaal volgebouwd. De nieuwbouwwijken aan de Richelpad, Seradellehof, Spelthof en Boekwijthof ontstaan. Vanaf de jaren 1970 ontstaan de nieuwbouwwijken aan de Pelsakker enz. en worden de bejaardenwoningen aan de Berkenhof gebouwd.

Hulsel:

[70] Brabant Collectie, Universiteit van Tilburg

7.17.2.003 Hulsel
Hulsel is een klein dorp met lintbebouwing, bestaande uit kerk, pastorie, school en een twintigtal boerderijen en huizen. Dit dorpje is het langst zonder echte uitbreiding gebleven. Burgerwoningen werden er niet of nauwelijks gebouwd. Meestal vernieuwde men bestaande boerderijen. Tussen 1900 en 1930 bouwden enkele boeren nieuwe boerderijen aan de huidige Bladelsedijk. Door een bombardement op het einde van de tweede wereldoorlog is er de eerste "cluster" aan nieuwbouw van burgerwoningen tot stand gekomen ter hoogte van de huidige Willibrordlaan 40, 42 en 44. Aan het Vooreind 14 en 16 en Willibrordlaan 2 en 4 ontstonden de eerste "gemeentewoningen" vlak na de oorlog. Het voormalige Hegeind, nu Vooreind, heeft in de eerste helft van de 20e eeuw een wegverlegging ondergaan, waardoor er een soort "uitstulping" van bebouwing is ontstaan ter hoogte van Vooreind 5 en 9.

Pas met de komst van de ruilverkaveling kwam er nieuwbouw. In tegenstelling tot de andere twee kernen, kun je in Hulsel niet van echte ontginningen in de voormalige heide spreken. Er werden nieuwe woningen gebouwd aan de Hoef, maar dat waren burgerwoningen, geen boerderijen. Nieuwbouw ontstond "achter de Kerk" aan de St. Clemensdreef en in de jaren '70 aan de van Wagenbergstraat. Uitbreiding van boerderijen ontstond in deze periode aan de Molendijk. Daar werden een aantal ontginningsboerderijen gebouwd. Uitzonderlijk is de bouw van een groot filiaal van de Boerenbond aan het Vooreind 16a als vervanging van 't Stumke (het Stoompje, het voormalige "pakhuis") wat gestaan heeft tot in de jaren '60 aan de kruising Willibrordlaan-Kanten. Met de bouw van een nieuwe school annex gemeenschapshuis 't Drieske heeft Hulsel in die periode een nieuwe dorpskern gekregen. De oude lag op de kruising Kerkweg-Willibrordlaan hoewel het dorp voornamelijk lintbebouwing heeft.

Reusel:

7.17.2.004 Reusel
Reusel-dorp was in 1830 een vrij dicht met ca 25 boerderijen en woningen bebouwde straat. De parochiekerk van Reusel stond echter 350 meter ten zuiden van de Dorpsstraat in de open akker, met daarbij slechts één huis. Het dorp Reusel vult een ruimte tussen enkele grote open akkergebieden. De structuur dateert grotendeels uit de Late Middeleeuwen (1250-1500), toen de oudtijds verspreide bewoning zich verplaatste naar de randen van de akkercomplexen.

17.3. Groot gehucht
Meer dan 25 nederzettingseenheden, geen verzorgende functie buiten een enkele herberg

Lage Mierde:

7.17.3.001 Vloeieind
Buurtschap van een 25tal boerderijen en een oliemolen, met driehoekige pleinen. De structuur dateert grotendeels uit de Late Middeleeuwen (1250-1500), toen de oudtijds verspreide bewoning zich verplaatste naar de randen van de akkercomplexen. Vloeieind ligt in de ruimte tussen enkele oude akkers, waardoor die driehoeken ontstonden. Het dankt zijn naam waarschijnlijk aan de ligging tussen twee stromen.[71] Het bebouwingsbeeld met overwegend langgevelboerderijen dateert met name uit de periode 1875-1950. De driehoekige pleinen zijn onverhard. Kenmerkend is verder de kassei- en klinkerbestrating. Aan de westzijde kent het buurtschap nog een zichtrelatie met een oude akker met een esdek.
CHW. nr. GK-HS-07 / S272.

Reusel:

7.17.3.002 Lensheuvel

71 Cultuurhistorische Inventarisatie Noord-Brabant M.I.P. regio Kempenland, p. 21; *Steen voor steen*, p. 30-35

Lensheuvel is een groot gehucht (tegen de 50 eenheden, waaronder een pastorie) van het type baandorp-nederzetting aan een doorgaande weg.[72] Het is een opmerkelijk gehucht in Reusel. Op ruggetje tussen de Reuselse Aa aan de oostkant en een natuurlijk dal aan de westkant ligt centraal een tweezijdig dicht bebouwde straat met lang plein met daarop poel. Aan de zuidkant loopt straat uit op een zandige wegenwaaier: kennelijk ooit de rand van de heide. In het westelijke dal een 1 km lange kaarsrechte en dus gegraven sloot. Waarschijnlijk betreft het hier een planmatig ingericht geheel uit de late middeleeuwen.

Afbeelding: Zicht op de Lensheuvel vanuit het noorden (november 2010).

17.4 Klein gehucht
10-25 nederzettingseenheden.

Hooge Mierde:

7.17.4.001 Kuilenrode
Culitsrode of Keldersooi. In 1830 een klein gehucht met een twintigtal boerderijen en een pastorie. De boerderijen liggen wat verspreid in een cluster bij de grote pachthoeve van Kuilenrode.

Afbeelding: zicht vanuit het oude Kuilenrode op het huidige gehucht Kuilenrode.

[72] MIP Reusel, p. 15

7.17.4.002 Hoogstraat
Klein gehucht van 16 boerderijen langs de Hoogstraat.

7.17.4.003 Smidsstraat
Klein gehucht van 10 boerderijen langs de Smidsstraat. De panden zijn op dezelfde plek herbouwd.[73]

Lage Mierde:
7.17.4.004 Wellenseind
Klein gehucht aan een zich splitsende straat met een twintigtal boerderijen en huisjes in de landtong tussen de Mierdense Aa en der Hulselse Stroom.

7.17.4.005 Mispeleind
Klein gehucht van een twintigtal boerderijen langs een tweetal banen die op twee overgangen van de Hulselse Stroom aansluiten. In het noordoosten sluit het gehucht direct aan bij de heide. Aan de zuidzijde grens het aan een groot openakker gebied. De structuur dateert grotendeels uit de Late Middeleeuwen (1250-1500), toen de oudtijds verspreide bewoning zich verplaatste naar de randen van de akkercomplexen. Mispeleind en Braakhoek zijn nu door lintbebouwing met elkaar verbonden.

7.17.4.006 Braakhoek
Klein gehucht bestaande uit twee groepjes boerderijen, resp 4 en 8 stuks, aan de oostzijde van een groot openakker gebied. De structuur dateert grotendeels uit de Late Middeleeuwen (1250-1500), toen de oudtijds verspreide bewoning zich verplaatste naar de randen van de akkercomplexen. Mispeleind en Braakhoek zijn nu door lintbebouwing met elkaar verbonden.

Reusel:

7.17.4.007 Weijereind
Klein gehucht van een twaalftal boerderijen land een groot ven of weier, visvijver.

17.5 Huizengroep
3-9 nederzettingseenheden.

Hooge Mierde:

7.17.5.001 De Twisselt
Gehuchtje van 5 boerderijen op er rand van de heide, bij de Twisseltse Wouwer.

Hulsel:

7.17.5.002 Heggeneind
Huizengroep van 9 boerderijen aan de Heggeneindse Straat.

7.17.5.003 Vooreind
Huizengroep van 6 boerderijen aan de Vooreindse Straat. Halverwege komt daar de weg op uit die van een voorde over de Hulselse Stroom komt. De naam is dus eigenlijk: voort – eind. Vooreind ligt tussen de grote open akke en de dal van de Hulselse Stroom. De structuur dateert grotendeels uit de Late Middeleeuwen (1250-1500), toen de oudtijds verspreide bewoning zich verplaatste naar de randen van de akkercomplexen.

7.17.5.004 De Hoeven
Aanvankelijk één domeinhoeve genaamd Nertingen. In 1830 lijken er twee boerderijen te zijn, in 1930 al 7. Die worden nu Hulselsche Hoeven genoemd. De naam Nertingen wijst op een middeleeuwse nederzetting.

73 Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 192 en 193

Reusel:

7.17.5.005 Achterste Heikant
In 1830 vijf boerderijen aan een wat afgelegen open akker, tegen de hei. Heikantnederzettingen zijn vaak 15e – 16e eeuws.

7.17.5.006 (De) Peel
In 1830 drie boerderijen op een kluitje in het zuidoosten van Reusel

7.17.5.007 De Hoek
In 1830 twee boerderijen op de zuidwesthoek van het centrale cultuurgebied van Reusel.
Hier stond het grensgebouw [- cijnsgebouw, níet het huidige grensgebouw].

7.17.5.008 Holland
In 1830 stonden er aan de Hollandse Weg 2 boerderijen, waarvan er één Holland heette. Op de kaart van 1930 heet deze "het huisje ten halven". Aan de Lage Mierdensedijk stonden nog twee boerderijen.
('t) Holland (kaartje van dit gehucht op p. 11 van 1897-1997 100 jaar boerenbond in Reusel) bestaat uit de straten Lage Mierdschedijk, de huidige Hooge Mierdseweg (vroeger Hollandsche weg), het zandpad tussen deze twee wegen en 't huidige Holland zelf (vroeger d'n Hooge Mierdschedijk)[74]

7.17.5.009 Kattenbos
In 1830 vier boerderijen aan de rand van de heide genaamd De Bergen.

7.17.5.010 De Voort
In 1830 zes boerderijen nabij een oude voorde over een loopje aldaar.

7.17.5.011 De Hoeven
Groepje van 7 (?) boerderijen aan de weg van Reusel naar Bladel, net over de beek. 300 meter zuidelijker ligt een grote oude hoeve die in 1930 door splitsing ook een gehuchtje geworden was. De Hoeven de die oude hoeven liggen aan een ruime open akker.

7.17.5.012 Hoeven ten Einde
In 1830 twee boerderijen, mogelijk aanvankelijk één oude domeinhoeve van Postel. In 1930 uitgegroeid tot een groepje van 5.

Lage Mierde:

7.17.5.013 De Hoef
In 1830 vier bij elkaar gelegen boerderijen. In 1930 nog maar drie.

17.6 Verspreid aan de straat
Van belang is dat de "verspreide bewoning aan straat" in veel gevallen de gedaante is waarin oude, niet erg uitgegroeide, agrarische gehuchten in de vroege negentiende eeuw nog voortbestonden.
[niet]

17.7 Compact aan straat
Enkele verdichtingen in de verspreide bewoning, meestal aan een weg.
[niet]

17.8 Verspreid
Soms erg eenzaam gelegen losse nederzettingseenheden, bijv. boswachter, veerhuis, paardenwisselstation.

[74] Anonymus, 1997, 11.

Hulsel:

7.17.8.001 Heikant
Op de Heikant van Hulsel werden in 1830 maar drie boerderijen aangegeven, de Waterhoeve en twee andere op ca 500 m afstand, en nog een nieuwe opstal. Dat is dus een gebied met verspreiofde bewoning. Nu is het een straat met daarlangs nog altijd ruim uiteen boerderijen.

Reusel:

7.17.8.002 Voorste Heikant
In 1830 zeven verspreid staande boerderijen tegen de heide aan. Heikantnederzettingen zijn vaak 15e – 16e eeuws. Een van de boerderijen heette De Peel.

7.17.8.003 Heikant

7.17.8.004 De Heibloem

7.17.8.005 Kippereind

7.17.8.006 Rouwenbogt

Hooge Mierde

7.17.8.007 De Luther

Thema: 18 Heerlijkheden

Een typisch middeleeuws fenomeen zijn de heerlijkheden. In oorsprong zijn dat grote stukken grond waarover de bezitter of heer een zekere rechtsmacht bezat. Veelal betrof die macht ook de mensen die op die grond woonden of anderszins aan de heerlijkheid gebonden waren. Deze rechtsmacht vertoonde gradaties: de hoge rechtsmacht liet toe misdadigers te bestraffen, eventueel met de doodstraf. De lage rechtsmacht liet slechts toe boetes tot een zeker niveau op te leggen, terwijl het recht van "erven en onterven" er op neer kwam dat de gronden die onder de heerlijkheid vielen alleen ten overstaan van de heer of zijn vertegenwoordiger en zijn leen- of laathof konden worden verkocht of verorven. Voor die heer was er in principe een woning op de heerlijkheid. Veelal werd die woning in de loop van de tijd uitgebouwd tot een eenvoudig kasteeltje met op de voorhof een hoeve. Tot de heerlijkheid hoorden vaak nog enkele hoeven die door de heer verpacht werden. Daarnaast was een deel van de grond uitgegeven en werd daarvan jaarlijks een klein bedrag (typisch 6 Leuvense penningen per bunder, ongeveer 2,5 eurocent per hectare) aan de heer betaald. Andere gronden waren als leengoed uitgegeven. De leen- en cijnsgronden lagen deels aaneen tegen het eigen (deels verpachte) deel van de gronden van de heerlijkheid, maar voor een ander deel lagen ze vaak erg verspreid.

Samenvattend:
1. eigen goed:
   - burcht of kasteel
   - huis voor de heer, met wat grond (tuin, park)
   - een of meer verpachte boerderijen
2. leengoed
3. cijnsgoed
4. allerhande rechten. Deze kunnen soms landschappelijk tot uiting komen.

De bezitter van zo'n heerlijkheid was in de regel zelf weer leenman van een andere heer. Dat kon de hertog van Brabant of Gelre zijn of de abdis van Thorn, de bisschop van Luik etc.. Deze feodale afhankelijkheid is belangrijk voor het begrijpen van de vorming van de nederzettingen.

In de Kempen is een heerlijkheid een gebied waarover een lokale heer enkele rechten uitoefent. Dat kan heel beperkt zijn, het kan ook gaan om rechtsmacht tot en met het ter dood brengen van veroordeelden. Heerlijkheden zijn een typisch middeleeuws fenomeen waaraan in 1795 formeel een einde kwam. In het landschap herinnert er nog veel aan. De heerlijkheden zijn vanaf de zestiende eeuw in toenemende mate ook een landgoed geworden. De landgoedaspecten van de heerlijkheden worden hierna onder thema 19, Landgoederen behandeld. Daar komen de heerlijkheden dus ook weer terug.

Het gebied van de voormalige gemeente Reusel viel samen met dat van het voormalige statendorp, gelegen in het Kwartier van Kempenland. De hoge heerlijkheid behoorde aan de hertog van Brabant, de lage en grondheerlijkheid al vanaf de twaalfde eeuw aan het klooster van Postel. Het grondgebied van de voormalige gemeente Hooge en Lage Mierde en Hulsel viel samen met dat van de drie gelijknamige statendorpen, gelegen in het Kwartier van Oisterwijk. Zij vormden samen een hertogelijke schepenbank, die van de vrijheid Mierde.

Binnen de huidige gemeente Reusel – De Mierden hebben we alleen met de heerlijkheid van Postel in Reusel te maken. Het klooster verwierf die in de jaren 1140 - 1173 van een aantal lieden die delen van een ouder allodium Reusel bezaten. Dat oude goed was blijkbaar in zesden verdeeld geraakt en Postel verwierf daar voor 1179 5 delen van. Verdere verwervingen volgden in 1280 en later, waarbij gebieden overgenomen werden van de abdij van Echternach, de heren van Herlaar en de abdij van Sint Truiden. In 1395 blijkt Postel ook de gemene ronden van Reusel te bezitten. Dit bezit werd aanvankelijk als een grondheerlijkheid beheerd dor een meier vanuit een omwaterd hof. In 1434 stond de hertog toe een schepenbank voor de bezittingen van Postel in te stellen. De openbare rechtspraak bleef echter voorbehouden aan de hertogelijke schepenen van Bladel.[75]

[75] Van Asseldonk, 2002, 429.

18.1 Kasteel

Onder kasteel verstaan we niet alleen het (stenen) hoofdgebouw in een gracht, maar het hele complex bestaande uit zo'n hoofdgebouw (eventueel op een motte) en zijn gracht, een voorhof in een gracht, de kasteelboerderij, eventueel poortgebouw, verdere wallen en grachten. Zo opgevat zijn de drie hier bruinig gekleurde items niet nodig. Misschien wijst de praktijk uit dat we dit "totaal-kasteel" toch beter in onderdelen opsplitsen. Vergeet niet dat er misschien nu nog maar enkele brokjes zichtbaar zijn, maar dat er in het verleden meestal wel een compleet "totaal-kasteel" was en dat daarvan in de ondergrond gewoon nog resten zitten (link naar de archeologie!).

7.18.1.001 Hof van Postel te Reusel

Frater Rudolf, een meester van Postel die in de jaren 1173 – 1194 genoemd wordt, gaf opdracht de hoofdhof van Postel in Reusel te omgeven met een gracht. [76] Het is onduidelijk welke van de hoeven dit betrof, zodat de locatie onbekend blijft.

18.2 Hoofdhoeve

Hoofdhoeve en hoeve: daarmee wordt de agrarische bestaansstructuur van de heerlijkheid en bestaansbasis van de heer aangegeven. In de late middeleeuwen en daarna zijn dat normaal verpachte boerderijen met meestal veel grond. De hoofdhoeve staat veelal op de voorburcht. Wat verderop vindt je dan één of meer andere hoeven.
[geen aanwijzingen voor een kasteel]

18.3 Hoeve

Het gaat om andere tot een grondheerlijkheid behorende hoeven dan de hoeve bij het kasteel of exploitatiuecentrum. Boerderijen die tot gewone landgoederen of andere grote bezitscomplexen behoren worden onder 19.3 behandeld.

Abdij Postel[77]

Het bezit van Postel in Reusel – De Mierden kwam vooral tot uiting in een groot aantal pachthoeven. Deze werden in 1648 door de Republiek genaast omdat die meende dat het klooster ook in de Republiek lag. In 1662 werden lijsten opgemaakt van genaaste boerderijen etc., en daarin vinden we de volgende objecten:
De lijsten van de Raad van State leverden voor Reusel-De Mierden verschillende Postelse hoeven op, die hieronder nader worden beschreven.[78]

Uniek nr.	nr	kwartier	plaats	object	naam	Bron-Plaats
7.18.3.001	105	Kempenland	Reusel	hoeve	Loven	Postel
7.18.3.002	106	Kempenland	Reusel	hoeve	Nieuwenhuis	Postel
7.18.3.003	107	Kempenland	Reusel	hoeve	Rouwenbocht	Postel
7.18.3.004	108	Kempenland	Reusel	hoeve	Ten Eynden	Postel
7.18.3.005	109	Kempenland	Reusel	hoeve	Ten Poel	Postel
7.18.3.006	110	Kempenland	Reusel	hoeve	Verbrande Hoeve	Postel
7.18.3.007	111	Kempenland	Reusel	huis, hof, aangelag		Postel
7.18.3.008	64	Oisterwijk	Hulsel	hoeve	Nertingen	Postel
7.18.3.009	65	Oisterwijk	Lage Mierde	hoeve	Schaapsdijk	Postel
7.18.3.010	66	Oisterwijk	Lage Mierde	hoeve		Postel

7.18.3.001 Hoeve Ten Loven in Reusel

"Ten Lou Hoeve" of "Ten Love" of hoeve "ten Loven" was bezit van het klooster van Postel.
In de voormalige Reuselse Akker ligt nu een straatje genaamd Lovenbroek, maar het is daar geen broekgebied en dus is dat een "oud-lijkende" straatnaam op verkeerde plek. Waar lag de hoeve

[76] Van Asseldonk, 2002, 429.
[77] Leenders 2015.
[78] NAG, RvState 1.01.19 nr. 2157, Verbaal, Beschrijving van de hoeven, 1662; BHIC, Gereraliteitsrekenkamer 3562, Rekening Geestelijke goederen 1731.

Loven? De hoeve aan de zuidkant van de dekzandrug ten oosten van de Reuselse Akker lijkt me een van de Postelse hoeven, maar welke is niet zeker.

7.18.3.002 Verbrande Hoeve te Reusel
"Nieuwenhuize-Hoeve" of hoeve Nieuwenhuis (Verbrande hoeve) lag aan de Turnhoutseweg 26.
Is verdwenen en vervangen door nieuwbouw.

7.18.3.003 Rouwenbochthoeve in Reusel
De "Ruwenbocht-Hoeve" of "Rouwenbochthoeve" was bezit van het klooster van Postel.
Later werd het De Deneburcht genoemd aan de Denestraat. Deze is gesloopt in 1967.[79]

Afbeelding: De Rouwenbochthoeve op de kadasterkaart van 1832.

7.18.3.004 Hoeve Ten Eynde te Reusel
De Hoeve "Eyndhout" of huis "ten Eijnde" was bezit van het klooster van Postel.
Een deel van de oude hoeven lijkt nog te bestaan in de huidige gebouwen.

Afbeelding: Locatie van de hoeve ten Eijnde in Reusel, aan de Rouwenbogt 4-6 (Google Maps 2020 en kadasterkaart 1830).

7.18.3.005 Hoeve Ten Poel in Reusel
De Hoeve "Ten Poole" of hoeve ten Pole was een pachthoeve van Postel. Ligging onbekend.
Gezien de ligging op een "eigen" dekzandrug met "eigen" open akker lijkt de grote hoeve "De Hoeve" een Postelse Hoeve, maar het is niet duidelijk welke uit de tabel het dan moet zijn. Voor Ten Loven lijkt een andere locatie waarschijnlijker, voor de Verbrande Hoef moeten we richting Arendonk. Dan

[79] Van Limpt, 1984, 19.

blijft alleen Ten Poel over! De Hoeve ligt 400 meter van de grote weier van het Weiereind: dat zal dan de naamgevende poel geweest zijn.

7.18.3.006 *Hoeve Nieuwenhuis* te Reusel
De gegevens van de Raad van State wijzen uit dat dit een andere hoeve dan Nieuwenhuis is. Lag aan Turnhoutseweg 24 maar is verdwenen..

7.18.3.007 Huis, hof, aangelagte Reusel
Bezit van Postel, locatie onbekend.

7.18.3.008 Hoeve Nertingen te Hulsel
Kloosterhoeve van Postel aan De Hoef nr. 11-13 in Hulsel.
Op nummer 11 staat nu een burgerwoning, maar tot 1869 heeft op deze plaats de oude hoeve van Postel gestaan. Deze is in dat jaar afgebrand. In 1871 is er een nieuwe boerderij gebouwd in de "tuin". Dat was de nu gesloopte boerderij van nummer 9. De vroegere bewoners van nummer 9 klaagden altijd dat er een "zonk" (verzakking) in de stal zat. Tijdens de sloop bleek dat op die plaats een put zat, welke slechts gedempt was, maar niet verwijderd. Deze behoorde toe aan de oude hoeve van Postel op het huidige perceel nummer 11. De opgegraven putwanden zijn twee dikke eiken exemplaren en in goede staat geconserveerd en bewaard. Ook is aardewerk (grijsgedraaid, dus 14e of 15e eeuws) gevonden.
In Hulsel aan de Hoef 9 stond een boerderijtje dat aan het begin van 21e eeuw gesloopt is. Er staat nu een hele grote boerderij-achtige dubbele woning. Onder dit oude boerderijtje kwamen de resten van een houten put tevoorschijn.

Afbeelding: De locatie van Nertingen op de kadasterkaart 1830 en op de foto op de achtergrond, de locatie van hoeve Nertingen aan De Hoef 9 (november 2010).

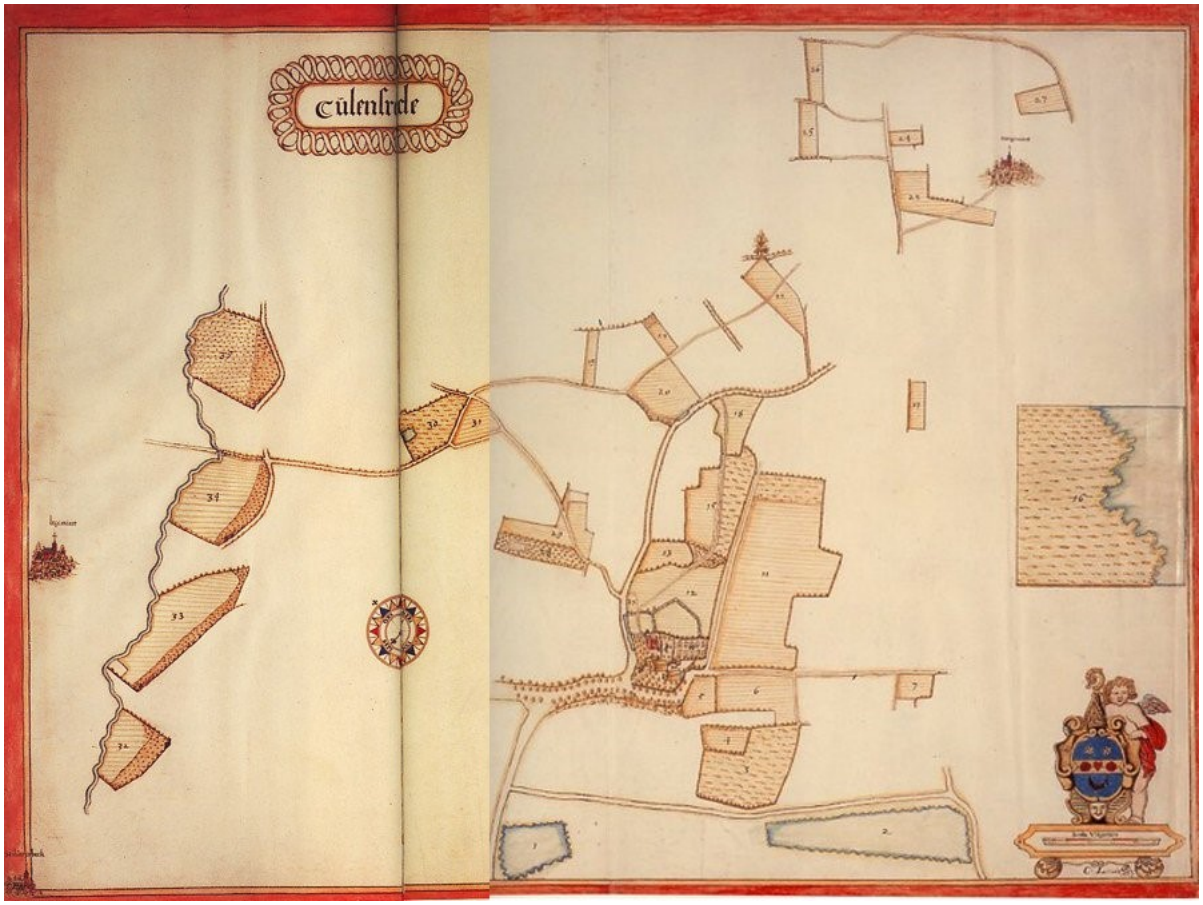
7.18.3.009 Hoeve De Schaepsdijk in Lage Mierde
Pachthoeve van Postel "de Schaepsdijk" aan de Hogeweg 1/Buitenman 3.

Abdij Averbode

7.18.3.011 Hoeve Kuilenrode te Hooge Mierde
Pachtboerderij van de abdij van Averbode, waarschijnlijk uit 1303, ook bekend als de hofstede van Culitsrode (Kuilenrode). Met voormalige pastorie met mogelijk zichtbaar nog resten van omgrachting. Gelegen aan de Poppelsedijk 1a en 3.[80] Van Kuilenrode zijn ook de percelen precies bekend (op één na).

Kuilenrode in 1665

[80] Nieuwsbrief AVKP, nr 25, juli 2003 over booronderzoek

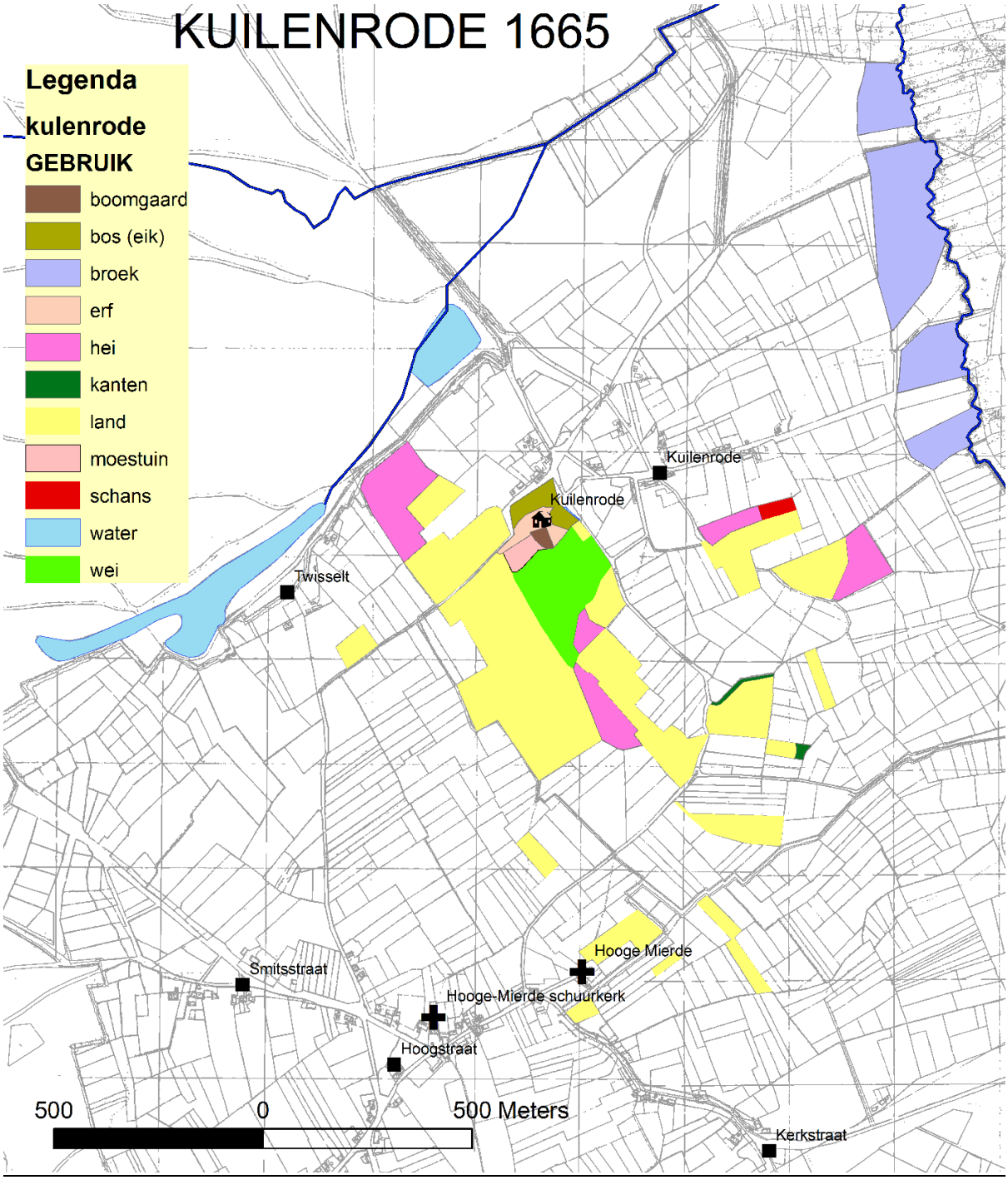
Onderdelen van Kuilenrode:

7.18.16.001 't Groot Doodtbroeck
7.18.16.002 't Vondelbroeck
7.18.16.003 't Kleyn Doodtbroeck
7.18.16.004 't Ley broeck
7.18.16.005 't Heycant
7.18.16.006 't Hupperlandt
7.18.16.007 Geeracker
7.18.16.008 Den Looacker
7.18.16.009 Den Poelhoff
7.18.16.010 Den Gersbocht
7.18.16.011 heide aan Gersbocht
7.18.16.012 weide achter de boomgaar
7.18.16.013 Den Kleynen Dries
7.18.16.014 Den Haeckacker
7.18.16.015 Geerlinckx Acker
7.18.16.016 Den Vekensacker
7.18.16.017 Den Nieuwen Hoff
7.18.16.018 Elderdycks landt
7.18.16.019 Elderdycks Heyvelt
7.18.16.020 Den Langen Vyver
7.18.16.021 Den Kleynen Vyver
7.18.16.022 Den Moeshoff
7.18.16.023 Den Boomgaert
7.18.16.024 den mesthoff + huysinge
7.18.16.025 Den Eycken Bosch
7.18.16.026 (poel)
7.18.16.027 Den Kerckacker

7.18.16.028 bij de Bremaacker
7.18.16.029 Den Eerste Bremacker
7.18.16.030 De Tweede Bremacker
7.18.16.031 acker achter de pastorij
7.18.16.032 't Osseneusel hei
7.18.16.033 't Osseneusel landt
7.18.16.034 't Hulstbosch
7.18.16.035 't Hulstbosch
7.18.16.036 't Hulstboschacker
7.18.16.037 't Hulstboschacker
7.18.16.038 De Schans Heyde
7.18.16.039 De Schans Heyde
7.18.16.040 't Vondel heiveldt
7.18.16.041 Den Vondeldries

Afbeelding: Hier lag de oude hoeve Kuilenrode, tegenwoordig een modern boerenerf (november 2010).

Reconstructie van Kuilenrode in 1665.

Een hertogelijk leen met leenhofje

7.18.3.012 Leengoed Den Cingel in Hooge Mierde

Aan de zuidoost kant van de Kerkstraat (nummer 21 en 21a en 23) lag een deel van het middeleeuwse leengoed/hertogelijk goed Den Cingel (vier bunders en twee manschappen).[81] Aan de Hoogstraat 1 lag het andere deel van het oude leengoed.

[81] Veldhoven en Rovers-Swaanen, 13.

18.4 Heerlijkheidsgebied
Aanduiding van het rechtsgebied van de heerlijkheid in kwestie. Dat is soms uitgezocht en dan kun je dat overnemen. Indien onbekend: dan valt er ook niets op te nemen. De grenzen van zo'n heerlijkheidsgebied zijn soms heel grillig, met enclaves over en weer. Soms ook zijn het nog steeds bestaande min of meer rechte lijn in het landschap: die vinden we dan als relicten terug!

18.5 Relaties
Het kasteel, de hoeven, de galg, het heerlijkheidsgebied en eventuele andere fenomenen van één heerlijkheid vormen samen een ensemble: die heerlijkheid. Getekend als verbindingslijnen met het kasteel (bijv. een lijn galg – kasteel).

18.6 Voorhof
Hierboven beschreven als element van het kasteel

18.7 Kasteelboerderij
De hoofdhoeve uit de beschrijving hierboven.

Thema: 19 Landgoederen

De terreinen die de heren van de oude heerlijkheden voor zich behouden hadden, zijn in de zestiende eeuw en later uitgegroeid tot de kernen van landgoederen. Naast deze oude groep ontstonden er ook geheel nieuwe landgoederen. De kern daarvan was in de regel een bestaande boerderij, soms een nieuwe ontginningshoeve, die in handen kwam van in een naburige stad gehuisveste adel of notabelen.

Landgoederen zijn mooi ingerichte stukken grootgrondbezit. Sommige komen voort uit oude heerlijkheden: in dat geval worden de landgoedaspecten daarvan onder het thema “landgoed” beschreven. Andere hebben een andere ontstaanswijze, deels door opwaardering en uitbouw van een enkele boerderij, deels als ontginningsblok.

Centrum van het landgoed is het landhuis, ook wel “kasteel” genoemd, naar het uiterlijk. Bij dat landhuis horen een tuin, vijver en park, soms een gracht om het huis. Daaromheen liggen de landerijen met enkele verpachte boerderijen. Soms is op grote schaal het landschap aangepast en meestal zijn er een of meerdere lanen aangelegd. Het geheel is het landgoedgebied. Soms is het deels omgeven met een wal. In de negentiende eeuw ontstaan ook mini-landgoedjes: een grote villa of grote herberg met ruime tuin en vaak nog een vijver, maar verder geen landerijen, boerderijen etc.

Veel grotere kloosters zijn in wezen het centrum van een landgoed. In plaats van een landhuis is dan het klooster het centrum. Soms is dat in een oud landhuis gevestigd. Waar in tuin en park van een gewoon landgoed allerlei profane versieringen en follies staan, staan bij een kloosterlandgoed religieuze elementen zoals heiligenbeelden (ipv romeinse of griekse beelden), kruiswegstaties, calvariebergen en Lourdesgrotten. Maar de opzet is identiek: centraal gebouw, tuin, park en een lanenstructuur in een ruim gebied met pachtboerderijen staan en waar soms aan *landscaping* gedaan is.

De terreinen die de heren van de oude heerlijkheden voor zich behouden hadden, zijn in de zestiende eeuw en later uitgegroeid tot de kernen van landgoederen. Naast deze oude groep ontstonden er ook geheel nieuwe landgoederen. De kern daarvan was in de regel een bestaande boerderij, soms een nieuwe ontginningshoeve, die in handen kwam van in een naburige stad gehuisveste adel of notabelen.

19.1 Gracht
Gracht om het landhuis of een iets groter gebied. Soms is alleen de gracht bewaard gebleven.

19.2 Herberg
Herberg uit 19e of 20e eeuw, centrum van rijke tuin, maar zonder verdere landgoedstructuren van betekenis: mini-landgoed.

19.3 Hoeven
Pachthoeve van het landgoed. Soms een bij het landhuis en nog enkele wat verderop.
Hier worden enkele opvallende hoeven genoemd, al is een band met een landgoed niet aanwijsbaar.

7.19.3.001 Waterhoeve

7.19.3.002 Hoeve De Peel

7.19.3.003 Hoeve Heibloem

7.19.3.004 Hoeve Holland

7.19.3.005 Hoeve Ten Breugel in Reusel
de Hoeve “Ten Brogel” of hoeve “ten Breugel”

7.19.3.006 Hoeve Ten Bogaerd in Lage Mierde
Leengoed ten Bogaerd op het Wellenseind.

7.19.3.007 Hoeve Grobbendonck in Lage Mierde
Leengoed van Grobbendonck.

19.4 Klooster
Typisch kloostergebouw als centrum van het landgoed.

19.5 Laan
Met bomen beplante meestal kaarsrechte weg. Soms aan iedere zijde twee of zelfs drie rijen bomen. Rond 1700 werden ook dennen als laanboom gebruikt.

19.6 Landgoedgebied
Het totale landgoedgebied, inclusief boerenland en bossen.

7.19.6.001 Landgoed De Utrecht, Lage Mierde
Landgoed De Utrecht aangelegd tussen 1899 en 1925 op voormalige heidevelden (zie ook thema 22). Totale oppervlakte circa 2500 ha, deels gelegen in de gemeente Hilvarenbeek, deels in Reusel-de Mierden. In Reusel-de Mierden voornamelijk bestaande uit (naaldhout)bossen, wat landbouwgrond (Het Hoogemierds Goor en Het Bolgoor) en de heiderestanten rondom Het Goor en De Flaes en de nabij Kruisberg gelegen Moerbleek.
Een bijzonder omvangrijk, aaneengesloten en gevarieerd, maar coherent landgoed, gelegen aan de oostelijke en westelijke zijde van de Lage Mierdeseweg (N269), tussen Esbeek en Lage Mierde. Het landgoed wordt in het westen begrensd door de rijksgrens met België en in het oosten door de Mispeleindse Heide. Het landgoed De Utrecht is eigendom van de gelijknamige verzekeringsmaatschappij, tegenwoordig de AMEV genaamd. Het werd als beleggingsobject ontgonnen, ontwikkeld en beheerd door de Nederlandse Heidemij, die de boerderijen met aanpalende landerijen aan boeren verpachtte en de productiebossen exploiteerde. Het landgoed kan naar verschijningsvorm globaal in drie gebieden worden verdeeld. Karakteristiek in het relatief eenvormige westelijke gedeelte is het onregelmatige raster van ontsluitingswegen en brandgangen waarbinnen percelen productiebos zijn aangelegd van afwisselend loof- en naaldbomen. Dit gebied wordt doorsneden door enkele ontsluitingswegen met een laanbeplanting van beuk en eik. In het noordelijke gedeelte wordt het aanzien van het landgoed bepaald door de Houtvesterij met de opvallende, met leien gedekte brandtoren (1905-1910), gelegen temidden van een park met waterpartij, het Arnoldspark (een arboretum aangelegd in 1941) en afwisselend bossen, graslanden en akkercomplexen. In dit gebied zijn verschillende gebouwen gerealiseerd, waaronder het vakantiehuis Rustoord (1922), een omvangrijk tweelaags gebouw dat was bestemd voor het personeel van de verzekeringsmaatschappij en dat eveneens in een park was gelegen. Tegenover dit vakantiehuis, aan de andere zijde van de Lage Mierdenseweg ligt het Arnoldspark. In het noordelijke gedeelte van het landgoed bevinden zich meerdere lanen en wegen die tevens als zichtassen fungeerden. Met uitzondering van het merendeel van de boerderijen ligt de bebouwing direct aan of in de nabijheid van de provinciale- of Lage Mierdenseweg. Dat het beekdal van de Reusel, de Herdgang en het gebied rond de vennen de Flaes en de Kleine Flaes niet is ingericht met productiebossen hing nauw samen met een cultuuromslag van de verzekeringsmaatschappij omstreeks 1920. Behalve een lucratief beleggingsobject wilde zij tevens het natuurlijke beeld van het oude Kempenlandschap bewaren en tegelijkertijd een fraai recreatiegebied creëren; een en ander hing ook nauw samen met publicitaire doeleinden. Hierdoor kreeg het landgoed een tweeledige bestemming, enerzijds economisch en anderzijds recreatief, die een ruimtelijke weerslag had. Het grootste deel van het landgoed werd tussen 1898 en 1940 aangekocht, ontgonnen en ingericht, de huidige verschijningsvorm is kort na 1945 tot stand gekomen toen ook de laatste gedeelten werden ontgonnen. Cultuurhistorische waarde hoog. CHW-code: V28

7.19.6.002 Landgoed Wellenseind, Lage Mierde
Landgoed Wellenseind (135 ha.) met landhuis en bijgebouwen, schaapskooi, stal, tuin/park met monumentale en vele bijzondere boomsoorten (arboretum) en enkele vijvers. Gelegen aan de samenvloeiing van De Reusel en De Raamsloop, met in de beekdalen kleine bosweitjes en langs De Reusel een merkwaardig "bevloeiingssysteem" met sluisjes, slootjes en hogere ruggen (rabatten); de vroegere functie daarvan is niet bekend. Wellenseind werd aangelegd omstreeks 1910/1915 deels op heidegrond, deels op oude landbouwgrond. Nog aanwezig: een heiderestant en een hoge (stuif)zandrug parallel aan De Reusel. Merkwaardig verder: "Het Jacobsveld", een omwald terrein met diepe sloten, waarvan de vroegere functie niet duidelijk is. In de jaren 1970 buiten de ruilverkaveling gebleven, net als De Utrecht. CHW-code: V18

Landgoed Wellenseind is een relatief jong landgoed met bijzondere kenmerken. Eén van die kenmerken is de grote landschappelijke gevarieerdheid. De twee meanderende beken, die in het noordelijk deel van Wellenseind bijeenkomen, zijn de kern van het geheel. De beekdalen, gelegen tussen dekzandruggen en beboste stuifzanden, geven een mooi beeld van hoe vroeger grote delen van de Noord-Brabant er uit hebben gezien en verlenen het gebied een grote aardkundige betekenis. De broekbossen, rabatten en watersystemen in de beekdalen vormen één van de parels van het landgoed. De hoogteverschillen en de aanwezigheid van zowel natte als droge gebieden, zorgen samen met de afwisseling van dicht bos, open heide, akkers, weilanden en vijvers voor een grote variatie en een zeer compleet landschap in een relatief klein gebied.
Het landgoed is ontwikkeld sinds 1915. Het oude agrarische landschap, met zijn akkers, beemden en heidevelden is geleidelijk omgevormd tot een gevarieerd bosgebied waar het accent vooral kwam te liggen op jacht, visvangst en in mindere mate houtproductie. Tal van sporen herinneren echter nog aan het oude agrarische verleden, zoals de percelering, de schaapskooi en het stelsel van wegen en paden. Het huidige landbouwkundige gebruik is beperkt tot percelen aan de Dunse Dijk en de gronden bij de schaapskooi. Verspreid in het bos liggen enkele kleinere percelen die vooral bedoeld zijn als wildakker.
Vanaf 1915 is ook de (schaarse) bebouwing op en nabij het landgoed gerealiseerd. Op het huidige landgoed betreft dit het landhuis met bijgebouwen, de vroegere schaapskooi en de inmiddels vervallen veestal. In de onmiddellijke omgeving gaat het om de panden Wellenseind 14 en 16, de rentmeesterswoning en de boerderij aan de Dunsedijk. Deze laatste heeft nooit tot het landgoed behoord.
Het landgoedkarakter wordt vooral bepaald door het landhuis met bijgebouwen, het park met de fraaie aanleg, de parkbomen en de beide vijvers. Verder bij het landhuis vandaan valt vooral de inrichting van het gebied als jachtterrein op door de aanwezigheid van veel rododendrons. Landgoed Wellenseind is niet ingericht om er mee te pronken. Met uitzondering van het park getuigen de gebouwen en de inrichting van het buitengebied van soberheid en ingetogenheid. Geen grote villa, geen statige lanen, maar een boerderij die als landhuis diende, zandwegen die de verschillende delen van het landgoed met elkaar verbinden en functionele bijgebouwen verspreid over het landgoed.

19.7 Landhuis
Het centrale landhuis, dat alle mogelijke bouwstijlen kan vertonen. Het landhuis kan in gebruik (geweest) zijn als klooster.

7.19.7.001 Landhuis Wellenseind (zie ook 7.31.2.041)
Wellenseind 14, Lage Mierde
CHW. Nr: KL056-000124
Het landhuis is omstreeks 1916 gebouwd in de vorm van een langgevelboerderij. Voordat zijn eigen boerderij gebouwd werd, heeft Van Puijenbroek in de noordwesthoek van het landgoed eerst een woning gebouwd (Wellenseind 14). Dit gebouw voorzag het landgoed van water (er was een bron) en stroom. Hierbij is een grote langgevelboerderij (Wellenseind 16) gebouwd, met een poort in de gevel waar men doorheen kan rijden. Net als bij zijn eigen boerderij is voor het zand een vijver gegraven aan de noordoostzijde van de gebouwen. Wellenseind 14 was bestemd voor het personeel, evenals de jachtopzienerswoning op de hoek van de weg Wellenseind en de schaapsdrift, de huidige rentmeesterswoning. Sindsdien heeft het huis verschillende verbouwingen gekend, waardoor de bouwhistorische betekenis van het huis gering is. De hoofdvorm is echter wel bewaard gebleven en het karakter van de langgevelboerderij is daardoor nog te herkennen. Het huis vormt het functionele centrum van het landgoed.

Afbeelding: landhuis Wellenseind 14-16 op Landgoed Wellenseind.

7.19.7.002 Landhuis Wellenseind
Wellenseind 10-12 te Lage Mierde.
In 1915 kocht de Goirlese textielfabrikant Henri J. van Puijenbroek na moeizame onderhandelingen met de gemeente Hoge en Lage Mierde een perceel heide van 32 hectare, met daarin een heidevennetje, voor het bouwen van een boerderij om het weekend in door te brengen. Dat is tenminste de officiële versie. Het was namelijk eigenlijk de bedoeling van Van Puijenbroek om een jachthuis te bouwen en permanent te bewonen, maar dit lag gevoelig bij zowel de gemeente als de omliggende boeren die problemen voorzagen met het fenomeen jacht, vandaar dat gekozen werd voor een 'boerderij' met niet permanente bewoning. Het vennetje is vergroot en het zand werd gebruikt voor ophoging en voor de bouw van de 'weekendboerderij'.
De heer en mevrouw Van Puijenbroek hebben in de decennia daarna veranderingen doorgevoerd rondom hun huis. In 1955 houdt het pad op bij de tuin en begint weer aan de oostzijde bij de heide, waardoor het noordelijke stukje bij de tuin is getrokken. Er zijn drie bijgebouwen neergezet die in de loop van de tijd verschillende functies hebben gekend. In het nieuwe noordelijke stukje tuin verrees een gebouw dat dienst heeft gedaan als hondenhok, varkensstal en als onderkomen voor kippen en duiven. Ten westen van de boerderij is de garage gebouwd, een langwerpig gebouw met veel bergruimte en een gedeelte voor de kolen. In de buurt van de (oude) vijver heeft men een huisje voor de tuinman gebouwd.

19.8 Omgrachte hoeve
Sommigen groeiden uit tot kasteeltje, de meesten 'degradeerden' tot boerderij
(veelal zijn de grachten helemaal of gedeeltelijk gedempt).

19.9 Ontginningsstructuur
Meestal rechthoekige landinrichting die gevormd werd bij ontginning, waarin toen direct al of later een landgoed gevormd is.

19.10 Zichtlijn
Lijn waarlangs men in de verte uitziet op een bijzonder object: een beeld, kapel, kerktoren, molen...
Deze lijn valt vaak samen met een laan.

19.11 Park
Gebied met bomen en struiken, doorsneden met paden. In het park kun je follies aantreffen. Veelal speciaal vormgegeven. Soms zijn sporen van meerdere stijlen herkenbaar, want het park werd af en toe aan de nieuwste mode aangepast.

7.19.11.001 Park landgoed Wellenseind
Bos, houtwal en exoten in een beekdal. Plaatselijk (restanten van) hakhout. De beplanting bestaat o.a. uit zomereik, beuk, zwarte els, zachte berk, sequoia, rododendron, inlandse vogelkers, Gelderse roos, grove den, wilde kamperfoelie, wilde lijsterbes en sporkehout. Daarnaast exoten zoals sequoia en rododendron, van een landgoedachtige aanleg. Het geheel datereert overwegend uit de periode 1890-1920, maar is deels ook ouder. Cultuurhistorische waarde: zeer hoog. CHW. nr. G176 (GK-HG-27)

19.12 Tuin
Meest open gebied met gras, lage struiken, bloemen, kruidentuin, paden. Veelal speciaal vormgegeven. Soms zijn sporen van meerdere stijlen herkenbaar, want de tuin werd af en toe aan de nieuwste mode aangepast. Hieronder vallen ook de stadtuinen die behoorden bij de deftige woningen in een dorp (zoals bijvoorbeeld Oirschot).

7.19.12.001 Tuin Wellenseind
Het park rondom het landhuis bestaat uit gazons met solitaire bomen en boomgroepen. Ten zuiden van het huis is, waarschijnlijk bij de aanleg, een vijver gegraven. Aan de oostkant van het huis gaat het park over in een heideveld, dat herinnert aan de vroeger veel uitgestrektere heidevelden ten westen van de Reusel. De inrichting van de tuin, met glooiende en gebogen lijnen, is het werk van mevrouw Van Puijenbroek en haar tuinman. De arboretum-achtige tuin is door haar bijzondere parkbomen en –heesters een cultuurhistorisch waardevol.
De moestuin is in de laatste decennia helemaal overwoekerd, maar tussen de opgeschoten beplanting is de hoofdopzet van vier rechthoeken omgeven door een beukenhaag, die nu erg uitgegroeid is, nog te herkennen. De gemetselde waterput staat er nog, evenals de onderste bakstenen aanzet van de koude kas die hier vroeger stond. In het oostelijk deel zijn parkbomen aangeplant. De plek van de moestuin, haar nog te herkennen indeling met de beukenhagen, de put en de overblijfselen van de koude kas zijn cultuurhistorisch waardevol.

19.13 Vijver
Siervijver in de tuin of het park, soms speciale visvijvers.

7.19.13.001 Vijvers landgoed Wellenseind
Bij de vijver in het beekdal van de Reusel en in een klein terrein langs De Stroom komen zeer fijnmazig patronen van evenwijdige sloten en ruggen voor. Vooralsnog is onduidelijk welke functie de brede sloten hadden, mogelijk zijn ze aangelegd of verbreed om rabatten op te werpen voor de (hak)houtproductie. Een andere mogelijkheid is dat er een vloeisysteem is aangelegd om de graslandpercelen te bevloeien. Met kleine sluisjes kon men de waterstand regelen. De waterwerken zijn bijzonder en hebben een grote cultuurhistorische waarde.[82]

[82] A. Haartsen & M. Wolak, 2012: *Cultuurhistorisch onderzoek en cultuurhistorische effectanalyse van Landgoed Wellenseind* (Lantschap), Haaften.

Een van de visvijver op Wellenseind (foto R. Berkvens 2019).

19.14 Villa
Groot huis of klein landhuis uit 19e of 20e eeuw, centrum van rijke tuin, maar zonder verdere landgoedstructuren van betekenis: minilandgoed.

19.15 Wal
Aarden wal vaak met gracht als omgrenzing van het landgoed. Als het landgoed ooit uitgebreid is, kan zo'n wal ook binnen het landgoed voorkomen!

19.16 Overige
Landgoederen zijn bijzonder rijk aan allerlei bijzondere elementen. In de groep "overig" zitten objecten van uiteenlopende aard, die hieronder opgesomd worden:
arbeidershuis: woning voor een van de landarbeiders van het landgoed.
beeld: beeld van klassieke goden, koningen of koninginnen, andere helden of symbolen; heiligenbeeld, kruiswegstatie, calvarieberg, Lourdesgrot.
bijgebouw: niet nader gespecificeerd bijgebouw van het centrale landhuis of klooster.
bomengroep: bijzondere groep bomen, soms ook van bijzondere bomen, als element van het vormgegeven landschap.
boom: bijzondere boom, hetzij eenvoudig als solitaire boom in het vormgegeven landschap, hetzij als bijzondere boom in tuin of park: dat is dan eigenlijk een follie. Soms is aan een boom niets te zien, maar is het toch een herinneringsboom, bijv. geplant bij de kroning van Wilhelmina of de geboorte van Beatrix.
familiegraf: vlakgraf of grafheuvel waarin leden van de landgoedfamilie begraven zijn. Soms moeilijk te onderscheiden van ijskelder!
ijskelder: holle heuvel waarin men het ijs bewaarde dat in de winter uit de vijver gehakt werd. Lijkt soms erg op een familiegrafheuvel.
jachthuis: speciaal huis of huisje waar men samen kwam voorafgaand en na afloop van de jacht. Hier werden bijv. de jachttrofeeën bewaard.
kapel: privé-kapel, kapelletje
kerkhof: op kloosterlandgoederen komen begraafplaatsen voor de kloosterlingen voor.
koetshuis: bijgebouw waarin de koetsen gestald werden. Meestal met grote poortdeuren.
opzichtershuis: woning voor de opzichter van het landgoed, vooral op landgoederen waar de eigenaar zelden aanwezig was.
orangerie: bijgebouw voor het kweken van allerlei planten, voorloper van de moderne kassen.
theehuis: losstaand gebouwtje om thee in te drinken, vaak op een heuveltje, met fraai uitzicht.
toegangshek: deftig toegangshek aan de oprijlaan, met gemetselde elementen en of veel smeedijzer.
tuinhuis: losstaand gebouwtje aan de rand van tuin of park, met fraai uitzicht.

visvijver: vijver(tje) om vis in te houden, soms reeks vijvers om vis in te kweken.

Onderdelen landgoed Wellenseind:

7.19.16.001 Sluisjes
De sluisjes bestaan uit betonnen zuiltjes waar planken tussen kunnen worden gezet om de waterhoogte te regelen. Deze oude plankstuwtjes zijn van cultuurhistorische waarde.

Een van de sluisjes op Wellenseind (foto R. Berkvens 2019).

7.19.16.002 en 003 Bruggen
De heer Van Puijenbroek heeft waarschijnlijk in de jaren twintig van de vorige eeuw aan de noordzijde van de Reusel en de Stroom twee bakstenen bruggen laten bouwen in het pad tussen de weg Wellenseind en de Dunsedijk. Deze eenvoudige bruggen zijn er nu nog steeds en hebben een cultuurhistorische waarde. In de zuidoostzijde van het landgoed ligt een houten bruggetje over de Reusel.

7.19.16.004 Veestal
De omstreeks 1960 gebouwde veestal is deels opgetrokken met bouwmateriaal van de schaapskooi. De stal is niet een typerend streekeigen gebouw, maar wel sympathiek in haar uiterlijke verschijningsvorm. Het dak is groot, met een flauwe helling, heeft wolfseinden en aan één kant een lagere uitbouw. De gebinten hebben een bijzondere constructie en het geheel is opgetrokken uit hout en baksteen. Thans is het gebouw sterk vervallen. De stal heeft geen bouwhistorische waarde. Vermoedelijk zijn de gebinten en haar constructie bijzonder. De historische verbinding van boerderij met veestal aan kop en eind van het pad en de situering van de veestal aan de rand van de veeweide in de hoek van het bos is cultuurhistorisch waardevol.

7.19.16.005 Schaapskooi
De schaapskooi is in 1918 gebouwd, toen een deel van het landgoed nog uit heidevelden bestond. De kooi is gebouwd aan het eind van de ‘Straat naar de Heivelden’, zoals dat is aangegeven op de oudste kadasterkaart. Op de kaart van 1934 staat de kooi voor het eerst aangegeven. Het gebouw was lange tijd zowel stal als woonhuis. Omstreeks 1960 is een deel van het gebouw afgebroken voor de bouw van de veestal in de noordoosthoek van het (huidige) landgoed. Daarna fungeerde het gebouw alleen nog als stal. De schaapskooi zelf heeft geen grote bouwhistorische waarde. Nader bouwhistorisch onderzoek kan antwoord geven op de vraag wat nog oorspronkelijk is aan de schaapskooi en het woongedeelte (kapconstructie, metselwerk, kamerindeling, schouw).

Schaapskooi in 2019 (foto R. Berkvens).

Thema: 20 Bosbouw

Tot een eind in de middeleeuwen waren er in Zand-Brabant volop bossen. Door ontginning, het halen van bouwhout en geriefhout, en overbeweiding gingen die bossen bijna allemaal teloor. Bossen die deze periode “overleefd” hebben en nog voort bestaan zijn zeldzaam, maar ze zijn er wel. Het lijkt alsof de bebossing van de heide in de Kempen pas tussen 1850 en 1950 tot stand kwam en dat een deel van die jonge bossen na 1900 (1907?) alweer in boerenland omgezet werd.

De bossen zijn in vijf ouderdomscategorieën ingedeeld. Het gaat hier dus om de vlakken die bos zijn of waren en hun datering. Er horen daarom ook beschrijvingsvelden “datering start van het bos”; “datering einde van het bos” bij.

Bij de reconstructie van het historisch landschap is gebruik gemaakt van drie referentieperiodes, drie ijkpunten (circa 1830, 1900, 1930), waardoor de ontwikkeling van het landschap gestalte krijgt. Aan de hand van het historisch kaartmateriaal uit betreffende periodes kon de ontwikkeling van het landschap, in dit geval de bosbouw, in kaart worden gebracht[83].

20.1. Bosbouw 1500-1750
Nieuwe bosaanplant uit deze periode.

20.2. Bosbouw 1750-1850
Na 1750 begint de bouwbouwtraditie van de Verlichting grip te krijgen op de landgoedeigenaren. Zowel loofbossen als dennen.

7.20.2.024 t/m 7.20.2.125 Bosbouw 1750-1850
Bron Pieckkaarten

20.3. Bosbouw 1850-1900
Vanaf ca 1850 vooral bebossing van grote heideterreinen die uit de gemeynt verkocht werden en bij gebrek aan mest niet in boerenland konden worden omgezet. Veelal dennen (mijnhout). Operationaliseren: deze bossen staan nog niet op de kaart van Van der Voordt Pieck, 1842; maar wél op de Bonnekaart van ca 1900.

7.20.3.019 t/m 7.20.3.505 Bosbouw 1850-1900
Bron Topografische kaart 1850

7.20.3.002 Bos Beekakkersweg
Bos, plaatselijk met (restanten van) hakhout, in een beekdal. De beplanting bestaat o.a. uit zomereik, zwarte els, grauwe wilg, ruwe berk, hazelaar, grove den, wilde lijsterbes, blauwe bosbes en adelaarsvaren. In het bos enkele elzenhakhoutstoven van bijzondere omvang. Het geheel dateert overwegend van omstreeks 1850, maar is deels ook jonger. Cultuurhistorische waarde: hoog. CHW. nr. G178 (GK-HG-30)

7.20.3.003 Bos Broekkant
Bos, plaatselijk met (restanten van) hakhout, in beekdal. De beplanting bestaat o.a. uit zomereik, grove den, zachte berk, ruwe berk, zwarte els, gewone vlier, wilde lijsterbes, sporkehout en dalkruid. Het geheel datereert overwegend van omstreeks 1850, maar is deels ook jonger. Cultuurhistorische waarde: hoog. CHW. nr. G177 (GK-HG-28)

7.20.3.004 Bos en beplanting Mosbeemden
Bos en beplanting langs wegen en perdeelsgrenzen op de overgang van een beekdal naar een jonge heideontginning. De beplanting bestaat o.a. uit zomereik, grove den, ruwe berk, wilde lijsterbes, beuk, Hollandse linde, robinia, Amerikaanse vogelkers, hulst en sporkehout. In de ondergroei o.a. wilde

[83] Historisch kaartmateriaal: 1832: kadaster 1832; 1838: topografie 1837-1840. Uit de reproductie Wolters-Noordhoff, 1990; 1845: Topografie ca 1845: Van de Voordt-Pieck, Van der Kuijl, 1845; 1900: Topografie ca 1900 Wieberdink, 1989. Dit zijn de Bonneblaadjes.

kamperfoelie en lelietje-van-dalen. Het geheel dateert overwegend uit de periode 1890-1920. Cultuurhistorische waarde: redelijk hoog. CHW. nr. G180 (GK-HG-33)

20.4. Bosbouw na 1900
Vanaf 1900 is de kunstmest betaalbaar en kan de hei wél in boerenland omgezet worden. Dan leidt nog maar een deel van de ontginningen tot bossen. Veelal dennen (mijnhout).

7.20.4.026 t/m 7.20.4.175 Bosbouw 1900-1950
Bron Topografische kaart 1930

7.20.4.074 Jonge heidebebossing Peelsche Heide
Jonge heideontginning, overwegend bestaande uit productiebossen met naaldhout. Plaatselijk loofbos en landbouwgronden. De percelering is overwegend blokvormig. Kenmerkend voor het gebied zijn de Kleine en de Groote Cirkel. De Grote (7.20.4.001) en Kleine Cirkel (7.20.4.002) zijn aangeplant in de jaren '20/'30 van de vorige eeuw naar idee van een ambtenaar van Reusel. De Grote Cirkel heeft een omtrek van 1700 meter, de Kleine Cirkel een omtrek van 300 meter. De afstand tussen de Grote en Kleine Cirkel is 680 meter. Dit is een rechte weg (Burgemeester Willekenslaan). In de Grote Cirkel heeft een tijd de Reuselse Kei, een grote zwerfsteen, gestaan.[84]Het gebied is verkaveld en ontgonnen in de periode 1930-1945. Cultuurhistorische waarde: Redelijk hoog. CHW. nr. V210 (GK-HV-16)

Afbeeldingen:
- Foto van de Moeren en Kleine Cirkel "De Mens Leeft niet van Brood Alleen", tussen p. 43/44 en p. 94/95.
- Foto van Grote Cirkel in "Reuzel ligt midden in 't Vèèreke", p. 65.
- Foto van de Pilse bergen in "Van Gummigallegen", p. 116.

[84] *De Schéépe*r, 1e jaargang, nr. 3, december 1989, p. 30-31

Thema: 21 De oude Akkers

Het gaat hier om akkers van voor 1850. In de Meierij kunnen twee typen oude akkergebieden onderscheiden worden: de grote openakkergebieden (in provinciale taal: “bolle akkers” alhoewel die akkers vaak heel vlak zijn) en de met heggen of houtranden omgeven akkers die in de Kempen veelal “kamp” of “heg” heten. Sommige daarvan liggen bol, andere zijn vlak.

De open akkercomplexen waren in de negentiende eeuw aan de buitenzijde wel begrensd met een levende haag, eventueel op een wal, maar de interne verdeling in eigendoms- of gebruikseenheden bestond uit greppels van een voet breed en diep, ofwel een grasbandje van een voet breed, danwel een denkbeeldige lijn tussen twee merktekens zoals een steen of paal. Deze open akkers zijn waarschijnlijk de oudste akkercomplexen. Bovendien is in de Kempen, maar óók heel nadrukkelijk in Breda, aangetoond dat onder deze in de negentiende eeuw niet of schaars bewoonde akkers, vroegmiddeleeuwse en zelfs oudere bewoningssporen schuil gaan. Het nederzettingspatroon is tot in de dertiende eeuw nogal dynamisch geweest. Pas vanaf de dertiende eeuw werd blijkbaar het nederzettingspatroon gevormd, dat we rond 1800 nog (in uitgegroeide vorm) kunnen waarnemen.

Het onderscheid “besloten” of “open” van de oude akkers, en de akkerwallen, zijn afgelezen van de topografische kaart van ca 1838. De bolle akkers zijn afgelezen van de hoogtekaart AHN. Hier zijn dus alleen de bolle akkers weergegeven die rond 2000 nog herkenbaar waren. Onderzoek in Boxtel wees uit dat de bolle ligging voor de wandelaar pas te zien is, als de akker in het midden meer dan een halve meter hoger ligt dan aan de rand. In de verstedelijkte gebieden zijn dus geen bolle akkers aangegeven. Bolle akkers vallen deels samen met de hier opgenomen besloten of open akkers, maar komen ook daarbuiten voor, op jonge akkergronden. Bolle akkers getuigen van een nog niet geheel begrepen intensieve bewerking van het akkerland in of na de middeleeuwen. Daardoor kwam het midden van de akker zo’n halve tot een hele meter hoger te liggen dan de randen. Dit zal de afwatering bevorderd hebben. Er zijn overigens vooral langs beekdalen gevallen bekend waarin men later deze “kop” van de akker afschoof, het beekdal in, om zo de oppervlakte akkergrond te vergroten. Dit leidde tot versmalde beekdalen, zogenaamde “tuineerdgronden” in het opgehoogde deel van de dalen (en een bodemprofiel dat “op z’n kop” ligt!) en onverwacht dunne akkerdekken boven op de oude akkers.

Binnen het thema Oude Akkers kunnen we de open akkers en de besloten akkers makkelijk van de topografische kaarten in combinatie met de kadasterkaart aflezen.

Open akkers zijn vaak erg groot, bevatten een heleboel meest strookvormige eigendommetjes die allemaal bouwland zijn en onderling niet of amper door heggen gescheiden zijn of waren. Het terrein ligt meestal hoog ten opzichte van de omgeving, maar is intern behoorlijk vlak. Bij de provincie heet dit de “bolle akker”, maar die term is misleidend.

Akkerwal: Om een “open akker” lag wél een heg, met daarin akkertoegangen (“akkerveken”). Soms lag de heg op een wal: een akkerwal.

Besloten akkers zijn bouwlandpercelen van een halve tot twee hectare, die omgeven zijn door een heg die soms op een walletje staat. In deze streek heten die “kamp”, “bocht”, “heg”. Veelal het eigendom van één persoon of slechts enkele. De besloten akkers liggen soms “bol”, maar lang niet altijd.

Steilrand: doordat oude akkers door bemesting met zandhoudende mest 30 cm of veel meer opgehoogd zijn, steken ze soms op opvallende wijze biven aangrenzende oude graslandgronden uit. Als die in een beekdal liggen, is het verschil nóg markanter. Deze steilranden accentueren de oude akkers.

Verder hebben we drie *nadere onderscheidingen* bij de oude akkers:

Bolle akker: “Bolle akker” is een *nadere onderscheiding* die voor de besloten akkers relevant is. De akker ligt bol of niet. Vaak liggen ze nu vlakker dan vroeger. Het blijkt dat de wandelaar ze pas herkent als het midden van de akker meer dan 50 cm hoger is dan de rand. Een en ander kan van de AHN hoogtekaart afgelezen worden.

Percelering: vooral bij open akkers is het interessant om na te gaan of de oude akkerpercelering er nog is. Die is te zien op de kadasterkaart en bestaat uit in blokjes gegroepeerde korte

strookvormige percelen. Lijkt me daarom een item dat bij het beoordelen van de relictwaarde van belang is.

Perceelsrandbegroeiing: een item dat bij het beoordelen van de relictwaarde van belang is, zowel bij openakkers (de buitenheg) als bij de besloten akkers.

Bij de reconstructie van het historisch landschap is gebruik gemaakt van drie referentieperiodes, circa 1830, 1900, 1930, waardoor de ontwikkeling van het landschap gestalte krijgt. Aan de hand van het historisch kaartmateriaal uit betreffende periodes kon de ontwikkeling van het landschap, in dit geval de oude akkers, in kaart worden gebracht.[85]

21.1 Akkerwal

Uniek nr	Naam	Bron
7.21.1.001	Hoge Mierde, Breedvense Velden	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.002	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.003	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.004	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.005	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.006	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.007	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.008	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.009	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.010	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.011	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.012	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.013	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.014	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.015	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.016	Hoge Mierde, Breedvense Velden	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.017	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.018	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.019	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.020	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.021	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.022	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.023	Hoge Mierde, Kuilakker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.024	Hoge Mierde, Kuilakker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.025	Hoge Mierde, Hoogstraat	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.026	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.027	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.028	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.029	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.030	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.031	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.032	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832

85 Historisch kaartmateriaal: 1832: kadaster 1832; 1838: topografie 1837-1840. Uit de reproductie Wolters-Noordhoff, 1990; 1845: Topografie ca 1845: Van de Voordt-Pieck, Van der Kuijl, 1845; 1900: Topografie ca 1900 Wieberdink, 1989. Dit zijn de Bonneblaadjes.

7.21.1.033	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.034	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.035	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.036	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.037	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.038	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.039	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.040	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.041	Hulsel, Heggeneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.042	Akker Nertingen	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.043	Reusel, Kattenbos	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.044	Reusel, Kattenbos	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.045	Reusel, Hoge Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.046	Reusel, Hoge Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.047	Reusel, Hoge Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.048	Reusel, Hoge Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.049	Reusel, Molenakkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.050	Reusel, Molenakkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.051	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.052	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.053	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.054	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.055	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.056	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.057	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.058	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.059	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.060	Reusel, Rouwenboscht	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.061	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.062	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.063	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.064	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.065	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.066	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.067	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.068	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.069	Reusel, Braakse Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.070	Reusel, Braakse Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.071	Reusel, Braakse Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.072	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.073	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.074	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.075	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.076	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.077	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.078	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832

7.21.1.079	Lage Mierde, Moleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.080	Lage Mierde, Moleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.1.081	Hoge Mierde, Breedvense Velden	Topogr1840, Kad1832

21.2 Besloten akker

Uniek nr	Naam	Bron
7.21.2.001	Reusel, Peel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.002	Reusel, Peel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.003	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.004	Reusel, Wellenseind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.005	Reusel, Wellenseind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.006	Reusel, aan de Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.007	Reusel, aan de Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.008	Reusel, Voort	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.009	Reusel, Voort	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.010	Reusel, Holland	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.011	Reusel, Voort	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.012	Lage Mierde, Wellenseind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.013	Lage Mierde, Wellenseind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.014	Lage Mierde, Wellenseind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.015	Lage Mierde, Wellenseind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.016	Lage Mierde, Wellenseind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.017	Lage Mierde, Wellenseind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.018	Lage Mierde, Wellenseind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.019	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.020	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.021	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.022	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.023	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.024	Lage Mierde, Moleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.025	Lage Mierde, Moleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.026	Lage Mierde, Moleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.027	Lage Mierde, aan de Aa	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.028	Hoge Mierde, Breedvense Velden	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.029	Hoge Mierde, Breedvense Velden	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.030	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.031	Hoge Mierde, Breedvense Velden	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.032	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.033	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.034	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.035	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.036	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.037	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.038	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.039	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832

7.21.2.040	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.041	Hoge Mierde, Hoogstraat	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.042	Hoge Mierde, achter Luther	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.043	Hoge Mierde, achter Luther	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.044	Hoge Mierde, achter Luther	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.045	Hoge Mierde, Het Hoog	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.046	Hoge Mierde, Het Hoog	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.047	Hoge Mierde, Rispakkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.048	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.049	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.050	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.051	Hoge Mierde, Rispakkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.052	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.053	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.054	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.055	Lage Mierde, aan de Stroom	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.056	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.057	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.058	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.059	Hulsel, Braakhoek	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.060	Hulsel, Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.061	Hulsel, Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.062	Hulsel, Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.063	Lage Mierde, Braakhoek	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.064	Hulsel, Braakhoek	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.065	Lage Mierde, Braakhoek	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.066	Hulsel, Braakhoek	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.067	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.068	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.069	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.070	Lage Mierde, Braakhoek	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.071	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.072	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.073	Hulsel, Heggeneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.074	Hulsel, Heggeneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.075	Hulsel, Heggeneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.076	Hulsel, Heggeneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.077	Hulsel, Heggeneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.078	Hulsel, Heggeneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.079	Hulsel, Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.080	Akker Nertingen	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.081	Akker Nertingen	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.082	Akker Nertingen	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.083	Reusel, Holland	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.084	Reusel, Nieuwe erven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.085	Reusel, Nieuwe erven	Topogr1840, Kad1832

7.21.2.086	Reusel, Nieuwe erven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.087	Reusel, Holland	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.088	Reusel, Holland	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.089	Reusel, Holland	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.090	Reusel, Holland	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.091	Reusel, Kattenbos	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.092	Reusel, Voort	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.093	Reusel, Voort	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.094	Reusel, aande Hoge Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.095	Reusel, Rouwenboscht	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.096	Reusel, Rouwenboscht	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.097	Reusel, aan de Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.098	Reusel, aan Reuselse Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.099	Reusel, Lensheuvel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.100	Reusel, Lensheuvel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.101	Reusel, Lensheuvel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.102	Reusel, Lensheuvel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.103	Reusel, Lensheuvel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.104	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.105	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.106	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.107	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.108	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.109	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.110	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.111	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.112	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.113	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.114	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.115	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.116	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.117	Reusel, Voort	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.118	Reusel, Lensheuvel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.119	Reusel, aan Braakse Beemden	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.120	Reusel, Zandstraat	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.121	Reusel, Zandstraat	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.122	Reusel, Zandstraat	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.123	Reusel, Zandstraat	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.124	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.125	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.126	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.127	Reusel, Peel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.128	Reusel, Peel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.129	Reusel, Peel	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.130	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.131	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832

7.21.2.132	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.133	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.134	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.135	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.136	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.137	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.138	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.139	Reusel, Voorste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.140	Reusel, bij Kippeneindse Vijver	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.141	Reusel, bij Kippeneindse Vijver	Topogr1840, Kad1832
7.21.2.142	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832

21.3 Open akker

Uniek nr	Naam	Bron
7.21.3.001	Reusel, Kattenbos	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.002	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.003	Hulsel, Hulselse Hoeve	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.004	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.005	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.006	Lage Mierde, Moleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.007	Hoge Mierde, Breedvense Velden	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.008	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.009	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.010	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.011	Hoge Mierde, Hoogstraat	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.012	Hoge Mierde, Kuilakker	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.013	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.014	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.015	Hulsel, Heggeneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.016	Reusel, Hoge Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.017	Reusel, Molenakkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.018	Reusel, Rouwenboscht	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.019	Reusel, Reuselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.020	Reusel, Braakse Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.021	Reusel, De Hoeven	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.022	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.023	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.024	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.025	Hoge Mierde, Kuilenrode	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.026	Hoge Mierde, Hoogstraat	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.027	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.028	Lage Mierde, Mispeleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.029	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.030	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832
7.21.3.031	Reusel, Achterste Heikant	Topogr1840, Kad1832

Afbeelding: Open akkers ten zuiden van Vloeieind gezien vanuit het oude Vloeieind (november 2010).

21.4 Steilrand

Uniek nr	Naam	Bron
7.21.4.001	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.002	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.003	Lage Mierde, Lage Mierde	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.004	Lage Mierde, Moleneind	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.005	Hoge Mierde, Breedvense Velden	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.006	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.007	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.008	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.009	Reusel, Hoevense Akkers	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.010	Lage Mierde, Vloeieind	Topogr1840, Kad1832
7.21.4.011	Hulsel, Hulselse Akker	Topogr1840, Kad1832

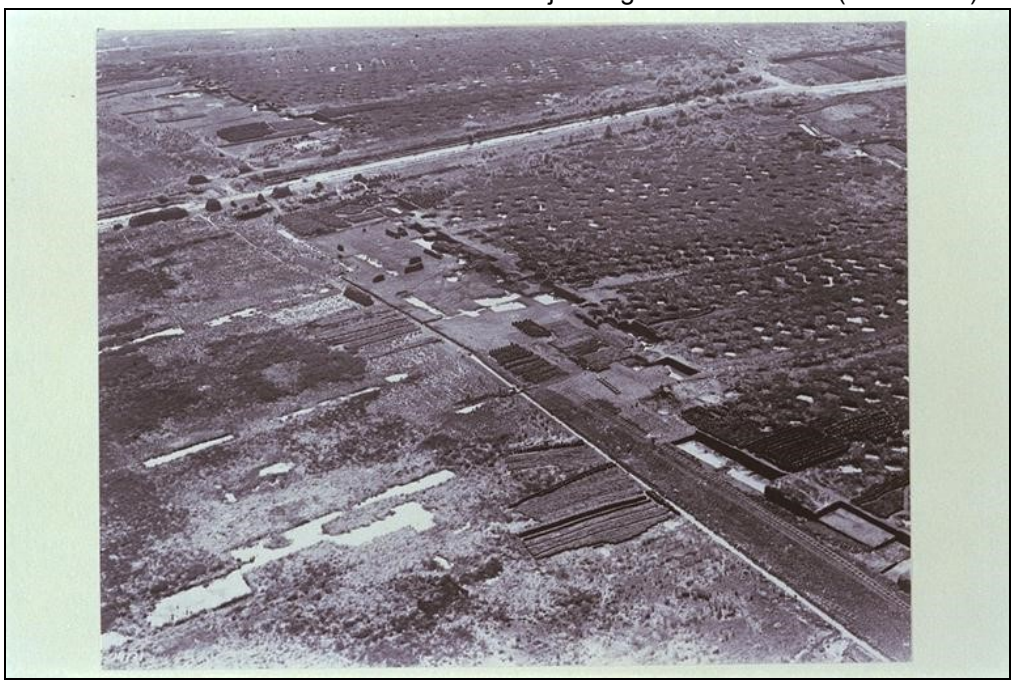
Thema: 22 Ontginningen

Middeleeuwse agrarische ontginningscomplexen zijn niet altijd goed herkenbaar. Maar waar ze met een zekere systematiek aangelegd zijn, kunnen ze gemakkelijk aangewezen worden. Via de naam, cijnstarief of wellicht een stichtingsoorkonde kunnen ze min of meer gedateerd worden. Dit thema overlapt ruimtelijk met tal van andere thema's, want het kijkt naar een ander aspect: systematische middeleeuwse ontginningen. Dus van voor 1500, mag ook 1568 zijn.
In principe is alle cultuurland van ca 1500 in de middeleeuwen ontgonnen, want er zijn bijna nergens terreinen bewijsbaar sinds voorromeinse tijd in cultuur. Het steekt dus wél af tegen nadien ontgonnen gronden, maar het zal moeilijk zijn de ontginningsgrens van ca 1500 (1568) betrouwbaar aan te geven. Daarom beperken we ons tot de systematische min of meer grootschalige middeleeuwse ontginningen. Daarbij moeten we dat "ontginnen" niet al te strikt nemen, de middeleeuwer sprak van "oirbaar" maken, bruikbaar maken. De moderne boer zou zulk land waarschijnlijk nog voor een wildernis houden!

De Moderne Tijd liet ook de landbouw niet ongemoeid. De motor was hier de in 1896 door pater G. van den Elsen opgerichte Noordbrabantsche Christelijke Boerenbond. Doelstelling was aanvankelijk de zedelijke verheffing, maar al spoedig werd verbetering van de materiële toestand het hoofddoel. Dankzij de krachtig aangepakte ontginningen maakte de paarse heide plaats voor bossen en moderne boerderijen.[86]

22.1 Veenontginningen
Ontginning van een veengebied om het agrarisch te gaan gebruiken. Klassiek is de verdeling van het terrein in "hoeven" (12 maal zo lang als breed, 12 bunder of 51,5 – 16,0 hectare groot; andere verhoudingen komen ook voor). Op iedere hoevestrook werd in principe een boerderij geplaatst. Kleinere venen zullen minder grootschalig aangepakt zijn.

7.22.1.001 Jonge ontginning Reuselse Moeren
Veengebied met (resten van) watergangen, greppels en kades van een kleinschalige veenontginning uit de periode 1910-1940. Restant van een groter, open veengebied. Door de opslag van bos en gagelstruweel heeft het vanouds open veengebied een meer gesloten karakter gekregen. Het gebied kent een samenhang met het gebied De Moeren, in België, waar eveneens jonge veenontginningen voorkomen. Cultuurhistorische waarde: Redelijk hoog. CHW. nr. V209 (GK-HV-15)

Afbeelding: Veenderij te Reusel[87, 88]

86 Kolman e.a., 1997, 18.

22.2 Beekdalontginning
De natte bodem van beekdalen was geschikt om in het voorjaar hooi te leveren en daarna als weide te dienen. Veelal in korte strookjes dwars op de beek gelegd, met allerlei struikbegroeiing langs de scheidingsslootjes. In brede beekdalen soms een grootschaliger opzet.

22.3 Bosontginning
Ontginning in de laatste middeleeuwse bossen ging vaak ook strooksgewijs, maar die stroken zijn dan een beetje krom of bochtig. Hierbij hoort een “boshoevennederzetting” (zie CHW1-typering in thema “nederzettingen” hiervoor).

22.4 Heideontginning
Ontginning van de “heide”. In de middeleeuwen vaak in typische afgeronde vormen, soms aanklampennd aan eerdere soortgelijke ronde vormen. Ook in de vorm van blokken min of meer rechte stroken vanaf de weg heiwaarts. Ze zijn niet altijd bewoond, want het is soms alleen maar uitbreiding van het land van een bestaande boerderij.

7.22.4.001 De Utrecht (zie 7.19.6.001 Landgoed De Utrecht)
In 1899 (1895 volgens ansichtenboekje, 1898 volgens Hooge Mierde kleurrijk zwart-wit bekeken en Steen voor Steen 1999, nr. 11) kocht de Levensverzekeringsmaatschappij “De Utrecht” 700 ha. grond. De Nederlandsche Heidemaatschappij kreeg de opdracht het gebied in cultuur te brengen. Allereerst gold dit project als beleggingsobject met opbrengsten uit de bos- en landbouw. De achterliggende gedachte was om bij te dragen aan de algemene welvaart en een gedeelte van het aanwezige natuurschoon intact te laten. Het landgoed “De Utrecht”heeft door verdere aankoop een omvang van bijna 2.600 ha gekregen. Onder andere werd de Hertgang aangekocht, een landgoed met enkele boerderijtjes en een oud bosgedeelte. Ruim 500 ha werden ontgonnen tot weide en akkerland (lagere gedeelten). Ongeveer 1400 ha is bebost (hogere gedeelte). Door het gebruik van verschillende boomsoorten ontstond een parkachtige begroeiing. Het overige gebied liet men aanvankelijk in zijn oorspronkelijke toestand. Hoewel na 1940 hier nog verdere ontginningen werden uitgevoerd bleven binnen het landgoed enkele delen heide en verscheidene fraaie vennen (de Flaas, het Goor) behouden.[89]

7.22.4.003 De Haar
Vóór 1952 wordt de heide rond het vennetje De Haar ontgonnen in het kader van de DUW, een werkverschaffingsproject.[90]

7.22.4.004 Kailakkers en Leemskuilen
In de jaren ’30 vond uitbreiding van cultuurlandschap plaats in het kader van werkverschaffingsprojecten (gebieden Kailakkers en Leemskuilen).[91]

7.22.4.005 Arendonkse Heide
In de jaren ’30 vond uitbreiding van cultuurlandschap plaats in het kader van werkverschaffingsprojecten. De laatste grote ontginningen vonden plaats op de Arendonkse heide en dateren van vlak na de WOII.[92]

7.22.4.006 Rijtse Heide
Na WOII wordt de Rijtse Heide onder Reusel ontgonnen en omgezet in landbouwgrond en bos.[93]

---

[87] Brabant Collectie, Universiteit van Tilburg; Copyright KLM Aerocarto vogelvluchtfotografie, Postbus 7710, 1117 ZL Schiphol-Oost, Telefoon 020-495666. Fotonummer: 14 131. In geval van reproductie en/of openbaarmaking van KLM Aerocarto foto's, in welke vorm dan ook, is toestemming vereist van Aviodrome Luchtfotografie (voor nadere informatie zie www.aviodrome.nl). Bronvermelding: Aviodrome Luchtfotografie, Lelystad
[88] Het is niet duidelijk of deze veenderij het gebied de Reuselse Moeren betreft.
[89] Cultuurhistorische Inventarisatie Noord-Brabant M.I.P. regio Kempenland, p. 11, 12.
[90] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 177.
[91] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 12 .
[92] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 12.
[93] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 13.

7.22.4.007 Mispeleindse en Hulselsche heide

Op 10 februari 1939 wordt de gemeenteraad van Lage Mierde besloten dat de gronden aan de Mispeleindse en Hulselsche heide (scheiding kunstweg Hilvarenbeek-Hulsel-Bladel) worden ontgonnen door de Grondmaatschappij en de overige gronden, onder meer Welleneindsche en Turnhoutsche heide, door de Heide Maatschappij.[94] De vennen Groot en Klein Meir verdwijnen daardoor.[95]

7.22.4.009 en 7.22.4.010 De Staat en Pastoorsbos

Ten zuidzijde van De Utrecht, vanaf de Beekakkersweg tot aan de Turnhoutsepad ligt een bosgebied. Hierin ligt het Panneven (Poppelsedijk) en het Voortje. Tussen Hulsel en Reusel ligt tussen de Reuselsedijk en de provinciale weg N269 een bosgebied dat eigendom is van de gemeente, bekend als De Hulselse Staat of kortweg De Staat (7.22.4.9), omdat Staatsbosbeheer bij de aanleg betrokken was geweest. Dit bos is aangelegd op een gedeelte van de voormalige Molenheide of Hulselse Heide. Een ander deel van de Molenheide werd rond 1912 met bos beplant door pastoor van Wagenberg en heet daarom ook wel het pastoorsbos (7.22.4.10). Samen heet het bosgebied de Molenheide. De naam is ontleend aan het feit dat er zowel aan de Reuselse als Lagemierdse kant ervan ooit een windmolen stond.[96]

Afbeeldingen:

- Het Patersbosje was een plek in de heide aan wat nu de Gagel is. Foto in Steen voor Steen, 2005, nr. 27, p. 19.

7.22.4.011 Welleneindse Heide

Na WOII wordt de Wellenseindse Heide bij Lage Mierde ontgonnen en omgezet in landbouwgrond en bos.[97]

22.5 Populierenlandschap

Geen gewone bosbouw, want tussen de populieren overheerst boerenland, dat is nu net het typische! Het populierenlandschap betrof zowel natte gebieden (beemden, broeken) als de akkers. Op sterk lemige gronden in de centrale Meierij is vanaf 1750 de populierenteelt op gang gekomen. In Schijndel, waar de populierenteelt zeer dominant was, kan ze geassocieerd worden met het rond 1900 zeer algemeen voorkomen van uitgestrekte gebieden met zeer kleine strookvormige met heggen en bomen omheinde percelen. Op nattere en lemige gronden werden populieren in de houtkanten gepoot. Het populierenlandschap betrof er vooral de gronden van de Bodem van Elde, het Wijbosch en het aangrenzende Broek. In die gebieden waren al vroeg hele bospercelen aangelegd. Het populierenlandschap strekte zich verder richting Liempde, Best en Oirschot uit, zover er lemige gronden liggen. Populieren ontbreken vanouds op de open akkers en de Rooise Heide. Op de Eerdse Bergen, op zandige duingrond, werden echter juist veel dennebospercelen aangeplant. Nadat in 1800 erg veel bomen waren omgewaaid in een zware storm, is bij de herplanting in veel gevallen de Canadese populier (*Populus canadensis(x)*) gebruikt. Deze boom was in het midden van de achttiende eeuw door landgoedeigenaren, onder andere bij Breda en Utrecht, vanuit Canada geïmporteerd.
Het populierenhout werd aanvankelijk vooral gebruikt door de talloze klompenmakers in deze streek. In Liempde was een derde van de bevolking in de eerste helft van de negentiende eeuw afhankelijk van het klompenmaken en ook in Schijndel was het een belangrijke economische sector. Later werd het hout ook gebruikt in de luciferindustrie (met name Vlaams-Brabant) en de bouw van treinwagons (fabriek op de Molenheide bij Schijndel). Het voortbestaan van het populierenlandschap is mede afhankelijk van de afzetmarkt voor het hout. Het was tot 1950 overheersend in een flink deel van de centrale Meierij. Het populierenlandschap is nu teruggedrongen tot enkele kleinere gebieden.

[94] Kamp Lage Mierde 1939-heden, p. 4.
[95] *Steen voor Steen*, 2001, nr. 19, p. 20-25
[96] *Steen voor Steen*, 2003, nr. 22, p. 23-25
[97] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 13.

22.6 Streepjesverkaveling

Op de kaarten van 1900 en eerder valt in de RVK "Schijndel" een overheersende "streepjesverkaveling" op. Deze bestaat uit rijtjes van kleine lange percelen, 25 bij 125 meter groot ongeveer. Nadere analyse leerde dat - afgezien van de Schijndelse Akker - de streepjes groepsgewijs één eigendom vormden. Een kaart van de eigendommen laat dat een vrij normale een beetje onregelmatige blokverkaveling zien, met percelen van ongeveer 1 tot 1,5 hectare. De "streepjes" zijn dus niet ontstaan door een ver doorgedreven erfdeling. Nader onderzoek leerde dat de verstreping vermoedelijk primair is ingegeven door de natte toestand van deze lemige gronden. Door het aanleggen van slootjes verkreeg men een grotere waterberging en potentieel ook een betere afwatering. Die afwatering was echter ook afhankelijk van het algemene afwateringssysteem, dat eerst na de Tweede Wereldoorlog behoorlijk op peil gebracht werd. De verstreping was dus een verbeteringspraktijk die toegepast werd vanaf de tweede helft van de achttiende eeuw. In die zelfde tijd werd het kweken van populieren in deze streek bijzonder populair. De vele slootkanten konden met populieren worden "aangekleed". Dat gaf meer stevigte aan de slootkant en het leverde na een jaar of twintig mooie "klompenbomen" op. Op een "verstreept" perceel konden tweemaal zoveel bomen staan als op een gewoon blokperceel. Deze populierenteelt, die wortelt in de hier altijd in zwang gebleven houtteelt, bepaalde vervolgens in belangrijke mate de economie van de dorpen in de streek. De klompen werden via Den Bosch naar Holland geëxporteerd.
De verstreping was rond 1827 in volle gang, want percelen die toen door de Zuid-Willemsvaart doorsneden werden, waren in 1832 soms aan de ene kant wél en aan de andere kant niet "verstreept". Ook de nieuwe uitgiften op de Schijndelse en Rooise Heide, die van na 1864 dateren, bleken in 1900 in belangrijke mate "verstreept" te zijn. Pas na de Tweede Wereldoorlog zijn de streepjes gaan verdwijnen. Dit proces, dat samenhangt met de sterke ontwatering van het terrein, is nu vrijwel voltooid. In de herfst van 1997 bleek dat zelfs de diepste sloten kurkdroog waren. Op slechts twee plekken is er nog iets van de streepjesverkaveling teruggevonden bij de veldverkenningen van zomer en herfst 1997, op één daarvan was men die sporen net aan het opruimen. De streepjespercelen hebben hier dus twee eeuwen het landschap bepaald, maar zijn nu praktisch verdwenen.

22.7 Voorpootstrook

Sommige *gemeynten* in deze omgeving hebben in de vijftiende eeuw ook het voorpootrecht kunnen verwerven: het recht voor de deelnemers in de gemeynte om langs de rand van hun cultuurland op de gemeynte bomen te planten[98]. Binnen de ruilverkaveling "Schijndel" heeft dit recht algemeen gegolden, want er zijn duidelijke sporen van aanwijsbaar geweest (en deels nog aanwezig): de voorpootstroken. Dit waren stroken van enkele tientallen meters breed langs de eigen grond van de boer, waar hij op gemeyntegrond zijn eigen bomen mocht of moest planten.

Deze voorpootstroken zijn op de oudere kaarten zeer duidelijk herkenbaar. Ze maken de afzonderlijke "kampen" zichtbaar die hier in de heide of het broek werden ontgonnen. De datering van deze structuren is niet altijd duidelijk. Ze kunnen dateren uit de zeventiende eeuw of mogelijk al vanaf 1400[99]. Maar bij de Bodem van Elde zijn er aanwijzingen dat de grootste kampen al van voor 1314 dateren. Rond de Schijndelse akker doet het patroon van voorpootstroken denken aan het dijkenpatroon van westelijk Noord-Brabant: telkens een kamp erbij, waarbij men voortbouwt op eerder aangelegde kampen die uiteindelijk verankerd zijn aan het oude cultuurland
Na 1900 zijn de voorpootstroken veel minder herkenbaar geworden. De grond ervan werd bij het aangrenzende perceel getrokken en ontdaan van bomen. Eventuele nieuwe wegen op ontgonnen gronden werden juist buiten die voormalige voorpootstroken aangelegd.

22.8 Zandontginning

Als vorm waarschijnlijk niet goed te onderscheiden van de heideontginning, maar door de ligging (in een duinengebied) wél.

22.9 Ruilverkaveling

[98] 1465: Schijndel-oost 40 voet of 12 meter; 1462: Bodem van Elde, 2 lange roeden = 12 meter; Enklaar, 1941, nr. 49; Heesters, 1984.
[99] Megens - Linders, f 23v; Van Asseldonk, 1988bcd.

7.22.9.001 Ruilverkaveling Mierde

De gemeenten Reusel en Hooge en Lage Mierde en Hulsel vielen in het ruilverkavelingsblok “Mierde”. Met de ruilverkaveling werd gestart in 1956. Dit zou slechts een administratieve ruilverkaveling zijn, wat inhield dat kleinere percelen samengevoegd zouden worden en wegen en waterlopen verbeterd. Er zouden zo weinig mogelijk cultuurtechnische werken worden uitgevoerd. Aanvankelijk stonden de boeren negatief tegenover de ruilverkaveling, maar dat veranderde. De uitvoering van de ruilverkaveling liep nogal wat vertraging op, omdat deze in de beginfase (te) eenvoudig van opzet was. Gaandeweg werden er nieuwe elementen aan toegevoegd: wegen en waterlopen, boerderijverplaatsingen en het in de verkaveling opnemen van aangekochte gronden. In 1976 kwam een einde aan de ruilverkaveling “Mierde”.[100]

[100] Anonymus, 1997, 66-67.

Thema: 23 Beemden

De boeren gebruikten de veengronden en andere natte gronden langs de beken en in sommige laagten op de heide in de lente vooral als hooiland en in de zomer, wanneer de bodem wat opgedroogd en steviger was, als weidegrond. De aldus gebruikte gronden werden "beemd" genoemd. De beek was soms de natuurlijke achtergrens van die beemden. Vanaf het Hoge liepen tal van wegen de beemden in om daar wat te vertakken en dan dood te lopen. Op enkele plaatsen blijken dat erg brede wegen geweest te zijn.

Op een aantal plaatsen is men de waterhuishouding met dijkjes gaan reguleren. Daar vind je die dijk, daarnaast misschien nog dijkputten (waaruit de dijkaarde gehaald is), sluisjes in die dijk en misschien wel een wiel (ronde waterplas bij slingering in de dijk) waar ooit de dijk doorbrak. Voor de goede orde wordt er op gewezen dat in Zand-Brabant het woord "dijk" vooral gebruikt werd om een weg aan te duiden die een natte laagte, eventueel een beekdal, overstak. Veelal werden deze wegen verhoogd aangelegd, zodat er inderdaad een ‘dijk’ ontstond. Dit soort dijken ligt dus niet parallel aan de beek (als waterkering), maar juist loodrecht op de beek. Daarnaast worden wegen naar de hei of richting de Peel ook meestal met dijk aangeduid, hoewel het lang niet altijd verhoogd aangelegde wegen waren. Peeldijk is een veel voorkomende straatnaam in Peelland. Niettemin is het denkbaar dat men ook waterkerende dijken of kades aanlegde om de beemden beter te kunnen gebruiken. Een lichtere vorm van waterbeheersing is het onderhouden van een schouwsloot. Daarlangs kon men in de winter de beemden ook bewust laten overstromen: dat gold als bemesting. Later is men dat gaan systematiseren: vloeiweiden. Gezien het veelvuldig voorkomen van toponiemen zoals vloet, vloei, vleut, etc (niet alleen bij watermolens!) zal het begrip vloeiweide echter ook al in de middeleeuwen hebben bestaan. Wellicht vaak met een natuurlijke oorsprong, maar wel aangepast en bewust gebruikt.

In de beemden werd soms turf gewonnen. Voor het binnenhalen van het hooi op een afgelegen plek werden speciale "keetveldjes" ingericht. Daarvoor koos men wat hogere plekken aan een toegangsweg naar de beemden. In de weideperiode waren en zijn die toegangswegen met hekken afgesloten. Bij sommige van die hekken stond (staat) een "bocht" of schutskooi: een eenvoudig hekwerk waarin beesten opgesloten werden die zwervend aangetroffen waren. Enkele boeren die aan de rand van de beemden woonden (wonen) hadden (hebben) de taak op zich genomen op het grazende vee toe te zien. De functie van schutter is al oud. Bij de uitgifte van de gemeinten door de hertog van Brabant in de 13de en 14de eeuw was in sommige gevallen al een schutter aangesteld. In de gemeint (gemeenschappelijke gronden) kregen (meestal) ingezetenen van een plaats het recht om o.a. hun vee te weiden. Trof men er vee aan van anderen, niet gerechtigd in de gemeint, aan, dan mocht men dat vee "schutten", plaatsen in een schutskooi. Daar bleef dat vee dan tot er een boete (het schot) was betaald. Een gedeelte van die boete was voor de schutter. De regelgeving voor het schutten is in het algemeen opgenomen in de keuren en breuken van een dorp. De schutskooi is nooit overdekt en alleen 19de eeuwse exemplaren waren niet voor 100% hout, maar bijvoorbeeld stenen pilasters met ijzeren stangen. Volgens oude bestekken zijn de 18de eeuwse schutskooien helemaal van hout.

In de winter waren de beemden erg nat. Ze stonden dan deels onder water. Daardoor waren ze een ideaal fourageergebied voor ganzen. Blijkbaar bezorgden die rond 1500 tot in Prinsenbeek (4 kilometer van de Princenhaagse beemden) overlast, want men had er toestemming om de ganzen die op het eigen erf kwamen te doden. Mogelijk deed iets vergelijkbaars zich ook in de 9 gemeenten voor. Dat zou uit toponiemen of uit dorpskeuren kunnen blijken.

Bij het gebruik als weidegrond hoort een afsluithek aan de toegangsweg (om uitgebroken beesten in het beemdengebied te houden) en een “bocht” of bewaarplaats van dergelijke weglopers.

23.1 Bocht
Een kleine omheinde ruimte van een staketsel van hout, een levende omheining, of zelfs een metalen hekwerk waarbinnen weggelopen of zwervend vee bewaard werd tot het tegen betaling van bewaarloon door de eigenaar opgehaald werd.

23.2 Dijk
Waterkering langs de beek.

23.3 Dijkputten
Plaatsen waar de dijkaarde ooit weggegraven werd. Vaak een laagte met moeras langs de dijkjes.

23.4 Dijksloot
Sloot langs de dijk.

23.5 Eendenkooi
Plek ingericht voor het vangen van eenden. Op de kaart herkenbaar door de typische vorm. Zou dat hier in de Kempen voorkomen?

23.6 Hek
Afsluithek (draaiboom, slagboom, draadhek) aan toegangsweg tot beemdengebied.

23.7 Hooiland
Het eigenlijke beemdengebied. Na het binnenhalen van de privé hooioogst vaak als gemene weide in gebruik. Grasland met sloten en langs de sloten onregelmatige bosjes.

Uniek nr	Naam	Bron
7.23.7.001	hooiland	Topografische kaart 1900
7.23.7.002	hooiland	Topografische kaart 1900
7.23.7.003	hooiland	Topografische kaart 1900
7.23.7.004	hooiland	Topografische kaart 1900
7.23.7.005	hooiland	Topografische kaart 1900
7.23.7.006	hooiland	Topografische kaart 1900
7.23.7.007	hooiland	Topografische kaart 1900

De Winkelbeemden in Hooge Mierde is het enige beekdalgebied dat nog over is. In Lage Mierde vinden we nog de Heiligengeest Beemden (voornamelijk wei- en hooilanden langs de Raamsloop van Lage Mierde)[101] en Heivelden (bouw- en weiland)[102].

23.8 Keetveld
Vaak wat hogere plek waar de hooiers hun tijdelijke onderkomen oprichtten.

23.9 Schouwsloot
Centrale ontwateringssloot die regelmatig onderhouden moest worden en geschouwd werd. Ook wel treksloot.

23.10 Sluis
Eenvoudig houten of stenen sluisje met verticaal beweegbare schuif om water in- of uit- te laten stromen.

23.11 Wiel
Min of meer ronde waterpoel naast een kronkel in de dijk. Overblijfsel van een dijkdoorbraak.

23.12 Vloeiweiden
Specifiek als vloeiweide ingericht gebied, met systeem van kanaaltjes, dammetjes, sluisjes, toevoerkanaal en afvoerkanaal.

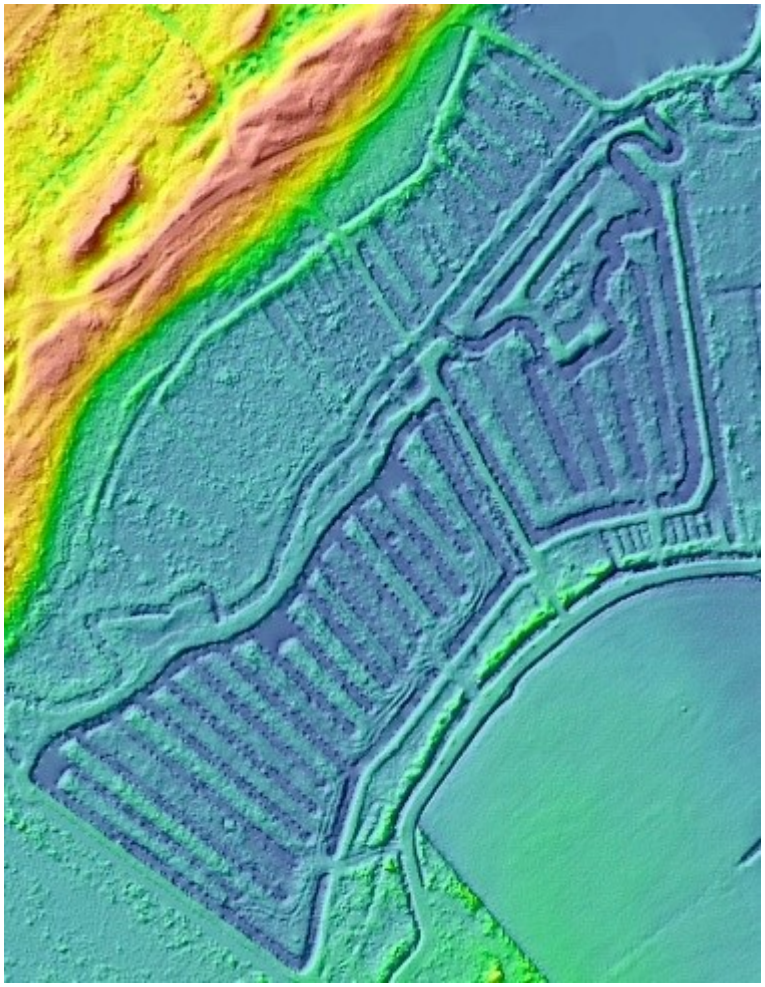
[101] *Steen voor steen*, 1999, nr. 12, p. 16-20.
[102] *Steen voor steen*, 1999, nr. 12, p. 16-20.

7.23.12.001 – 003 Vloeiweiden aan de Reusel

Langs De Reusel een merkwaardig “bevloeiingssysteem” met sluisjes, slootjes en hogere ruggen (rabatten); de vroegere functie daarvan is niet bekend, maar het lijkt op een vloeiweidesysteem. Thans bebost.

7.23.12.004 Vloeiweiden aan de Stroom

Ook langs De Stroom een merkwaardig “bevloeiingssysteem” met sluisjes, slootjes en hogere ruggen (rabatten); de vroegere functie daarvan is niet bekend, maar het lijkt op een vloeiweidesysteem. Thans bebost.

Deel van de vloeiweiden, goed herkenbaar op de AHN3-hoogtekaart.

Hier is nader onderzoek gewenst, liefst door mensen die vloeiweide-systemen uit de praktijk kennen.
Vraagstelling:

- *Zijn dit inderdaad resten van vloeiweiden?*
- *Hoe zat het systeem in elkaar?*
- *Kan het gedateerd worden? Het kan een oud systeem zijn; het kan in navolging van de Kempische vloeiweiden zijn en dus van na 1840; het kan onderdeel van landgoed Wellenseind zijn, dus na 1915.*
- *Waarom zoveel bomen?*
    - *Is dat doorgeschoten oud hakhout op perceelsgrenzen?*
    - *En wat doen we daar dan aan? Hakhout-functie herstel of boom laten zijn?*
- *Kan het systeem weer in werking gesteld worden?*
    - *Wat is daar voor nodig?*
    - *In te passen in modern waterbeheer?*
    - *Bevloeiing = bemesting, maar willen de ecologen niet juist verarming?*

Thema: 24 Bestuurlijk

In deze rubriek zijn enkele plaatsen samengebracht die herinneren aan vroegere en zelfs nog actuele bestuurlijke en gerechtelijke situaties. Grenspalen staan niet alleen op de grens met België, ze werden door de eeuwen heen op vele plaatsen opgesteld.

24.1 Galg
Plek waar ooit een galg en / of een rad stond. Vaak op een heuveltje, een Galgenberg.

24.2 Gemeynte
Gebied in gemeenschappelijk gebruik en beheer bij een aantal omwonenden, gehuchten of dorpen. In de Meierij vaak in de jaren 1290 – 1335 voorzien van een mooi charter (aardbrief, kaart). Later in de regel grondeigendom van de gemeente en in de 19e eeuw verkocht.

De woeste gronden, bossen, heide, moerassen en zandverstuivingen hadden in de Middeleeuwen aanvankelijk geen duidelijk aanwijsbare eigenaar. Deze gronden werden in de regel gemeenschappelijk gebruikt door de aanwonende boeren om hun beesten te weiden, heide te maaien, enzovoorts. Later in de Middeleeuwen claimde de hertog van Brabant het eigendom van deze gronden en moesten de boeren hertogelijke toelating verwerven om ze te mogen gebruiken. Rond 1300 ging de hertog ertoe over die gebruiksrechten formeel te verkopen aan zijn onderdanen. Er ontstond toen een juridische structuur, met terreinbeheerders, reglementen en tot gebruik gerechtigde personen: de gemeynte.

Aan het einde van de Hoogstraat zijn mogelijk nog restanten van oude zandverstuivingen in de bodem aanwezig. Eind 15e eeuw werd voor dit gebied namelijk een verzoek ingediend voor het aanplanten van bomen om deze verstuivingen tegen te houden.

7.24.2.039 Hooge en Lage Mierde en Hulsel
In 1331 gaf de hertog aan de inwoners van Hooge, Lage mierde en Hulsel een gemeynt uit die vrij nauwkeurig het gebied van de latere gemente besloeg.

7.24.2.040 Reusel
De gemene gronden van Reusel waren in handen van Postel. Het klooster lijkt de inwoners van Reusel nooit een gemeyntbrief vergund te hebben

24.2.041 Turnhout-Arendonk
De inwoners van Turnhout en Arendonk verkregen in 1331 van de hertog van Brabant een gemeynte, waarvan de noordoostgrens samenvalt met de huidige rijksgrens langs het Ensemble Reusel-grens.

7.24.2.042 Hilvarenbeek
De gemeynte van Hilvarenbeek werd op 24 september 1331 door de hertog en de heer van Hilvarenbeek samen uitgegeven.[103] De zuidgrens ervan loopt door het ensemblegebied. De Koevoort en de Hazenkolk zijn de bepalende grenspalen.

24.3 Gevangenis
Middeleeuwse gevangenis, gevangenistoren; maar ook de moderne gevangenissen van de 19e en 20e eeuw, incl. jeugdgevangenissen.

24.4 Grensmarkering
Grenspalen, grensputten, grensbomen en andere min of meer puntvormige markeringen. Voorts grenssloten, grenswallen en landweer. Een landweer of landgraaf is een doorgaande aarden wal, veelal met grachten of greppels en een doornenhaag, van behoorlijke lengte die diende om een

[103] 1331, september 24: Enklaar, 1941, nr. 72.

grotere streek tegen invallen te beschermen. Het voorkomen van struikelkuilen, een of tweezijdig, maakt een landweer tot een typisch verdedigingswerk.

Tot 1843 was de vijfkei een grensmarkering van vijf voormalige gemeenten: Hooge en Lage Mierde, Bladel, Hilvarenbeek, Diessen en Oost- West- en Middelbeers. De aardbrieven van Mierde, Hilvarenbeek, Poppel en Weelde noemen een groot aantal grenspunten. Ook andere bronnen, zoals de kaart van Verhees 1794, kadasterkaarten geven grenspunten met namen aan. Het lijstje bevat ook grenspalen van Bladel.

Uniek nr	Naam
24.4.005	Aan den Haasencolke
24.4.008	De Driepaal Rietvennen
24.4.009	't Ven
24.4.010	De Wielpaal
24.4.011	Mierdermeer/Grondelose Meere
24.4.012	Tulden
24.4.013	Witte Steen voer Bilbenvoert
24.4.014	Hilvoirtsvenne op Gheen gracht
24.4.015	op ghenen hontsborgh
24.4.016	Cattenryt
24.4.017	Scatputte
24.4.018	Koevoort
24.4.019	Op de Putte
24.4.020	Liesvoort
24.4.021	Ossenvoert
24.4.022	Op ghene borncule
24.4.023	Riddersvene
24.4.062	GP 202
24.4.063	GP 201
24.4.064	GP 200
24.4.065	GP 199
24.4.066	GP 198

24.5. Raadhuis
Dorpshuis, raadhuis, gemeentehuis, “bestuursgebouw”, maar in ieder geval een gebouw, niet een plek onder een boom of zo. Voor 1800 zetelde hier de schepenbank en was het gebouw dus ook rechtbank.

7.24.5.001 Voormalig gemeentehuis Reusel in De Straat.[104]

7.24.5.002 Raadhuis Reusel, Groeneweg 1
Tegenover het fraterhuis, aan de Wilhelminalaan, werd in 1928 een nieuw raadhuis gebouwd.[105] Begin 21e eeuw gesloopt.

7.24.5.003 Raadhuis Reusel-De Mierden
Het huidige gemeentehuis.

7.24.5.004 Eerste raadhuis Lage Mierde
Het eerste raadhuis was gevestigd aan de noordkant van het koor van de kerk en in gebruik tot 1808.

[104] Van Limpt, 1971, 1.
[105] Smulders, 1984, 71; Van Limpt, 1984, 1; Bouwvergunningen gemeentehuis 1928, perceelnummer C2001.

7.24.5.005 Tweede raadhuis Lage Mierde
Het tweede raadhuis was gevestigd in de domineeswoning aan de Vestweg ongenummerd. Hier bleef het van 1808-1860.

7.24.5.006 Derde raadhuis Lage Mierde
Het derde raadhuis was gevestigd in de pastorie aan de Hoosemansstraat 4-6 van 1860-1883.[106] (zie 7.26.13.008 Pastorie Hoosemanstraat 4-6 Lage Mierde).

7.24.5.007 Vierde raadhuis Lage Mierde
Het vierde raadhuis werd nieuw gebouwd aan de noordzijde van de kerk op de plek waar de oude school stond, naast café Dorpszicht, aan het Dorpsplein nummer 4. Hier bleef men van 1883-1929. Dit raadhuis wordt daarna een woning.

7.24.5.008 Vijfde raadhuis Dorpsplein 13 Lage Mierde
Het vijfde raadhuis was aan Dorpsplein 13, waar nu architect Heuvelmans zit. Hier bleef men van 1929-1984.
Beeldbepalend pand

7.24.5.009 Zesde raadhuis Lage Mierde
Het zesde en laatste raadhuis stond tegenover het raadhuis van nr. 13 en was in gebruik tot 2000 en stond aan het Dorpsplein. Nu is Amarant er gevestigd.

Afbeeldingen:
- Foto van het raadhuis van Lage Mierde en klooster.[107]
- Foto van gemeentehuis en Liefdegesticht in Steen voor Steen, 2005, nr. 28, p. 35

24.6. Rechtbank
Gebouw gebouwd als onderkomen voor een rechtbank (op enig niveau). Vanaf ca. 1800.

24.7. Schepenbank
Stenen of houten “bank” waar de schepenen in de open lucht, liefst onder een mooie lindenboom, hun zittingen hielden. Ook wel genaamd “Vierschaar”.

De huidige rijksgrens was voor 1795 de grens tussen de schepenbankgebieden van Bladel en Arendonk. In 1839 werd overeengekomen dat dit de grens tussen Nederland en België werd. In 1843 werd die grens in het terrein afgebakend met grenspalen. De meest nabije zijn de palen nummers 203 en 204.

Naam	Deelname	Heer	Status
Oisterwijk	deels		hertog
Oostelbeers	geheel		hertog
Moergestel	niet	lokaal	Brab leen
Mol	deels		hertog
Lommel	deels		hertog
Hooge Mierde	geheel		hertog
Bladel	geheel	grond: abd. Postel	hertog
Hoogeloon Hapert em Casteren	geheel		hertog
Hilvarenbeek	deels	lokaal	hertg/brab leen

[106] Van der Heijden, 1996, 48; *Steen voor Steen*, 2001, nr. 17, p. 4-9
[107] Werkgroep WOII, 1995, 14.

24.8 Vrijheid
Gebied waarbinnen bepaalde “vrijheden” golden. Vroeg 13e eeuwse vrijheden betroffen persoonlijke vrijdom (vrij van landrecht en feodale banden); vrijheden van rond 1300 en later betreffen vaak vooral economische vrijdommen (vrij van tol) en marktrechten. Het vrijheidsrecht gold waarschijnlijk in het begin de bewoners van een klein gebied (vgl “De Oude Vrijheid” in Sint Oedenrode), maar werden later geacht te gelden voor alle inwoners van de hele parochie (dus dan geheel St. Oedenrode!). Het gaat hier om die oude kleine gebieden, voor zover de afbakening daarvan in te schatten valt.

7.24.8.001 Vrijheid Mierde
Vermoedelijk verkreeg Mierde niet lang voor 1340 vrijheidsrechten. De schepenbank noemt zich in 1350 en later nadrukkelijk de schepenbank van de vrijheid Mierde, zodat de vrijheid kennelijk heel het schepenbankgebied betrof. Ergens in Mierde werden in 1340 hertogelijke cijnsen betaald tegen het voor vrijheden typerende hogere tarief.[108]

24.9 Dorpsgebied
De huidige rijksgrens was voor 1795 de grens tussen de dorpsgebieden van Reusel en Arendonk.

[108] Van Asseldonk, 2002, 95.

Thema: 25 Militair

Onder militaire landschapselementen worden hier aardwerken en bouwwerken uit alle eeuwen samen genomen, met uitzondering van de "burchtjes" en kastelen. Daarvoor wordt verwezen naar de thema's 18: "heerlijkheden" en 19: "landgoederen".

25.1 Begraafplaats
Binnen dit thema wordt daarmee bedoeld: militaire erebegraafplaats

25.2 Blokhuis
Een oude benaming voor een verdegingswerk, dat kon variëren van een eenvoudig bouwsel van halve boomstammen tot kasteelachtige bouwwerken. In beide gevallen maakte het vaak onderdeel uit van een groter systeem, zoals landweren. Het kon ook een controlerende functie hebben van bijvoorbeeld toegangswegen of kruispunten.

25.3 Boerenschans
Schans waarbinnen de boeren zich zelf en hun vee in veiligheid brachten wanneer er roversbenden (of plunderende soldaten) rondtrokken.

7.25.3.001 Schans bij Kuilenrode
Op de kaart van Kuilenrode uit 1665 wordt een perceel heide genaamd De Schans aangegeven. Vermoedelijk was daar een boerenschans.

25.4 Fort
Min of meer geïsoleerd gelegen gesloten en aan alle zijden verdedigbaar duurzaam vestingwerk, uitsluitend door militaire bezetting bewoond. Een fort is gewoonlijk voorzien van een combinatie van muren, palissades, wallen, grachten en torens. Het is per definitie een zelfstandig, aan alle kanten verdedigbaar object. Geen boerenschans.

25.5 Kazemat
Een vrijstaand bomvrij stenen of betonnen gebouw. Ook in permanente vestingwerken zitten kazematten, maar die moeten we niet apart opnemen. Ook "bunker" genoemd.

25.6 Linie
Een linie bestaat uit een aantal grotere en kleinere forten die met elkaar in verbinding staan door landwegen en/of waterwegen. De landwegen zijn meestal voorzien van borstweringen om bewegingen van troepen en materiaal tussen de versterkingen mogelijk te maken. De wateren kunnen natuurlijke wateren zijn maar ze kunnen ook gegraven zijn, zoals grachten, of het water kan bij een oorlogssituatie in de vorm van een inundatie worden verkregen. Ook stelsels van loopgraven kunnen als een soort linie worden beschouwd.

25.7 Militair complex
Gebouwencomplex gebouwd ten behoeve van het onderbrengen van militairen en hun materieel. Groot gebouw, of geheel van gebouwen tot huisvesting van militairen. Ook "kazerne" of "legerkamp" genoemd.

7.25.7.001 Kampement WOI te Reusel
Links vooraan van de Lensheuvel was een kampement met houten barakken, ter huisvesting van de militairen in WOI.

Afbeeldingen:
- Foto in Veertien-achttien, bijdragen tot de kennis van het Reusels heem, p. 27.[109]

[109] Van Limpt, 1971, 8.

7.25.7.002 Kampement Postelsedijk Reusel
Kampement gelegen aan de Postelsedijk. Het heet daar nog steeds het Kamp.

7.25.7.003 Het Paviljoen
In het gebouw genaamd “het paviljoen” aan de Turnhoutseweg zaten veel soldaten gelegerd tijdens WOI.[110]

7.25.7.004 Legerkamp Hooge Mierde WO
Tijdens de mobilisatie 1914/18 wordt in Hooge Mierde een 250 man sterke cavalerie-afdeling gelegerd.[111] De militairen zaten in barakken aan de Cornelisstraat vanaf nummer 9 tot ongeveer nummer 15.[112]

7.25.7.005 Legerkamp Hooge Mierde uit 1603
Groot legerkamp uit 1603 (25.000 soldaten) in de Smidsstraat (ongenummerd). Vermelding in de rechterlijke archieven.

7.25.7.006 Schuilkelder WOII Lage Mierde
Schuilkelder gebruikt tijdens WOII aan de Hoogemierdseweg 25.

7.22.7.008 Werkkamp 1940, Vloeieind 37-39 te Lage Mierde
In juli 1940 staat in de stukken van de gemeenteraad dat door de Rijksdienst voor de Werkverruiming een werkkamp wordt opgericht voor ruim 200 arbeiders op het Vloeieind 37-39 (?), achter café Gubela (Vloeieind 33), aan de weg tussen Lage Mierde en Hulsel. De door de crisis werkloos geworden arbeiders werden er tewerkgesteld door de Dienst Uitvoerende Werken om de woeste gronden te ontginnen. Dit gebeurde tot de herfst van 1943. Begin 1944 werd het kamp gevorderd door de Arbeidsdienst. Na dolle dinsdag werd het kamp verlaten. Vanaf 8 november werd het kamp in gebruik genomen door 1200 geëvacueerden uit Groesbeek, Berg en Dal en Ubbergen. Aangezien niet iedereen er plaats had werden de evacuees ook ondergebracht bij particulieren en in schoollokalen, ook in Hulsel en Hooge Mierde. Tot half juni werden ook gerepatrieerden uit Duitsland in het kamp opgevangen. Na de oorlog werd het kamp weer gebruikt door de DUW voor ruilverkavelingsprojecten of egalisering van grond. In 1953 stond het kamp een jaar leeg en kreeg het een onderhoudsbeurt. In de zomer van 1953 en 1954 werd het kamp gebruikt als zomerkamp voor lichamelijk gehandicapte kinderen en poliopatientjes. Eind 1954 arriveerden 18 Molukse gezinnen (circa 180 personen) (ex KNIL militairen), afkomstig uit grotere kampen, die al sinds 1951 naar Nederland waren gekomen. Vanaf 1961 bouwde de overheid woonwijken in vele gemeenten voor de Ambonezen. In 1962 trokken de Ambonezen weg uit Lage Mierde. Het woonoord stond vervolgens een jaar leeg totdat de familie Bogaers van café Bogaers “tijdelijk” onderdak kreeg in de beheerderswoning. De rest van het woonoord bleef leeg totdat pater van Gisbergen het in 1963 kocht voor de congregate Sint-Franciscus-Liefdewerk uit Rotterdam voor het organiseren van weekkampen. Dit gebeurde tot 1977. Na 1,5 jaar kocht de gemeente de opstallen terug en begon ze te slopen.[113] Een van de barakken is bewaard en te bezichtigen in het Openlucht Museum in Arnhem, zie https://openluchtmuseum.nl/collectie/object/198218#headingInfo

25.8 Militair oefenterrein
Gebied dat regelmatig gebruikt wordt voor militaire oefeningen, zoals manoeuvres, rijden met paarden en voertuigen, graven van schuttersputjes etc. In de regel met in de nabijheid een “soldatenkroeg”.

[110] Daniëls, 1983, 20.
[111] Hooge Mierde kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 30
[112] Boerjan en Rijken, 1974, 24.
[113] Kamp Lage Mierde 1939-heden, p. 6, 8, 11, 16, 19, 27, 28, 31, 37, 42, 45, 46, 47, 48; Steen voor steen, 1996, nr. 4, p. 22-25

25.9 Schans
Min of meer geïsoleerd gelegen gesloten en aan alle zijden verdedigbaar duurzaam vestingwerk, uitsluitend door militaire bezetting bewoond. Militair verdedigingswerk meestal gemaakt van afgegraven aarde.

25.10 Schietveld/berg
Openlucht schietbaan, met kogelvanger. Wordt ook gebruik voor uittesten munitie en het opblazen van elders gevonden explosieven. Niet alleen voor echte militairen maar ook voor burgerwachten. In de regel met in de nabijheid een “soldatenkroeg”.

7.25.10.001 Schietbaan Weeldsedijk Hooge Mierde
Begin jaren ’70 wordt aan de Weeldsedijk de Spartelvijver aangelegd middels zandwinning.[114] Daar is ook een trimbaan en vlakbij een schietbaan met restanten van een loods met betonnen kelder.

25.11 Schijnboot
Nagebootste boot op de heide dat diende als oefenobject in WOII.

25.12 Schootsveld
Gebied rondom een vesting of schans waar alleen snel afbreekbare (houten) bebouwing toegelaten werd.

25.13 Tankgracht
Een tankgracht of anti-tankgracht is een diepe en brede, al dan niet met water gevulde, gracht met steile oevers die voor tanks en pantservoertuigen onmogelijk over te steken is.

25.14 Vesting
Geheel van versterkingswerken die een bewoonde plaats omsluiten.

25.15 Vliegveld
Grasvlakte met rolbanen, landingsbanen, verkeerstoren, stationsgebouw, hangaars, bunkers. In de 9 gemeenten kwamen alleen militaire vliegvelden voor. Eventuele heliports ook hieronder laten vallen net als (tijdelijke) landingsbanen en vliegstroken uit WOII.

25.16 Oefenlokaal

25.17 Landweer

[114] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 280

Thema: 26 Kerkelijk

In de Middeleeuwen en lang daarna was de religie erg belangrijk voor het denken en doen van de mensen. De parochies bepaalden in belangrijke mate de samenleving. De dorpsgemeenschap en de parochiegemeenschap betroffen dan ook vaak dezelfde mensen. Iedere parochie had een kerk en kerkhof, met een pastoor en diens woning. Vanaf de zestiende eeuw is er standaard een schooltje aanwezig. In de omvangrijke parochies vinden we ook een aantal kapellen, waarvan sommige erg oud lijken en andere uit de vijftiende eeuw dateren. Het verloop van de Tachtigjarige Oorlog leidde ertoe dat de kerken en kapellen in protestantse handen kwamen (Den Bosch-stad 1629, platteland: 1648). Een aantal kapellen kreeg toen een agrarische bestemming of werd als schooltje in gebruik genomen, waardoor deze gebouwtjes bewaard bleven. De katholieken moesten hun diensten houden in provisorische onderkomens, de schuil- of schuurkerken. Op de dorpen worden vaak meerdere plekken aangewezen als schuurkerk: blijkbaar zijn de kerkgangers in die 150 jaar onderdrukking van de "paapse stoutigheden" (1648 - 1795) enkele keren verhuisd. Sommige schuilkerk werden de kern van een nieuwe of vergrote nederzetting. Na 1800 werd daar dan de nieuwe kerk gebouwd. De oude kerk bleef dan eenzaam achter, verdween of liet alleen een toren na.
Rond 1800 wisten de katholieken enkele kerken terug te krijgen, waardoor de protestanten nieuwe kerkgebouwen moesten zien te verwerven. De in het begin van de negentiende eeuw gebouwde (katholieke en protestantse) kerkgebouwen volgen meest de "Waterstaatsstijl". Later volgen diverse neo-stijlen.

In de inventarisaties van de Kempen en de A2 worden de volgende categorieën kerkelijke objecten onderscheiden.

Parochieel toebehoren:

kerk: parochiekerk. Soms is er alleen een toren van overgebleven, dat is een kwestie voor de relict-beoordeling.

kapel: grote of kleine kapel met ooit zekere zielzorgfunctie. Let op: de grenskapel, net in België valt hier ook onder.

schuilkerk: provisorische kerkgelegenheid uit de jaren 1648 – 1800. Soms een flinke schuur, soms in een bijgebouw van een landgoed, soms zelfs een speciaal gebouwd gebouw.

begraafplaats: begraafplaats, al dan niet bij een kerk. Indien niet bij een kerk, dan staat er vaak een kapel bij. Ook joodse begraafplaatsen, in dat geval staat er een het metaherhuisje en een kohaniemhuisje bij. Eventueel met ommuring en opzichterswoning.

graf: een bijzonder graf op een begraafplaats, bijv. omdat het van een bijzonder persoon is, of een speciale monumentale waarde heeft.

pastorie: woning van de pastoor, zijn kapelaans en de huishoudster, vaak met flinke tuin.

patronaat: aan de parochie verbonden gebouw voor geestelijke verzorging – begeleiding van de parochianen.

Kloosters

klooster: kloostergebouw, ook als het het centrum van een landgoed is. Bij kerk en school hoorde vaak een klooster waarin de leerkrachten woonden.

kloosterterrein: terreinen behorend bij een klooster, soms omheind met muur. Bij een klooster-landgoed het gedeelte dat echt bij het klooster hoort (niet de boerderijen etc.)

seminarie: combinatie van klooster, schoolgebouwen en woongebouwen, vaak als centrum van een landgoed.

religieus groen: tuinen van pastorie of klooster (niet: landgoed); ook een typisch bedevaartspark valt hier onder.

Het religieus meubilair:

calvarieberg: indien niet in een (klooster)landgoed, dan hier opnemen. Dus bij plaatsing in klooster- of pastorietuin, kerkhof etc.

Lourdesgrot: meestal ergens in het religieus groen of in kloosterlandgoed.

kapelleke: Mariakapelletjes en andere kleine bouwsels met heiligenbeeld.

kruiseik: eik (of andere boomsoort) met daaraan een kruisbeeld.
kruisweg: beeldengroep die de kruisweg verbeeldt.
stokske: paal of boomstronk met daaraan een kastje met daarin een heiligenbeeld, oorspronkelijk met een offerblok. Ook “keske” genaamd.
wegkruis: kruis langs de weg, meest bij kruisingen of splitsingen. Veel wegkruisen dateren uit de jaren 1930. Eventuele kruisen in het veld (“veldkruis” en “hagelkruis”) hier ook onder te plaatsen.
heiligenbeeld: Heilig Hartbeeld, beeld van heilige bijv. op kerkplein, schoolplein, in religieus groen.

Het klooster Postel
Het klooster Postel werd in het midden van de 12e eeuw gesticht als priorij van de abdij van Floreffe die daarvoor door de lokale en regionale adel van een flink bezit in deze streken voorzien was. Het klooster werd in 1613 een proosdij en na afscheiding van Floreffe werd het zelf ook een abdij. In 1797 moesten de monniken de abdij verlaten. Deze werd verbeurd verklaard en verkocht. Pas in 1847 kon men terugkeren en de abdij weer herstellen. Wegens de wisselende status van Postel in de loop van de tijd wordt in deze tekst meestal van ‘het klooster van Postel’ gesproken.

Bestuur vanuit kerkelijke optiek Reusel
Door schenkingen van onder andere heer Fastradus van Uitwijk/Fastradus van Utwich (1145) en Arnold Brabent/Arnoldus van Braband (1150) was de abdij van Floreffe/Postel voor 5/6 heer en meester over de parochie van Reusel. De laatste schonk het patronaatsrecht over de Reuselse kerk. Op 12 december 1618 werd Postel van Floreffe gescheiden, waardoor het benoemingsrecht en de tienden van de kerk van Reusel in handen kwamen van de abdij van Postel (vanaf 1621).[115] Op de Lensheuvel (nr. 60) kocht in 1766 de Postelse abdij een huis, bakhuis, schop, hof en aanliggende grachten. Het huis werd de pastorie en schop kerk.[116]

Bestuur vanuit kerkelijke optiek Hooge, Lage Mierde en Hulsel
In de 12e en begin van de 13e eeuw bezat een familie uitgestrekte landerijen in de omgeving van Mierde. Dat was de adelijke familie Van Hilvarenbeek/Van Altena, die tevens tiendheffer was. Omstreek 1163 droeg Diederik van Hilvarenbeek de welvarende hoeve Culitsrode, in het huidige gehucht Kuilenrode, over aan de abdij van Averbode. Daarbij werd bepaald dat de abdij een cijns van drie keulse schellingen per jaar moest betalen ten behoeve van de St. Odradakerk te Alem. Dirk III van Altena, een rechtsopvolger van Diederik van Hilvarenbeek, droeg in 1212 ook zijn tiendrechten over aan de abdij van Averbode en een stuk woeste grond. Een gedeelte van die rechten verkocht hij en de rest werd ter vergiffenis van zijn zonden en die van zijn voorouders geschonken. Hij schold ook de verplichting om cijns te betalen ten bate van de kerk van St. Odrada in Alem kwijt.[117]

Twee norbertijnenabdijen hebben dus in de kerkelijke ontwikkeling van Hooge en Lage Mierde een cruciale rol gespeeld, nl. de abdij van Floreffe en de abdij van Averbode. Zij leverden de pastoors voor deze dorpen. De benedictijnenabdij van St. Truiden speelde deze rol voor Hulsel. Tot 1473 vormden Hooge en Lage Mierde één parochie met de hoofdkerk in Hoge Mierde. Eind 12e eeuw verwierf de abt van Floreffe het patronaatsrecht van de parochie Hooge en Lage Mierde. Omdat de abdij van Floreffe alleen franstalige pastoors kon leveren waren de eerste pastoors van Hooge en Lage Mierde afkomstig uit het klooster van Postel, een dependance van Floreffe. In 1682 werd het benoemingsrecht overgedragen aan de abt van Postel.[118] De abdij van Averbode had de tiendrechten. Deze situatie was vragen om moeilijkheden. De in 1473 bereikte oplossing heeft tot 1825 stand gehouden.[119] Hooge Mierde viel onder Averbode, Lage Mierde onder Floreffe.[120]

Bestuur vanuit kerkelijke optiek Hulsel
Hulsel werd al in 710 vernoemd onder de naam Hulislaum en werd kerkelijk bestuurd door de abdij van St. Truiden.[121]

[115] Hagen en Janssen, 1995, 13, 26. Bijsterveld, 1993, Bijlage 3, nr 69.
[116] Van Limpt, 1971, 7.
[117] Veldhoven en Rovers-Swaanen, 2008, 22, 23, 24.
[118] *Rosdoek* nr. 49 (oktober 1988), p. 6-15
[119] Veldhoven en Rovers-Swaanen, 2008, 36-38.
[120] Bijsterveld, 1993, Bijlage 3, nr 40.
[121] Bijsterveld, 1993, Bijlage 3, nr 42.

26.1 Kerk

7.26.1.001 Middeleeuwse parochiekerk Hooge Mierde:
De kerk van Hooge Mierde, Schoolstraat 9, is gewijd aan Sint-Jan Evangelist en/of de Heilige Johannes bij de Latijnse Poort. Het patronaatsrecht behoorde aanvankelijk toe aan de Van Altena's, daarna beurtelings aan de abt van Floreffe en abt van Averbode, en na 1473 alleen aan de abt van Averbode. De kerk had de rang van *quarta capella* en de status van *ecclesia*. In 1524 was het een annex van Lage Mierde.[122]

Over de allereerste kerk(en) zijn er geen gegevens. De kerk werd al genoemd in 1201 als de kerk van Mierde[123] en omdat later deze kerk de hoofdkerk van de dubbelparochie is, zal toen Hoge Mierde bedoeld zijn. De in de eerste helft van de 15de eeuw gebouwde kerk werd in 1648 in gebruik gegeven aan de protestanten en raakte sindsdien steeds meer vervallen. Het gebouw kwam in 1800 weer in bezit van de katholieken, die gezien de staat ervan, de schuurkerk, die tegenover de oude kerk lag, bleven gebruiken. Pas in 1819 werd begonnen met het herstel van de oude gotische parochiekerk. Uiteindelijk werd in 1922 de oude kerk gesloopt en een nieuwe gebouwd, maar de 15de eeuwse toren bleef bestaan. Tot 1923 had de kerk alleen aan de voorzijde een uurwerk.[124]

De huidige kerk is gebouwd in 1922 naar ontwerp van architect Bonsel. In het metselwerk zijn invloeden van de Amsterdamse School zichtbaar. De centraliserende kerk bezit voor en na het brede transept twee traveeën met hoekkapellen en een vijfzijdig gesloten koor. Achter het koor is er aan beide zijden een rechthoekige sacristie en bijsacristie onder schilddak. Op de zadeldaken en de ingesnoerde spits van de vierkant dakruiter liggen leien in maasdekking. De gevels zijn opgetrokken uit machinale baksteen en zijn geleed door spaarvelden met siermetselwerk, deels door steunberen met versnijdingen en afzaat. De transepten eindigen in een gemetseld kruis. De spitsboogramen in de kapellen en daarnaast hebben een sierommetseling. In de transepten zijn drie spitsboogramen geplaatst met tracering, in de topgevel bevindt zich een vierruits rondraam. De zijkapellen, één vensteras na de toren, liggen parallel aan het schip. De zijkapellen na het transept zijn een kwartslag gedraaid en verhogen zo de centraliserende werking van het interieur. Het interieur bestaat uit een middenschip zonder zijbeuken. De ruimte wordt geleed door baksteen pijlers met siermetselwerk en banden, waarop de ribloze netgewelven rusten. Op enkele wit gepleisterde muurdelen na is het geheel opgetrokken in schoon metselwerk. De muuropeningen naar de kapellen toe zijn spitsboogvormig. De koortribune rust op twee baksteen pijlers. De borstwering bestaat uit opengewerkt metselwerk. De vensters zijn voorzien van glas-in-lood. In de absis is dat gestileerd glas met kruismotief en bloemen. In de zijkapellen is er een raam met Maria en één met de Heilige Cornelius. In de kapellen en bij de pijlers staan diverse Neo-gotische, polychrome houten heiligenbeelden. In de kapellen bij de toren staan een Heilig Hartbeeld en een beeld van de Heilige Familie op een beschilderde zuil. In de laatstgenoemde staat ook een doopvont en een Neo-romaanse voet met (neo) gotisch deksel. Tussen de kapel en het transept is er aan beide zijden een biechthokje. De kruiswegstaties zijn geschilderd in Expressionistiche trant en gesigneerd door P. Engels.
Klokkenstoel met klok "Maria" van J.J. Coppen, 1468, diam. 117 cm. Deze klok werd niet omgesmolten in WOII en is teruggehangen in de toren.[125] In de kerk staat opgesteld een klok van W. van den Ghein, 1506, diam. 54,8 cm. Mechanisch torenuurwerk, buiten gebruik gesteld. Middeleeuwse toren met overhoekse steunberen aan de westzijde, haakse aan de oostzijde, uitgebouwde vierkante traptoren aan de noordoostzijde; in de bovenste geleding spitsbogige galmgaten en aan spitsboogfries onder de daklijst; van vier- tot achtkant ingesnoerde spits.

De kerk is van belang als uitdrukking van een geestelijke ontwikkeling en architectuurhistorisch vanwege de stijl en de architect. De kerk is van belang voor het aanzien van het dorp en vanwege de

[122] Bijsterveld, 1993, Bijlage 3, nr 40a.
[123] Camps, 1979, nr. 95.
[124] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 28
[125] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 118

architectonische gaafheid van in- en exterieur. R.K. Kerk (kerk met toren), rijksmonumentnr. 518683 (kerk minus toren) / 22240 (kerktoren). CHW. Nr. KL056-000106

Afbeeldingen:

- Van de huidige kerken van Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel staat een afbeelding in Steen voor Steen.
- Enkele foto's van de huidige kerk en de middeleeuwse kerk in "Kerken van Heren en Boeren", p. 75-78

In de kerk bevindt zich een grafzerk waarop de vier symbolen van de evangelisten staan afgebeeld. In de 16e eeuw kwamen veel pelgrims naar Hooge Mierde om de Heilige Odrada te vereren.[126]
Cultusobject: H. Odrada
Datum: 3 november
Periode: 1617 (?) - 1651
Locatie: Parochiekerk H. Johannes bij de Latijnse Poort
Adres: Torendreef 1, 5095 AW Hooge Mierde
Bisdom: 's-Hertogenbosch
Samenvatting: De verering van Odrada concentreerde zich vanaf 1617 op een kaakreliek (ter vervanging van een andere, verloren gegane relikwie) en - tot aan de afbraak in 1820 - een stenen tombe, die in de mondelinge overlevering met Odrada in verband werd gebracht. Na de Vrede van Munster werd de reliek ondergebracht in de Spaanse Nederlanden om in 1654 in Balen (B) te belanden. De heilige Odrada werd aangeroepen tegen besmettelijke ziekten onder mens en dier. In Hooge Mierde herinnert thans niets meer aan de Odrada-cultus.[127]

Sinds 1805 is Hooge Mierde ook een bedevaartplaats van de H. Cornelius, patroon tegen kinderziekten. De zondag na 16 september was bedevaartszondag. Sint Cornelius kreeg concurrentie van een naamgenoot in Arendonk-Voorheide en Esbeek. Sindsdien is de toeloop afgenomen.[128] Wel is in 1998 een nieuwe Corneliuskapel opgericht, zij het veeleer uit cultuurhistorisch dan uit devotioneel oogpunt.[129]

Aan de noordkant van de kerk is een pachtboerderij van de parochie. Deze is verdwenen (daarna kwam er de Rabobank en vervolgens het museum De Bewogen Jaren).

7.26.1.002 Middeleeuwse parochiekerk van Hulsel

De middeleeuwse parochiekerk van Hulsel, Huisacker 2, is gewijd aan Sint-Clemens. Ze had de rang van *quarta capella* en de status van *ecclesia.* De patronaatstechten waren in handen van de abt van Sint-Truiden.

Afbeelding: Kerk van Hulsel op de kaart van 1832.

[126] Veldhoven en Rovers-Swaanen, 2008, 10.
[127] Margry en Jaspers, 1998, 457-459. http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/349
[128] Veldhoven en Rovers-Swaanen, 2008, 26 en 28.
[129] Margry en Jaspers, 1998, 460-464.

De kerk van Hulsel werd zou al in 1107 gesticht zijn en is gewijd aan de Heilige Clemens. Clemens is de naam die Willibrordus bij zijn bisschopswijding verwierf. De latere gotische kerk was van 1648-1809 in Protestantse handen. In deze periode raakte de kerk in verval en in 1753 brandde de toren af. In 1821 wordt de kerk weer betrokken door de katholieken en in 1825 wordt het rieten dak vernieuwd. In 1888 werd deze kerk door brand verwoest. De kerk stond op een terrein langs de huidige Kerkstraat.[130] Een tekening van de kerk in 1825 is gepubliceerd door Strijbos maar door hem als onbetrouwbaar gekenschetst.[131]

7.26.1.003 St. Clemenskerk te Hulsel
Willibrordlaan 21 – Huijsacker 2.
De nieuwe kerk wordt in 1889 gebouwd bij de reeds bestaande pastorie aan De Straat, op de hoek van Huisacker en de Willibrordlaan.[132] Blijkbaar worden kerk en pastorie aan elkaar gebouwd.[133]
De kerk is in Neo-Romaanse stijl gebouwd en nadien uitgebreid. Architecten waren C. Franssen, W. van Aalst en J. van der Valk. Het gebouw is in eerste aanleg ontworpen door C. Franssen. De toren werd in 1900 vergroot naar een ontwerp van W. van Aalst. De zijbeuken werden in 1937-1938 gebouwd door J. van der Valk. In 1992-1993 is de sacristie met één travee verlengd. De van oorsprong eenbeukige kruiskerk telt achter de toren op vierkante basis drie traveeën, een transept met een blinde travee en een halfronde absis. De gevels zijn opgetrokken uit rode machinale baksteen, opgedeeld in spaarvelden en voorzien van rechte en klimmende friezen. Sierbanden zijn uitgevoerd in grijze baksteen. Dorpels, cordonlijsten en decoratieve elementen zijn van hardsteen. De zijbeuken onder lessenaardak zijn uitgevoerd in bruine machinale baksteen. Op de zadel- en lessenaardaken liggen leien in maasdekking.
De toren wordt geflankeerd door vierkante zijkapellen waarvan het dak aansluit op de muur van het schip. Ter linkerzijde is de toren voorzien van een traptoren. De toren bestaat uit drie geledingen. In de eerste bevindt zich het vooruitspringende portaal met zadeldak en kruis. Hierin bevinden zich de vleugeldeuren met halfrond bovenlicht waarin rondboogtracering. In de tweede geleding bevinden zich aan de voorzijde twee, en aan de zijden één rondboograam. De derde geleding eindigt in een driehoekig veld. Er is een galmgat met uurwerk in opgenomen met aan weerszijden twee blinde rondboognissen. Op de licht ingesnoerde torenspits met leien in maasdekking staat een bewerkt kruis.
In de zijkapellen, het schip en de absis bevinden zich rondboogramen met glas-in-lood. Het transept bezit een kleine uitbouw voor de biechtruimte, daar boven een rondboognis met drie ramen en een rondraam. In de topgevel zijn twee smalle rondboogramen in een spaarnis geplaatst. De sacristie en bijsacristie hebben eveneens rondboogramen en een schilddak met sierpirons. Op het dak van het schip staan dakkapellen onder zadeldak. Het middenschip is voorzien van een houten tongewelf dat rust op ronde ribben met bewerkte knoppen. De gepleisterde en geschilderde ruimte wordt geleed door pilasters. De lage en smalle zijbeuken, die van het middenschip worden gescheiden door rondbogen op vierkante pijlers, hebben een cassettenplafond. De ruimte heeft een tegelvloer. Aan weerskanten van de gepleisterde halfronde absis bevindt zich een rondboognis. Links is er een beeld van Maria, rechts een beeld van de Heilige Familie in geplaatst. Tegen de pilasters en het koor bevinden zich diverse negentiende eeuwse heiligenbeelden. De laat negentiende eeuwse eiken preekstoel heeft een achthoekige kuip met polychrome reliëfs met afbeeldingen van Christus en heiligen. De communiebank dateert eveneens uit het laatste kwart van de negentiende eeuw is van wit marmer met reliëfs, onderling gescheiden door marmeren zuiltjes.

De kerk is van algemeen belang. Het gebouw heeft cultuurhistorisch belang als bijzondere uitdrukking van de ontwikkeling van het katholicisme in het zuiden en is tevens van belang als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de dorpskerk. Het gebouw heeft architectuurhistorisch belang door de voor Noord-Brabant uitzonderlijke Nee-Romaanse stijl. Het gebouw is tevens van belang als voorbeeld van het oeuvre van de onderscheidene architecten. Het is gaaf bewaard gebleven en als voorbeeld van een Neo-Romaanse dorpskerk tamelijk uitzonderlijk. CHW.nr. KL056-000057 / KL056-000084. Rijksmonument nr. 518684.

[130] *Gruun Buukske*, 7 (1978), p. 58.
[131] Strijbos, 1995, 78.
[132] Van Hulislaum tot Hulsel, kerkelijke geschiedenis, p. 42, 89 en 90; Steen voor Steen, 2000, nr. 14, p. 4-9
[133] Zie foto *Steen voor Steen* 2001, nr. 17, p. 32.

Afbeeldingen:

- Van de huidige kerken van Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel staat een afbeelding in Steen voor Steen;
- Op pagina 49 van Hulislaum staat een kaartje van de lokatie van parochiekerk en schuurkerk;
- Een afbeelding van de kerk staat in De Rosdoek nr. 63, p. 14.

7.26.1.004 Middeleeuwse parochiekerk van Lage Mierde

De middeleeuwse parochiekerk van Lage Mierde, Dorpsplein 1, is gewijd aan Sint-Stephanus en/of - Sint Stephanus' Vinding. Het patronaatsrecht behoorde aanvankeljk toe aan de Van Altena's, daarna beurtelings aan de abt van Floreffe en abt van Averbode, en na 1473 alleen aan de abt van Floreffe. De kerk had een onbekende rang en de status van *ecclesia*. Tot 1473 vormden Hooge en Lage Mierde één parochie, waarvan de hoofdkerk in Hooge Mierde lag.[134]

De Sint-Stephanuskerk heeft altijd op dezelfde plaats gelegen, maar heeft in de loop van de geschiedenis diverse verbouwingen ondergaan. Van de oudste kerk(en) zijn geen gegevens bekend. De huidige kerk, waarvan de toren het oudste onderdeel is, stamt uit de 15e eeuw en was in de jaren 1648-1803 niet in gebruik. De katholieken maakten toen gebruik van een schuurkerk. Nadat ze de kerk hadden teruggekregen werd ze een aantal malen hersteld. In 1912 werd ze door architect Jacobus van Gils vergroot met een dwarsbeuk en een nieuw priesterkoor. Voor de kerk bevindt zich een grafkruis uit 1628.

Afbeelding: Middeleeuwse kerk Lage Mierde[135]

Omstreeks 1400 werd een gotisch kerkje gebouwd, waarvan nog enig muurwerk over is.[136] De resten bevinden zich aan weerszijden van de toren. De huidige kerk en toren stammen uit de 15e eeuw, nl.

[134] Bijsterveld, 1993, Bijlage 3, nr 40b.
[135] Brabant Collectie, Universiteit van Tilburg

1484. De toren is ouder dan begin 15e eeuw. Deze stond er al toen de kerk in 1484 werd opgetrokken. Na de Tachtigjarige Oorlog werd de kerk gebruikt voor andere doeleinden, zoals verzamelplaats voor tienden en berging van dorpsarchieven. Op de tekening van Hendrik Verhees van 1788 is een klein raadhuisje aan de kerk gebouwd. Dit raadhuisje werd kort na 1803 (1808 volgens Steen voor steen 1998, nr. 10) bij de kerk getrokken als sacristie. Het raadhuis werd in 1760 opgeknapt en in 1779 vergroot.[137] Pastoor de Wit liet van 1860-1863 veel aan de kerk herstellen. In 1869 werd de kerk grondig gerestaureerd. In 1904 wordt een nieuwe pastorie en sacristie gebouwd. In 1909 werd begonnen met de restauratie van de toren: “de stompe toren van eeuwen her had eindelijk een waardige spits gekregen.” Voor de restauratie werd de toren de “peperbus” genoemd.[138] Op de spits kwam een kruis en een haan. Deze stompe toren veranderde in 1911 in een hoge toren met bovenop de “knop”. Dit zou zo blijven tot 1935, toen de “knop” verdween en er een spits van gemaakt werd.[139] Het nieuwe kruis en de weerhaan kwamen in 1940 bij een zware storm naar beneden. In 1910 werd het uurwerk op de toren vervangen. In 1912 werd de kerk vergroot: de kerk kreeg een dwarsbeuk, een nieuw priesterkoor en een bijgebouwtje.[140] Van 1984-1987 werden kerk en toren opnieuw gerestaureerd: de toren kreeg een nieuwe spits, een nieuw kruis met bol en haan en een nieuwe ingang. Van de kerk van 1484 zijn alleen het schip en de zijbeuken nog over.[141]

Driebeukige neogotische kruiskerk met basilicaal schip (15e eeuw), transept en koor. Vlakke spaarvelden met gekoppelde rondbogen. Dwarspand en koor uit 1912. Overwelfd schip op zuilen en met twee vensters op travee-wand. Toren van de R.K. Kerk met overhoekse steunberen aan de westzijde. Veelhoekige traptoren aan de noordoostzijde. Mechanisch torenuurwerk, firma Kerkhof en Zn., 1909, buiten gebruik gesteld. gebruiker = parochie, eigenaar = gemeente. CHW. nr. KL056-000059. Rijksmonumentnr. 22236 (kerk minus toren) / 22237 (kerktoren)

Afbeeldingen:

- Van de huidige kerken van Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel staat een afbeelding in Steen voor Steen.
- In “Kerken van Heren en Boeren”, p. 79-81. Hier ontbreekt een afbeelding van de huidige kerk (spits zonder bol);
- In Rosdoek 51 (maart 1989) staan drie foto’s van de kerk in opeenvolgende momenten.[142]
- In Steen voor Steen, 2002, nr. 21, p. 7 een tekening van kerk en raadhuis door Verhees

Aan de kerk was een bedevaart verbonden: [143]
Cultusobject: H. Bernardus van Clairvaux
Datum: 20 augustus
Periode: Eind 19e eeuw - ca. 1959 (?)
Locatie: Parochiekerk van St. Stephanus' Vinding
Adres: Dorpsplein 25, 5094 GJ Lage Mierde
Bisdom: 's-Hertogenbosch
Samenvatting: Tot circa 1959 trok de kerk te Lage Mierde jaarlijks rond 20 augustus bezoekers uit de omgeving die Bernardus verzochten om zijn voorspraak, vooral als patroon van het vee.[144]

7.26.1.005 Neogotische kerk Reusel

Onze Lieve Vrouw Tenhemelopneming kerk aan het Kerkplein 1, is een neogotische kruisbasiliek uit 1895. Architecten waren P.J. Bekkers en A. Brüning, uit de school van Jos Cuypers. Door toedoen van pastoor Van der Wee kwam er, behalve een meisjes- en jongensweeshuis een nieuwe kerk. Erbij was een pastorie en een klooster van de eerwaarde zusters franciscanessen van Veghel.[145] De kerk

---

[136] *Steen voor Steen*, 1998, nr. 10, p. 32-35.
[137] *Steen voor Steen*, 2002, nr. 21, p. 5-7.
[138] vwb de peperbus: verhalendatabank van de knaw, Lage Mierde.
[139] Boerjan en Rijken, 1974, 1, 2, 3 en MIP Hooge en Lage Mierde, p. 18.
[140] *Rosdoek* nr. 49 (oktober 1988), p. 6-15
[141] *Steen voor Steen* 1997, nr. 5, p. 28-32; Steen voor Steen 1999, nr. 11
[142] *Rosdoek* nr. 51 (maat 1989), p. 12-22
[143] http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/413
[144] Margry en Caspers, 1998, 527-529.
[145] Van Limpt, 1971, 10-11-12.

wordt in 1938-1939 verbouwd en gerestaureerd.[146] Op 28 september 1944 wordt de kerk door de Engelsen geraakt. De pastorie was al op 22 september geraakt. Vanaf november 1944 vinden de herstelwerkzaamheden aan de pastorie plaats. In 1945 wordt de kerk hersteld. Er komt een stomp dak op de toren die vroeger spits en hoog was.[147]
Gemeentelijk monument.

Afbeeldingen:
- In "Reuzel ligt midden in 't vèèreke", p. 70 staat een tekening van Verhees van de kerk van Reusel van 1790;
- In "Reuzel ligt midden in 't vèèreke", p. 83 en "Acht Eeuwen Kerken in Reusel", p. 190 staat een foto van de zijgevel van de R.K. Kerk (O.L. Vrouw) van circa 1890;
- Foto van de middeleeuwse kerk in "Enige wetenswaardigheden uit de geschiedenis van de parochie en de kerk van O.L. Vrouw ten Hemelopneming te Reusel", p. 14;
- In "Kerken van Heren en Boeren", p. 113-114 foto en tekening;
- Foto's van voor en na het bombardement in "Reusel tijdens de WOII", p. 140-142;[148]
- Zes foto's van de neogotische kerk en de twee kloosters in "Acht eeuwen kerken in Reusel", p. 229-230;
- Tekeningen van de neogotische kerk in "Acht Eeuwen Kerken in Reusel", p. 216-217;
- Tekening van de neogotische kerk in "Honderd Jaar Fraters in Reusel", p. 43;
- Foto van de ongehavende kerk en zusterklooster van 1939 (Hoofdstraat = nu Wilhelminalaan) in "Reusel tijdens de WOII", p. 15.
- Foto's van neogotische kerk interieur en exterieur in "Enige wetenswaardigheden uit de geschiedenis van de parochie en de kerk van O.L. Vrouw ten Hemelopneming te Reusel" vanaf p. 16;
- Foto van de nieuwe spits in "Acht Eeuwen Kerken in Reusel", p. 256
- Foto van de kerk in "Van Gummigallegen", p. 53;

7.26.1.006 Middeleeuwse parochiekerk van Reusel
De middeleeuwse parochiekerk van Reusel, op de plek van het busstation aan de Wilhelminalaan – Kruisstraat, was gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw en/of Onze-Lieve-Vrouw Tenhemelopneming. De kerk had de rang van *quarta capella* en de status van *ecclesia.*Het patronaatsrecht was aanvankelijk in handen van de Van Altena's, maar sinds de 12e eeuw van de abt van Floreffe.

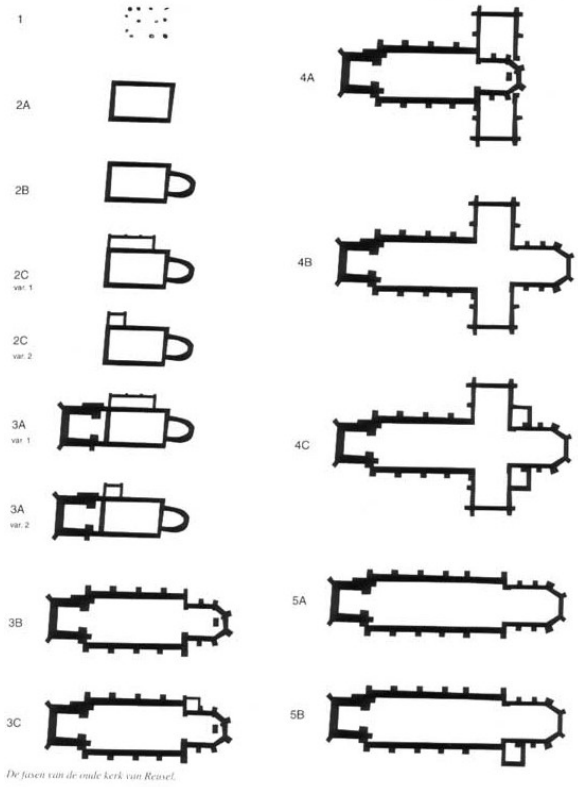
In Reusel hebben diverse kerken, gewijd aan Maria, elkaar opgevolgd. Deze kerken hebben allemaal min of meer op hetzelfde terrein gelegen. Hetzelfde geldt voor het parochiekerkhof. Opgravingen, die begonnen in 1995, hebben duidelijk gemaakt dat er een Romaanse kerk in Reusel heeft bestaan. Deze lag eenzaam in de akkers. Deze kerk is waarschijnlijk voorafgegaan door een houten kerkje (rond 800), waar de ligging van de oudst gevonden graven op wijst.[149] De Romaanse kerk wordt vermeld in een document uit de 12e eeuw. De tufstenen Romaanse kerk werd geleidelijk aan uitgebreid met bakstenen delen en is later vervangen door een gotische kerk die tot 1897 bleef bestaan en toen werd afgebroken. De kerk stond tegenover de huidige kerk, aan de zuidkant van de huidige Wilhelminalaan. In de jaren 1168 – ca 1800 mochten de katholieken de kerk niet gebruiken. De toren van deze kerk is in 1665 gevallen.[150] Volgens "Enige wetenswaardigheden etc." gebeurde dit echter op 30 november 1675. Vanaf 1823 werd er regelmatig aan de kerk gewerkt. Zo werd in 1859-60 de torenspits vernieuwd. De oude Reuselse kerk op de hoek van de Kruisstraat en de Wilhelminalaan had een stompe toren.[151]

Op een paneel bij het busstation (hoek Wilhelminalaan-Kruisstraat) - waarvan in het dak en de bestrating de contouren van de middeleeuwse kerk terug te vinden zijn - staat de geschiedenis van de voormalige dorpskerk beschreven. In de bestrating van het plein zijn de contouren van deze oude kerk zichtbaar gemaakt.

[146] Hagen en Janssen, 1995, 247.
[147] Van Hulislaum tot Hulsel, folklore, p. 2
[148] Lavrijsen, 1985, 140-142.
[149] Zie daarvoor: http://www.heemkundereusel.com/Archeologie/tweedefaseopgraving.htm.
[150] Hagen en Janssen, 1995, 63, 64.
[151] Van Limpt, 1984, 38.

Afbeelding: schets van de kerk van Reusel door Bijnen.

Afbeelding: de verschillende faseringen van de middeleeuwse kerk in Reusel, zoals die aan de hand van archeologisch onderzoek zijn vastgesteld en zoals deze ook te zien zijn op het informatiebord bij het busstation.

Afbeelding: Onze Lieve Vrouwekerk[152]

[152] Brabant Collectie, Universiteit van Tilburg

Aan de kerk was een bedevaart verbonden: [153]
Cultusobject: O.L. Vrouw, Sterre der zee
Datum: Eerste maandag in mei
Periode: Middeleeuwen - ca. 1600 / 1938 - ca. 1954
Locatie: Parochiekerk O.L. Vrouw Tenhemelopneming
Adres: Kerkstraat 1, 5541 EM Reusel
Bisdom: 's-Hertogenbosch
Samenvatting: In de middeleeuwen werd te Reusel een miraculeus Mariabeeldje vereerd. Op 15 augustus kwam men vanuit de omgeving naar de Reuselse kerk. Het oorlogsgeweld in de Meierij van 's-Hertogenbosch vanwege de Nederlandse Opstand omstreeks 1600 betekende de doodsteek voor de bescheiden bedevaart. Omstreeks de Tweede Wereldoorlog herleefde de verering op lokaal niveau. Jaarlijks wordt op de eerste maandag van mei nog een stille omgang gehouden.[154]

26.2 Begraafplaats

Onderstaande informatie is mede verstrekt door Vereniging de Terebinth: vereniging voor funeraire cultuur.[155]

7.26.2.001 Kerkhof middeleeuwse parochiekerk Reusel
Het eerste parochiekerkhof moet hebben gelegen rond de middeleeuwse parochiekerk (7.26.1.005). Het ligt tegenover de huidige kerk, aan de zuidkant van de huidige Wilhelminalaan.

7.26.2.002 Kerkhof nieuwe kerk Reusel, Kerkplein 1
Achter de huidige kerk ligt het parochiekerkhof. De begraafplaats is deels omgeven deels door een gemetselde muur met penanten, deels door een hoge groenblijvende heg. In de muur is een bas-reliëf aangebracht van treurende vrouwen bij de Graflegging van Christus. Via de ijzeren toegangspoort loop je direct op de Calvarieberg af. Voor de Calvarieberg ligt de graftombe met de tekst *Gedenk in uwe gebeden Mgr. F.F.L. van der Wee stichter der beide weeshuizen.*Het gaat hier om het graf van Deken van der Wee (1822-1906), *Eere kamerheer van Z.H. den Paus, Deken van het Dekenaat Bladel en 37 jaren Pastoor te Reusel* en oprichter van de twee kloosters.
Aan de linkerkant is in de heuvel een pastoorsgraf aangebracht.
Op de begraafplaats bevinden zich een aantal oorlogsgraven van de Gemenebest.
Het karakter van de begraafplaats wordt grotendeels bepaald door één uniforme grafsteen, ofwel van Belgisch hardsteen ofwel van graniet, rechthoekig van vorm met de maten 90 x 60 x 10 cm.
In het reglement van de begraafplaats staat in '*Voorschriften voor het toelaten van graftekens en grafbeplantingen'* o.a.:
- artikel 1: Op graven en urnenbewaarplaatsen worden alleen uniforme graftekens toegestaan, waarvan het ontwerp tevoren door het bestuur is goedgekeurd
- artikel 4: Aan het grafteken mogen foto's gehecht worden van de ter plaatse begraven overledene(n)….
- artikel 5: Toegestaan is een strook grond van maximaal 50 cm voor het grafteken te beplanten….

Als je deze artikelen in het reglement leest, weet je al bij voorbaat hoe de begraafplaats eruit ziet: uniforme graftekens, een strookje grond voor de rijtjes en veel gras. De fotootjes op de graftekens zijn dan eigenlijk de enige mogelijkheid een persoonlijk tintje aan het graf toe te brengen. Het is dan ook opvallend, en een belangrijk kenmerk van deze begraafplaats, hoeveel fotootjes op de graftekens voorkomen. Voor de asbestemming zijn er op de begraafplaats urnengrafjes en een columbarium in honingraatvorm.

7.26.2.003 Kerkhof middeleeuwse parochiekerk Hooge Mierde

[153] http://www.meertens.knaw.nl/bedevaart/bol/plaats/621
[154] Margry en Caspers, 1998, 740-743
[155] Dhr. R. Brouwer, Vereniging de Terebinth, http://www.terebinth.nl/

Toorendreef 1. Het kerkhof ligt rond de kerk H. Johannes Evangelist en stamt uit de middeleeuwen Het feit dat de toren bij alle drie de kerkgebouwen bewaard is gebleven duidt erop dat het kerkhof ook altijd op dezelfde plaats heeft gelegen.

7.26.2.004 Kerkhof middeleeuwse parochiekerk Lage Mierde
Dorpsplein 1. Kerkhof bij de kerk H. Stephanus Vinding. Het parochiekerkhof ligt rechts naast de kerk en is aan de straatkant (kruising Dorpsplein, Draaiboom en Hoogemierdseweg) afgesloten door een laag bakstenen muurtje, waarin het toegangshek zich bevindt. De begraafplaats biedt een versteend en zanderige aanblik. Er is weinig groen, slechts een rijtje lage coniferen langs het middenpad. Uitbreiding richting sigarenfabriek. Aan het kerkhof op het Dorpsplein stond een lijkenhuisje en openbaar toilet.

tweezijdig gebruikt grafkruis

Dat men vroeger ook aan recycling deed, blijkt wel uit een oud grafkruis dat op het parochiekerkhof van Lage Mierde voor de kerk staat. Het gaat om een hardstenen kruis, dat niet meer op de oorspronkelijke plaats staat. Omdat het bijna tegen de muur is geplaatst, is de achterkant moeilijk te lezen.
Op de voorkant staat gebeeldhouwd: *Hier leet begraven Micgiel Jansen Plompen, sterfdatum 12 april 1628.*
Op de achterkant staat: *De zeer eerw. Heer M. van Rijssel overl. 12 dec. 1859.*
Martinus van Rijssel, geboren te Gemert op 12.01.1795 was gedurende bijna 25 jaar pastoor te Lage Mierde.

Afbeelding: Tweezijdig gebruikt grafkruis bij de kerk van Lage Mierde (november 2010).

7.26.2.005 Kerkhof middeleeuwse parochiekerk Hulsel

Kerkhof bij de eerste verbrande kerk aan de St. Clemensdreef/Kerkweg. Nu is dit een soort bult/parkje met een bankje erop. Het terrein bevindt zich aan de Kerkweg tussen Smeelakkers en Sint Clemensdreef. Het terrein is een archeologisch rijksmonument, en staat omschreven als vroeg middeleeuws.

Beplanting op het voormalig kerkhof/kerkterrein bestaat o.a. uit zomereik, Amerikaanse eik, beuk, es en walnoot. Het geheel dateert overwegend uit de periode 1890-1910. CHW HK-HG-54 / G282.

Afbeelding: Het volledig overgroeide oude kerkhof van Hulsel (november 2010).

7. 26.2.006 Nieuwe kerkhof Hulsel, Willibrordlaan 36

Met de komst van de nieuwe kerk H. Clemens komt er ook een nieuw kerkhof ten noorden van de toren. Hier naast de huidige kerk strekt ligt op een langwerpig rechthoekig stuk terrein het parochiekerkhof. Er staat aan de zijkant een Calvariekruis met corpus. Daarvoor staat een altaar en daarvoor is de absouteplaats.Er staan twee gebouwtjes: een oud ruïneus gebouwtje, waarschijnlijk het oude lijkenhuisje, en een nieuw gebouwtje, dat fungeert als opberghok. Aan de graftekens zijn duidelijk de periodes van plaatsing af te lezen: de graftekens tot de zestiger jaren (kruisvormig, cementbeton of hardsteen) en na de zestiger jaren (uniform, graniet). Opvallend zijn een aantal graftekens in de vorm van gemetselde bankjes. Het aanschijn van het kerkhof is stenig en zanderig. Het enige groen, buiten de hegomheining en bomen aan de rand van de begraafplaats, bestaat uit lage rondgeknipte conifeertjes en yucca's langs het middenpad.

26.3 Calvarieberg

Een Calvarieberg is een onderdeel van sommige katholieke begraafplaatsen. Het is een kunstmatig heuveltje waarop meestal een beeldengroep geplaatst is die de kruisiging voorstelt.

Afbeelding: Calvarieberg Reusel[156]

[156] Uit folder heemkundekring: Cultuurelementen van de Reuselse geschiedenis.

7.26.3.001 Calvarieberg Reusel
Bij de calvarieberg op het kerkhof is het graf van pastoor van der Wee.[157] De calvarieberg bestaat uit een klein zandheuveltje met daarbovenop een volledige calvariegroep. De voorkant bestaat uit een driehoekig front van ruwe stenen met daarin een nisje met een (H.Hart)beeld.

7.26.3.002 Calvarieberg Hooge Mierde
De calvarieberg die er eens was is al lang weg.

7.26.3.003 Calvarieberg Lage Mierde
Er was een calvarieberg gemaakt van steentjes van de steentjeskerk uit Eindhoven. De calvarieberg is in 2005 gesloopt. De beelden die erop stonden zijn op een nieuw muurtje geplaatst.

26.4 Graf

7.26.4.001 Graf pastoor van der Wee Reusel = 7.26.3.001
Het graf van pastoor van der Wee ligt bij de calvarieberg op het kerkhof van Reusel.

26.5 Heiligenbeeld

7.26.5.001 Heilig Hartbeeld zusters van Reusel
Zowel in de tuin van de zusters als de fraters stond een Heilig Hart beeld.[158] Het Heilig Hartbeeld voor de fraters werd geschonken door de families uit Reusel die tussen 22 en 29 september 1944 in de kelder van het fraterhuis bescherming hadden gevonden.[159] Beide beelden zijn weg.

7.26.5.002 Heilig Hartbeeld fraters van Reusel
Zowel in de tuin van de zusters als de fraters stond een Heilig Hart beeld.[160] Het Heilig Hartbeeld voor de fraters werd geschonken door de families uit Reusel die tussen 22 en 29 september 1944 in de kelder van het fraterhuis bescherming hadden gevonden.[161] Beide beelden zijn weg.

7.26.5.003 Heilig Hartbeeld kerkplein Reusel
In 1926 liet pastoor Verstappen op het kerkplein een Heilig Hartbeeld oprichten (foto op p. 236 Acht Eeuwen kerken in Reusel).[162] Dit beeld is verhuisd naar de hoek Kerkstraat en staat bij de parochiekerk.

7.26.5.004 Mariabeeld van de Mariaschool Reusel
Mariabeeld van de Mariaschool. Dit beeld staat nu aan de gevel van het Mariahof aan de Marialaan 38.

7.26.5.005 Beeld witheer van Postel
Beeld van de witheer van Postel. Staat in de Lensheuvel.

7.26.5.006 Beeld van Franciscus Lage Mierde
Beeld van Franciscus. Dit stond eerst boven de voordeur van het klooster. Nu staat het aan de westgevel van het bejaardentehuis Huize Lindenhof (Kloosterstraat 1).

7.26.5.007 Beeld van Maria en Bernadette Lage Mierde
Beeld van Maria en Bernadette van de Lourdesgrot van het klooster. Deze beelden liggen nu op zolder van het bejaardentehuis Huize Lindenhof.

[157] Document Thijs van der Zanden
[158] Anonymus, 2001, 95, 103.
[159] Smulders, 1984, 114.
[160] Anonymus, 2001, 95, 103.
[161] Smulders, 1984, 114.
[162] Hagen en Janssen, 1995, 235-236.

26.6 Kapel

7.26.6.001 Kapel op de Nonnenheide

Deze kapel wordt niet in de literatuur genoemd, is echter wel in de Brabant Collectie opgenomen.

Afbeelding: Kapel op de Nonnenheide[163]

7.26.6.002 Kapelletje Brandtoren Reusel

De kleine Mariakapel is gelegen aan de Burgemeester Willekenslaan tegenover D'n Ouwe Brandtoren. De kleine veldkapel is in de jaren vijftig van de vorige eeuw opgericht als dankbetuiging aan de heilige maagd Maria voor de terugkeer van vijftig Reuselse soldaten uit Indonesië. Het initiatief hiertoe was afkomstig van Toon Moeskops. Omdat pastoor Van Mierop de bouw van een Mariakapel overbodig vond – de parochiekerk bood voldoende mogelijkheden voor Mariaverering – timmerde de tien jaar oude jongen thuis een kleine kapel met gipsen Mariabeeld en spijkerde deze aan het einde van de Lange Dijk tegen een boom. In de loop der tijd werd het Mariabeeld vervangen door een ander exemplaar. Het oorspronkelijke kapelletje werd door timmerman Dries Wigman verbeterd en verplaatst naar de Burgemeester Willekenslaan.

Afbeelding: Mariakapel Burgemeester Willekenslaan, Reusel (foto https://jozefvanderheijden-foto.blogspot.com/2018/08/kapelletjes-in-de-kempen-deel-1.html)

[163] Brabant Collectie, Universiteit van Tilburg

7.26.6.003 Pools kapelletje Reusel

Pools kapelletje op hoek Lagemierdsedijk-Mierdseweg, opgericht door ‘Gusje Schuim’.

De kapel is tussen 1985 en 1988 op initiatief van Guus Roijakker eigenhandig gebouwd. Met de bouw van de kapel wenste de plaatselijke ondernemer, met veel zakelijke contacten in Polen, de saamhorigheid tussen de Reuselse en Poolse bevolking te benadrukken. In de jaren tachtig vertrokken er veel hulp- en voedseltransporten vanuit Reusel naar Polen. De kapel is opgedragen aan de in Polen populaire, Zwarte Madonna. In het bovenste deel van de kapel bevindt zich een beeltenis van de madonna met kind. Het onderste deel bevat de volgende inscriptie in twee talen (Pools/Nederlands): “Madonna Zwarte Madonna wat goed om je kind te zijn. O, laat mij Zwarte Madonna in jouw armen schuilen”.

De kapel bestaat uit een bakstenen volume in drie delen op een vierkante plattegrond, bekroond met een kruisdak. In het bovenste deel onder het dak bevindt zich een nis met spitsboog, waarin een beeltenis van de Zwarte Madonna met kind is geplaatst. Het middendeel is versierd met een gotisch kruis. Het onderste deel is voorzien van een natuurstenen plaquette met inscriptie.

Afbeelding: Poolse kapel, Lage Mierdsedijk/Mierdseweg, Reusel, februari 2020 (ODZOB, foto V. Delmee)

7.26.6.004 Hoeks kapelletje Reusel

De Hoekse kapel is gelegen aan de Buizerd op de hoek met de Goordijk. De kleine Mariakapel is in 1993 op initiatief van Jan Hoeks gebouwd ter nagedachtenis aan zijn moeder. De kapel staat op de plek, waar zij als moeder van 12 kinderen tijdens haar leven regelmatig naartoe ging om rust te vinden en te bidden. De inscriptie “ere wie ere toekomt” is een verwijzing naar haar. Het Mariabeeld in de kapel is afkomstig uit de Belgische bedevaartsplaats Scherpenheuvel.

Afbeelding: Hoekse kapel, Buizerd, Reusel (foto https://www.mariakapellen.nl/reusel.htm)

7.26.6.005 Kapelletje Reusel

Kapelletje achter 't Zunneke tegen een boom, nu aan de randweg.

Niet minder diep weggedoken dan het "Reusels kötje" staat bijna tegen een hoge, dikke lindeboom aan, een oude kapel ter ere van St. Jozef. De verweerde, zwaar bespinragde deur is gesloten met een spiksplinternieuw slot dat vanaf de binnenkant door het sleutelgat glanst. Een tralieraampje in de deur en opvallend spitse boogramen met wit, blauw en rood glas aan de zijkanten, laten volop licht vallen op de blauw-witte, bladderige kalkmuren van het interieur. Op het met plastiek bespannen altaartje heiligen bij de vleet. Een heel grote St. Jozef, één Lieve Vrouw en liefst twee H. Hartbeelden tussen kunstbloemversieringen. Er hangt ook een nieuwe foto. "Dat is Karel Ooms", zegt iemand die het weten kan. "Drie jaar geleden hebben ze komen vragen of ze die hier in mochten hangen."
In de 20ste eeuw is het "Reusels kötje" in handen gekomen van de Reuselse familie van den Borne. Eerst was het tientallen jaren een boerenbedrijf. Nu is het al geruime tijd een luxe 'uitspanning' (restaurant) geheten de Postelhoeve.

Afbeelding:
- Foto van 't Reusels kötje in Reuzel ligt midden in 't Vèèreke op pagina 62 en Van Gummigalligen op pagina 95.

7.26.6.006 Corneliuskapel Hooge Mierde

In 1805 verwierf de toenmalige Hoogemierdse pastoor Cornelis Philips een reliek en houten beeltenis van de heilige Cornelius, beschermheilige van het (gehoornde) vee, huisdieren en veehouders. Hierna kwam de bedevaart in het dorp op gang. In de negentiende eeuw ontwikkelde Hooge Mierde zich tot het belangrijkste Corneliusbedevaartoord in de Nederlandse Kempen. Gedurende de 20e eeuw nam de bedevaart geleidelijk af. In 1998 werd op initiatief van de plaatselijke Heemkundekring een nieuwe Corneliuskapel (ook wel Sinterknèlliskapel genoemd) op de Kuilenrode opgericht, niet uit devotioneel oogpunt maar om cultuurhistorische redenen. Het stukje grond aan de Kuilenrode, waarop de kapel is gebouwd, is eeuwenlang in het bezit van de abdij van Averbode geweest. De nieuwe kapel vervangt een oude kapel uit 1800. De ontwerper van de nieuwe kapel is Pierre van der Geld. Het Corneliusbeeld, een kopie van het door pastoor Philips verworven beeld, is vervaardigd door Ellen van Kroon. Jan. Verhallen maakte de gebrandschilderde ramen.[164]
De kapel is een eenvoudig bakstenen gebouwtje voorzien van een leien zadeldak met dakruiter en een driezijdige, oostelijk georiënteerde apsis. In het midden van de voorgevel bevindt zich een opening met korfboog en een klein rondraam met traliewerk. Ook de vensters in achter- en zijgevels

[164] *Steen voor steen*, 1998, nr. 9, p. 39-42.

met gebrandschilderde ramen en bakstenen onderdorpel zijn voorzien van traliewerk. In de kapel bevindt zich naast een Mariabeeld een heiligenbeeld van Cornelius met de attributen een hoorn en kruis.

Afbeelding: St. Corneliuskapel, Kuilenrode, Hooge Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.26.6.007 Mariakapel Lage Mierde

De Mariakapel is gelegen op een onverhard driehoekig plein in het buurtschap Vloeieind, ter hoogte van de splitsing Vloeieind-Hoenderhoek. De Mariakapel dateert uit 1937 en is gebouwd op initiatief van de toenmalige burgemeester van Hoge en Lage Mierde, Chr. H. A. M. Herculeyns. Nadat Herculeyns in 1928 terugkwam van een ziekenbedevaart naar Lourdes begon hij uit persoonlijke devotie met een geldinzameling voor de bouw van een Mariakapel. IN 1932 werd hij burgemeester en wees hij het plein in Vloeieind aan als bouwlocatie. Een aanwezige oude brandkuil diende hiervoor te worden gedicht. De kapel is ontworpen door Gerard Vromans, een plaatselijk architect. De uitvoering was in handen van Jan Vromans en Janus Laureys. Het huidige Mariabeeld stamt niet uit 1937, maar is van recente datum (exacte datum onbekend). Omdat de Mariabeelden in het verleden steeds werden vernietigd is er een traliewerk voor de nis geplaatst. Tot midden jaren zestig kwamen de inwoners van het dorp jaarlijks in de meimaand (op Hemelvaartsdag) bijeen bij de Mariakapel. Daarna raakte de kapel en het beeld in verval. In 2018 is de Mariakapel op initiatief van de buurtbewoners gerestaureerd en is het plein opnieuw beplant en ingericht met twee flankerende houten banken met inscriptie.

De Mariakapel is een eenvoudig vormgegeven, rechthoekig bouwsel opgetrokken uit baksteen, dat wordt geflankeerd door twee gemetselde steunberen en twee ronde en rechthoekige bloembakken. De kapel heeft een hoog zadeldakje met pannen. Het heiligenbeeld van Maria bevindt zich in een gemetselde nis met spitsboog. Deze nis wordt bekroond met een ingemetseld kruis en is voorzien van een later toegevoegd wit traliewerk.

Afbeelding: Mariakapel Vloeieind, Lage Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.26.6.008 Sint Christoffelkapelletje Lage Mierde

In de zestiger jaren is het Sint Christoffelkapelletje aan het Dorpsplein met daarin het zandstenen beeld van Sint Christoffel (op een hoek van de muur rond de binnenplaats van café Dorpszicht, tegenover Hof Cleijn Mierde) gesloopt.[165]

7.26.6.009 Kapel St. Willibrordus Hulsel

De Hoef 9 in Hulsel.

Sint Willibrordus is de patroonheilige van Hulsel. Op zijn 1200-ste sterfdag is in 1939 een kapel ter ere van hem opgericht aan De Hoef. In de kapel staat een terracotta beeld vervaardigd door de Bossche kunstenaar Piet Verdonk (1901-1967). Het kapelletje stond oorspronkelijk aan de andere kant van de weg en is in 1970 voor een groot deel vernieuwd.[166]

Afbeelding: De kapel voor De Hoef 9, februari 2020 (ODZOB, foto V. Delmee)

7.26.6.010 Veldkapel Gijsestraat t.h.v. nr. 11

Het wegkapelletje aan de Gijsestraat is een eenvoudig houten bouwsel op een sokkel, uitgevoerd met een klein zadeldak. De kapel is voorzien van een eenvoudig kruisbeeld van onbekende makelij of herkomst.

Afbeelding: Veldkapel tegenover Gijsestraat 11, Lage Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V. Delmee)

26.7 Kapelleke

26.8 Klooster

[165] *Steen voor Steen* 1995, nr. 2, p. 14-15; *Steen voor steen*, 1998, nr. 9, p. 31-35.
[166] Werkgroep WOII, 1995, 32; *Steen voor steen*, 1998, nr. 9, p. 31-35.

7.26.8.001 Frater klooster St. Cornelius te Reusel

De fraters van Tilburg kwamen in 1884 naar Reusel en kwamen in het klooster St. Cornelius. De heer Ed. Fremau maakte bestek en tekeningen voor het fraterhuis. De inzegening van het fraterhuis vond plaats op 15 september, de kapel op 16 september 1884.[167] Het fraterklooster raakte beschadigd in de WOII.[168] Het fraterklooster werd hersteld van oorlogsschade. Zowel in 1887 als in 1890 werd het fraterhuis uitgebreid. Het fraterklooster werd uiteindelijk gesloopt in 1959-1960. De recreatiezaal werd afgebroken in 1961.[169] De sloop voltrok zich in twee fases: de eerste fase was in 1959 en 1962, de tweede in 1967 (plattegronden op p. 147-149 van Honderd Jaar Fraters in Reusel). Op de plek van het klooster en pensionaat kwam een markt met winkelcentrum. Dit moest het nieuwe dorpshart worden.[170]

Afbeelding: Frater klooster St. Cornelius te Reusel[171]

De kapel van het fratershuis bevond zich op een plek waar vroeger volgens de overlevering een miraculeus beeld van OL Vrouw vereerd werd (zie ook thema 27.17). De kapel van het St. Franciscus van Salesgesticht bevond zich op perceelnummer C1947. Hiervan is enkel de klokkentoren nog over.

7.26.8.002 Zuster Franciscus van Sales klooster te Reusel

De zusters franciscanessen uit Veghel kwamen in 1879 naar Reusel. De zusters kwamen te wonen in het Franciscus van Sales klooster. Het zusterklooster werd tijdens WOII op 27 september 1944 verwoest door brand.[172] Voor de zusters werd op dezelfde plek in 1954 een nieuw klooster opgetrokken. Dit klooster was in gebruik tot 1993.

Afbeelding: Fransiscus van Sales klooster[173]

7.26.8.003 Fraterhuis Groeneweg 9 te Reusel

[167] Smulders, 1984, 26.
[168] zie foto in Lavrijsen, 1985, Supplement, p. 66.
[169] Van Limpt, 1971, 13, 30, 31.
[170] Smulders, 1984, 150.
[171] Brabant Collectie, Universiteit van Tilburg
[172] Foto's hiervan in Lavrijsen, 1985, 133 en 135.
[173] Uit folder heemkundekring: Cultuurelementen van de Reuselse geschiedenis.

Uiteindelijk werd besloten tot de bouw van een nieuw fraterhuis (architect J. Bedaux) in 1959 aan de Groeneweg 9.
Gemeentelijk monument.

7.26.8.004 Franciscus Xaveriusgesticht, Kloosterstraat 1 Lage Mierde
In 1903 werd het Franciscus Xaveriusgesticht gebouwd aan de Kloosterstraat. Door de congregatie van de zusters van Schijndel werd later een rechtervleugel aangebouwd, die gebruikt werd als schoolgebouw, en een linkervleugel als huisvesting voor bejaarden. Toen de zusters in 1961 Lage Mierde verlieten werd het klooster verbouwd tot bejaardenhuis. In 1973 werd het klooster beschadigd door brand. Nu is alleen de kapel (1895-1900) nog over. In 1982 is het bejaardentehuis vervangen door een moderne en grotere uitvoering en genoemd Huize Lindenhof.[174]

26.9 Kloosterterrein

26.10 Kruiseik

26.11 Kruisweg

26.12 Lourdesgrot

7.26.12.001 Lourdesgrot St. Corneliusgesticht Reusel
In de tuin van het St. Corneliusgesticht werd in 1887 een Lourdesgrot geplaatst.[175]

7.26.12.002 Lourdesgrot klooster Lage Mierde
Op de binnenplaats van het klooster was een Lourdesgrot. Deze is verdwenen bij de sloop. Zie voor de beelden thema 7.26.5.007.

26.13 Pastorie

7.26.13.001 Pastorie Lensheuvel 60-62 te Reusel
Op de Lensheuvel (nr. 60-62) kocht in 1766 het klooster van Postel een huis, bakhuis, schop, hof en aanliggende grachten. Het huis werd de pastorie en de schop schuurkerk.[176] Hieromheen lag een gracht (zie kadasterkaart van 1832).[177]
CHW. Nr.: KL092-000010

7.26.13.002 Pastorie Kerkstraat 1 te Reusel
Daarna komt er een nieuwe pastorie aan de Kerkstraat in 1834. De pastorie van 1834 wordt vervolgens bijgebouw van de nieuwe pastorie van 1871 aan de Kerkstraat. Volgens Monumenten in Nederland dateert de pastorie van 1895.[178] [Perceelnummer A1961 (uitbreiding in 1907)]
Gemeentelijk monument

7.26.13.003 Pastorie De Stad 15 te Hooge Mierde
In 1520 werd er een parochiescheiding doorgevoerd tussen Hooge en Lage Mierde. Het benoemingsrecht van een pastoor voor Hooge Mierde ging naar Averbode. Voor Lage Mierde ging het naar Floreffe. Hooge Mierde had een pastorie nodig. In januari 1523 werd een pand aan de Stad aangekocht en tot pastorie omgebouwd. Mogelijk in de omgeving van het huidige pand nummer 15. Tot 1621 bleef deze in functie. Pastoor Neven (Nevius) stelde een lijst van goederen op in dat jaar en daarin wordt het pand vermeld. Men is dit pand kwijtgeraakt in de Generaliteitsperiode na 1648.

7.26.13.004 Rectoraat, Schoolstraat te Reusel

[174] Boerjan en Rijken, 10; MIP Hooge en Lage Mierde, p. 18; *Steen voor Steen* 1996, nr. 3, p.16-19.
[175] Smulders, 1984, 44-45.
[176] Van Limpt, 1971, 7.
[177] MIP Reusel, p. 17. Foto op pagina 191 van Hagen en Janssen, 1995.
[178] Hagen en Janssen, 1995,190-191.

Rectoraat in Schoolstraat. Foto hiervan in Reusel tijdens WOII, supplement, p. 65 alsook in Honderd Jaar Fraters, p. 70. Dit pand is er niet meer.

7.26.13.005 Pastorie, Toorendreef 1 te Hooge Mierde

In 1861 laat pastoor van Duijnhoven een nieuwe pastorie bouwen aan de Torendreef. Hij zal deze waarschijnlijk in november 1862 in gebruik hebben genomen. Het lage gedeelte met de keuken, paardenstal en het koetshuis zal bijgebouwd zijn tussen 1883 en 1910. In deze aanbouw zijn materialen verwerkt van de oude pastorie van Kuilenrode die in 1883 werd afgebroken.[179]
Rijksmonument nr. 22242
Bakstenen huis onder met leien bekleed zadeldak tussen topgevels. Symmetrische voorgevel van vijf traveeën met acht-ruitsvensters op de begane grond en zesruitsvensters op de verdieping. CHW. nr. KL056-000113.

7.26.13.006 Pastorie Poppelsedijk 1a en 3 te Hooge Mierde

Eind 17e en begin 18e eeuw lieten de Staten Generaal de teugels wat vieren en hadden de pastoors weer meer mogelijkheden om de parochie te bedienen. In Hooge Mierde werd een nieuw onderkomen gezocht. De abdij van Averbode was in het bezit van een hoeve met een stenen huis aan de huidige Poppelsedijk 1a en 3. Het stenen huis werd als pastorie in gebruik genomen. Wanneer precies is onbekend. Zij heeft tot ongeveer 1860 dienst gedaan als pastorie. Eind 19e eeuw is het pand gesloopt. Mogelijk zijn restanten zichtbaar van de omgrachting. In 1860 is een nieuwe pastorie bij de kerk aan de Torendreef gebouwd.

7.26.13.007 Pastorie Willibrordlaan 23 Hulsel

De pastorie aan de Willibordlaan 23 stamt uit ca. 1834. Het is een vervanging van een eerdere pastorie die op dezelfde plek stond. Met deels nog aanwezige omgrachting.

Afbeelding: Pastorie Willibrordlaan in Hulsel met rechts de muurschildering (november 2010).

Deze pastorie met bijgebouw werd rond 1890 gebouwd. Het pand staat naast de St. Clemenskerk te Hulsel. Rechts daarvan staat het parochiehuis en houten Wit-Gele Kruisgebouwtje. In 1993 is het ontdaan van een latere aanbouw ter linkerzijde en in gebruik genomen als particulier woonhuis. Op de zijkant van de buitenmuur van de pastorie is nog een muurschildering te vinden. Het hekwerk dat het erf van de pastorie afsluit, is vervaardigd rond 1890.

Gemeentelijk monument.

[179] *Steen voor Steen*, 2002, nr. 20, p. 17-24; Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 43

Afbeelding: Deels nog aanwezige omgrachting rond de pastorie en kerk van Hulsel (november 2010).

7.26.13.008 Pastorie Hoosemanstraat 4-6 Lage Mierde

Het pand aan de Hoosemansstraat 4-6 was in de 18e eeuw de woning van de pastoor maar diende ook als schuurkerk. In het oostelijke deel woonde de pastoor, in het westelijke deel was van 1670 tot 1803 de schuurkerk. Dit pand wordt gemeentehuis tot 1883 door een ruil. Daarna gaat de dorpsonderwijzer er wonen en na WOII zit er de brandweer.[180]
Beeldbepalend pand.

7.26.13.009 Pastorie Vestweg Lage Mierde

Aan de Vestweg was de domineeswoning. Deze is van 1807 tot 1860 in gebruik als gemeentehuis. Vanaf 1860 is het 40 jaar pastorie (1860-1900). Later dorpshuis.
Het vestwater vormde tot circa 2000 het laatst overgebleven gedeelte van een gracht die de thans geheel verdwenen pastorie omgaf. Het gebouw heeft gestaan op de plaats, waar nu de nieuwe weg naar Reusel loopt. Bij de aanleg daarvan zijn fundamenten te voorschijn gekomen en waarschijnlijk zitten er nog wel restanten onder de huidige weg. Enig onderzoek naar die fundamenten is nooit ingesteld. Wel jammer, want Van der Aa rept vaag van een pastorie, die ooit een klooster van de Tempeliers geweest zou zijn. Volgens Schutjes werd de pastorie, die men zich in Lage Mierde nog herinnert, door een predikant gebouwd zijn ter vervanging van een pastorie uit de tijd van vóór de hervorming. Hij noemt haar (in 1873) schilderachtig gelegen en door een brede gracht omgeven. Later heeft ze tot pastoorswoning gediend. Het lijkt wel vreemd aangezien er maar één of twee protestantse gezinnen woonden. Rond 1905 werd de pastorie afgebroken.[181]

7.26.13.010 Pastorie Dorpsplein 26-27 Lage Mierde

Vanaf 1903 werd een nieuwe pastorie in gebruik genomen aan de Dorpsplein 26-27.
Beeldbepalend pand.

26.14 Patronaat

7.26.14.001 Patronaat Reusel

Het patronaatsgebouw aan de Schoolstraat werd afgebroken in 1967.[182] Dit patronaatsgebouw (St. Josephs-Patronaat) stond op de openbare ruimte van de speelplaats van de dorpsschool en is in 1912 ingewijd.[183] [Perceelnummer A2050]

[180] *Steen voor Steen*, 1999, nr. 12, p. 16-20; *Steen voor Steen*, 2001, p. 4-9.
[181] http://www.cubra.nl/tilburgsdialect/pierrevanbeek/heemkunde161parochiemierde.htm
[182] Van Limpt, 1984, 12; Van Limpt, 1971, 31.
[183] Smulders, 1984, 56-58.

26.15 Religieus groen

7.26.15.001 Beplanting oud kerkhof Hulsel
Beplanting op een voormalig kerkhof/kerkterrein. De beplanting bestaat o.a. uit zomereik, Amerikaanse eik, beuk, es en walnoot. Het geheel dateert overwegend uit de periode 1890-1910.
Cultuurhistorische waarde: redelijk hoog
CHW. nr. G282 (HK-HG-54)

7.26.15.002 Pastorietuin Reusel
150 meter lange en 45 brede tuin bij de pastorie aan de Kerkstraat, aangelegd in 1895. Gemeentelijk monument.

26.16 Schuilkerk (schuurkerk)

7.26.16.001 Schuurkerk Hooge Mierde
Het terrein dat begrensd wordt door de Smidsstraat en de Kerkstraat was vroeger de kern van Hooge Mierde en in de 18e eeuw stond daar een schuurkerk. Waarschijnlijk gebouwd in of kort na 1672. Op dit terrein komt uitbreidingsplan De Leeuwerik.[184]

7.26.16.002 Schuurkerk met pastorie aan de Straat te Reusel
Schuurkerk plus pastorie 1674-1714 aan de Straat.

7.26.16.003 Schuurkerk met pastorie aan de Lensheuvel te Reusel[185]
Schuurkerk achter de pastorie 1766-1795 aan de Lensheuvel, op omgracht perceel. Dit was de schuurkerk voor heel de parochie Reusel.

Afbeelding: Schuurkerk met pastorie aan de Lensheuvel in Reusel (november 2010).

7.26.16.004 Schuurkerk, Hoosemanstraat 4-6 te Lage Mierde
Schuurkerk van 1670 tot 1803 aan de Hosemansstraat 4-6, westelijke deel van het pand.

7.26.16.005 Schuurkerk, St. Clemensdreef te Hulsel
De schuurkerk aan de St. Clemensdreef (hoek St. Clemensdreef-Kerkweg, zuidrichting) die tussen 1648 en 1821 werd gebruikt brandde in 1764 af, maar werd in 1765 alweer hersteld.

7.26.16.006 Grenskapel Reusel

[184] Veldhoven en Rovers-Swaanen, 2008, 9.
[185] Zie: http://www.cubra.nl/tilburgsdialect/pierrevanbeek/heemkunde122reuselpostelabdij.htm

Vermoedelijk al ca 1648 opgerichte grenskapel aan de weg De Wielen van Reusel naar Voorheide onder Arendonk, net over de grens, 130 m noordwest van grenspaal 203 (De Wielpaal, 24.4.010). De kapel was de uitwijkplaats voor de Reuselse katholieken tot in 1674 dichter bij huis een schuurkerk mogelijk werd (7.26.16.002). Toch staat hier op de topografische kaart van 1837 een kruisje aangegeven, maar de Ferrariskaart geeft er niets aan. Mogelijk werd na 1800 hier weer een kapel gebouwd. Bij witheer Van den Bergh lezen we, dat er voor de huidige een andere kapel op deze plaats zou gestaan hebben. Ze was sterk vervallen.
Monseigneur Simons, de leraar van de kinderen van baron Stanislas de Broqueville (eigenaar van Postel en het "Reusels kötje"), besloot, bij zijn wandelingen naar de grens, een nieuwe kapel te laten bouwen. Op het Postels kerkhof lagen stenen genoeg omdat ook daar een kapel zou komen. Met deze stenen werd de kapel van het "Reusels Huiske" aan de grens in 1895 door Tist Willekens (Ooms) opgetrokken. Eens stond onder het St. Jozefbeeld het nu verdwenen versje: "Bid Jozef in uw smarten, aanroep hem uiterharte: want in verdriet en pijn zal hij uw trooster zijn. Hij zal u ook bewaren voor alle zielsgevaren, en brengen voor altijd in 't eeuwig hemelrijk." De topografische kaart van 1930 geeft daar aan: “Kerk”.

26.17 Seminarie

26.18 Stokske

26.19 Wegkruis

7.26.19.001 Kruis met Christusbeeld in Reusel, Hoofdstraat
Aan de Hoofdstraat, nu Wilhelminalaan, stond een kruis met Christusbeeld langs de weg. Het kruis werd verplaatst naar De Hoeve en staat nu op de hoek Lange Dijk-Burgemeester Willekenslaan.[186]

26.20 Mirakelkuil

[186] Van Limpt, 1971, 23.

Thema: 27 Meubilair

In het landschap komen vanouds tal van kleine elementen voor die een of andere functie hadden, maar niet onder een van de gebruikte rubrieken gebracht kunnen worden. Dit is de restcategorie die alles opvangt wat niet onder een van de eerdere thema's terecht kan.

27.1 Bijzondere boom
Boom die botanisch bijzonder is, bijzonder oud is, dorpslinde, heilige eik etc.

In vele gemeenten van Brabant bevinden zich zeer oude lindebomen. De lindeboom werd, evenals de eik, op een centrale plaats in een dorp geplant, waar onder recht werd gesproken. Voor boerderijen werd een aantal linden geplant om de rieten daken tegen de stormwinden te beschermen. Ze werden tevens geplant voor boerenherbergen en uitspanningen om de gelagkamer in de zomer koel te houden. 'In de hof voor of achter de herberg trof men een of meer lindebomen aan, met een rond plankier om de stam als tafel voor het te schenken gerstebier, terwijl men op houten banken hieromheen zat. Ook de mik of draaiboom boven de welput draaide vaak in een gaffel van een lindeboom.'[187] De schepenbank, een stenen of houten "bank", waar de schepenen in de open lucht hun zittingen hielden werd het liefst gesitueerd onder een mooie lindenboom.[188] Lindebomen speelden ook een belangrijke rol bij pogingen tot genezing van allerlei ziekten. Zo knielden in Eersel de gelovigen biddend bij een lindeboom neer, kropen ze om de boom heen en staken spelden in de bast om van koorts genezen te worden.[189] Een leuk detail is dat onze voorouders thee zetten van de lindebloesem.

Stuifmeelonderzoek van de bodem heeft uitgewezen, dat reeds in het boreale tijdperk (8.000-5.000 v. Chr.) naast de berk, den, wilg en eik, ook de linde werd aangetroffen. De thans in ons land meest voorkomende soort is de zomerlinde, welke van half juni tot half juli bloeit en dan in wijde omtrek aan haar heerlijke geur merkbaar is. Er zijn veel persoonsnamen, plaatsnamen en bedevaartoorden waarin de Linde, of een verbastering daarvan, voorkomt. Het veelvuldig voorkomen van deze naam duidt eveneens op het veel voorkomen van deze boom, die in de Middeleeuwen en later een belangrijke rol heeft gespeeld in het volksleven en in de volksoverlevering.[190]

De volgende bomen zijn afkomstig van het bestand van de Bomenstichting:

Uniek nr	Start	Latijnse naam	Nederlandse naam	Standplaats	Boomnr.
7.27.1.202	1900 - 1910	Tilia europ.'Euchlora' (x euchlora)	Krimlinde	* Kerkpad, Hooge Mierde	881851
7.27.1.203	1900 - 1910	Aesculus hippocastanum	Witte paardenkastanje	Lensheuvel 54, Reusel	881845
7.27.1.204	1830 - 1840	Fagus sylv.'Atropunicea'(Purpurea)	Bruine beuk	* Bakkerstraat?, Reusel	881846
7.27.1.205	1900 - 1910	Aesculus hippocastanum	Witte paardenkastanje	R.K. Kerk, kerkstraat Reusel	881847
7.27.1.206	1910 - 1920	Fagus sylv.'Purpurea'	Bruine beuk	nabij R.K. Kerk, Reusel	881848
7.27.1.207	1900 - 1910	Castanea sativa	Tamme kastanje	Turnhoutseweg 27, Reusel	881849
7.27.1.208	1880 - 1890	Quercus robur	Zomereik	in weiland, Reusel/Hoek	881850
7.27.1.209	1750 - 1800	Aesculus hippocastanum	Witte paardenkastanje	* Lensheuvel 58-60, Reusel	960163

187 Bolmers, 1975, 40.
188 K.Leenders, *Toelichting bergippen* CHI (z.p. z.j.).
189 Van Asseldonk, 2003, 133.
190 Bolmers, 1975, 41.

7.27.1.210	1750 - 1800	Aesculus hippocastanum	Witte paardenkastanje	* Lensheuvel 60, Reusel	960164
7.27.1.211	1900 - 1910	Quercus robur	Zomereik	De Laaijen 2, Lage Mierde	881571
7.27.1.212	1910 - 1920	Diverse soorten	0	Bejaardenhuis Berkenhof, Kloosterstraat 1, Lagemierde	940584
7.27.1.213	1910 - 1920	Fraxinus exc.'Pendula'	Treur es	* Bejaardenhuis Berkenhof, Kloosterstraat 1, Lage Mierde	881859

7.27.1.204 Rode beuk Bakkerstraat Reusel
Rode beuk, Fagus sylv.'Purpurea', uit 1830-1840, staat in het park. De top van de boom is uitgebroken.

7.27.1.006 Beuk bij kerk in Hulsel
Rode beuk, Fagus sylv.'Purpurea', uit 1890-1900. Staat in de tuin bij de R.K. Kerk.

Afbeelding: Rode beuk achter de kerk in Hulsel (november 2010).

27.2 Fontein
Min of meer monumentale waterfontein.

27.3 Gedenkteken
Profaan beeld of tekst als monument, herinnerend aan gebeurtenis of iets dergelijks.

7.27.3.001 Reuselse Kei Reusel
De Reuselse kei dateert uit het Cambrium (488,3 - 542 miljoen jaar geleden). Hij is vanuit de Ardennen via de Maas (die hier toen stroomde) bij Reusel beland.[191] De kei lag vroeger in de buurt van de Kroonvennen bij Bladel, maar vormde daar een hindernis voor de landbouw. Daarom is hij op initiatief van de toenmalige burgemeester Willekens anderhalve kilometer zuidwestwaarts verplaatst naar de huidige locatie. Van 1992 tot 2000 heeft de kei bij het cultureel centrum De Kei gelegen, maar hij is weer naar haar oorspronkelijke plaats bij de Groote Cirkel teruggebracht.

[191] *De Schééper,* nr. 1, 1e jaargang, april 1989.

Afbeelding: De Grote Kei aan de Grote Cirkel. “Als je er met een naald Het Acht Zalighedenmonument aan de Groet Cirkel insteekt, komt er bloed uit!” (bron: heemkundekring Reusel).

7.27.3.002 Gedenksteen zusters Franciscanessen te Reusel
Ligt bij de Reuselse kerk.

7.27.3.003 Gedenksteen fratersklooster te Reusel
Ligt bij Mevio schoenwinkel.

7.27.3.004 Beeld van de Scheeper aan het Mariahof in Reusel

7.27.3.005 Oorlogsgedenkteken Kerkplein Reusel
Twee oorlogsgedenktekens bij de muur van het kerkhof aan het Kerkplein.

7.27.3.006 Acht zaligheden monument aan de Grote Cirkel
"Stenen der Zaligheden" een formatie van natuurstenen die de 8 Zaligheden verbeelden. Opgericht in of voor 2003 door de Heemkundewerkgroep van Reusel met in de omgeving verzamelde keien. Interessant voor geologen onder de toeristen omdat het oude Maaskeien zijn.

7.27.3.007 Januskop aan de Kleine Cirkel
Op scheiding van stroomgebied Schelde en Maas.

Afbeelding: Januskop.

7.27.3.008 Boer met melkbus
Op het Myrthaplein te Hooge Mierde

7.27.3.009 Monumentje "De Jas"
Verwijst naar de "Vijfkei" te Lage Mierde

7.27.3.010 Beeld het werkpaard op het Dorpsplein te Lage Mierde

27.4 Hek
Hek, tolhek, niet behorend bij de beemden of de akkers.

27.5 Kinderkolonie
Huis in de bossen waar de "Rotterdamse bleekneusjes"weer wat kleur konden opdoen.

27.6 Poel
Waterplas op boerenerf, langs de weg of op plein, brandput. Wielen langs dijken zijn opgenomen onder thema Beemden.

7.27.6.001 Waterpoel, Vloeieind Lage Mierde
Verdwenen waterpoel (brand- en/of veedrinkpoel) op de plek van de huidige Mariakapel aan het Vloeieind. Vreemde steilranden links en rechts van het Vloeieind vanaf de Mariakapel tot bijna aan de rotonde.

27.7 Pomp
Openbare drinkwaterpomp op straat of plein.

7.27.7.001 Dorpspomp Reusel
De dorpsbron is een pomp die aan de Straat stond.

7.27.7.002 Pomp Hulsel
Bij het 1100-jarig bestaan van de parochie in 1976 schonk de gemeente een pomp als herinnering.

27.8 Schaapskooi
Stal speciaal voor schapen, meestal op de heide of aan de rand ervan.

27.9 School[192]
Zowel de oude parochieschool, als eventuele Latijnse school, HBS en andere typen.

7.27.9.001 Openbare school Reusel
In 1884 werd de openbare school gesloten. De openbare school lag op de hoek van de huidige Schoolstraat en Voort.

7.27.9.002 Internaat Reusel
Fraters – internaat

7.27.9.003 Kweekschool Reusel
Fraters – kweekschool. In 1908 vertrok de onderafdeling van de kweekschool naar Goirle en werd op kosten van de fraters een nieuwe dorpsschool gebouwd (zie 7.27.9.005) alsook de kostschool veranderd en bijgebouwd (zie 7.27.9.002).[193]

7.27.9.004 Weeshuis van de Fraters, Reusel

[192] Van de Voort, 1990, 14.
[193] Smulders, 1984, 47-48.

Fraters – weeshuis

7.27.9.005 Jongensschool Reusel
Fraters – jongensschool
Op 18 november 1884 werd begonnen met het bijzonder lager onderwijs voor jongens (St. Jozefschool). . In 1928 vond een uitbreiding plaats aan de dorpsschool van het fraterhuis (foto op p. 74 van Honderd Jaar fraters in Reusel.) (Wilhelminalaan 44a?)

7.27.9.006 Dorpsschool Reusel
In 1932 werd een nieuwe gebouwde dorpsschool ingewijd (architect Schrakamp) tegenover het St. Cornelius-Pensionaat.
Foto op p. 82 van Honderd Jaar Fraters in Reusel. Door een gebrek aan lokalen werd de school in 1966 uitgebreid.(Wilhelminalaan 34)[194]
[Perceelnummer C2144]
Beeldbepalend pand

7.27.9.007 Weeshuis van de Zusters, Reusel
Zusters – weeshuis (voor WOII)

7.27.9.008 Internaat Reusel
Zusters – internaat (voor WOII)

7.27.9.009 Huishoudschool Reusel
Zusters – huishoudschool (na WOII).[195] Deze kwam in de jaren ’50 aan de Wilhelminalaan.
Foto hiervan tussen pagina 10 en 11 van De Mens Leeft niet van Brood Alleen.
[Perceelnummer C2005/2006 (inclusief bewaarschool)]

7.27.9.010 MULO/MAVO Reusel
Zusters – MULO/MAVO (na WOII). Deze lag tussen 1960 en 1990 aan de Kruisstraat. Deze school is rond de ‘80er jaren samengegaan met de Pius X school te Bladel.

7.27.9.011 Mariaschool Reusel
Zusters - Mariaschool
Zevenklassige bijzondere lagere meisjesschool met overdekte speelplaats.
[Perceelnummer C2006 en 2116]
Op 28 september 1944 werd ook de Mariaschool geraakt door een bombardement van de Engelsen.
Foto hiervan op pagina 144 van Reusel in WOII.

7.27.9.012 Kindje Jezus kleuterschool aan de Wilhelminalaan, Reusel
Gesloopt in de 60-er jaren.

Afbeelingen:
Foto van de school bij het fraterklooster in Reusel tijdens WOII, supplement, p. 35.

7.27.9.013 Oude school Hooge Mierde, Schoolstraat 11
De woning waar de koster woonde aan de Schoolstraat 11 werd tot eind 19e eeuw gebruikt als school.

7.27.9.014 Oude school Hooge Mierde, Schoolstraat 13-13a
De school aan de Schoolstraat 13 dateert van rond 1900. Dit is nu een woonhuis.[196]
Beeldbepalend pand

7.27.9.015 School Hooge Mierde, Averbodelaan

[194] Smulders, 1984, 81, 82, 160, 161.
[195] Anonymus, 2001, 64.
[196] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 18.

De huidige school staat aan de Averbodelaan 1, dateert uit 1925 en is nog in gebruik.[197] In 1949 wordt de nieuwe school met 2 lokalen uitgebreid.[198]

7.27.9.016 Dorpsschool Lage Mierde
Aan de noordzijde van de kerk staat achter de onderwijzerswoning de dorpsschool. Deze staat met de rug tegen de herberg aan het Dorpsplein aan. De school doet dienst tot 1882, wanneer een nieuwe school in gebruik wordt genomen aan de Hoosemansstraat. Het wordt na 1882 meteen gesloopt.

7.27.9.017 School Hoosemanstraat Lage Mierde
De school aan de Hoosemansstraat (eerst jongensschool en vanaf 1962 een gemengde school) doet dienst totdat er in 1967 een nieuwe school komt aan de Broekkant.[199]

7.27.9.018 School, Kerkweg 4 Hulsel
De school lag aan de Kerkweg. Aan de school vast gebouwd was het huis van het hoofd der school, meester Verhoeven. De school is in 1982 gesloopt. Daar staan nu premiekoopwoningen. De onderwijzerswoning is er nog. Deze school “met pannen gedekt” en gebouwd in 1838 verving een oudere ernaast gelegen school “met riet gedekt”.[200]

27.10 Sportterrein
Het gaat om sportterreinen van voor 1960, zoals vroege voetbalvelden, tennisbanen, hypodromen en velodromen.

7.27.10.002 Voetbalterrein Fraters te Reusel
Voetbalterrein van de fraters aan de Lagemierdsedijk. Is in handen van het parochiebestuur.

7.27.10.003 Trimbaan Reusel
Trimbaan aan de Burg. Willekenslaan.

7.27.10.005 Wielerbaan Hulselsedijk te Reusel
Wielerbaan in de 40-er jaren aan de Hulselsedijk waar nu de blokhut staat.

7.27.10.006 Voetbalveld Het Leen te Hooge Mierde[201]

7.27.10.008 Trimbaan Weeldsedijk Hooge Mierde
Begin jaren ’70 wordt aan de Weeldsedijk de Spartelvijver aangelegd middels zandwinning.[202] Daar is ook een trimbaan en vlakbij een schietbaan met restanten van een loods met betonnen kelder.

7.27.10.009 Verdwenen wielerbaan aan de Akkerstraat in Lage Mierde

7.27.10.010 Voetbalvelden Vloeieind in Lage Mierde
De eerste voetbalvelden lagen aan het Vloeieind (bij het Kamp) en aan de Kruisvelden, eind jaren ’40 verplaatst naar de Broekkant.

27.11 Straatmeubilair
Oude lantaarnpalen, handwijzers (soms al middeleeuws!), mijlpalen langs wegen.

7.27.11.006 Wegwijzer bij gemeentewerf Lage Mierde

---

[197] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 18.
[198] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 152.
[199] *Steen voor Steen*, 2001, nr. 17, p. 4-9.
[200] *Steen voor Steen*, 2001, nr. 17, 16; Van der Heijden, 1996, 161; *Steen voor steen*, 1997, nr. 5, p. 9-13; *Steen voor Steen* 1997, nr. 6, p. 9-12.
[201] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 303.
[202] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 280.

7.27.11.007 Sophiabank
Op schiereilandje in de Flaes.

7.27.11.008 Kleedhokjes Huize Rustoord
Restanten voormalige kleedhokjes, alleen bestemd voor gasten van Huize Rustoord.

7.27.11.009 Kleedhokjes
Restanten voormalige kleedhokjes (bestemd voor gewone man/vrouw)

7.27.11.010 Bankje bij Raamsloop
Bank van vroeg-middeleeuws hout (van brug?) bij de Raamsloop achter de gemeentewerf. Hout gevonden bij hermeandering van genoemde beek; oud circa 1300 jaar.

7.28.11.011 Voormalige brandtoren Hooge Mierde
Aan de Prins Hendriklaan ongenummerd.

7.27.11.012 Brandtoren Reusel
Brandtoren aan de Burg. Willekenslaan. In de 70-er jaren afgebroken.
Aan de noordwesthoek van de nieuwe bossen van de Peelsche Heide werd een brandtoren gebouwd. Die staat er niet meer, er staat nu een modern vormgegeven uitzichttoren.

27.12 Ven
Ven op de heide, in het bos en soms in het cultuurland.

27.13 Ziekenhuis
Aanvankelijk een “hospitaal” in middeleeuwse zin, in de 19e eeuw gaan ze meer op een echt ziekenhuis lijken.

7.27.13.001 Wit-gele kruisgebouwtje de Arck bij het zusterklooster te Reusel
Het bestaat niet maar en lag aan de Wilhelminalaan tegenover het huidige gemeentehuis.

7.27.13.002 Wit-gele Kruisgebouw (Zuidzorg) in de Torendreef 4, Hooge Mierde

7.27.13.003 Wit-gele Kruisgebouw aan het Richelpad 2,4,6, Lage Mierde

7.27.13.004 Wit-gele kruisgebouw aan de Willibrordlaan 23, Hulsel
Zie ook 7.26.13.11.

27.14 Volkverhalen
In het kader van de erfgoedkaarten wordt ook enige aandacht besteed aan volksverhalen, ofwel immaterieel erfgoed. Alleen de volksverhalen die duidelijk gekoppeld zijn aan een geografische locatie binnen de gemeente zijn geïnventariseerd. Er zijn ook nog tal van algemene verhalen die niet geografisch te koppelen zijn, waar hier alleen naar de literatuur verwezen wordt.

Noord-Brabant staat bekend om zijn vele streekverhalen, mythen en sagen. Deze bevatten waarheden die tot op de dag van vandaag gelden en weerspiegelen de culturele en maatschappelijke bijzonderheden van de tijd en de streek waarin zij ontstaan zijn. Deze volksverhalen maakten tot voor kort nog deel uit van het collectieve Brabantse geheugen. In tegenstelling tot de rest van Nederland was er in Noord-Brabant lange tijd sprake van een middeleeuws katholicisme met daarin veel volksverhalen, mythen met demonen, heksen, kabouters et cetera. De volksverhalen, sagen en mythen zijn in de 19e en 20e eeuw goed gedocumenteerd, wat betekent dat er op vrij eenvoudige wijze, dat wil zeggen zonder tijdrovend literatuur- en archiefonderzoek, een goed en boeiend verhaal verteld kan worden.

De verhalen hieronder zijn afkomstig van de databank van de KNAW. Deze zijn daar meest geordend op dorpsnaam en daarom is ook langs die ingang gezocht. Hieronder zijn alleen die namen opgenomen, die duidelijk gekoppeld zijn aan een geografische lokatie. Er zijn tal van algemene verhalen, of alleen spotnamen, die niet geografisch te koppelen zijn anders dan aan heel het dorp. Die zijn niet opgenomen, net zo min als UFO's en graancirkels.

7. 27.14.002 De Gloeiige
Het verhaal van de gloeiige gaat over een scheeper die de beurs van de ruiter van de witheren van Postel gestolen had. Ook de scheepers moesten aan Postel betalen om de hei te mogen gebruiken. De scheeper zweerde aan de ruiter de beurs niet gestolen te hebben en dat hij anders brandend en gloeiend over de hei zou dwalen. De scheeper werd nadat de ruiter vertrokken was dood gevonden, zwartgeblakerd getroffen door een bliksemschicht. Het lijk werd begraven enkele meters vanaf het landgoed ten Vorsel. Om geen argwaan te wekken werd op het graf een beuk geplant. De beuk staat er nog steeds en door inslaande bliksem lukt het hem niet een top te vormen.[203]

7.27.14.018 Peperbus Lage Mierde[204]
Lage Mierde, Kerktoren, Peperbus
Met de 'peperbus' van Lage-Mierde duidde men de toren aan, vóór hij in 1915 werd veranderd.

27.15 Gasthuis
Een gasthuis was in de middeleeuwen een instelling waar zieken en ouderen verpleegd en verzorgd konden worden. Later werd onder gasthuis ook verstaan een hofje: een aantal huisjes rondom een binnenterrein, bedoeld voor bijvoorbeeld leden van een bepaalde kerk of andere doelgroepen zoals reizigers. Oirschot heeft veel gasthuizen en hofjes gekend. Aanvankelijk werden gasthuizen gebouwd door de kerk of gesticht door een bisschop. Met de opkomst van de burgerij in de Late Middeleeuwen werden gasthuizen ook door leken gesticht.

27.16 Kiosk

7.27.16.001 Kiosk Reusel
In de Kruisstraat (hoek Kruisstraat-Wilhelminalaan) stond een kiosk en een pakhuis van later de Boerenbond.

7.27.16.002 Kiosk Hooge Mierde
Tussen de St. Cornelisstraat 2 en 4 stond een kiosk, tegenover café De Bijenkorf. Dit is het huidige Myrthaplein.

7.27.16.003 Kiosk Dorpsplein Lage Mierde
Kiosk aan het Dorpsplein voor nummer 15 tot 20. Deze is in de jaren '70 afgebroken.
Foto van deze kiosk in Steen voor Steen, 2005, nr. 28, p. 25 en p. 33

27.17 Waterput

7.27.17.001 Mariaput Reusel
Put van de bedevaart naar Reusel die volgens overlevering geneeskrachtige gaven bezit.

27. 18. Bank

7.27.18.001 Boerenleenbank Reusel

[203] Daniëls, 1983, 32-43.
[204] http://www.verhalenbank.nl/detail_volksverhalen.php?id= BLECOURTNB0505.

In 1909 wordt de Boerenleenbank opgericht. De eerste kassier is kapelaan F. van der Eerden die de geldzaken afwikkelt in de pastorie na de hoogmis. Het kantoor van de bank verhuisde steeds met de kassier mee. In 1957 werd een nieuw bankgebouw met woonhuis gebouwd aan de Wilhelminalaan 82. In 1968 komt er een nieuw kantoor aan de Markt. Op 1 januari 1991 fuseren de Rabobanken van Reusel en de Mierden en Hulsel.[205]

7.27.18.002 Centrale Volksbank Reusel
Centrale Volksbank voor de oorlog aan de Mierdseweg.

7.27.18.003 Boerenleenbank Hooge Mierde
Op 28 juni 1917 werd de Boerenleenbank opgericht. De bank begon in het gebouw dat tevens schoolhuis was (stond naast de kerk) aan de Schoolstraat 13.

7.27.18.004 Centrale Volksbank Hooge Mierde
Bij Jan Wouters aan de Averbodelaan 37.

7.27.18.005 Boerenleenbank Lage Mierde
Op 31 maart 1913 werd de Boerenleenbank opgericht die huisde in de voorkamer van de boerderij van Kees van Dooren aan de Draaiboom 56.

7.27.18.006 Centrale Volksbank aan de Neterselsedijk 1 Lage Mierde

7.27.18.007 Telefooncentrale aan de Broekkant 5 Lage Mierde

7.27.18.008 Boerenleenbank Hulsel
Op 14 maart 1919 werd de Boerenleenbank opgericht. Het bankgebouw was de boerderij van de familie Van der Heijden aan de Willibrordlaan 46. In 1971 fuseerde Lage Mierde met Hulsel.

7.27.18.009 Centrale Volksbank aan de Willibrordlaan 42 Hulsel

Afbeeldingen:
- 1897-1997 100 jaar Boerenbond Reusel, p. 36, staan drie foto's van de Rabobanken van Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel. Onbekend is de datum.

27.19. Winkel

7.27.19.001 Coöperatieve levensmiddelenwinkel, Reusel
Coöperatieve levensmiddelenwinkel (Vivo) in de Schoolstraat van Piet en Marie Sanders. Dit pand is nu een woonhuis.[206] Afbeelding in De Schéépер, 3e jaargang, nr. 11, december 1991, p. 16. Deze winkel bestaat niet meer.

7.27.19.002 Bakkerij met botermolen, Lage Mierde
Woning aan Vloeieind 7-9 gebouwd door Woestenberg, later in eigendom van molenaar Coppens, rond 1800 in eigendom van de familie Van Loon, die er een café, winkel en bakkerij had. In de bakkerij zat een botermolen.[207]

7.27.19.003 Winkel-servicegebouw met twee boerderijen
Eendengoor 1a te Hooge Mierde.

27. 20. Gemeenschapshuis

[205] Anonymus, 1997, 23-36.
[206] *De Schéépер*, 3e jaargang, nr. 11, december 1991, p. 16-17.
[207] *De Schéépер*, 3e jaargang, nr. 11, december 1991, p. 6.

27. 21. Herberg

Reusel

7.27.21.001 Café van Jan Kerkhofs
Gelegen aan de Lensheuvel. Ook wel café 'van Gotte' genoemd. Café "De Molen".[208]

7.27.21.002 Café "De Vrachtkar"/Café "Het Vrachtje"
Gelegen aan de Wilhelminalaan 54
Zaal met verloflokaliteit van J.L. Kaethoven, later in bezit van van Lierop - Kaethoven
[Perceelsnummer C2107]

7.27.21.003 Café De Valk
Gelegen aan de Wilhelminalaan 48. Eerst in bezit van familie Kaethoven, daarna van Blauwhof-Kaethoven.[209]

7.27.21.004 Café "Het Potteke"
Gelegen aan de Wilhelminalaan, familie Blauwhof-Kaethoven.

7.27.21.005 Café van den Borne aan de hoek Wilhelminalaan – Kerkstraat[210]
Later hotel 'de Witte', nu de 'Red Coral' van Wiet Kaethoven. Vroeger "Hotel de Kroon".
Hetzelfde als Herberg van Peter Tops. Voor van den Borne was het van Peter Tops. Daarvoor was het in bezit van Jan van der Zanden.

7.27.21.006 Café W. van Limpt
Ligt bij kruising Kerkstraat/Lindestraat. Foto op pagina 151 van Reusel in WOII. Werd café 'de Zwaan' genoemd, Kerkstraat 38. Is nu een restaurant.

7.27.21.007 Café De Linde aan de Lensheuvel[211]
Vermoedelijk het cáfe van J van der Heijden waar de Liederentafel werd gehouden.

7.27.21.008 Café Het Centrum
Gelegen aan de Wilhelminalaan[212], in bezit van de familie Janssen.

7.27.21.009 Café Den Elsom
Vroeger café 't Lulleke, Wilhelminalaan 71, waarvan afbeelding in De Schéépер, 3e jaargang, nr. 10, september 1991, p. 19

7.27.21.010 Café van Peerke van Eyk aan de Turnhoutseweg[213]
Werd café 'Klein Amsterdam' genoemd (bestaat niet meer). Later "Het dorstige Hert" (bestaat niet meer).

7.27.21.011 Bierhuis van Cornelis Verhagen
Later bekend als café de Klok. Werd in 1900 'In den Klok' genoemd.

7.27.21.012 Café Jules van Steenbergen
Gelegen aan de Grens (bestaat niet meer).

7.27.21.013 Café van Willem Adams, aan de Grens

---

[208] Van Limpt, 1984, 16.
[209] Anonymus, 2001, 49.
[210] Lavrijsen, 1985, 67.
[211] Lavrijsen, 1985, supplement, p. 65.
[212] Smulders, 1984, 146.
[213] *De Schéépер*, 3e jaargang, nr. 12, maart 1992, p. 21.

Is vermoedelijk hetzelfde café dat op de topografische kaart van 1900 de herberg ‘in den Heijbloem’ genoemd is (bestaat niet meer).

7.27.21.014 Herberg ‘in ’t huis Halfweg’ aan de Hooge Mierdse Weg
Het vroegere Holland. Tegenover de huidige zakkenhandel van den Borne (bestaat niet meer).

7.27.21.015 Herberg in den kleinen Dorenboom
Zie topografische kaart van 1900. Zou café de Klok of Klein Amsterdam kunnen zijn.

7.27.21.016 Herberg “Heidelicht” van Lathouwers
Bijgenaamd ´Latte café´ aan de Grens (bestaat niet meer) “Heidelicht”.

7.27.21.017 Café Restaurant ‘de Wekker’
Vroeger van de familie van Doren - Verhagen, nu van Jos Verhagen aan de Wilhelminalaan. Vroeger Café/Staminee De Linden”.

7.27.21.018 Herberg de ‘Reizende Man’
Tevens koetshuis aan de hoek Kerkstraat – Lindestraat waar nu kledingwinkel ‘Uniek’ is. Bestaat niet meer.

7.27.21.019 Café “De Nachtegaal”
Kerkstraat later schilderswinkel van Van Gisbergen. Nadien Winkel van Fons Roijmans nu een kledingzaak. Bestaat niet meer.

7.27.21.020 Café “De Sleutel”
Gelegen aan de Sleutelstraat van de familie Sol Bestaat niet meer.

Hooge Mierde

7.27.21.021 Café De Bijenkorf
In de St. Cornelisstraat stond een kiosk en café De Bijenkorf.[214] De oudste vermelding van de Bijenkorf is van 1755. In 1763 brandde het af en in 1765 was het opnieuw opgebouwd. Tussen 1821 en 1833 is het een café geworden. In 1922 werd het pand afgebroken en opnieuw opgebouwd. Er zou nog een potstal staan op het erf achter het café. Nu Myrthaplein 8.[215]

7.27.21.022 Café Kuyken-Merkx
Gelegen aan de Hoogstraat 2 (hoek Kerkstraat), winkel en consultatiebureau voor baby’s in de Hoogstraat 2. Bestaat niet meer.
Foto in Steen voor Steen, 2004, nr. 25 op p. 61

7.27.21.023 Café Van Grinsven-Schellekens
Kruidenierswinkel aan Kuilenrode 7.
De voormalige kruidenierswinkel stond ook bekend als het café Van Grinsven-Schellekens Het pand is gelegen aan de deels rechtgetrokken en vernieuwde straat naar Kuilenrode. De gevels van het eenlaags pand onder een zadeldak, met zolderverdieping, zijn opgetrokken uit machinale baksteen met een decoratieve rollagen boven de raamopeningen. Het pand staat haaks op de weg. De topgevel heeft een harmonieuze raamverdeling.
Is in 2020 gesloopt.

[214] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 60 en 83 en 170
[215] *Steen voor Steen* 1995, nr. 1, p. 22-25

Afbeelding: Kuilenrode 7, Hooge Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.27.21.024 Café De Wildert 2
Café met mogelijk winkel in boerderij van Sientje Scheer aan De Wildert 2. Bestaat niet meer.

7.27.21.025 D'n Doel
Schietbaan boogschutters en toneelzaal aan de Sint Cornelisstraat 7. Bestaat niet meer.

7.27.21.026 Herberg Wit Paardje
Mogelijk oude herberg het Wit Paardje (middeleeuws) met 19e eeuwse beugelbaan aan de Hoogstraat 8. Bestaat niet meer.

Lage Mierde

7.27.21.027 Herberg Dorpsplein
Herberg op het dorpsplein van Lage Mierde van boer Fiers. Het is de voorloper van café Dorpszicht aan het Dorpsplein nummer 2.[216]

7.27.21.028 Café Dennenlucht
Café Dennenlucht van Kurt Gubela stond aan het Vloeieind nummer 33. Na hen baatten Jan en Miet Bogaers het uit. In 1964 brak er brand uit. Vervolgens de familie Bogaers (naam veranderde in De Eekhoorn). Na de bouw van een nieuw café huurden Noud en Riet Oppermans het café Boschlust, zoals zij het noemden. Behalve café was er ook een hotel en een restaurant. In dit café heeft gilde Ambrosius haar doel. Het heette ook nog Ricky's eetcafé. De naam veranderde weer terug naar de oorspronkelijke naam Dennenlucht.[217]

7.27.21.029 Herberg den Tinnen Pot
Gelegen aan de Vloeieindsche Brugstraat, nu Tinnen Pot ongenummerd. Het café is mogelijk van middeleeuwse oorsprong. Bestaat niet meer.[218]

7.27.21.030 Café De Schaapskooi = 7.27.19.062
Ook bakkerij, kruidenierswinkel aan het Vloeieind 7-9. In de 18e en 19e eeuw eveneens brouwerij en logement. Bestaat niet meer.

7.27.21.031 Café De Ster aan de Gijsestraat 3
Bestaat niet meer.

7.27.21.032 Café aan de Neterselsedijk 34a
Bestaat niet meer.

[216] Boerjan en Rijken, 1974, 1; Van der Heijden, 1996, 88.
[217] *Steen voor Steen*, 2003, nr. 24, p. 22-31.
[218] *Steen voor Steen*, 1999, nr. 11, p. 30-35.

7.27.21.033 Café aan het Wellenseind 7-9
Nu geïntegreerd in vakantiecentrum De Hertenwei. Voormalige boerderij Maillé met vakantieoord.

Afbeeldingen:
- meerdere foto's van café Dennenlucht in Steen voor Steen, 2003, nr. 24, p. 22-31

Hulsel

7.27.21.034 Herberg van Driek Jansen

7.27.21.035 Herberg van Driek van den Borne
Tegenover de school lagen twee herbergen.[219] De twee bekendste café's rond 1910 zijn de herberg van Driek Jansen (7.27.21.39) en de herberg van Driek van den Borne (7.27.21.40). Dit was café Dorpszicht, ook wel De Catacombe of Dufkot genoemd. Adres Willibrordlaan 33a. Was een voormalige boerderij met brouwerij en herberg. Bestaat niet meer.[220]

7.27.21.036 Café winkelboerderij J. Maas
In 1967 worden stal en schuur van herberg Maas afgebroken voor een nieuw huis en herberg. Het oude bedrijf is verkocht aan de gemeente met 15 are grond om een doorbraak te hebben in noordelijke richting en een plein voor de kerk.[221]

7.27.21.037 Café 't Driekske en kruidenierswinkel aan de Huisacker 1-7

7.27.21.038 Café Jansen aan de Willibrordlaan 52
Bestaat niet meer.

7.27.21.039 Voormalige boerderij en café Verspaandonk aan de Kerkweg 3

Afbeeldingen:
- foto van herberg Verspaandonk in Steen voor Steen, 2003, nr. 24, p. 15
- foto van restanten café van de Borne (Dufkot) in Steen voor Steen, 2003, nr. 24, p. 16
- foto van café van de Borne in in Steen voor Steen, 2003, nr. 24, p. 18

27.22 Hotel/restaurant

7.27.22.001 Café Hotel de Palmboom, Reusel
Café Hotel de Palmboom nu Grand Café Brasserie La Gare aan de Wilhelminalaan 46. Eigenaars waren achtereenvolgens Vervaet, gebroeders Hoeks, Familie Somers. Nol van den Borne en huidige eigenaar. Hetzelfde als Hotel met remise van G. Vervaet

7.27.22.003 Bonds-Hotel van J. Heuvelmans aan de Wilhelminalaan, Reusel
Bestaat niet meer.

7.27.22.004 Pension aan de Kloosterstraat 36, Lage Mierde
Bestaat niet meer.

[219] *Steen voor Steen*, 1999, nr. 11, p. 21.
[220] *Steen voor Steen*, 1996, nr. 4, p. 27.
[221] Van Hulislaum tot Hulsel, folklore, p. 5.

Thema: 28 Grondstofwinning

Onder grondstofwinning valt naast turfwinning ook zandwinning, klei- en leemwinning en drinkwaterwinning. In ieder dorp werd echter weldegelijk turf gegraven, maar dan door de inwoners zelf en in relatief kleine veenvoorkomens in vennen, broeken, goren, langs beken etc. In de Tweede Wereldoorlog werd hier soms nog turf gestoken. De turf werd per kar naar de boerderij gebracht. Dat turfgraven levert oneffen terrein op, dichtgroeiende boerenkuilen, misschien “Peelbanen” (of hoe die ter plaatse ook mogen heten). Bij boerderijen kun je een turfhok aantreffen.

Dat leidt tot de volgende indeling:

Turfwinning
boerenkuil: onregelmatige ééndagsput in het veen, meestal in verlandende of verlande vorm
peelbaan: weg tussen de boerenkuilen door dieper het veen in.
turfhok: opslagplaats voor turf op boerenerf.
turfvaart: kanaal voor turftransport, met wegen en bomen erlangs, sluizen en bruggen, spoelkolken en wisselvakken.
moerput: laagte ontstaan door grootschalige turfwinning.
turfwinning

Zandwinning
uitgelaagd perceel: meestal niet meer dan één meter verlaagd perceel. De “rooie grond” is er uitgehaald, de oude teeltlaag is daarna teruggezet.
zandwinput: grote en diepe zandwinning met machines. Ook: zandwinning voor de aanleg van de 17e-19e eeuwse “dijken”, rechte wegen over de hei.
stuifzandwinning: plaatsen waar zand werd gehaald uit stuifzandgebieden/heuvels.

Klei- en leemwinning
leemput: kuil waaruit klei of leem gehaald is voor steen- of pottenbakkerij, het besmeren van wanden of maken van vloeren.
steenoven: steenbakkerij ten plattelande
droogloodsen: loodsen waarin gevormde stenen drogen voorafgaand aan het bakken. Ook genaamd “geleeg”.

Waterwinning
waterputtenweg: weg langs de waterputten
pompgebouw: gebouw met pompen en zuiveringsinstallaties voor de waterwinning.
watertoren: verhoogd waterreservoir van de waterdistributie. Komen ook voor op bedrijfsterreinen.

Viskwekerijen
visvijvers: complexen van vaak drie aaneengeschakelde visvijvers op de hei of op landgoederen, waarin vis gekweekt wordt. NB: ook de molenkolken leverden vis, maar die werd door de watermolenaars verschalkt.

28.1 Boerenkuil

28.2 Peelbaan

28.3 Turfhok

28.4 Turfvaart

28.5 Moerput

28.6 Uitgelaagd perceel

28.7 Zandwinput

28.8 Stuifzandwinning

28.8 Leemput

7.28.8.001 Leemput uit 1331
Grenspaal Hasenkolk werd in 1331 ook wel aangeduid als de Leemputten. In de vroege veertiende eeuw werd ergens bij die paal dus al leem gewonnen. Juiste locatie onbekend, binnen 100 meter van die paal.

28.10 Steenoven

28.11 Droogloodsen

28.12 Waterputtenweg

28.13 Pompgebouw

28.14 Watertoren

28.15 Visvijvers
De woorden wijer en vijver zijn allebei afgeleid van het Latijnse woord vivarium, dat letterlijk betekent: "plaats om iets in leven te houden". Dit iets was meestal vis. Vis was in de Middeleeuwen en nog lang daarna een zeer belangrijke voedselbron, wat nog extra werd benadrukt door de talrijke vasten- en onthoudingsdagen waarop het gebruik van vlees was verboden. Vis was dan een volwaardig en eiwitrijk vervangingsmiddel. In kloosters en abdijen kende men nog veel meer vasten- en onthoudingsdagen. Ook de pastoors en kapelaans van Hoogeloon, Hapert en Gasteren moesten de regels van Tongerlo of Postel opvolgen.[222] De abdijen hielden daar rekening mee door de aanleg van een vijvertje bij de pastorieën die meestal omgeven waren met een "vest", waarin ook vis werd gekweekt. Voor grotere kwekerijen hadden de abdijen wijers aangelegd. Meestal gebeurde dat op de heide, dus buiten het agrarisch gebied van het dorp. Dit terrein werd dan door de hertog beschikbaar gesteld.[223]

7.28.15.001 Weijereindse weijer
Oudtijds kennelijk genaamd De Poel, waarnaar de Postelse hoeve Ten Poele (7.18.3.011) genoemd is. Waarschijnlijk oorspronkelijk viskweekvijver van Postel.

7.28.15.002 Kippereindse weijer
Waarschijnlijk oorspronkelijk viskweekvijver van Postel.

7.28.15.003 Bartelsweijer

7.28.15.004 Laarakkersvijver aan de Schepersweijer

7.28.15.005 Visvijvers De Twisselt Hooge Mierde
Verdwenen vis(kweek)vijvers (van Averbode) op De Twisselt (“D’n Tak”)

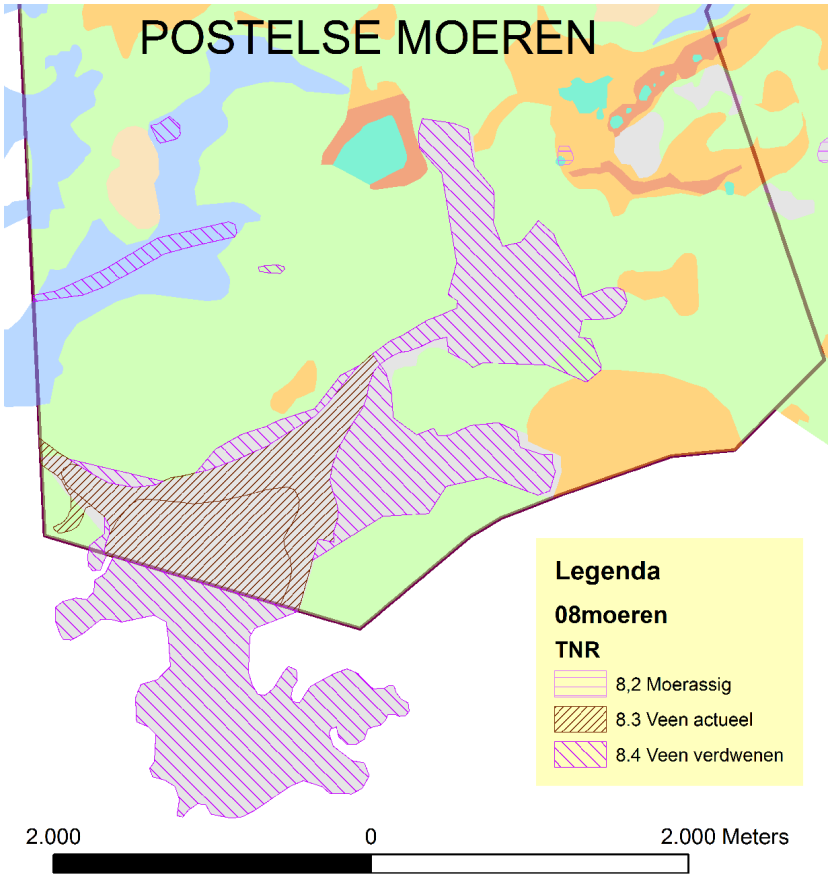
28.16 Turfwinning
In de Brabantse Kempen wordt meestal gesproken over klot en moer, dit is de benaming voor minder goede kwaliteit turf. In de archiefstukken over dit natuurgebied wordt gesproken over turf, steekturf,

222 Beex, 1987, 145-146. Kaart waarop de wijers staan aangegeven.
223 Beex, 1987.

klot, moer en heideturf. Dit veenmateriaal bestaat uit afgestorven plantenresten die zijn samengedrukt tot een bruine soms zwarte massa, meestal bevat het veenmateriaal ook zand en stof. Het veen wat nu nog in het Kroonven voorkomt is donkerbruin tot zwart en is ook zandig. Als er veel zand in het veen zit is de kwaliteit natuurlijk minder en was deze minder waard voor de verkoop. Op één plaats in het Kroonven is nog veen achtergebleven precies op de plaats waar de boomstronken zitten, waarschijnlijk was het te arbeidsintensief om ook dit deel te ontvenen.[224]

Met heideturf werd bedoeld de heideplaggen uit de laag gelegen vochtige delen in het heideterrein, vaak dopheideplaggen. Deze plaggen bevatten veel humus en konden na het drogen als brandstof worden gebruikt. Met heideschalen worden de gewone heideplaggen bedoeld, deze werden in de potstal gebruikt en later vermengd met mest werd dit materiaal op de akkers uitgestrooid (plaggenbemesting).

7.28.16.001 Postelse Moeren
Vanuit het klooster van Postel werd veel turf gestoken in het zuiden van Reusel en het aangrenzende gebied bij het klooster. Daar heette het “de Postelse Moeren”. De huidige naam is “Reuselse Moeren”. Deze gebieden zijn beschreven bij het fysisch landschap als:
7.8.4.135 Torenbroek, 97,31 hectare
7.8.4.140 Postelse Moeren, 67,57 hectare

De Postelse Moeren

De turf is hier per kar afgevoerd, er waren geen turfvaarten. “Na afloop is het gebied verwilderd. Ontginning heeft het later in noordelijke richting laten afwateren, waardooor de waterscheiding hier meer dan 3 km naar het zuidwesten opgeschoven is.

7.28.16.002 Het Goor
De Topografische kaart van 1840 geeft hier actieve turfwinning aan.

224 Van Kessel en Roijmans, 1993, 10-15.

Thema: 29 Industrieel

De streek kende vanouds al allerlei plattelandsindustrie die aansloot bij de agrarische maatschappij. Later is daar moderne, zelfs mondiaal gerichte, industrie bijgekomen. Die ontwikkeling moet door de CHI ook in beeld gebracht worden, zodat ook de Industriële archeologie gevoed kan worden met informatie.

De schrale akkers op de dekzanden leidden in Kempenland, net als in de hele Meierij, in bepaalde perioden tot een hard en armoedig bestaan. Het bekende schilderij 'De Aardappeleters' van Vincent van Gogh, die een tijd in Nuenen woonde en werkte, herinnert hieraan als ook volkse gezegden als: 'Wat luiden de klokken van Duizel? Erremoei, erremoei ...' Het armoedige boerenbestaan zorgde voor een grote uitstoot van arbeidskrachten en de permanente noodzaak tot huisnijverheid. Door de goedkope arbeidskrachten ontstonden in de loop van de 19de eeuw vestigingen van arbeidsintensieve nijverheid als sigarenmakerijen en leerlooierijen. Hieruit groeide een sterke industrialisatie, zowel geconcentreerd in de snelgroeiende steden Tilburg, Eindhoven en Helmond, als verspreid in omliggende industriële kernen als Goirle en Geldrop.[225]

29.1 Arbeiderswoning

Het gaat dan om een enkele losse woning bij een bedrijf, niet om completen wijken, want dan valt het onder thema woonwijken.

29.2. Brouwerij

7.29.2.001 Bierbrouwerij Lensheuvel 54-56, Reusel
In de 19e eeuw had het dorp een bierbrouwerij aan Lensheuvel 54-56 van de gebroeders Kerkhofs. Daar was ook een limonadefabriek bij.[226] [Perceelnummer C1905]
Beeldbepalend pand.

7.29.2.002 Brouwerij De Wildert 6, Hooge Mierde
In 1794 telde Hooge Mierde nog 3 brouwerijen. De belangrijkste was die van de familie Wouter Huijbregts aan de Wildert 6 die tot halverwege de 19e eeuw bestond. Daarna was het café De Zwaan. Alleen de granieten put is nog over.[227]

7.29.2.003 Brouwerij en herberg De Luther 1, Hooge Mierde
Panden van de firma van Gisbergen aan de Luther 1. Voormalige brouwerij, herberg in de 17e eeuw, afgebrand. Rijke historie in de 80-jarige oorlog. Anno 2010 een aannemersbedrijf.

7.29.2.004 Bierbrouwerij Lage Mierde
Er was een bierbrouwerij die in 1895 werd gebouwd.[228]

7.29.2.005 Brouwerij Hulsel
Op de plek van café Dorpszicht was voor 1769 een brouwerij.[229] De brouwerij annex boerderij was gelegen aan De Straat / Linde-eijnde met 19 percelen grond (situatie 1769) en opgericht door Jacob Jansen.[230]

29.3 Directeurswoning

Een losse villa-achtige woning vlak naast het bedrijf.

7.29.3.001 Fabrikantenwoning

[225] Kolman e.a., 1997, 46.
[226] MIP Reusel, pag, 17.
[227] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 113.
[228] MIP Hooge en Lage Mierde, p. 14.
[229] *Steen voor Steen*, 1997, nr. 5, p. 27.
[230] *Steen voor Steen*, 2003, nr. 24, p. 9-18.

Fabrikantenwoning van Gebr. Garvelink [Perceelnummer C1860].

7.29.3.002 Fabrikantenwoning aan de Turnhoutseweg
Fabrikantenwoning van J. Imants met kantoor [Perceelnummer C2046].

29.4 Fabrieksgebouw
Productie- en opslagruimten van bedrijven.

Reusel
Reusel kende een groot aantal sigarenfabrieken waar in totaal meer dan 200 personen werkten. De tabaksindustrie vestigde zich aansluitend aan de doorgaande weg.[231]

7.29.4.001 Sigarenfabriek Bierings, Lindestraat 38
Sigarenfabriek met winkel van de gebroeders Majoie uit Tilburg aan De Straat (Lindestraat 38). Dit pand werd sigarenfabriek Bierings. Het pand werd in WOII geheel verwoest. Na de oorlog werd er een nieuw pand gezet, waarin Electro Technisch Buro Schots kwam.[232]

Afbeeldingen:
De Schéépер, 2e jaargang, nr. 8, maart 1991, p. 20-21

7.29.4.002 Sigarenfabriek Willem II, Hoofdstraat
De gebroeders Majoie verplaatsten de fabriek naar de Wilhelminalaan.[233] In 1937 werd dit sigarenfabriek Willem II (in de Hoofdstraat).

Afbeelding:
Foto in Reusel tijdens WOII, supplement, p. 17 en foto tussen pagina 34 en 35 van De Mens Leeft niet van Brood Alleen.

7.29.4.003 Sigarenfabriek Willem van de Pas
Filiaal van sigarenfabriek Willem van de Pas uit Bladel, gevestigd in de oude gemeenteschool aan de Schoolstraat.[234] Daarvoor zat deze fabriek aan de Kerkakker/Grintweg.

7.29.4.004 Sigarenfabriek Stephenson, Schoolstraat
Van Hoppe had een sigarenfabriekje in de Schoolstraat onder de naam Stephenson. Het Schuurke werd eigendom van Agio. Het Schuurke was in 1920 gebouwd door J.W. Swane & Zonen uit Waalre.[235]

7.29.4.005 Sigarenfabriek Velasquez, Turnhoutseweg 14
Aan de Turnhoutseweg in Reusel zijn twee fabrieken overgebleven: op nr. 14 Velasquez en op nr. 22 Karel I (7.29.4.006).[236] Sigarenfabriek Velasquez werd in 1930 door firma Dassen & Van der Meeren uit Meerveldhoven gebouwd. In 1911 had de firma reeds haar eerste sigarenfabriek gerealiseerd aan de Provincialeweg 65 in Meerveldhoven. De beide fabrieksgebouwen zijn architectonisch verwant. Beide gebouwen hebben een sobere en zakelijke architectuur. De fabriek heeft nu een andere functie gekregen; in de fabriek zijn enkele bedrijven gehuisvest.
Het bakstenen fabrieksgebouw bestaande uit een rechthoekig volume met plat dak, is uitgevoerd in een sober zakelijke architectuurstijl. De voorgevel wordt horizontaal geleed door twee stroken van negen vensters, gescheiden door horizontale lisenen. Het oorspronkelijk bakstenen gebouw is wit geschilderd. De (vermoedelijk) stalen kozijnen met karakteristieke ruitindeling zijn vervangen. Hierdoor is het aanzien van het gebouw (uniformiteit) ernstig aangetast.

[231] MIP Reusel, p. 15, 16.
[232] *De Schéépер*, 2e jaargang, nr. 8, maart 1991, p. 20-21.
[233] Van Limpt, 1971, 4; Van Limpt, 1984, 7.
[234] Van Limpt, 1984, 20.
[235] *De Schéépер*, jaargang 2, nr. 5, juni 1990, p. 22.
[236] MIP Reusel, p. 18.

Afbeelding: Turnhoutseweg 14, Reusel: februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.29.4.006 Sigarenfabriek Karel I

Voormalige sigarenfabriek uit ca. 1920, Turnhoutseweg 22 te Reusel.
Aan de Turnhoutseweg in Reusel zijn twee fabrieken overgebleven: op nr. 14 Velasquez en op nr. 22 Karel I.[237] Sigarenfabriek N.V. Karel I voorheen H.J. van Abbe aan de Turnhoutseweg 22 werd in 1928 gebouwd door de firma Van Abbe uit Eindhoven naar plannen van C. Onvlee als eenlaags fabriek en kreeg in het volgende jaar een verdieping met sheddak. In 1929 voegde men een magazijn toe. Bij een uitbreiding in 1937 naar ontwerp van B. Clemens werd het magazijn vergroot en verrees aan de noordoostzijde een nieuwe vleugel.[238]

In 1928 werd door de NV. Karel I vh. H.J. van Abbe, vergunning gevraagd voor de bouw van een sigarenfabriek aan de weg van Reusel naar Turnhout. Het betrof een eenlaagse fabriek die al in 1929 werd uitgebreid door het plaatsen van een etage op de bestaande bouw. Daarbij werden achter de fabriek tevens een vrijstaand tweelaags 'privatenblok' en schaftlokaal gebouwd. Op de begane grond werd aan de westgevel het magazijn uitgebreid. Beide plannen waren ontworpen door C. Onvlee uit Eindhoven die ook de ontwerpen leverde voor 4 dubbele dienstwoningen tegenover de fabriek (niet beschermd). In 1930 werden in de fabriek een electrische waterinstallatie en goederenlift geplaatst. Een volgende grote uitbreiding vindt plaats in 1937 als aan de westgevel het magazijn wordt vergroot en aan de noordoostzijde een haaks op de bestaande bouw geplaatste eenlaags vleugel wordt aangebouwd met o.a. wederom een sanitair blok voor mannen en vrouwen. Architect is B. Clemens uit Eindhoven. Aannemer is M. Kranenburg. Tenslotte volgen enkele minder ingrijpende wijzigingen in het interieur in 1939 en 1965. Aan de achterzijde een nieuw ketelhuis. Ook verrijst na 1945 achter de fabriek een vrijstaand rechthoekig, eenlaags gebouw onder zadeldak (sterk gewijzigd).

Omschrijving

Een- en tweelaags fabriek, opgetrokken in baksteen, gedeeltelijk onder een plat dak, gedeeltelijk onder sheddaken. Aan de voorzijde wordt de gehele gevel geleed door lisenen. Centraal in de voorgevel een uitgebouwde driezijdige erker (kantoor, portiersloge) onder plat dak met drie T-vensters. Rechts daarvan een drieruits metalen venster, een vernieuwde opgeklampte deur en een rechthoekige uitbouw met een metalen vleugeldeur. De voorgevel heeft aan de linkerzijde (onder plat dak) op beide verdiepingen de negen oorspronkelijke zesruits metalen vensters onder betonnen latei waarvan de bovenste delen kunnen worden opengeklapt. Op de begane grond zijn twee ervan vervangen door deuren (1939). Uiterst links (magazijn) een opgeklampte poort, twee vierruits vensters met diefijzers en op de verdieping twee negen- en twee zesruits vensters.

Hier beginnen de lisenen op de etage. In het rechterdeel van de voorgevel (onder sheddak met drie sheds), uitsluitend op de begane grond, elf negenruits metalen vensters. Uiterst rechts, boven de laatste drie vensters, een vlak omlijst muurvlak (voor nu verdwenen reclamebord). Centraal in de voorgevel een tegeltableau met opschrift NV KAREL I SIGARENFABRIEK. Aan de bovenzijde wordt, uitgezonderd uiterst links en rechts, de gevel afgesloten door een forse overstek op klossen. Op het

[237] MIP Reusel, p. 18.
[238] Kolman e.a., 1997, 283.

dak een liftkoker onder plat dak met overstek op klossen en een openslaand venster.

De westgevel van het magazijn heeft drie liggende vensters met betonnen dorpels onder betonnen latei en een (vernieuwde) metalen schuifdeur met gedeeld bovenlicht. De oostgevel wordt gevormd door de tweelaagse opbouw met sheddak van het oude gedeelte, waarin een metalen vleugeldeur en enkele vierruits openslaande vensters. Daarachter de eenlaags aanbouw uit 1937 met veertien negenruits metalen vensters. De vensters hebben bakstenen dorpels. Aan de achterzijde enkele drie- en op de etage enkele negenruits vensters. In het 'privaatblok' zesruits vensters. Het blok is vanuit de fabriek toegankelijk via twee metalen loopbruggen op de etage. In het latere sanitaire blok (1937) liggende vensters en een metalen vleugeldeur. Aan de achterzijde van het magazijn op de begane grond zesruits vensters met diefijzers en een opgeklampte deur met gehengen, op de etage negen- en zesruits vensters, aan de oostzijde geflankeerd door lisenen.
In de ingangspartij de oorspronkelijke aan de rand geklonken plaatstalen vleugeldeur voor de ruimte met de electricteitsinstallatie. In het kantoor met portiersuitbouw zijn nog aanwezig de paneellambrizering, eenvoudige stucplafonds en de kluis. In de erachter gelegen hal en gangen normaalprofielbalken. In de andere hallen op de begane grond ook ingelaten J-profielbalken. Het plafond bestaat uit betonnen cassetten, vanuit het midden flauw hellend naar voor- en achterzijde van het pand. Op de etage houten vloeren. In de constructie werden dubbele J-balkkolommen toegepast met vakwerk liggers (alle geklonken, merk 'Krupp'), normaal profielbalken en dubbele ADPN-kolommen (Hoesch, Longwy-France). In de eenlaags aanbouw uit 1937 normaalprofielkolommen met lengte- en dwarsliggers en dubbel J-profielen.

Waardering
De fabriek is van algemeen belang. Het gebouw heeft cultuurhistorisch belang als voorbeeld van de sociaal-economische ontwikkeling van de nijverheid in de Brabantse Kempen en als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de grootschalige sigarenfabriek. Het is architectuurhistorisch van belang vanwege de sobere, zakelijke stijl en als voorbeeld van de toegepaste combinatie van constructie- en bouwelementen. Het gebouw is tevens van belang vanwege de gaafheid van het ex- en interieur. Het is zeldzaam als een der laatste voorbeelden van een gebouw dat de overgang van de handmatige naar de meer geïndustrialiseerde sigarenproduktie in opzet en constructie vertegenwoordigt. CHW. nr. KL092-000017. Rijksmonumentnr. 518687

7.29.4.007 Sigarenfabriek Willekens op de Lensheuvel
7.29.4.008 Sigarenfabriek Sigarenfabriek Willekens & Co, Wilhelminalaan
Eerste fabriekje van de familie Willekens in de Lensheuvel dateert uit 1873 (7.29.4.007), vervolgens in 1890 een grote fabriek (Willlekens & Co) op de hoek Lensheuvel-Hoofdstraat/Wilhelminalaan (7.29.4.008).[239]Later werd Willekens overgenomen door Gebr. Garvelink (Aida) in 1928, weer later door de firma Karel van Wely (KVW) uit Roozendaal/Nispen en vanaf 1957 door Gebr. Wintermans (Agio) uit Duizel. [240]

7.29.4.009 Sigarenmakerij Gardingen & Co
Van Gardinge & Co. en J.W. Swanen & Zn. zijn gefuseerd tot Van Gardinge & Swanen

7.29.4.010 Sigarenmakerij Swane en Zn.
Van Gardinge & Co. en J.W. Swanen & Zn. zijn gefuseerd tot Van Gardinge & Swanen

7.29.4.011 Sigarenfabriek Gebr. Garvelink (Aida)

Afbeelding:
Foto van de eerste sigarenfabriek tussen pagina 34 en 35 van De Mens Leeft niet van Brood Alleen.

7.29.4.012 Sigarenfabriek Jos Claassen aan de Wilhelminalaan

7.29.4.013 Sigarenmakerij Johannes Adrianus Peeters

[239] Van Limpt, 1971, 14.
[240] Van de Voort, 1990, 12; Smulders, 1984, 102.

7.29.4.014 Sigarenmakerij M. Vosters

7.29.4.015 Sigarenfabriek G. van Limpt aan de Straat

7.29.4.016 Sigarenmakerij C. Segers aan het Kerkeind

7.29.4.017 Boterfabriek Norbertus
7.29.4.018 Boterfabriek Het Weijereind
Twee boterfabriekjes totdat de stoomzuivelfabriek in Bladel werd opgericht.[241] Deze traden in 1897 in werking. De ene heet Norbertus (=van der Wee) (hoek van de Wilhelminalaan en Schoolstraat) (7.29.4.027), de andere Het Weijereind (7.29.4.028).

7.29.4.019 Boterverwerkingsfabriek
In 1901 wordt de boterverwerkingsfabriek van Johannes Wilbers opgericht.[242] In 1917 wordt de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek St. Isidorus in Bladel in gebruik genomen. Hierdoor verdwijnen de boterfabriekjes in Reusel.[243]

Hooge Mierde

7.29.4.020 Sigarenfabriek Jan Verbaandert
Aan de Cornelisstraat was een sigarenfabriekje van Jan Verbaandert met acht werknemers.[244] In 1911 gesticht.[245]

7.29.4.021 Boterfabriek Kerkstraat 5
In de Kerkstraat op nummer 5 was een boterfabriek.[246] In de boerderij van Jan Meulenbroeks zat de coöperatieve boterfabriek Myrtha van de Boerenbond en later een tweede fabriek van een gedeelte van de boerenbond dat zich afgescheiden had.[247] In 1914 wordt een stoomzuivelfabriek opgericht.[248]

7.29.4.022 Cooperatieve boterfabriek Myrtha
7.29.4.023 Zuivelfabriek Torendreef
In 1897 werd door de boerenbond de zuivel/boterfabriek Myrtha (7.29.4.044) opgericht. Aanvankelijk was de boterfabriek in een gehuurd pand gehuisvest (huis van J. Wouters). Dit bleek al snel te klein en een jaar later ging men over tot de bouw van een eigen fabriek (7.29.4.045) op het grondgebied van de kerk aan de Torendreef. Dit pand is gesloopt.

Lage Mierde

7.29.4.024 Sigarenmakerij Draaiboom 1-3
Hendrikus Maas alias Driekske Maas (Hulsel 1862-Lage Mierde 1934) begon in 1885 met het maken van sigaren in Hulsel. In 1898 opende hij in Lage Mierde de sigarenfabriek Jamaycan Cigar Works (Ja stond van Jan – vader van Driek en Ma voor Maas). Deze was gesitueerd tussen De Draaiboom en Het Plein.[249] Daarna had hij van 1903-1907 samen met zijn broer de firma J. Maas en Zonen en daarna de firma H. Maas en zonen. Naast de sigarenfabriek stond een tabakskerverij, waar pijp- en pruimtabak werden geproduceerd. In Hooge Mierde had hij een tweede fabriek en in Tilburg een derde. In de crisis van de jaren ’30 (1937) werd de fabriek opgeheven.[250]

[241] Van de Voort, 1990, 12 – 14.
[242] Anonymus, 1997, 41.
[243] Anonymus, 1997, 44.
[244] Boerjan en Rijken, 1974, 27.
[245] MIP HLM, p. 14 + 17.
[246] Boerjan en Rijken, 1974, 30.
[247] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 246
[248] Anonymus, 1997, 34.
[249] *Steen voor Steen*, 2001, nr. 17, p. 4-9
[250] Kamp Lage Mierde 1939-heden, p. 17; Van der Heijden, 1996, 194; *Steen voor Steen,* 1996, nr. 3, p.20-22; Cultuurhistorische Inventarisatie Noord-Brabant M.I.P. regio Kempenland, p. 24.

Naast het kerkhof en de kerk van Lage Mierde staat het woonhuis met voormalige sigarenfabriek. Beide werden rond 1900 gebouwd. De haaks achter het woonhuis staande bedrijfsruimte is heden eveneens in gebruik als woonruimte. Diverse ramen en deuren zijn rond 1950 vernieuwd en vergroot. Draaiboom 3: deze opslagplaats van de sigarenfabriek werd rond 1900 gebouwd en in ca. 1925 van een andere voorgevel voorzien. Zij is heden in gebruik als algemene opslagruimte.
Beeldbepalend pand

7.29.4.025 Sigarenmakerij aan de Hoogemierdseweg 35

7.29.4.026 Boterfabriek aan de Bernardusweg 12
Later kwam hier het gemeenschapshuis (zie ook 7.27.20.10). Op 28 april 1917 ging de stoomzuivelfabriek in Bladel in werking. Deze staat aan de grens met Reusel en is opgericht door de gezamenlijke Boerenbond.[251]

Hulsel

7.29.4.027 Sigarenfabriek De Straat / Linde-eijnde
In 1911 veranderde het sigarenfabriekje (gelegen aan De Straat / Linde-eijnde) van Jantje (=Janus) Maas in een winkel.[252]

7.29.4.028 Confectieatelier, Willibrordlaan
Confectieatelier (maatpakken) aan de Willibrordlaan 39.

7.29.4.029 Roomboterfabriek, De Straat / Linde-eijnde
Gelegen aan De Straat / Linde-eijnde een roomboterfabriek (1898-1917). Dit wordt in 1917 een woning. [253]

29.5 Fabrieksterrein
Terrein behorend bij fabrieksgebouwen, gebruikt als verkeersgebied, parkeerruimte, opslagruimte en misschien zelfs wel productiegebied (bezinkbekkens bijv.).

7.29.5.001 Industrieel complex Reusel-Grens
Datering vanaf 1850
Klein industrieel complex met bedrijfsgebouwen en dienstwoningen, gelegen aan de grensovergang in de voormalige tramlijn Eindhoven-Turnhout. De tramlijn werd in 1897 aangelegd door de N.V. tramwegmaatschappij "De Meierij". Omdat wettelijk was voorgeschreven dat passagiers en goederen aan de grens van tram moesten wisselen, werden ter plaatse faciliteiten voor douane, tramverkeer en trampersoneel ingericht. Na 1929 had de lijn zware concurrentie van busdiensten. In 1935 werden de laatste passagiers vervoerd. In 1937 passeerde de laatste vracht. Het complex omvat enkele monumentale gebouwen in de zogenaamde "chaletstijl", waaronder het station met douanegebouw en dienstwoning, de dienstwoning van de stationschef en de tramremise (1890). De tramrails zijn verwijderd. CHW. nr. GK-HS-21 / S271

[251] Van Hulislaum tot Hulsel, folklore, p. 1
[252] Van Hulislaum tot Hulsel, folklore, p. 1
[253] Anonymus, 1997, 13, 36; Van Hulislaum tot Hulsel, folklore, p. 1.

Afbeelding: Grensovergang met oude douanekantoor bij Reusel (december 2011)

29.6 Gezondheidszorg
Voor medische doeleinden (verpleging/verzorging, soms onderzoek) ingericht terrein. In enkele gevallen is het terrein specifiek hiervoor gecreëerd evenals de bebouwing, in de regel is het echter een ouder terrein (landgoed of buitenplaats).

29.7 Hoge schoorsteen
Hoge schoorsteen van een industrieel bedrijf.

29.8 Hopeest
Het gebouwtje waarin de hop boven een vuurtje te drogen gelegd wordt.

29.9 Kantorenpark
Terrein waarvan de plattegrond, inrichting en bebouwing is georiënteerd op het administratieve gedeelte van het bedrijfsleven. Het terrein is overwegend bebouwd met representatieve architectuur en doorgaans gesitueerd aan de periferie van de stad.

29.10 Klokkengieter

29.11 Leerlooierij

29.12 Loods/pakhuis

7.29.12.001 Pakhuis H. van Himbergen aan de Kruisstraat, Reusel
[Perceelnummer C1826]

7.29.12.002 Pakhuis NCB aan de Kruisstraat, Reusel
[Perceelnummer C1855]

7.29.12.003 Pakhuis van de NCB, Hooge Mierde
Het pakhuis van de NCB stamt uit 1898 en is de oorspronkelijke coöperatieve boterfabriek Myrtha. Het stond op de hoek St. Cornelisstraat-Dreef (Sint Cornelisstraat 2). Daarvoor stond op die plek een boerderijtje. Het hoofdgebouw werd in 1908 als boterfabriek gebouwd en werd twintig jaar gebruikt. Daarna werd het door de Boerenbond overgenomen, die het als maalderij en pakhuis inrichtte. De

plaatselijke pakhuizen worden rond 1965 vervangen door een centraal verkooppunt in Hulsel. Het pakhuis werd in 1969 afgebroken.[254]

7.29.12.004 Pakhuis NCB Lage Mierde
Pakhuis van de NCB aan de Bernardusweg 7-9.

7.29.12.005 Pakhuis Boerenbond, Hulsel
Sectie C nummer 1855 is de plek waar in 1915 een pakhuis wordt gebouwd voor de opslag van meststoffen en voederartikelen van de Boerenbond.[255]

7.29.12.006 Boerenbond Hulsel
De Boerenbond zat aan het Vooreind 16a.

29.13 Onderwijs
Specifiek voor onderwijskundige doelstellingen gecreëerd terrein, met een op deze functie georiënteerde structuur, inrichting en bebouwing, ook wel campus genoemd.

29.14 Pottenbakkerij

29.15 Smidse

7.29.15.001 Smederij Lensheuvel Reusel
J. Imants begon in 1877 met zijn eerste smederij aan de Lensheuvel [Perceelnummer C1668]. Vervolgens ging hij in 1883 naar de Straat [perceelnummer A1678 en A1188]. Vanaf 1918 zat hij aan de Turnhoutseweg (den Hoek).[256]

7.29.15.002 Koperslagerij Reusel
Smederij met koperslagerij van J. Maas

7.29.15.003 Smederij L Vosters Reusel

7.29.15.004 Smederij De Kroon in de Molenstraat Reusel

7.29.15.005 Smederij Schellekens in de Molenberg Reusel

7.29.15.006 Smederij Verhagen aan de Turnhoutseweg Reusel

7.29.15.007 Smederij Kerkstraat 21 Hooge Mierde
Kruidenierswinkel in de Kerkstraat 21. In de 18e en 19e eeuw een smederij. Bestaat niet meer.

7.29.15.008 Smederij Schoolstraat 15-17 Hooge Mierde
Huishoudelijke artikelenwinkel en smederij, speelgoed van de familie Schoormans in de Schoolstraat 15-17. Bestaat niet meer.

7.29.15.009 Smederij Vloeieind 3 en 5 Lage Mierde
Smederij en fietsenwinkel aan Vloeieind 5.
Op de plek van het huidige pand staat al bebouwing op de eerste kadastrale kaart van 1832 aangegeven als Hooge en Lage Mierde Sectie C 634. Ten tijde van de oprichting van het kadaster betrof het een huis en erf in eigendom van Pieter Peters uit Lage Mierden. De huidige bebouwing heeft de uiterlijke verschijningsvorm van een geheel opnieuw opgetrokken pand, maar mogelijk is er nog een historische kern aanwezig. Het betreft een dubbelpand, dat als smederij en fietsenwinkel heeft dienst gedaan.

[254] Hooge Mierde, kleurrijk zwart-wit bekeken, p. 269; Van der Heijden, 1996, 127.
[255] Anonym, 1997, 43-44.
[256] Van Limpt, 1971, 6; Van Limpt, 1984, 9 en 10.

Het woonhuis op L-vormige grondslag met de lange gevel aan de straat betreft een pand van één verdieping hoog onder een schilddak met aan de linkerzijde een wolfseinde is aan de rechterzijde lager doorgetrokken. Het dak is met rode Oud Hollandse dakpannen gedekt. De voor, linker zij- en achtergevel is opgetrokken in rode baksteen in Vlaams verband. De rechter zijgevel is voorzien van gepotdekselde houten delen. In de voorgevel aan de straatzijde bevindt zich in het midden een risaliserende entreepartij voorzien van een klokgevel. Links hiervan zijn twee veelruits schuiframen met luiken aangebracht, rechts hiervan een veelruits schuifraam en een poort.

Afbeelding: Vloeiend 3-5 (Foto: V. Delmee, 2020)

7.29.15.010 Smederij Draaiboom 17 Lage Mierde
Smederij, huishoudelijke artikelen, tuingereedschap aan Draaiboom 17.

7.29.15.011 Smederij Hoogemierdseweg 7 Lage Mierde
Voormalige smederij en winkel in manufacturen en huishoudelijke artikelen aan de Hoogemierdseweg 7.

7.29.15.012 Smederij Vooreind 2 Hulsel
Voormalige smederij, fietsen en ijzerwaren, witgoed met rechts ernaast verdwenen maalderij Stumke van de familie Lepelaars aan het Vooreind 2.

29.16 Vlasrootput
Plas of poel of “put” waarin het vlas te roten gelegd werd.

29.17 Weverij

Thema: 30 Woonwijken

Voor een beter onderscheid met de gehuchten is de meer moderne ontwikkeling van woonwijken in een apart thema ondergebracht. De woonwijken zijn uitbreidingen van de woonbebouwing maar staan los van het oude agrarische landschap, veelal na 1900 maar soms al wat eerder. De indeling is als volgt:

30.1 Arbeidersbuurt
Vlakdekkende wijk of een straatje met arbeiderswoningen.

7.30.1.001 Arbeiderswoningen Reusel
In 1950 werden door de gemeente de eerste arbeiderswoningen gebouwd in de Zeegstraat, de Bakkerstraat en de Molenstraat.

7.30.1.002 Marialaan – Beukenlaan te Reusel
In de jaren ’60 volgde de Marialaan en de Beukenlaan, ook door de gemeente gebouwd.

7.30.1.003 Turnhoutseweg 9 t/m 23 Reusel
Sigarenfabriek Karel I bouwde huizen aan de Turnhoutseweg voor zijn meesterknechten.
[Onder andere Perceelnummer D1156 en 1000, C.. en 1695]
Ca. 1915-1920
Turnhoutseweg 9;11;13;15;17;19;21;23, Reusel
Beeldbepalend panden.
CHW. Nr: KL092-000025

30.2 Company-town
Nederzetting gesticht onder auspiciën van een industriële onderneming, meestal in de directe omgeving van het bedrijf en in de regel bedoeld als huisvesting voor de eigen werknemers, met allerlei voorzieningen als winkels, kerk, vermaak.

30.3 Lintbebouwing
Aaneenrijging van voornamelijk woningen aan de uitvalswegen van dorpen en gehuchten, aanvankelijk zonder samenhang met vlakdekkende wijken.

30.4 Stationswijk
Vlakdekkende wijk of buurt die in de regel ontstaat tussen het spoorwegstation en het historische stadscentrum, vanaf circa 1850. De structuur van de wijk is georiënteerd op het station, de bebouwing is overwegend luxueus van karakter.

30.5 Tuinwijk
Vlakdekkende buurt, wijk of stadsdeel overwegend gekenmerkt door een ruimere opzet, een gevarieerd, soms enigszins slingerend stratenpatroon en relatief goede woonhuizen te midden van veel groen als privétuinen, openbaar groen en/of de directe nabijheid van natuurgebied.

30.6 Villawijk

30.7 Wederopbouwwijk
Vlakdekkende buurt, wijk of stadsdeel gebouwd in de periode 1940-1965, bestaande uit vaak zeer grootschalige, planmatige bouwprojecten, gericht op herstel/vervanging van de als gevolg van de Tweede Wereldoorlog verwoeste gebieden.

Na de Tweede Wereldoorlog had de wederopbouw van het land de grootste prioriteit. De overheid, architecten en bouwbedrijven richtten zich op de eerste plaats op het wegwerken van het enorme woningtekort.

30.8 Woonwijk

7.30.8.001 Groeneweg Reusel

Het gedeelte van de Groeneweg tussen de Wilhelminalaan en de Marialaan is nagenoeg geheel ontworpen door architectenbureau Jos Bedaux uit Goirle. Aan deze straat, tussen de Marialaan en de Wilhelminalaan liggen, aan beide zijden van de weg, een aantal woonhuizen die door het architectenbureau Bedaux zijn ontworpen. Op de hoek van Groeneweg en Mariastraat staat het voormalige fratersklooster, dat in dezelfde periode is gebouwd, en door dezelfde architect is ontworpen. De woningen zijn qua hoofdopzet en stijl nauw verwant, maar niet identiek.
Het stedenbouwkundige plan (uit 1957) van ir. Geenen uit Eíndhoven is een mooi voorbeeld van wederopbouwplanning. Het geheel van panden en groenstructuur maken deze omgeving erg bijzonder en daarmee cultuurhistorisch waardevol. Dit deel van de Groeneweg is een ruim opgezette woonstraat. Dit ensemble is uniek in Brabant en in het bijzonder voor de Kempen.

Afbeelding: Groeneweg 3 ofwel het voormalige Witgele kruisgebouw aan de Groeneweg.

Thema: 31 Historische (steden)bouwkunst

De periode 1475-1525 geldt als de Brabantse Gouden Eeuw. In de Brabantse dorpen uitte de toegenomen welvaart zich in de bouw van vele kerken die zijn uitgevoerd in de stijl van de Kempische gotiek, zoals goed te zien is in Oirschot en Hilvarenbeek. De toegenomen welvaart zorgde vanaf de 14e eeuw in de steden van het hertogdom Brabant voor veel bouwactiviteiten, die waren geënt op de bouw van kerken in de stijl van de Brabantse gotiek. De Franse gotiek uit de Volle Middeleeuwen gold als inspiratie, maar in Brabant werden de kerken soberder van vorm en minder rijzig. De Bossche St.-Jan is natuurlijk het belangrijkste voorbeeld van de gotiek.[257]

'In de 15 de eeuw kregen deze bouwactiviteiten navolging in de kleinere steden en dorpen in kerken met eenvoudiger gotische vormen, die doorgaans met de term Kempense gotiek aangeduid worden. Deze kerken hebben vaak een basilicale opbouw, ze zijn uitgevoerd in baksteen met natuurstenen banden en hebben inwendig bakstenen gewelven. De belangrijkste kerken, waaraan kapittels verbonden waren, zijn die van Oirschot, Hilvarenbeek en Oosterhout (…) Uit de 15e eeuw bleven meer torens dan kerken bewaard en deze vormen dan ook letterlijk het hoogtepunt van de Kempense gotiek. De torens hebben veelal een rijke geleding met spaarnissen, rondboogfriezen en natuurstenen details in de vorm van hoekblokjes of driepassen en haaks op elkaar staande (Middelbeers) of anders overhoekse steunberen (Duizel, Luyksgestel), dan wel een combinatie van beide (Lage en Hooge Mierde, Bladel).'[258]

Voor een overzichtsartikel over dorpshuizen in de Kempen, waarin bijvoorbeeld de kenmerken van de Kempische plattelands-burgerwoning worden geschetst, zie: Ruhe, H.A.M., *Het dorpswoonhuis in de Kempen vanaf de vijftiende tot de negentiende eeuw* (Zaltbommel 1980) Bezoekersbibliotheek Kempen B6, of Brabants Heem nr. 12 (1960).

31.1 Woonhuis

7.31.1.001 Woonhuis
Wilhelminalaan 28 Reusel
Aan de samenkomst van de wegen van en naar Eindhoven, Turnhout en Tilburg staat een VILLA uit ca. 1895 met elementen uit de neo-renaissance. Bij enkele verbouwingen (1928, 1959, 1971) werden met name de westgevel en de aanbouw aan de achterzijde gewijzigd. In 1973 werd aan de westzijde van deze aanbouw een eenlaags gedeelte geplaatst.
CHW. Nr. KL092-000034
Beeldbepalend pand

7.31.1.002 Woonhuis bij de tramremise, Turnhoutseweg 52 Reusel Mierde
Woonhuis met tramremise uit ca. 1897
In 1897 werd bij station Reusel-grens een woning voor de stationschef gebouwd, gedeeltelijk ook bestemd voor gebruik door het overige trampersoneel. Uitgezonderd een dichtgemetseld venster is het pand nagenoeg ongewijzigd. Bij station Reusel-grens werd in 1897 naast de dienstwoning voor de stationschef een houten tramremise gebouwd. Een deel ervan was bestemd als locomotiefloods en werd opgetrokken in baksteen met in de vloer een nu verdwenen smeerput.
Ten gevolge van stormschade is aan de west- en zuidzijde een deel van de houten wand vervangen door een bakstenen muur.

De gevels van het tweelaags pand op T-vormige plattegrond zijn opgetrokken uit baksteen met een hardstenen, aan de noordzijde gecementeerde plint, een dorpellijst en een gecementeerde cordonlijst. Op de hoeken hardstenen hoekstenen met diamantkop. De getoogde vensters en deuren op de begane grond hebben een getoogde strek met hardstenen geboorte- en sluitstenen. De vensters op de etage zijn, tenzij anders vermeld, geplaatst onder identieke segmentbogen. Allen hebben hardstenen dorpels. Het pand wordt gedekt door een afgeplat zadeldak en heeft twee

257 Kolman e.a., 1997, 15, 20.
258 Kolman e.a., 1997, 20.

risaliserende topgevels onder zadeldak. De daken zijn gedekt met kruispannen. In de op het westen gelegen asymmetrische, drieassige voorgevel twee deels beglaasde paneeldeuren met ongedeeld bovenlicht, een tweeruits schuifvenster en een klein openslaand venster. Op de etage een tweeruits schuifvenster geflankeerd door twee T-vensters. In de zuidgevel twee, in de noord-gevel één uit drie gekoppelde schuifvensters bestaand getoogd venster. In beide topgevels een tweeruits openslaand venster met getoogd bovenlicht met aan weerszijden een gekoppeld openslaand venster. In de noordelijke topgevel op de begane grond een dichtgemetselde deuropening en een twee-ruits schuifvenster. De topgevel wordt afgescheiden door een dorpellijst. In de oostelijke gevel twee tweeruits schuifvensters en twee lichten. Aan het dak windborden en bakgoten op klossen.

Waardering
Het pand is uitdrukking van een sociaal-economische en bestuurlijke ontwikkeling die is verbonden met de ontwikkeling van het dorp; het pand is tevens van belang vanwege de bijzondere typologie, het materiaalgebruik en de gaafheid.Het pand is gerelateerd aan de sociaal-economische en bestuurlijke ontwikkeling van het dorp. Het pand is bovendien van belang wegens de ornamentiek. CHW. nr. KL092-000023. Rijksmonumentnr. 518676 (woning) / 518677 (tramremise).

7.31.1.003 Woonhuis
ca. 1925
De Luther 2, Hooge Mierde
De gevels van het eenlaagse woonhuis, onder een mansardedak met zolderverdieping, zijn opgetrokken uit machinale baksteen,. De omlopende plint is gepleisterd. In de kopgevel zit een centrale terugspringende voordeur met drieledig bovenlicht. Het pand heeft de authentieke schuiframen met drieledig bovenlicht en luiken behouden. De gevels zijn voorzien van een decoratieve uitspringende tandlijst beëindiging. Het pand heeft een eenvoudige aanbouw onder een lessenaarsdak. Het interieur is niet beschreven maar bezit vermoedelijk cultuurhistorische waarde. De verwachting is dat de plattegrond van het gebouw ongewijzigd is.

Afbeelding: De Luther 2, Hooge Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.1.004 Onderwijzerswoning Kerkweg 2 Hulsel
Neo-Renaissance, ca. 1905

CHW.nr. KL056-000086
Beeldbepalend pand
Deze voormalige onderwijzerswoning van schoolmeester Verhoeven was vroeger tegen de (verdwenen) school aangebouwd. De hoofdbouw bestaat uit een rechthoekig bakstenen volume van vijf traveeën breed, onder een zadeldak met blauwgrijs gesmoorde kruispannen. De nok van het dak ligt evenwijdig aan de Kerkweg en wordt bekroond met twee schoorstenen. Aan de achterzijde is een eenlaags volume onder een zadeldak aangebouwd. De gevels zijn opgetrokken uit rode baksteen in kruisverband, onderbroken door gele speklagen en voorzien van een decoratieve sierlijst.
De symmetrisch opgebouwd voorgevel toont in de midden travee de voordeur met getoogd bovenlicht, bekroond met een dakkapel in het dakvlak. Hiernaast zitten aan beide zijden twee vensters met bovenlicht in getoogde muuropeningen op een hardstenen lekdorpel. Er is siervlechting aangebracht in de boogtrommels. Er zijn gekleurde bakstenen (blauw-geel-rood) ingebracht in visgraatverband.

Afbeelding: Kerkweg 2, Hulsel, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.1.005 Woonhuis met winkel
Neterseldijk 6 te Lage Mierde[259]

7.31.1.006 Woonhuis
1912
Hoogemierdseweg 13, Lage Mierde
Beeldbepalend pand
CHW. Nr: KL056-000077

7.31.1.007 Voorwerkerswoning landgoed De Utrecht, Prins Hendriklaan 5 Hooge Mierde
Woonhuis (arbeiderswoning) uit ca. 1915-1920
Ligging in landgoed "De Utrecht". Oorspronkelijk boswachterswoning.
De voormalige voorwerkerswoning is in 1900 gebouwd en is gelegen in het heideontginningsgebied van het landgoed "De Utrecht" dat is aangelegd na 1898 door de verzekeringmaatschappij van die naam. De architect was Jan van der Valk. Het landgoed is onder meer gelegen in de gemeente Reusen-De Mierden en Hilvarenbeek. Tot ca. 1985 stond tegenover het als woonhuis in gebruik zijnde pand een uitkijktoren om in een vroeg stadium bosbrand te kunnen signaleren. Bij na-oorlogse verbouwingen is de voordeur verplaatst van de zij- naar de voorgevel en is tevens het interieur grotendeels gewijzigd. In de voormalige stallen stonden de trekossen die werden ingezet bij de ontginning van het landgoed de Utrecht.

Omschrijving
De gevels van het rechthoekige eenlaagse pand zijn gepleisterd en wit geschilderd. De plint is zwart geschilderd. In de muren bevinden zich rechte steekankers. Op het wolfdak liggen rode muldenpannen. Het overstek rust op geprofileerd gesneden klosjes. Het pand is onderkelderd en bezit in de voorgevel een gekoppeld kelderraampje met luiken. De beide T-vensters met kleine

[259] Aanvulling heemkundekring De Mierden.

roedenverdeling in het bovenlicht hebben onderluiken met beschildering in rood, wit en groen met diabolo-motief. Via twee baksteen treden rechts de vernieuwde paneeldeur, het bovenlicht in kleine roeden verdeeld. Op zolder is er een gekoppeld vierruits raam. De rechter gevel heeft een laag raam met luiken en een wc-raampje op de plaats waar zich oorspronkelijk de voordeur bevond. De achtergevel bezit een schuifraam en nieuwe openslaande deuren met kleine roedenverdeling. Tot de oorspronkelijke elementen in het interieur behoren de balken plafonds met smalle balken en een grote buffetkast, behorende tot de achter de voordeur gesitueerde keuken. De linker gevel is blind.

Waardering
De voormalige boswachterswoning is van algemeen belang. Het gebouw heeft cultuurhistorisch belang als voorbeeld van de sociaal-economische ontwikkeling van de landbouw in Nederland, in het bijzonder de grootschalige ontginning van woeste gronden in de 20ste eeuw en als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de dienstwoning. Architectuurhistorisch is het pand van belang vanwege de aan de landschappelijke omgeving aangepaste sobere ornamentiek. Het heeft ensemblewaarden als onderdeel van het te beschermen grootschalige landgoed 'De Utrecht'. Het is belangrijk vanwege de gaafheid van het exterieur. CHW. nr. KL056-000072. Rijksmonumentnr. 518682

7.31.1.008 Woonhuis
Turnhoutseweg 27 te Reusel
CHW. Nr: KL092-000026
Beeldbepalend pand
Woonhuis met kantoor uit 1920 gebouwd door architect W. Vervest met gebruikmaking van elementen uit de Chaletstijl. In 1950 onderging het pand, naar plannen van arch. Frans Kerkhofs, aan de oostzijde een kleine wijziging waarbij een hal en deur werden toegevoegd. Aan de westzijde werden eerder een tweeruits openslaand venster met bovenlicht vervangen door een groot hoekvenster en een opgeklampte deur en venster door één nieuw venster. Aan de achterzijde werd een eenlaags bakstenen uitbouw onder plat dak geplaatst. De opdrachtgever van de villa is onbekend. Ook is onduidelijk of de villa als directeurswoning van de aan de overzijde van het pand gelegen sigarenfabriek van NV Karel I is gebouwd.
De entree naar de villa wordt gevormd door twee vierkante gemetselde pilasters en afdekplaat van ca. 1,5 meter hoog. De tuin is ingericht met diverse soorten beplanting en bomen en wordt begrensd door een haag. Deze erfgrens is vervangen door de aanplant van een haag.

Afbeelding: Turnhoutseweg 27, Reusel, februari 2020 (ODZOB, foto V. Delmee)

7.31.1.009 Woonhuis

Turnhoutseweg 49 Reusel
CHW. Nr: KL092-000029
Beeldbepalend pand
Het woonhuis dateert uit 1895 en maakt onderdeel uit van de ontwikkeling van het grensgebied. In 1897 werd de eerste tramlijn binnen deze streek van Eindhoven richting Turnhout, aangelegd door de Tramwegmaatschappij 'De Meijerij'. Ten zuiden van het voormalige tramstation Reusel-grens werd omstreeks 1895 een woonhuis gebouwd (waarschijnlijk met een horeca-bestemming). Het pand heeft elementen van de chaletstijl. Gewijzigd in 1953, 1961 (toilet), 1985 (poort) en 1990 (vergroten achterzijde huis met berging). In de topgevel oorspronkelijk twee deuren.
Het eenlaagse pand op L-vormige plattegrond heeft een samengesteld zadel/schilddak . De gevels zijn opgetrokken uit rode baksteen in staand verband op een gecementeerde plint, onderbroken door drie speklagen in de zijgevel en vier in de voorgevel. Het pand is uitgevoerd in een traditionele architectuurstijl met decoratieve elementen in chaletstijl. Rechts aangrenzend aan het pand bevindt zich een bakstenen gebouw met schilddak en rozetraam onder de nok. De functie van de aanbouw is onbekend. Een tuinmuur met een houten deur sluit het achterliggende perceel af.

Afbeelding: Turnhoutseweg 49, Reusel, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.1.010 Woonhuis
Ca. 1915
Kerkstraat 3, Reusel
CHW. Nr: KL092-000006

7.31.1.011 Woning met paardestal
Ca. 1915
Lagemierdsedijk 3, Reusel
CHW. Nr: KL092-000007

7.31.1.012 Woonhuis
ca. 1930
Willibrordlaan 40, Hulsel
CHW. Nr: KL056-000126

7.31.1.013 Woonhuis
ca. 1900
Draaiboom 19, Lage Mierde
CHW. Nr: KL056-000065

7.31.1.014 Woonhuis
ca. 1925
Wilibrordlaan 27, Hulsel
CHW. Nr: KL056-000128
Beeldbepalend pand

7.31.1.015 Woonhuis
ca. 1925
St. Cornelisstraat 22
Hooge Mierde
CHW. Nr: KL056-000056

7.31.1.016 Woonhuis
ca. 1930
St. Cornelisstraat 21, Hooge Mierde
CHW. Nr: KL056-000057

7.31.1.017 woonhuis
ca 1915-1920
Wilhelminalaan 94, 96 te Reusel

7.31.1.018 woonhuis
ca 1930
Wilhelminalaan 29, Reusel

7.31.1.019 woonhuis, winkel
ca 1930
Wilhelminalaan 41,43 te Reusel

7.31.1.020 woonhuis
XIXB
Wilhelminalaan 53, Reusel

7.31.1.021 woonhuis
ca 1930
Wilhelminalaan 103, Reusel

7.31.1.022 woonhuis
ca 1915
Zeegstraat 6, Reusel

7.31.1.023 woonhuis
ca 1920
St. Cornelisstraat 37, 39 te Hooge en Lage Mierde

7.31.1.*024 woonhuis*
ca 1930
Hoogemierdseweg 6 te Hooge en Lage Mierde

7.31.1.025 woonhuis
ca 1910

Hoogemierdseweg 33, Hooge en Lage Mierde

7.31.1.026 woonhuis
ca 1900
Mispeleind 1, Hooge en Lage Mierde

7.31.1.027 woonhuis
ca 1915
De Stad 9, Hooge en Lage Mierde

7.31.1.028 arbeiderswoning
ca 1900
Vloeieind 16, Hooge en Lage Mierde
Op de eerste kadastrale kaart van 1832 staat op de plek van het huidige huis een huis op dezelfde grondslag getekend, die te boek staat als huis en erf in eigendom van Jan de Graaf. Jan de Graaf was arbeider en had ook het achterliggende perceel in bezit, dat als tuin was bestemd. Mogelijk is het pand in 1900 versteend en zijn daarbij oudere (constructieve) elementen behouden gebleven.
De arbeiderswoning is een op rechthoekige grondslag opgetrokken bakstenen gebouw onder een zadeldak et de nok evenwijdig aan de straat en voorzien van een schoorsteen en dakbedekking van rode verbeterde Hollandse dakpannen. In de voorgevel bevindt zich naast een venster voorzien van luiken en onder een 5-ruits bovenlicht een 2-ruits schuiframen onderlicht de entree met houten deur voorzien van een klein raampje. Hiernaast zijn twee vensteropeningen aangebracht, die identiek zijn aan de linker vensteropening. Rechts is een klein, wat hoog geplaatste vensteropening aanwezig voorzien van luiken en een 4-ruitsraam aanwezig.

Afbeelding: Vloeiend 16 (Foto: V. Delmee, 2020)

7.31.1.029 Woonhuis
Ca 1910
Kerkstraat 14, 16 te Reusel

7.31.1.030 t/m 037 Woonhuis
Zeegstraat 5, 7, 9, 11, 13, 15, 17, 19, Reusel
Ca. 1935

7.31.1.038 Woonhuis
Groeneweg 3-3ac te Reusel

7.31.1.039 Woonhuis
Groeneweg 4 te Reusel

7.31.1.040 Woonhuis
Groeneweg 5 te Reusel

7.31.1.041 Woonhuis
Groeneweg 6 te Reusel

7.31.1.042 Woonhuis
Groeneweg 7 te Reusel

7.31.1.043 Woonhuis
Groeneweg 10 te Reusel

7.31.1.044 Woonhuis
Groeneweg 12 te Reusel

7.31.1.045 Woonhuis
Groeneweg 14 te Reusel

7.31.1.046 t/m 052 Woonhuizen
Turnhoutseweg 9;11;13;17;19;21;23, Reusel
Beeldbepalend panden.
CHW. Nr: KL092-000025
De woningen zijn gesitueerd in het buitengebied van Reusel aan een ventweg naast de doorgaande weg richting Turnhout (N284) op loopafstand van de sigarenfabriek NV Karel I, die aan de overzijde van de Turnhoutseweg ligt. Aanvankelijk grensden de woningen met de achtertuinen aan het open landschap van de oude akkers van de Hoeven. Inmiddels bevindt zich hier bebouwing.
De woningen zijn gebouwd naar ontwerp van de Eindhovense architect C. Onvlee, tevens ontwerper van de sigarenfabriek van de NV Karel I, waarvoor de NV. Karel I. vh. H.J. van Abbe in 1920 een bouwvergunning aanvroeg. De fabriek werd in 1928 in het gebruik genomen.
De vier dubbele dienstwoningen waren bestemd voor de meesterknechten van de fabriek. Het is niet bekend of de ontwerpopdracht voor het fabrieksgebouw, tevens betrekking had op de dienstwoningen. De woningen worden gedateerd tussen 1915 en 1920, met andere woorden voor aanvang van de bouw van de fabriek. Stilistisch gezien en op grond van de ontstaansgeschiedenis van het fabrieksgebouw lijkt een algemene datering eind jaren ’20, begin jaren ’30 meer aannemelijk.
De acht voormalige dienstwoningen bestaan uit vier dubbele woonhuizen in tweelagen, uitgevoerd in expressionistische stijl en voorzien van een fors aangezet mansardedak met onderbroken daklijst op klossen. De gevels zijn van baksteen. De entree bevindt zich centraal in de voorgevel en bestaat uit twee voordeuren geflankeerd door drie gemetselde lisenen met ezelsruggen en een horizontale luifel. Karakteristiek zijn de ruitvormige voordeurrampjes. De oorspronkelijke raamindeling en kozijnen van de woningen zijn gewijzigd, maar de hoofdvorm is onaangetast. Dit geldt niet voor nr. 15, waar het dak afwijkend is verbouwd. Door deze ingreep wordt het ritmische straatbeeld is ernstig verstoord.

Afbeelding: Turnhoutseweg 9 t/m 23, Reusel, februari 2020 (ODZOB, foto V. Delmee)

7.31.1.053 Woonhuis
Hoogemierdseweg 20 te Lage Mierde.
Burgemeesterswoning van architect Bedaux.

7.31.1.054 Voorwerkerswoning
Voorwerkerswoning bosgebied Peelse Heide, Burgemeester Willekenslaan 2, Reusel
Woonhuis (arbeiderswoning) uit 1933 voor de voorwerker van het bos-in-aanleg. Sinds 1999 Taverne d'n Ouwe Brandtoren, maar amper uitwendig verbouwd.

Afbeelding: Voormalige voorwerkerswoning, nu taverne, in 2019. Google Streetview.

31.2. Boerderij
Met de komst van de Boerenleenbank konden de boeren hun bedrijven uitbreiden en moderniseren, maar men bleef vaak op dezelfde plaats wonen. Vooral in het eerste kwart van de 20e eeuw werden er veel boerderijen verbouwd, verdwenen de potstallen en werden vervangen door een “hollandse stal” (een stal met een afvoer van de mest naar gierputten kort gezegd). Je ziet de opkomst van de “franse kappen” (mansardedaken), welke zowel op burgerwoningen als boerderijen toegepast werden. Een andere boerderijvorm is die van de moderne langgevelboerderij met zadeldak en opgetrokken uit rode steen (ook wel “belse steentjes” genoemd). Deze boerderijvorm kwam vooral rond 1900 in zwang. Alle panden krijgen een muurdragende dakconstructie. De gebintdragende dakconstructies verdwijnen

7.31.2.001 Langgevelboerderij Kattenbos 2 Reusel
Langgevelboerderij uit 1910.

7.31.2.002 Langgevelboerderij Kattenbos 10 Reusel
Langgevelboerderij uit 1940.
De boerderij is van het langgeveltype onder een zadeldak gedekt met rode Tuile du Nord pannen. Op de nok staan aan de rechterzijde twee korte schoorstenen, die het woon- en stalgedeelte markeren. De sobere gevels zijn van bruine baksteen in kettingverband.
De karakteristieke indeling van woon en bedrijfsgedeelte is bij deze boerderij nog duidelijk herkenbaar.Geheel rechts bevindt zich het woongedeelte met in de voorgevel tussen twee grote 6-ruits vensters en links de schuurdeuren en een staldeur.

Afbeelding: Kattenbos 10 (Foto: ODZOB; V. Delmee, 2020)

7.31.2.003 Langgevelboerderij Kattenbos 11 Reusel
Langgevelboerderij uit 1937.

7.31.2.004 Langgevelboerderij Voort 19 Reusel
De boerderij is gelegen aan de westzijde van Voort, een buurtschap dat in 1830 zes boerderijen telde nabij een oude voorde over een loopje aldaar. De boerderij stamt uit omstreeks 1920. Voorheen was geen bebouwing aanwezig op de plek van de boerderij, maar een van de boerderijen op de eerste kadastrale kaart stond naast deze boerderij ongeveer waar nu de stal langs de weg staat.
De boerderij is van een relatief jong type, dat zijn intrede heeft gedaan in verband met de modernisering van de landbouw. Hierbij is het woonhuis naast de schuur gebouwd en daarnaast een stal. De karakteristieke indeling van woon- en bedrijfsgedeelte is bij deze boerderij nog duidelijk herkenbaar. Geheel rechts bevindt zich het woongedeelte met in de voorgevel tussen twee 4-ruits schuif ramen onder een 3-ruits bovenlicht de entree, links daarvan de schuurdeuren en daarnaast twee stalramen. De veestapel is in vrijstaande stallen op het erf ondergebracht.
De boerderij onder een zadeldak gedekt met rode muldenpannen heeft een dakkapel boven de entree en op de nok staan aan de rechterzijde twee schoorstenen, die het woon- en bedrijfsgedeelte markeren. De gevels zijn van rode baksteen in kruisverband en hebben aan de bovenzijde een tandlijst als bekroning.

Afbeelding: Voort 19 (Foto: ODZOB; V. Delmee, 2020)

7.31.2.005 Langgevelboerderij Turnhoutseweg 46 Reusel
Langgevelboerderij uit ca. 1938.
Is gesloopt, nu geheel nieuw gebouw.

7.31.2.006 Langgevelboerderij Koestraat 4[260]
Langgevelboerderij met rieten kap aan de Koestraat nummer 4.

7.31.2.007 Boerderij De Baan 10 Hooge Mierde
Boerderij uit 1960 gebouwd op de plaats van een boerderij die er al in 1828 stond.

7.31.2.008 Boerderij De Stad 7 Hooge Mierde
Middeleeuwse boerderij aan De Stad 7. Boerderij begin 20e eeuw met een deel van een balk in de schouw met de datum 1604. Achter dit pand zijn veel goudse pijpenkoppen gevonden en een loop van een voorlader.

Afbeelding: Hoeve De Stad 7 (november 2010).

7.31.2.009 Langgevelboerderij De Luther 15 Hooge Mierde

[260] aanvulling heemkundekring De Mierden.

Langgevelboerderij uit de 19e eeuw, kern 1758.
Boerderij "De Luther", van het Kempische langgeveltype, met rieten wolfdak waaronder een voet van pannen. Korfboogingang en daarboven een ovaal venstertje. Jaarstenen 1758.
Boerderij “De Liter/De Luter/De Luther” (De Luther 15) die in 1758 werd gebouwd is gelegen aan de weg van Tilburg naar Esbeek, het Doornboompje naar grenspaal 204 (Arendonk)=Arendonksedijk.[261] Men zegt dat het een herberg en café is geweest, maar hiervoor zijn geen bewijzen gevonden. De verklaring van de naam is als volgt: Aan de Arendonkse straat heeft lange tijd Mathias Molders gewoond. Hij kwam zeer waarschijnlijk uit het noorden en was een Lutheraan. Samen met Catharina Philipsen kreeg hij in 1715 een zoon genaamd Johannes. De boerderij en de hele straat werden vernoemd naar de religie van deze man.[262]
Rijksmonument nr. 22238.
CHW. nr. KL056-000098

7.31.2.010 Langgevelboerderij Wellenseind 6 (8 en 10) Lage Mierde
Langgevelboerderij uit eerste kwart 19e eeuw
Boerderij van het Kempische langgeveltype, rieten wolfdak met voet met pannen, kruiskozijnen met kleine roedenverdeling en luiken. Gerestaureerd. CHW. nr. KL056-000123. Rijksmonumentnr. 22241

7.31.2.011 Boerderij
Vloeieind 7/9, Lage Mierde
Voormalige boerderij, bakkerij, café en logement van Loon. Ook voormalige olieslagmolen (zie rosmolen).
Beeldbepalend pand
CHW. Nr: KL056-000119
Het jaartal 1760 op de voorgevel van de boerderij is misleidend. De boerderij is niet authentiek, maar betreft een reconstructie van een begin jaren zeventig in opdracht van dhr. Simons door architect Jos. Bedaux verbouwde langgevelboerderij tot woonhuis met café. De verbouwde boerderij, die oorspronkelijk uit 1670 stamde, brandde in 1973 tot aan de grond af, waarna de boerderij conform het ontwerp van Bedaux werd herbouwd. Saillant detail is, dat na de brand en wederopbouw het oorspronkelijke jaartal 1670 is veranderd in 1760. De Romeinse cijfers, waarvan de volgorde werd gewijzigd, zijn wel authentiek.
Het betreft een twintigste-eeuwse reconstructie van een tot woonhuis met café verbouwde zeventiende-eeuwse langgevelboerderij met wolfsdak en pannen. De voorgevel bestaat uit twee delen met elk een voordeur en drie vensters respectievelijk 20-ruits-schuiframen (linkerdeel) en 24-ruits-schuiframen (rechterdeel). De bakstenen gevels op grijze plint zijn wit geschilderd. Opvallend, en karakteristiek voor Bedaux, zijn de twee afgeronde dakkapellen. Op het rechterdeel van de voorgevel staat het getal 1760. Aan de linkerzijgevel bevindt onder het raam bevindt zich de typische Bedaux buitenlamp.

Afbeelding: De verbouwde boerderij met het jaartal 1670 van Jos. Bedaux voor de fatale brand in 1973 (Foto: Leenen 2010, 221)

7.31.2.012 Boerderij
Ca. 1900
Turnhoutseweg 8, Reusel
CHW. Nr: KL092-000015

[261] *Steen voor Steen*, 2003, nr. 23, p. 38.
[262] *Steen voor Steen*, 2002, nr. 21, p. 19-27 en *Steen voor Steen*, 2003, nr. 23, p. 30.

Is gesloopt.

7.31.2.014 T-boerderij, Prins Hendriklaan 1 - 3, Hooge Mierde
(Helft van) T-boerderij uit ca. 1920, ligging in landgoed "De Utrecht".
De T-boerderij is rond 1920 gebouwd in opdracht van de verzekeringsmaatschappij 'De Utrecht' en is gelegen in het heideontginningsgebied "De Utrecht". Het was feitelijk een arbeiderswoning voor de ontginning van landgoed de Utrecht. De voormalige voorwerkerswoning is in 1900 gebouwd. Zij maakt onderdeel uit van een groter geheel, het gelijknamige landgoed, dat is aangelegd door de verzekeringmaatschappij in de jaren na 1898 en onder meer is gelegen in de gemeenten Reusel-De Mierden en Hilvarenbeek.

Omschrijving
De gevels van het T-vormige eenlaagse gebouw zijn opgetrokken uit machinale baksteen, met een tandlijst onder de goot, in de muren bevinden zich rechte steekankers. De plint is gepleisterd. Op beide zadeldaken liggen muldenpannen. Op één vereenvoudigd raam na, hebben alle T-vensters onder segmentboog de oorspronkelijke indeling met roedenverdeling in het bovenlicht en halve luiken met beschildering in rood, wit en groen met diabolo-motief. Dat zijn er verder twee in de voorgevel en twee in de zijgevels. De vernieuwde paneeldeur heeft een dicht bovenlicht met bovengenoemd motief. In de kopse gevels bevinden zich ramen op de zolderverdieping, het middelste geflankeerd door twee kleinere. Het bedrijfsgedeelte is veel lager dan het woongedeelte en heeft vierruits stalramen.

Waardering
De T-boerderij is van algemeen belang. Het gebouw heeft cultuur-historisch belang als voorbeeld van de sociaal-economische ontwikkeling van de landbouw in Nederland, in het bijzonder de grootschalige ontginning van woeste gronden in de 20ste eeuw en als voorbeeld van de typologische ontwikkeling van de boerderij. Architectuurhistorisch is het pand van belang vanwege de aan de landschappelijke omgeving aangepaste sobere ornamentiek. Het heeft ensemblewaarden als onderdeel van het te beschermen grootschalige landgoed 'De Utrecht'. De boerderij is belangrijk vanwege de gaafheid van het exterieur. CHW. nr. KL056-000071. Rijksmonumentnr. 518681.

7.31.2.015 Langgevelboerderij
Bakmannen 1, Reusel
Ca. 1900
Bestaat niet meer.

7.31.2.016 Langgevelboerderij
Kleine Hoeven 1, Reusel
Ca. 1920
Bestaat niet meer.

7.31.2.017 Kortgevelboerderij
Peel 6, Reusel
Ca. 1900
Bestaat niet meer.

7.31.2.018 Boerderij
Turnhoutseweg 24, Reusel
XIXB
Is gesloopt.

7.31.2.019 Langgevelboerderij
Turnhoutseweg 36, Reusel
Ca. 1920

7.31.2.020 Langgevelboerderij
Turnhoutseweg 43, Reusel

Ca. 1910
Is gesloopt.

7.31.2.021 Langgevelboerderij
Voort 24-26, Reusel
De boerderij stamt uit 1914. Voorheen was geen bebouwing aanwezig op deze plek.
De boerderij is van het langgeveltype onder een zadeldak gedekt met rode Muldenpannen. Op de nok staan aan de linkerzijde twee korte schoorstenen, die het woon- en stalgedeelte markeren. De gevels zijn van rode baksteen in kruisverband en hebben aan de bovenzijde een tandlijst als bekroning. In het midden van e voorgevel is een groot gedeelte vernieuwd. Tegen de linker zijgevel is een stal onder lessenaarsdak aangebouwd.
De karakteristieke indeling van woonhuis, stal en schuurgedeelte is bij deze boerderij nog duidelijk herkenbaar. Rechts bevindt zich het woongedeelte met in de voorgevel de entree geflankeerd twee 6-ruits schuiframen links hiervan achtereenvolgens van rechts naar links de staldeur, twee stalraampjes, de schuurdeuren, twee stalraampjes en in de uitbouw een staldeur met aan weerszijden een stalraam.

Afbeelding: Voort 26 (Foto: ODZOB: V. Delmee, 2020)

7.31.2.022 Boerderij Dorpsplein 11
Boerderij aan Dorpsplein 11 was van de weduwe Cornelis Dijkmans en bestond al in 1832.[263]
XIXA
Lage Mierde
Beeldbepalend pand
CHW. Nr: KL056-000060

7.31.2.024 Langgevelboerderij Myrthaplein 10/12 (voorheen Kerkstraat 1) Hooge Mierde
Was even in beeld als gemeenschapshuis. Wordt de laatste jaren gebruikt als groepsaccommodatie. Boerderij van middeleeuwse oorsprong. Oorspronkelijk was de boerderij van Kee Verhagen. Via Cornelia Verhagen getrouwd met Sjef van Gisbergen de boerderij van de Van Gisbergens.[264]
1905

Afbeelding:
van boerderij in Steen voor Steen, jaargang 13, nr. 33, p. 22
CHW. Nr: KL056-000085

[263] *Steen voor Steen*, 2001, nr. 17, p. 4-9.
[264] *Steen voor Steen*, jaargang 13, nr. 33, p. 13-22.

7.31.2.025 Langgevelboerderij St. Cornelisstraat 12-14
Voormalige boerderij, winkel, cafe, molehuis en molenplaats. Nog bestaande molenschuur aan de Leendestraat ongenummerd.
1870
St. Cornelisstraat 12-14, Hooge en Lage Mierde
Beeldbepalend pand

7.31.2.026 Kortgevelboerderij, De Hoef 9
De Hoef 9 zijn samen met nr. 11 percelen waarop de voormalige hoeve van Postel stond.
Is gesloopt.

7.31.2.027 Boerderij aan Hoogstraat 9
Voormalige boerderij en mogelijke plaats waar het woonhuis van Wouter Fransen Lambregts, een beroemd secretaris in de 16e/17e eeuw, zich bevond.
XIX
Hoogstraat 9, Hooge Mierde
Boerderij van het Kempische langgeveltype behorend tot de dwarshuisgroep. Woon-, stal- en schuurdeel liggen naast elkaar evenwijdig aan de weg onder een rieten wolfsdak met voet van holle pannen. Op de nok is een schoorsteen aanwezig ter plekke van de brandmuur. Het woon- en staldeel zijn opgetrokken uit baksteen met een cementeerde plint. Voordeur met sierlijk bovenlicht tussen beluikte ramen met roedeverdeling. In de zijgevel is een klein beluikt raam zichtbaar. Vermoedelijk het raam van de opkamer. In het staldeel zitten vier getoogde stalramen tussen muurankers. In het gepotdekselde schuurdeel zitten drie stalramen naast een inrijpoort.
Een haagbeuk haagje zorgt voor de erfafsluiting. Op het achterliggende erf staan twee bijgebouwen.

Afbeelding: Hoogstraat 9, Hooge Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.028 Kortgevelboerderij
Ca. 1920
Voorste Heikant 7, Reusel
CHW. Nr: KL092-000030

7.31.2.029 Langgevelboerderij
Voort 13, Reusel
Beeldbepalend pand
De boerderij stamt oorspronkelijk uit omstreeks 1900. Voorheen was geen bebouwing aanwezig op deze plek. Gelet op de huidige uitstraling, waarbij er geen bouwsporen te zien zijn in het metselwerk en de situatie in 1990, lijkt de boerderij in 2007 (grotendeels) herbouwd op huidig plek met aanpassing van het bedrijfsgedeelte.

De boerderij is van het langgeveltype onder een zadeldak gedekt met gesmoorde opnieuw verbeterde Hollandse pannen. Op de nok staan aan de linkerzijde twee schoorstenen, die het woon- en stalgedeelte markeren. De gevels zijn van bruine baksteen in kruisverband en hebben aan de bovenzijde een tandlijst als bekroning. De karakteristieke indeling van woonhuis, stal en schuurgedeelte is bij deze boerderij duidelijk herkenbaar. Geheel links bevindt zich het woongedeelte met in de voorgevel twee 6-ruits schuiframen rechts ervan de entree en rechts daarvan weer een 6-ruits schuifraam. Hier begint het bedrijfsgedeelte met naast elkaar van links naar rechts een stalraampje staldeuren en en geheel rechts de schuurdeuren. De rechter zijgevel is voorzien van twee stalraampjes op de begane grond en een raam in het voormalige hooiluik in de topgevel.

Afbeelding: Voort 13 (Foto: ODOB; V. Delmee, 2020)

7.31.2.030 Kortgevelboerderij
Weijer 4, Reusel
CHW. Nr: KL092-000033
De boerderij is gelegen in het landbouwgebied langs de Heibloem. De boerderij ligt ten zuiden van Reusel bij de T-splitsing van de straten Weijer en Heibloem. In 1953 is de geheel nieuwe boerderij “De Heibloem” gebouwd op de plek van de voormalige Weijereindsche vijver.
Bij deze kortgevelboerderij bevindt de ingang naar het woonhuis, de voordeur met bovenlicht, zich in de kopgevel. De eenlaagse langwerpige boerderij onder een zadeldak, met wolfseinden, is opgetrokken uit machinale baksteen. Aan de achterzijde is een volume onder een lessenaarsdak aangebouwd. In de kopgevel zijn op de verdieping twee kleine kenmerkende ramen aangebracht met daarboven het naambord van de hoeve “De Heibloem”. In het woondeel komen T-ramen met zesledige roedeverdeling voor en een schuifraam met negenledige verdeling. Het woonhuis is uitgewerkt met drie dakkapellen in het dak.
Achter het woondeel liggen het stal- en het schuurdeel achter elkaar evenwijdig aan de weg. Alle gevelopeningen van de stal en de schuur hebben een getoogde rollaag. In het staldeel zitten stalramen ingeklemd tussen twee staldeuren. De opgeklampte staldeuren hebben een kenmerkende verticale beplanking en hangen aan lange hengsels. De kenmerkende ventilatieopeningen onder de betonnen stalramen zijn nog zichtbaar. In het schuurdeel is een grote inrijpoort aangebracht naast twee kleine ramen en een loopdeur. Op het erf staan bijgebouwen, een halfopen hoge wagenschuur en een lage langwerpige wagenschuur.

Afbeelding: Weijer 4, Reusel, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.031 Langgevelboerderij
ca. 1920
Kruisdijk 3, Hulsel
CHW. Nr: KL056-000092

7.31.2.032 Langgevelboerderij
ca. 1900
Kuilenrode 15, Hooge Mierde
CHW. Nr. KL056-000095
De boerderij heeft een markante inplanting langs de landweg Kuilenrode. De langgevelboerderij en de schuur staan haaks op elkaar ingeplant op een groot perceel. De achter- en zijkant van het perceel zijn omgracht. Deze gracht loopt door naar de plaats waar de voormalige hofstede lag. Deze boerderij behoorde volgens het kadaster toe aan het domein van de voormalige hofstede.
De boerderij van het langgeveltype bestaat uit een sober hoog volume onder een zadeldak met holle pannen. Woon- en bedrijfsdeel liggen naast elkaar evenwijdig aan de weg. Het zadeldak zit ingeklemd tussen twee tuitgevels voorzien van laadvensters en vlechtingen. De gevels vertonen vele bouwsporen. Het pand heeft opmerkelijk lange muurankers en een gecementeerde plint.
In het woondeel zit een voordeur met eenvoudig tweeledig bovenlicht tussen beluikte ramen met roedeverdeling (zesruitsverdeling). In het bedrijfsdeel toont een inrijpoort onder een boogvorm tussen kleine getoogde stalramen. De boerderij is gerestaureerd. In het bedrijfsdeel is een woning ingebracht.
De bakstenen schuur, onder een zadeldak tussen twee tuitgevels, staat haaks op de weg ingepland en vertoont verschillende bouwsporen. Het voormalige laadvenster in de tuigevel aan de straatzijde is dichtgemaakt. In de lange gevel zit een inrijpoort tussen getoogd zesruitsvensters. Mogelijk betreft het een voormalige dwarsschuur.

Afbeelding: Kuilenrode 15, Hooge Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.033 Kortgevelboerderij
ca. 1925
Neterselsedijk 22, Lage Mierde
CHW. Nr: KL056-000103

7.31.2.034 Langgevelboerderij
ca. 1910
Smidsstraat 9, Hooge Mierde
CHW. Nr: KL056-000109
Boerderij van het langgeveltype behorend tot de dwarshuisgroep. Woon-, stal- en schuurdeel liggen naast elkaar evenwijdig aan de weg onder een zadeldak van gesmoorde kruispannen. Het woon- en stal- en schuurdeel zijn opgetrokken uit baksteen, in kruisverband, met een cementeerde plint. Voordeur met bovenlicht tussen T-vensters met drieledig bovendeel. In het staldeel zitten vier stalramen met tussen sierankers. De kenmerkende ventilatieopeningen onder de stalramen zijn behouden. Er zijn bouwsporen zichtbaar. De voormalige loopdeur die toegang gaf tot de stal is dichtgemaakt. In het gesloten schuurdeel zit een grote rechthoekige houten inrijpoort met lange hengsels en een verticale beplanking. Een haagbeuk haagje zorgt voor de erfafsluiting. Op het achterliggende erf staan bijgebouwen.

Afbeelding: Smidsstraat 9, februari 2020 (ODZOB, foto L.Dewitte)

7.31.2.035 Langgevelboerderij
ca. 1900
Draaiboom 54-56, Lage Mierde
Beeldbepalend pand
CHW. Nr: KL056-000063
De boerderij stamt uit 1900. Voorheen was op basis van oude kaartengeen bebouwing aanwezig op deze plek. De boerderij is van het langgeveltype onder een zadeldak. Het dak is gedeeltelijk met riet voorzien van nokvorsen en aan de onderzijde met gesmoorde Oud Hollandse pannen gedekt. Op de nok staan aan de linkerzijde twee schoorstenen, die het woon- en stalgedeelte markeren. De gevels zijn van lichte bruinegele baksteen in kruisverband en hebben aan de bovenzijde een tandlijst als fries. De karakteristieke indeling van woonhuis, stal en schuurgedeelte is bij deze boerderij nog duidelijk herkenbaar. Geheel links bevindt zich het woongedeelte met in de voorgevel naast twee 6-ruits schuiframen voorzien van luiken de entree en rechts ervan nog een 6-ruits-schuifraam voorzien van luiken. Rechts hiervan zijn staldeuren aangebracht met aan weerszijden een stalraam. Daarnaast bevinden zich de schuurdeuren en rechts hiervan is de gevel blind uitgevoerd. De rechter zijgevel is voorzien van een stalraam, staldeuren en in de topgevel een hooiluik. Aan de achterzijde bevinden zich aanbouwen op rechthoekige grondslag. De rechter uitleg is opgetrokken in houten gepotdekselde delen.

Afbeelding: Draaiboomstraat 56 (Foto: V. Delmee, 2020)

7.31.2.036 Langgevelboerderij
ca. 1900
Hoogemierdseweg 9, Lage Mierde

7.31.2.037 Langgevelboerderij
ca. 1920
Hoogstraat 14;14a, Hooge Mierde
Beeldbepalend pand
CHW. Nr: KL056-000080
Langgevelboerderij bestaande uit een sober eenlaags bakstenen volume onder een zadeldak van pannen. De gevels zijn afgewerkt met een decoratieve tandlijst, voorzien van muurankers en een gecementeerde plint. Twee woondelen en een schuurdeel liggen naast elkaar evenwijdig aan de weg. De woondelen zijn toegankelijk via twee voordeuren met bovenlicht tussen beluikte T-vensters. De vensters van woondeel nr. 14 zijn vernieuwd. In het voormalige schuurdeel is de inrijpoort verwijderd en vervangen door een stalraam zonder roedeverdeling. De topgevel van het schuurdeel is gecementeerd. Aan de achterzijde is een volume onder een lessenaarsdak aangebouwd over de gehele lengte. Op het grote en diepe erf met verschillende bijgebouwen zijn monumentale bomen behouden gebleven.

Afbeelding: Hoogstraat 14,14a, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.038 Kortgevelboerderij
Ca. 1910-1915
Turnhoutseweg 41, Reusel
CHW. Nr: KL092-000027
Bestaat niet meer.

7.31.2.039 Langgevelboerderij
ca. 1920
Hoogstraat 21, Hooge Mierde
CHW. NR: KL056-000082

7.31.2.040 Langgevelboerderij
ca. 1910
Vooreind 5, Hulsel

7.31.2.041 Boerderij (zie ook 7.19.7.001)
Wellenseind 16, Lage Mierde
CHW. Nr: KL056-000124
Uit de kadastrale gegevens en oude kaarten blijkt, dat op deze plek woeste heidegrond was, tot de bouw van het huidige pand in 1930. Het onontgonnen terrein werd in cultuur gebracht als onderdeel van het landgoed Wellenseind en voorzien van een boerderij, of bijgebouw op het huidige nummer 16 en woonhuis 'Wellenshout' op nummer 14.
Het pand op L-vormige grondslag bestaat uit rechts een woonhuis en links schuren. Het gebouw is één bouwlaag hoog onder een aan de rechterzijde afgewolfd schilddak met de nok evenwijdig aan de straat. Het sobere vormgegeven pand is opgetrokken in rode baksteen en gedekt met rode verbeterde Hollandse pannen. De gevelopeningen hebben geen uitgesproken detaillering en zijn bij de woning voorzien van een deur met versierd bovenlicht en hoge 12-ruits ramen. Bij het bedrijfsgedeelte zijn drie poorten voorzien van houten deuren aanwezig.

Afbeelding: Wellenseind 16 (Foto: V. Delmee, 2020)

7.31.2.042 Langgevelboerderij
ca. 1900
Elzenstraat 8, Lage Mierde
CHW. Nr: KL056-000067
Boerderij van het langgeveltype behorend tot de dwarshuisgroep. Woon- en staldeel liggen naast elkaar evenwijdig aan de weg onder een zadeldak van donkere muldenpannen. Op de nok is geen schoorsteen aanwezig ter plekke van de brandmuur, intern is het rookkanaal vermoedelijk wel behouden. Het woon- en staldeel zijn opgetrokken uit baksteen met een cementeerde plint. Voordeur met bovenlicht tussen vierledige ramen. In de linker topgevel is een klein beluikt raam van de opkamer zichtbaar. Op de zolderverdieping zijn twee vierkante ramen behouden gebleven. In het staldeel zitten vier getoogde betonnen stalramen tussen muurankers. In de rechtertopgevel zit een centrale inrijpoort met bovenliggend laadluik en een rond raam. Aan de achterzijde is een volume onder een lessenaarsdak aangebouwd.

Afbeelding: Elzenstraat 8, februari 2020 (ODZOB, foto L.Dewitte)

7.31.2.043 Boerderij
ca. 1920

Prins Hendriklaan 2, Hooge Mierde
Beeldbepalend pand
CHW. Nr: KL056-000070
Uit de kadastrale gegevens en oude kaarten blijkt, dat op de plek van de huidige boerderij geen bebouwing stond voor 1945. Het was onontgonnen terrein, dat in cultuur werd gebracht als onderdeel van het landgoed de Utrecht en in 1945 op de kruising van de Weelsebaan met de Prins Hendriklaan werd voorzien van een boerderij.
De boerderij 't Aanrijt bestaat uit een langgevelboerderij met een vrijstaande stal en schuurberg. De langgevelboerderij is op L-vormige grondslag opgetrokken tot één bouwlaag hoog onder een schilddak met de nok evenwijdig aan de Weelse baan. Het schilddak is bij beide zijgevels laag doorgetrokken en boven de voorgevel aan de rechterzijde opgewipt. De L-vormige grondslag refereert aan een hoekgevelboerderij, maar de grondvorm komt niet voort uit deze ontwikkeling van het hallenhuis, maar eerder uit een traditionalitische architectuurstroming. Het pand is opgetrokken in rode baksteen en houten gepotdekselde delen en met riet gedekt. De gevelopeningen zijn vormgegeven in lijn met de architectuur van alle panden op het landgoed met kruiskozijnen en schuifvensters met ramen met roedeverdeling en roodwitte luiken en deuren in een bijpassende kleurstelling.
De schuurberg op 6-hoekige grondslag heeft onder een stalen golfplaten puntdak en houten wanden. De schuurberg en plaats van het stalgedeelte duidt op een andere bedrijfsvoering, dan traditioneel in deze streek gebruikelijk was. Waar in de ontwikkeling van het hallenhuis in Brabant de ontwikkeling te zien is van het woon- en stalgedeelte onder één dak met een losse schuur naar de schuur in het verlengde van de stal, wekt deze boerderij de suggestie van een langgevelboerderij, maar heeft deze juist het schuurgedeelte naast het woongedeelte en daarnaast weer een stal. Het uit elkaar halen van het woongedeelte en de stal zal de hygiëne ten goede zijn gekomen. Dit en de schuurberg, die gebruikelijk is bij streken met uitgestrekte hooilanden, getuigt van landbouwpraktijken uit andere, nattere delen van Nederland.

Afbeelding: Prins Hendriklaan 2 (Foto: V. Delmee, 2020)

7.31.2.044 Boerderij
ca. 1880
Hoenderhoek 6, Lage Mierde
CHW. Nr: KL056-000074
Herbouw.

7.31.2.045 Boerderij
XIXA
Braakhoek 5, Lage Mierde
Beeldbepalend pand
CHW. Nr: KL056-000130
De negentiende-eeuwse langgevelboerderij is begin jaren zeventig algeheel verbouwd door architect Jos. Bedaux in opdracht van mevrouw E. Oldendorff-Bartels, familie van de voormalig staatssecretaris van volksgezondheid A. J. H. (Louis) Bartels, die eerder het pand aan Braakeind 3

door Bedaux liet verbouwen. Bedaux verving ook hier de ramen, plaatste openslaande tuindeuren en voegde dakkapellen en een verlaagd dakvenster toe.
De oorspronkelijke boerderij is van het langgeveltype onder met riet gedekt afgewolfd zadeldak (wolfsdak) met een schoorsteen op beide hoeknokken. De gevels zijn van baksteen. Rechts naast de voordeur (met deels houten deur en erboven een 12-ruits raam) bevindt zich de karakteristieke buitenlamp van Bedaux. Zowel links als rechts van de voordeur bevinden zich geromantiseerde 20-ruits ramen met verdeling voorzien van functionele luiken.

Afbeelding: Braakhoek 5, Lage Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V. Delmee)

7.31.2.046 Langgevelboerderij
Vloeieind 12, Lage Mierde
Beeldbepalend pand
CHW. Nr: KL056-000115
De boerderij stamt uit 1644 en is gebouwd door de Norbertijnen van de Abdij van Postel. In 1966 kocht Jos. Bedaux de boerderij met schuur (Vloeieind 10) en verbouwde de boerderij tot woning voor zijn zoon Peer. De schuur verbouwde hij tot zijn atelier. Bij de verbouwing van de langgevelboerderij verving hij de ramen, plaatste hij openslaande tuindeuren, voegde hij dakkapellen en een verlaagd dakvenster toe.
De oorspronkelijke boerderij is van het langgeveltype met aan de linker zijde een afgewolfd schilddak. Het dak is gedeeltelijk met riet en gedeeltelijk met pannen bedekt. In de voorgevel aan de straatzijde bevinden zich 25-ruits-schuiframen met luiken. De gevels zijn van baksteen.
De schuur op nr 10 is afzonderlijk beschreven. Andere aan- en bijgebouwen zijn niet beschreven. De waarden hiervan zijn onbekend. De erfinrichting bestaat uit beplanting met bomen en een blokhaag.
In de literatuur (Leenen, 2010, 209) wordt melding gemaakt over een origineel eikenhouten dakconstructie. De boerderij zou een van de weinige boerderijen uit de eerste helft van de zeventiende eeuw in Midden-Brabant zijn met een dergelijke dakconstructie. Eikenhout was vanaf het begin van de zeventiende eeuw schaars en daardoor een kostbaar bouwmateriaal. De oorspronkelijke opdrachtgever, de Abdij van Postel, beschikte ogenschijnlijk over genoeg middelen om een dergelijke dakconstructie te kunnen toepassen.

Afbeelding: Vloeiend 12, Lage Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.047 Langgevelboerderij
ca 1915
De Baan 5, Hooge en Lage Mierde
De boerderij van het langgeveltype is haaks op de weg ingepland. Woon-, stal- en schuurdeel liggen achter elkaar langsheen het erf onder een zadeldak met rode pannen afgedekt. De lange gevel aan de zijde van het erf heeft een cementeerde plint. Voordeur met bovenlicht tussen twee ramen. In het stal- en schuurdeel zitten getoogde stalramen en poorten. Aan de achterzijde een bijbouw met lessenaarsdak en zadeldak. Het interieur bezit vermoedelijk cultuurhistorische waarde. De verwachting is dat de plattegrond van het gebouw ongewijzigd is.

Afbeelding: De Baan 5, Hooge Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.048 Boerderij
ca 1850
Bernardusweg 1, 3, 5, Lage Mierde
Beeldbepalend pand

7.31.2.049 Boerderij
XIXA 1976
Braakhoek 3, Hooge en Lage Mierde

De negentiende-eeuwse langgevelboerderij is eind jaren zestig door architect Jos. Bedaux in opdracht van zijn vriend, de toenmalige staatssecretaris van Volksgezondheid A. J. H. (Louis) Bartels, op geheel eigen wijze verbouwd tot woonhuis. Bedaux verving de ramen, plaatste openslaande tuindeuren en voorzag vensters en tuindeuren van houten luiken. Hij voegde een nieuwe hoofdentree toe en plaatste dakkapellen. Momenteel is de boerderij in gebruik als vakantieboerderij.
De oorspronkelijke boerderij is van het langgeveltype met een topgevel aan de voorzijde en een schilddak gedeeltelijk bedekt met riet en bakstenen gevels op lichtgrijs gestucte plint. Het huis verkeert met uitzondering van de voordeur nog in de staat waarin Bedaux de boerderij in de jaren zestig verbouwde en bezit de typische Bedaux buitenlamp.
Beeldbepalend pand

Afbeelding: Braakhoek 3, Lage Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V. Delmee)

7.31.2.050 Boerderij
ca 1915-20
Dunsedijk 5, Lage Mierde
De boerderij bestaat uit een woonhuis met vrijstaande schuren. Het woonhuis op rechthoekige grondslag van één laag hoog onder een zadeldak met de nok dwars op de straat is opgetrokken in rode baksteen en gedekt met rode verbeterde Hollandse pannen. De gevelopeningen zijn vormgegeven in lijn met de architectuur van alle panden op het landgoed met kruiskozijnen met ramen met roedeverdeling en roodwitte luiken en deuren in een bijpassende kleurstelling.
De halfopen schuur is opgetrokken met een traditionele constructie van vijf ankerbalkgebinten onder een schilddak dat is gedekt met rode verbeterde Hollandse pannen. De wanden zijn op de begane grond opgetrokken in metselwerk met erboven gepotdekselde houten delen. De voortuin wordt gekenmerkt door een haagjesstructuur met gebogen en rechte lijnen.

Afbeelding: Dunse dijk 5 (Foto: V. Delmee, 2020)

7.31.2.051 Boerderij
XIXB
De Gagel 9, 9a en 7a, Hooge en Lage Mierde
Vermoedelijk gaat het hier om een pachthoeve van de abdij van Postel onder de Heerlijkheid van Reusel.
De Gagel 7a: De rechthoekige “Vlaamse schuur” met langsdeel, in de verbrede zijbeuk, onder een laag rieten schilddak. In de beide kopgevels zit een dubbele toegangspoort ter plaatse van het langsdeel. De toegangspoorten hadden vroeger een beschildering (vermoedelijk rood-wit van het Hertogdom Brabant). Driebeukige langsschuur van vijf traveeën. Voormalige vakwerkbouw met versteende gevels die recent heropgebouwd zijn met oude baksteen. De gesloten lange noordwestgevel is voorzien van kleine ramen. De open lange zuidoostgevel met gepotdekselde delen is uitgebouwd met twee volumes onder een lessenaarsdak. In het rieten schilddak is een centraal glazen dakvlak ingebracht. De langsschuur is verbouwd tot feestlocatie. In het interieur zijn de historische gebinten behouden.
Vier dwarsgebinten dragen de gebintplaten en de nokbalk met hierop een vernieuwde rieten sporenkap. Kenmerkend hierbij is dat de dwarsgebinten asymmetrisch opgebouwd zijn. De dwarsbalk die de gebintestijlen aan elkaar verbindt is aan elke zijde anders vastgemaakt. Aan één zijde gaat de dwarsbalk door de gebintestijl heen (principe van een ankerbalkgebinte). Aan de ander zijde, ter plekke van het langsdeel, ligt de dwarsbalk in overkraging op de gebintestijl (principe van een dekbalkgebinte). Of met andere woorden ter plekke van het langsdeel is de gebintestijl meer naar binnen verplaatst om de ruimte in de zuidoostelijke zijbeuk te vergroten. Hierdoor ontstond er meer ruimte voor de dieren in de verbrede zijbeuk. De schuur is vermoedelijk gebruikt als schaapskooi. In de verbrede zijbeuk werden de dieren ondergebracht.

De Gagel 9 en 9a: Het langwerpig eenlaags volume onder een afgewolfd zadeldak staat in het verlengde van de langsschuur ingeplant. Het betreft een voormalige hallenhuisboerderij. Het bouwvolume is driebeukig van opzet en sterk verbouwd. De brede middenbeuk en de smallere zijbeuken worden afgedekt door ver aflopende dakvlakken bedekt met pannen. Hierdoor ontstaan lage lange zijgevels. Centraal in de lange zijgevel zit een toegangsdeur. Op de scheiding van beide delen staat op de nok een schoorsteen. De Gagel nr. 9 deed vroeger dienst als potstal. Deze stal is nu verbouwd tot woonhuis. In de kopse gevel van nr. 9 is een toegangsdeur met twee zijlichten ingewerkt in een centrale inrijopening. Dit is de poort van de voormalige potstal. De poortdelen zijn behouden. Op de zolderverdieping zijn boven de inrijpoort kleine raampjes behouden. In de zijgevels zitten getoogde en beluikte stalramen met een zesruitsverdeling. In het achterliggende deel (nr. 9a) zat het boerenhuis met haard.

Afbeelding: De Gagel 7a, Hooge Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto L. Dewitte)

Afbeelding: De Gagel 9, Hooge Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto L. Dewitte)

7.31.2.052 Boerderij
ca 1870
Gijsestraat 11, Hooge en Lage Mierde

7.31.2.053 Boerderij
ca. 1920
Kloosterstraat 11, Lage Mierde
Beeldbepalend pand
CHW. Nr: KL056-000088

7.31.2.054 Langgevelboerderij
Ca. 1920
Lagemierdsedijk 5, Reusel
CHW. Nr. KL092-000008

7.31.2.055 Langgevelboerderij
De Wildert 6 maar ook nr. 8 zijn boerderijen die al vermeld worden op de kaart van Averbode uit 1650.
ca 1920
De Wildert 6, Hooge en Lage Mierde

7.31.2.056 Langgevelboerderij
ca 1900
Wilhelminalaan 100, Reusel
Bestaat niet meer

7.31.2.057 Langgevelboerderij

De boerderij stamt uit 1920.
Kattenbos 4, Reusel
Chw. Nr: KL092-000003
De boerderij is gelegen ongeveer in het midden aan de noordzijde van Kattenbos, een buurtschap dat in 1830 vier boerderijen telde aan de rand van de heide genaamd De Bergen.
De boerderij is van het langgeveltype onder een zadeldak gedekt met gesmoorde muldenpannen. Op de nok staan aan de rechterzijde twee schoorstenen, die het woon- en bedrijfsgedeelte markeren. De gevels zijn van rode baksteen in kruisverband en hebben aan de bovenzijde een tandlijst als bekroning. De karakteristieke indeling van woonhuis, bedrijfsgedeelte is bij deze boerderij nog duidelijk herkenbaar. Geheel rechts bevindt zich het woongedeelte met in de voorgevel tussen twee 6-ruits schuiframen entree links ervan enkele jongere kleine raampjes en geheel links de schuurdeuren en een staldeur. De rechter zijgevel is voorzien van twee 6-ruits schuiframen en twee T-vensters op de verdieping. Tegen de linker zijgevel staat een lage aanbouw onder lessenaarsdak, die is uitgevoerd met houten gepotdekselde delen.

Afbeelding: Kattenbos 4 (Foto:ODZOB; V. Delmee, 2020)

7.31.2.058 Langgevelboerderij
ca 1925
Wilhelminalaan 31, Reusel
Beeldbepalend pand

7.31.2.059 Krukboerderij
ca 1915
Hoogstraat 2, Hooge en Lage Mierde
Beeldbepalend pand
Langgevelboerderij bestaande uit een lang eenlaags bakstenen volume, met kruisverband, onder een zadeldak van donkere kruispannen. De lange straatgevel is onder de hanggoot afgewerkt met een decoratieve bloktanden. De gevels zijn voorzien van muurankers en een gecementeerde plint.
Een woondeel, een staldeel en een schuurdeel liggen naast elkaar evenwijdig aan de weg. Op de grens tussen het stal- en woondeel is de schoorsteen op het nok behouden. Het woondeel is toegankelijk via een voordeur met bovenlicht in de kopse gevel. Het woondeel heeft rechthoekige getoogde stalen ramen met een bovenlicht voorzien van een dorpel van blauwe hardsteen. In het staldeel zitten vier getoogde stalramen en een loopdeur. De kenmerkende ventilatieopeningen onder de stalramen zijn behouden gebleven.
In het schuurdeel zit een hoge opgeklampte dubbele inrijpoort naast een getoogd raam met zesledige roedeverdeling. Aan de achterzijde van de schuur is een haaks volume onder een zadeldak aangebouwd. Naast het schuurdeel is een garage onder een lessenaarsdak aangebouwd.

Afbeelding: Hoogstraat 2, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.060 Langgevelboerderij
XIXB
Hoogstraat 27, Hooge en Lage Mierde
Beeldbepalend pand
Boerderij van het Kempische langgeveltype behorend tot de dwarshuisgroep. Woon-, stal- en schuurdeel liggen naast elkaar evenwijdig aan de weg onder een zadeldak van holle pannen, met een wolfseind aan de zijde van het woondeel. Op de nok is een schoorsteen aanwezig ter plekke van de brandmuur. Het woon- en staldeel zijn opgetrokken uit baksteen met een cementeerde plint. Voordeur met sierlijk tweeledig bovenlicht tussen beluikte ramen met roedeverdeling (zesruitsverdeling). In de kopgevel zijn op de verdieping twee kleine vierkante ramen zichtbaar. Het staldeel is verbouwd tot deel van het woonhuis, met twee beluikte ramen en een inrijpoort tussen muurankers. In het gepotdekselde schuurdeel zit een klein raam naast een verbouwd schuurpoort met zijlicht.
Een haagbeuk haagje zorgt voor de erfafsluiting. Op het achterliggende erf staat een L-vormig bijgebouw.

Afbeelding: Hoogstraat 27, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.061 Langgevelboerderij
ca 1915
Koestraat 2, Hooge en Lage Mierde

7.31.2.062 Langgevelboerderij
Langgevelboerderij volgens MIP uit ca 1910, maar gebouw is veel jonger en zou volgens Planviewer uit 1992 dateren! Zeer lange langgevelboerderij met veel ruimte voor de varkens.

7.31.2.063 Langgevelboerderij
De Wildert 6 en 8 zijn boerderijen die al vermeld worden op de kaart van Averbode uit 1650.
De Wildert 8, Hooge en Lage Mierde.

7.31.2.064 Langgevelboerderij
1924
Kuilenrode 9, Hooge en Lage Mierde
Beeldbepalend pand
De gevels van de eenlaagse boerderij onder een mansardedak, met zolderverdieping, zijn opgetrokken uit machinale baksteen met een decoratieve rollagen boven de raamopeningen en een tandlijst onder de bakgoot. Boerderij van het langgeveltype behorend tot de dwarshuisgroep. Woon-, stal- en schuurdeel liggen naast elkaar evenwijdig aan de weg. In het stal- en schuurdeel zijn getoogde stalramen en inrijpoorten aangebracht. Boven de poort van het staldeel zit een laadluik.

Afbeelding: Kuilenrode 9, Hooge Mierde, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.065 Langgevelboerderij
ca 1915
Langvoort 4, Hooge en Lage Mierde
De langgevelboerderij is gelegen in het buitengebied aan de rand van het dorp Hooge Mierde aan de landweg Langvoort die in de richting van Hulsel loopt. Het landbouwgebied achter de boerderij wordt op oude historische kaarten “De Rijtjens” genoemd. De bouwlanden waren omzoomd door hagen en lagen aan de rand van de Hongerensche Heide. De inrit aan de rechterzijde van de boerderij staat in verbinding met de achtergelegen Gagelhoeve die wat afzijdig in de akkers ligt en bereikbaar is via een lusvormige toegangsweg met twee inritten vanaf De Gagel. Vermoedelijk was deze inrit vroeger de hoofdtoegang tot de Gagelhoeve, mogelijk een voormalige pachthoeve van de abdij van Postel. Boerderij van het langgeveltype behorend tot de dwarshuisgroep. Woon-, stal- en schuurdeel liggen naast elkaar evenwijdig aan de weg. De gevels van de eenlaagse boerderij onder een zadeldak, met donkere pannen van het type Tuile du Nord, zijn opgetrokken uit machinale baksteen, in kruisverband. Ze zijn uitgewerkt met decoratieve rollagen boven de raamopeningen en een tandlijst onder de hanggoot. In het staldeel zijn rechthoekige stalramen en garagepoort aangebracht. De schuurpoort zit in de topgevel van het schuurdeel.

Afbeelding: Langvoort 4, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

7.31.2.066 langgevelboerderij
ca 1883 XXB
Neterselsedijk 8, Hooge en Lage Mierde
Met bijzonder veldschuur.

7.31.2.067 Langgevelboerderij
XIXA
Neterselsedijk 16, Hooge en Lage Mierde

7.31.2.068 langgevelboerderij
ca 1900
Neterselsedijk 34A, Hooge en Lage Mierde
De boerderij is gelegen aan de zuidzijde van de Neterselsedijk en lag voorheen aan een weg van hier naar het gehucht Braakhoek. Het maakte voorheen deel uit van een groepje boerderijen, allen dwars op de Neterselsedijk georienteerd. De boerderij heeft het uiterlijk van een boerderij rond 1900. Echter blijkt uit de eerste kadastrale kaart, dat op deze plek al in 1832 een boerderij stond. De oriëntatie dwars op de Neterselsedijk kan ook duiden op een hogere ouderdom. Mogelijk bevat de boerderij een oudere kern.
De boerderij is van het langgeveltype onder een afgewolfd schilddak met de nok dwars op de Neterselsedijk georienteerd. Het dak is gedeeltelijk gedekt met riet voorzien van nokvorsen en aan de onderzijde enkele rijen gesmoorde Oud Hollandse pannen. Op de nok staat een schoorsteen, die het woon- en stalgedeelte markeert. De gevels zijn opgetrokke in rode baksteen in kruisverband.
De karakteristieke indeling van woonhuis, stal en schuurgedeelte is bij deze boerderij nog duidelijk herkenbaar. Geheel links bevindt zich het woongedeelte met in de linker gevel twee 6-ruits schuiframen en de entree en links daarvan nog een 6-ruits schuifraam voorzien van luiken. Links hiervan zijn stalramen en een staldeur aangebracht met daarnaast de schuurdeuren over de gehele hoogte van de gevel. Links van de schuurdeuren is de boerderij naar voren uitgelegd. De gevel van het uitgelegde deel tegen de voorgevel is voorzien van houten gepotdekselde delen. De gevel aan de dijk is voorzien van twee 6-ruits vensters op de begane grond en twee gemoderniseerde ramen op de verdieping.

Afbeelding: Neterselsedijk 34A (Foto: V. Delmee, 2020)

7.31.2.069 Langgevelboerderij
ca 1915-20
Reuselsedijk 2, Hooge en Lage Mierde
Bestaat niet meer.

7.31.2.070 Langgevelboerderij
XIX XXB
Smidsstraat 7, Hooge en Lage Mierde
Beeldbepalend pand

7.31.2.071 Boerderij
XIXB
Smidsstraat 13, Hooge en Lage Mierde
Beeldbepalend pand
Het woonhuis is in 1937 gebouwd op een boerenerf van oudere datum. Het perceel staat al op het minuutplan van het kadaster ingetekend (ca. 1830). Op het kadasterplan is een woonhuis met naastgelegen schuur zichtbaar (Hooge Mierde, Sectie E, perceelnr. 1043). Vermoedelijk is het oude hoofdgebouw afgebroken en vervangen door een nieuw woonhuis wat dichter bij de Smidsstraat ingeplant werd.
Woonhuis onder een zadeldak van rode pannen, met de nok evenwijdig aan de Smidsstraat. Het woonhuis is opgetrokken uit gewitte baksteen. De plint is aangegeven door een grijze verflaag. Voordeur met bovenlicht tussen schuiframen met tweeledig bovenlicht.
Naast het woonhuis staat een markante driebeukige schuur onder een zadeldak met wolfseinden. De hoge nok staat haaks op de weg. In de gesloten kopse gevel zit een grote rechthoekige houten schuifpoort met verticale beplanking. De schuur is van het Vlaamse schuurtype. De brede middenbeuk en de smallere zijbeuken worden afgedekt door ver aflopende dakvlakken bedekt met rode pannen. De schuur en het woonhuis zijn met elkaar verbonden via een schansmuur.
Op het voormalige achterliggende erf staan een bijgebouw onder een zadeldak van rode pannen.

Afbeelding: Smidsstraat 13, februari 2020 (ODZOB, foto L.Dewitte)

7.31.2.072 Langgevelboerderij De Piekenhoek
Bouwjaar ca 1928
Smidsstraat 19, Hooge en Lage Mierde
Beeldbepalend pand
Boerderij van het langgeveltype waarbij het woon- en staldeel naast elkaar liggen evenwijdig aan de weg onder een mansardedak, afgedekt met blauwgrijze gesmoorde pannen van het type tuile du nord. Het woon- en staldeel zijn opgetrokken uit rode baksteen met verschillende tinten, in kruisverband. De omlopende plint is opgebouwd uit donker rode baksteen en wordt geaccentueerd door een spekband met een doorlopende rollaag. Eenzelfde spekband wordt herhaald tussen de bovenzijden van de raamopeningen. In de voorgevel zit een donkerrode bakstenen sierlijst onder de bakgoot. De gevelopeningen zijn voorzien van hoge rollagen van anderhalfsteense strekken. Tussen de rollagen in wordt de gevel versierd door rozetvormige sierankers. In het woondeel zit een terugliggende voordeur met drieledig bovenlicht tussen twee beluikte vensters. Sierlijke zesledige raamverdeling met centraal in het bovenlicht een klapraam. In het onderste dakvlak van het mansardedak zijn drie dakkapellen ingewerkt.

Het staldeel bevat drie stalramen naast de voormalige loopdeur. De loopdeur die toegang gaf tot de stal is omgebouwd tot een raam. Aan de zijgevel van de voormalige stal is een volume onder een lessenaarsdak aangebouwd. Op het achterliggende erf staan bijgebouwen.

Afbeelding: Smidsstraat 19, februari 2020 (ODZOB, foto L.Dewitte)

7.31.2.073 Langgevelboerderij
ca 1915
Vloeieind 18, Hooge en Lage Mierde
De boerderij stamt uit 1900. Voorheen was geen bebouwing aanwezig op deze plek.
De boerderij is van het langgeveltype onder een zadeldak, dat is gedekt met gesmoorde dakpannen. Op de nok staat een schoorsteen met kapje, die het woon- en stalgedeelte markeert. De gevels zijn opgetrokken in baksteen en boven een grijs geschilderde plint wit geschilderd. De karakteristieke indeling van woonhuis, stal en schuurgedeelte is bij deze boerderij nog herkenbaar. Geheel rechts bevindt zich het woongedeelte met in de voorgevel een entree, die aan weerszijden wordt geflankeerd door schuiframen voorzien van luiken en onder een 3-ruits bovenlicht een 2-ruits raam. Links hiervan zijn twee stalramen aangebracht met daarnaast de schuurdeuren over de gehele hoogte van de gevel. Links van de schuurdeuren is de gevel blind uitgevoerd. De linker zijgevel is voorzien van een raam met een onder een 3-ruits bovenlicht een enkelruits onderlicht.
De erfgrens is beplant met een lage beukhaag, waardoor de inrijpoorten van de stal niet toegankelijk zijn. Bij het woonhuis staan een paar bomen voor schaduwwerking. De toegangsweg tot het perceel aan de linkerzijde is van zand en oogt nog informeel.

Afbeelding: Vloeiend 18 (Foto: V. Delmee, 2020)

7.31.2.074 Langgevelboerderij

ca 1900; 1910
Vloeieind 20, Hooge en Lage Mierde
Herbouw.

7.31.2.075 Langgevelboerderij
ca 1900
Vooreind 11, 11A, Hulsel

7.31.2.076 Langgevelboerderij
Willibrordlaan 45, Hooge en Lage Mierde
ca 1915

7.31.2.077 Krukhuis
Akkerstraat 1, Lage Mierde
CHW. Nr.: KL056-000049
De boerderij stamt volgens de kadastrale gegevens uit 1928. Echter blijkt uit de eerste kadastrale kaart dat op deze plek al in 1832 een hallenhuis, type hoekgevelboerderij, stond met losse schuur. Uit topografische kaarten blijkt dat deze plek sindsdien ononderbroken bebouwd is geweest en staat vanaf medio 1900 een langgevelboerderij ingetekend. De huidige vorm van een langgevelboerderij met aan de linkerzijde een dieper schuurgedeelte onder een laag doorgetrokken dak met wolfseinden en de nok dwars op de straat doet vermoeden, dat het oorspronkelijke hallenhuis, of de oorspronkelijke schuur is opgenomen in het schuurgedeelte van de huidige langgevelboerderij.
De kadastrale aanduiding van 1928 kan gerelateerd zijn aan een grootschalige verbouwing in dat jaar, zoals bijvoorbeeld een (gedeeltelijke) verstening van de gevels.

Afbeelding: Akkerstraat 1 (Foto: V. Delmee, 2020)

De boerderij is van het langgeveltype onder een zadeldak met aan de linker zijde een dwarsbeuk onder een laag doorgetrokken dak met wolfseinden. Het dak is gedeeltelijk met riet gedekt, voorzien van nokvorsen en aan de onderzijde gedeeltelijk met rode Oud Hollandse pannen. Op de nok staan aan de rechterzijde twee schoorstenen, die het woon- en stalgedeelte markeren. De voor- en rechterzijgevel zijn van rode baksteen in kruisverband. De linker zijgevel is wit gepleisterd.
De karakteristieke indeling van woonhuis, stal en schuurgedeelte is bij deze boerderij nog duidelijk herkenbaar. Geheel rechts bevindt zich het woongedeelte met in de voorgevel een entree, die aan weerszijden wordt geflankeerd door 6-ruits schuiframen voorzien van luiken. Links hiervan zijn twee stalramen aangebracht met daarnaast de staldeuren en daarnaast weer de schuurdeuren over de gehele hoogte van de gevel. Links van de schuurdeuren is de gevel blind uitgevoerd. De lage linkerzijgevel is voorzien van een staldeur en twee stalramen. De rechterzijgevel wordt afgesloten door een bloktandlijst en is voorzien van enkele 6-ruits ramen.

7.31.2.078 Krukhuis
Mispeleind 3, Hooge en Lage Mierde
Beeldbepalend pand

De boerderij stamt volgens de kadastrale gegevens uit 1896. Uit topografische kaarten blijkt dat de langgevelboerderij op een kruising stond met aan beide wegen een vleugel. De huidige vorm van de langgevelboerderij komt daarmee overeen, want de schuur is een naar achteren uitgelegde dwarsvleugel.
De boerderij is van het langgeveltype onder een aan de linkerzijde een wolfseinde en schilddak dat aan de rechter zijde is omgezet boven een dwarsbeuk met een laag doorgetrokken dak. Het dak is gedeeltelijk gedekt met riet voorzien van nokvorsen en aan de onderzijde enkele rijen rode Oud Hollandse pannen. Op de nok staat aan de linkerzijde een schoorsteen, die het woon- en stalgedeelte markeert. De gevels zijn opgetrokken in rode baksteen in kruisverband.
De karakteristieke indeling van woonhuis, stal en schuurgedeelte is bij deze boerderij nog goed herkenbaar. Geheel links bevindt zich het woongedeelte met in de voorgevel een entree, die aan weerszijden wordt geflankeerd door 6-ruits schuiframen voorzien van luiken. Rechts hiervan zijn stalramen aangebracht, waarvan enkele in een grote dichtzetting en daarnaast zijn de schuurdeuren over de gehele hoogte van de gevel aangebracht. De lage rechter zijgevel is voorzien van enkele moderne vensters.

Afbeelding: Mispeleind 3 (Foto: V. Delmee, 2020)

<u>7.31.2.079 Krukhuis</u>
Vloeieind 8, Hooge en Lage Mierde
2e helft 19e eeuw
Beeldbepalend pand
De boerderij staat op de eerste kadastrale kaart aangegeven als Hooge en Lage Mierde Sectie C 639 en stamt dus van voor 1832. Ten tijde van de oprichting van het kadaster was de boerderij eigendom Cornelis Timmermans uit Hoogeloon. Hij was olieslager van beroep en had ook de tegenoverliggende oliemolen in bezit, evenals de tuin en boomgaard achter de boerderij. De boerderij staat op de eerste kadastrale kaart weergegeven als een langgevelboerderij met aan de linker voorzijde een rechthoekige aanbouw. De aanbouw aan de linker achterzijde in de huidige situatie staat vanaf 1967 aangegeven op de topografische kaart. Uit foto's uit de jaren '60 tot en met '90 blijken enkele aanpassingen. In de loop van de jaren '70 of '80 gaat de boerderij een nieuwe fase in als woonboerderij met de naam Mafalda. Het opgewipte dak ten behoeve van de schuurdeuren is gelijk getrokken met het aangrenzende dakvlak.
De oorspronkelijke boerderij is van een langgevelboerderij op L-vormige grondslag onder een rietgedekt schilddak met aan de voorzijde enkele rijen gesmoorde, verbeterde Hollandse dakpannen. De rechter zijgevel is opgetrokken in rode baksteen, evenals bijna de gehele voorgevel. Alleen het deel uiterst links bestaat uit gepotdekselde houten delen, die ook zijn omgezet naar de linker zijgevel. De voorgevel ligt bij het oorspronkelijke woongedeelte aan de rechter zijde wat terug en is daar zodoende hoger opgetrokken. Hier zijn de entree en drie veel-ruits schuiframen met luiken

aangebracht, waarvan alleen de rechter de oorspronkelijke indeling heeft. In het vooruitgeschoven deel van de voorgevel zijn rechts van de schuurdeuren twee veelruits schuiframen aangebracht en links ervan drie 9-ruits raampjes. In de linker zijgevel zijn vier identieke 9-ruits raampjes aangebracht. De dwarsvleugel tegen de linker achterzijde wordt grotendeels door de oorspronkelijke langgevelboerderij aan het zicht wordt onttrokken.

Afbeelding: Vloeiend 8 (Foto: V. Delmee, 2020)

7.31.2.080 Wederopbouwboerderij
Achterste Heikant 4 te Reusel.

7.31.2.081 Wederopbouwboerderij
Heikant 5 te Reusel.

7.31.2.082 Wederopbouwboerderij
Sleutelstraat 5 te Reusel.
Sterk verbouwd.

7.31.2.083 Wederopbouwboerderij
Heikant 6 te Hulsel.

7.31.2.084 Wederopbouwboerderij
De Hoeven 5 te Reusel.

7.31.2.085 Boerderij
Vogelenzang 2 te Lage Mierde.
Bouwjaar 1796
Uit de kadastrale minuutkaart van 1832 en op topografische kaarten van voor 1880 staat de woonboerderij met erf ingetekend (minuutkaart, Sectie C van Lage Mierde, perceelnr. 154). Het is duidelijk dat de bebouwing langsheen de Elzenstraat in verbinding stond met de nu wat achteraf in de weilanden gelegen woonboerderij. Vanaf de Elzenstraat liep een dreef over de dekzandrug tussen de Reusel en de Raamsloop. Deze dreef liep aan de oostzijde van de hoeve met erf op Vogelenzang nr. 2 en had de benaming Donkstraat.
Een langwerpig eenlaags volume onder een rieten wolfsdak, met nokvorsten en met voet van holle pannen. Het bouwvolume is van het hallenhuistype en is driebeukig van opzet. De brede middenbeuk en de smallere zijbeuken worden afgedekt door ver aflopende dakvlakken. Hierdoor ontstaan lage lange zijgevels. Het woondeel (2a) en het staldeel (2) zijn beide verbouwd tot woning. Op de nok staan een schoorsteen, die de scheiding van het woon- en stalgedeelte markeert. Er is een extra schoorsteen ingebracht in het voormalig stalgedeelte. In het rieten dak zijn dakramen aangebracht. De gevels zijn opgebouwd uit wit geschilderde baksteen. In het interieur zijn de kenmerkende elementen zoals de ankerbalkgebinten, de centrale haard, houten vloerdelen en het dakgebinte nog aanwezig. Ondanks de verbouwingen is de karakteristieke indeling van woonhuis met stalgedeelte

nog duidelijk herkenbaar. Aan de oostzijde bevindt zich het voormalige woongedeelte met de toegang in de oostelijke kopgevel. Deze zijde is verbouwd en van gepotdekselde delen voorzien. Er is een extra volume onder een lessenaarsdak tegen de kopgevel aangebracht. Het voormalig staldeel heeft een eenvoudige kopgevel behouden, met beluikt schuifraam en kenmerkende kleine ramen.
Het hallehuis was een veel voorkomend type. Maar door branden en vernieuwingen zijn er maar weinig voorbeelden van bewaard gebleven. Daarbij komt dat in Noord-Brabant veel boerderijen doorontwikkeld zijn tot langgevelboerderijen. Hierdoor is deze hallehuisboerderij zeldzaam. Deze typologie doet ook een hoge ouderdom van de site vermoeden.
Het erf bestaat onder meer uit een siertuin, een klein bosje en een boomgaard met fruitbomen. De boomgaard met fruitbomen is omheind met een beukenhaag. Aan beide zijden van het erf bevinden zich twee schuren. De veldschuur met open front, gesitueerd aan de zijde van woning nr. 2A is opgetrokken met gepotdekselde gevels voorzien van een metselwerk plint en houten spant. Het dak van de schuur is met pannen gedekt. De schuur is verder voorzien van een grote bergzolder met aan beide zijden is een afhang. De wagenschuur gelegen aan de voorzijde van de boerderij ter hoogte van woning nr. 2, is opgetrokken met originele houten spanten. Het dak is met pannen gedekt.

Afbeelding: Vogelenzang 2, februari 2020 (ODZOB, foto L.Dewitte)

<u>7.31.2.086 Boerderij</u>
Weijereind 3 te Reusel.
De boerderij is ontstaan vóór 1830. Gelet op de omvang van de gebouwen in de omgeving van de boerderij (op het minuutplan) moet dit een van de vroege boerderijen zijn in die omgeving. Die boerderij is in de loop der tijd in onderdelen vervangen of aangepast naar de huidige boerderij.[265] De bestaande voormalige boerderij verbouwd tot één woning, was ooit eerder de samenvoeging van twee boerderijen welke ontstaan waren door de splitsing van een nog vroegere boerderij. De nieuwe opdeling in twee woningen is iets wat op deze locatie eerder in de geschiedenis is voor gekomen.

Afbeelding: Voormalig besdrijfsgedeelte van boerderij Weijereind 3 (bron: Beelen).

[265] W.H.R.M. Beelen, zonder jaartal: Bouwhistorisch onderzoek met waardenstelling Weijer 3, Reusel.

7.31.2.087 Boerderij
Weijereind 9 te Reusel.

7.31.2.088 Boerderij
Weijereind 1 te Reusel.

7.31.2.089 Boerderij
Kruisstraat 79 te Reusel.

7.31.2.090 Boerderij
't Heike 12 te Reusel.
Wederopbouw boerderij met nog kenmerken aanwezig.

7.31.2.091 Boerderij
Vloeieind 4 te Lage Mierde.
Witte boerderij.

7.31.2.092 Boerderij
Mispeleind 4 te Lage Mierde.

7.31.2.093 Boerderij
Mispeleind 14 te Lage Mierde.

7.31.2.094 Langgevelboerderij
Neterseldijk 20 te Lage Mierde.

7.31.2.095 Boerderij
Mispeleind 8 te Lage Mierde.
Met bijzondere veldschuur.

7.31.2.096 Boerderij
Vloeieind 14 te Lage Mierde.

7.31.2.097 Langgevelboerderij
Neterseldijk 27 te Lage Mierde.

7.31.2.098 Boerderij
Mispeleind 12 te Lage Mierde.

7.31.2.099 Boerderij
Mispeleind 10 te Lage Mierde.
Boerderij is ingestort.

7.31.2.100 Boerderij
Willibrordlaan 62-64 te Hulsel.

7.31.2.101 Langgevelboerderij
Elzenstraat 1 te Lage Mierde.

7.31.2.102 Langgevelboerderij
Elzenstraat 2a te Lage Mierde.

7.31.2.103 Boerderij
Achterste Heikant 5 te Reusel.
Wederopbouwboerderij.

7.31.2.104 Langgevelboerderij
Willibrordlaan 43 te Hulsel.

7.31.2.105 Langgevelboerderij
Willibrordlaan 56 te Hulsel.

7.31.2.106 Boerderij
De Gagel 20 te Hooge Mierde.

7.31.2.107 Boerderij
De Hoef 18 te Hulsel.

31.3 Villa

7.31.3.001 Villa dokter Snieders Wilhelminalaan 98 Reusel
Villa van dokter Snieders (woonhuis/praktijkruimte) aan de Wilhelminalaan.

Afbeelding:
in Reusel tijdens WOII, supplement, p. 65

In 1963 heeft Anton Pieck dit huis genaamd 'De Nieuw Hoef', een herenhuis in Engelse landstijl, getekend. Het huis is makkelijk te vinden aan de Wilhelminalaan 98 (hoek Marialaan). De Victoriaanse villa, waarvan de eerste steen werd gelegd op 23 augustus 1949, behoorde toe aan de beminde dokter L.J.M. Snieders (geboren 22-5-1905 te Dommelen en overleden 16-2-1984 te Eindhoven). Als arts was hij in de wijde omgeving bekend, tot Antwerpen aan toe. Hij was tevens mede-eigenaar van de Dommelsche Bierbrouwerij die in het bezit was van zijn familie. Naar verluidt heeft Anton Pieck hier de nodige keren de nacht doorgebracht. Men vermoedt dat hij de tekening gemaakt heeft als dank voor deze overnachtingen[266].

De Pieck-prent uit 1963 van het huis en een recente foto die de huidige toestand weergeeft.

7.31.3. 002 Villa De Mispelbocht, Kloosterstraat 41 te Lage Mierde
Woonhuis uit ca. 1935
De villa "De Mispelbocht" is gebouwd in 1932 en vertoont stijlelementen van de Amsterdamse School en de Nieuwe Zakelijkheid. De villa is gelegen in Lage Mierde. Het verhoogd aangelegde pand wordt omringd door een tuin. De rechter gevel van het pand is rond 1960 uitgebreid met een eenlaagse aanbouw met entree ten behoeve van een huisartsenpraktijk; in 1978 werd hier nog een lage, platgedekte aanbouw aan toegevoegd. Bezit van dr. Berger.

Omschrijving
De drielaagse villa met zolderverdieping heeft een L-vormige plattegrond. De gevels zijn opgetrokken uit machinale baksteen. De plint is uitgevoerd in donkerbruine baksteen, daarboven in rode baksteen. Op de samengestelde kap liggen zwarte Romaanse pannen. De gevels hebben een asymmetrische opbouw.

[266] Anton Pieck Documentatie Centrum.

De voorgevel wordt gedomineerd door een geknikte topgevel die links eindigt op de betonnen luifel boven de begane grond. Rechts eindigt deze een etage hoger. Links is een iets terugspringend gedeelte met hoekramen, van elkaar gescheiden door de genoemde luifel. Rechts bevindt zich een verlengd halfronde erker met balkon. De vensters hebben stalen kozijnen met deels een kleine roedenverdeling, zoals bij de erker, een aantal stalen kozijnen is in een later stadium door aluminium exemplaren vervangen; de bijkeuken (achterzijde) heeft houten kozijnen. De begane grond is aan de voorzijde vrijwel geheel van glas. Boven het dubbele brede raam in het topgeveldeel is de naam: "De Mispelbocht" in bronzen sierletters aangegeven. Hier boven bevindt zich een kleiner breed raam en in de topgevel een staande, langgerekte variant op het Palladiaanse venster. Links, in de hoek tussen het topgeveldak en het schilddak dat hier haaks op staat is een hoge smalle schoorsteen gemetseld. De dakpartij boven het hoekraam op de eerste etage wordt geaccentueerd door een luifel en twee terugspringende delen die zijn afgedekt met windveerpannen. Het hoekraam op de eerste etage springt in ten opzichte van dat op de begane grond.

Rechts is de erker met baksteen borstwering. Het balkon heeft een baksteen borstwering met opengewerkte paraboolbogen. Boven de oorspronkelijke balkondeur (inmiddels gewijzigd tot venster) is een luifel. De rechter zijgevel heeft boven deze luifel een blind deel. Daar achter loopt de daklijn lager door en bezit net als het voorste deel een luifel met terugspringend baksteen deel waarop windveerpannen. De linker zijgevel, waarin zich de ingang bevindt, is te bereiken via een breed bakstenen bordes met trappen. Rechts ziet men eerst de genoemde hoekramen, dan volgt de deur. Dit is een geverniste rondboogpaneeldeur en een luifel, opgehangen aan ijzeren staven. In deze gevel bevinden zich asymmetrisch geplaatste ramen in zowel liggend als staand formaat. Hierachter is er een deel met een lagere daklijn met hoekraam en luifel. Tenslotte volgt de eenlaagse aangebouwde keuken onder plat dak, voorzien van een sterk overkragende gootlijst. Deze aanbouw bezit een hoge smalle schoorsteen, die door middel van een trekstang verbonden is met de villa. In het tochtportaal bevindt zich de oorspronkelijke gevlamde betegeling met geometrische indeling. De voortuin is afgezet met een baksteen muurtje met stalen rondbuizen.

Waardering
De villa is van architectuurhistorisch belang vanwege de stijl en de gaafheid van het exterieur. Het belang van het object is gelegen in de hoogwaardige esthetische kwaliteiten van het ontwerp en het is van bijzondere betekenis voor het aanzien van het dorp. CHW. nr. KL056-000089. Rijksmonumentnr. 518686

7.31.3.0003 Villa Bax aan de Lage Mierdsedijk

31.4 Café

7.31.4.001 Cafe
De Heibloem
Ca. 1900
Turnhoutseweg 51, Reusel
Mogelijk eerste grenscafé aan deze weg. Het huidige gebouw lijkt van rond 1900 te dateren. De voorganger werd tussen 1828 en 1840 gebouwd.
Beeldbepalend pand

7.31.4.002 Cafe
Horeca
Turnhoutseweg 32, Reusel
Ca. 1925-1930
Bestaat niet meer

7.31.4.003 Cafe
woonhuis, horeca

ca 1910
Wilhelminalaan 44, 46, Reusel
Bestaat niet meer

7.31.4.004 Cafe
horeca, woning
1936
Wilhelminalaan 55, Reusel

31.5 Woonhuis met bedrijfsruimte

7.31.5.001 Woning met bedrijf
Wilhelminalaan 70A; 72; 74, Reusel
Bedrijf ca 1870

31.6 Bakhuis

31.7 Schuur/bijgebouw

7.31.7.001 Stal
Paardestal bij woning uit ca. 1915
Lagemierdsedijk 3, Reusel
CHW. Nr. KL092-000007

7.31.7.002 Schuur Vloeieind 10
De schuur is gelegen op het erf van de langgevelboerderij (Vloeieind 12) aan de noordzijde van het Vloeieind en is via de oprit rechts van de boerderij en een bakstenen muur met poort bereikbaar.
Het Vloeieind is een buurtschap van een 25tal boerderijen en een oliemolen, met driehoekige pleinen. De structuur van de buurt dateert grotendeels uit de Late Middeleeuwen (1250-1500), toen de oudtijds verspreide bewoning zich verplaatste naar de randen van de akkercomplexen. Vloeieind ligt in de ruimte tussen enkele oude akkers, waardoor die driehoeken ontstonden. Het dankt zijn naam waarschijnlijk aan de ligging tussen twee stromen. Het bebouwingsbeeld met overwegend langgevelboerderijen dateert met name uit de periode 1875-1950. De driehoekige pleinen zijn onverhard. Kenmerkend is verder de kassei- en klinkerbestrating. Aan de westzijde kent het buurtschap nog een zichtrelatie met een oude akker met een esdek.
De schuur is onderdeel van de in 1644 door de Norbertijnen van de Abdij van Postel gebouwde langgevelboerderij op nr 12. In 1966 kocht Jos. Bedaux de boerderij met schuur. Terwijl hij de boerderij tot woning van zijn zoon Peer verbouwde, transformeerde hij de schuur tot zijn atelier. Bedaux trok zich hier met regelmaat terug van de drukte op zijn architectenbureau in Goirle en ook na zijn pensioen was hij bijna dagelijks in zijn atelier, waar hij op 14 juli 1989 aan de gevolgen van een hersenbloeding stierf.
De schuur gaat schuil achter een bakstenen muur met een houten gesloten poort. Rechts van de poort bevindt zich de typische Bedaux buitenlamp. Vanaf de straat is alleen het rieten schilddak met rondboog dakvenster en een gemetselde schoorsteen (links hiervan) zichtbaar. Het voormalige atelier van Bedaux is door de nieuwe eigenaar vergroot en ontdaan van alle typische Bedaux-elementen.

Afbeelding: Vloeieind 10, Lage Mierde, februari 2020 (ODZOB, V. Delmee)

7.31.7.003 Schuur
Neterselsedijk 19 te Lage Mierde.
Schuur verplaatst vanuit de Braakhoek.

7.31.7.004 Schuur
Bijzondere veldschuur bij boerderij aan Mispeleind 8 te Lage Mierde.

7.31.7.005 Schuur
Prins Hendriklaan achter nr. 5 te Lage en Hooge Mierde.
Bijgebouw dat los aan de weg staat.

31.8 Koetshuis

31.9 Varia

7.31.9.001 Jachtopzienerswoning Turnhoutseweg 18 Reusel
Jachthuis met gastenverblijf en jachtopzienerswoning uit 1917, vanaf 1939 en tijdens WO II militair complex. Prefab houtbouw in Scandinavische stijl (oorspronkelijk). Het zogenaamde ‘t Paviljoen is gelegen in het buitengebied van Reusel naast de voormalige sigarenfabriek Velasquez, ten noorden van de doorgaande weg richting Turnhout (N284). Het oorspronkelijke gebouw was een houten prefab-huis, gefabriceerd in Scandinavië. In 1917 werden de bouwdelen per tram via Eindhoven naar Reusel getransporteerd. Opdrachtgever was de welgestelde Rotterdamse ondernemer Knottenbelt, o.a. eigenaar van een aantal theeplantages in Nederlands-Indië. Hij liet het buitenhuis bouwen om te verblijven met vrienden tijdens de jacht in de omgeving van Reusel.

Het huis bestond oorspronkelijk uit 3 delen. In het middendeel bevond zich achter de voordeur een vestibule met daarachter de eetzaal en biljartkamer. Het rechterdeel huisvestte de jachtopziener Antoon Antonis met zijn gezin. Het linkerdeel bood onderdak aan Knottenbelt en zijn gasten. Na zijn dood midden jaren dertig liet de ondernemer het huis na aan het Willekensfonds, een sociaal fonds opgericht en vernoemd naar de oud-burgemeester van Reusel. In 1937 kocht de directeur van de Velasquez fabriek het gebouw. In 1939 kreeg het gebouw een militaire bestemming als kwartier van Nederlandse soldaten. Eerder, in 1918 had het paviljoen ook al tijdelijk onderdak geboden aan Belgische soldaten en oorlogsvluchtelingen. Koningin Wilhelmina zou in deze periode een bezoek hebben gebracht aan ’t Paviljoen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was het gebouw in handen van de Duitse bezetter. Gedurende de gehele periode woonde de jachtopzichter met zijn gezin in het rechterdeel van het paviljoen, totdat hij in 1947 met pensioen ging.

Het oorspronkelijke paviljoen bestond uit een houten bouwvolume in driedelen; een tweelaags middendeel met flauw zadeldak en in de gevel opschrift ‘t Paviljoen, links en rechts geflankeerd door een eenlaags volume met lessenaarsdak. Het oorspronkelijk houten gebouw heeft diverse wijzigingen ondergaan. Zo werd de houten bekleding in eerste instantie gedeeltelijk, later volledig vervangen door baksteen. Ook de oorspronkelijke ruitvensters en daken zijn vernieuwd. Het huidige pand is opgetrokken uit baksteen. Alleen de hoofdvorm verwijst nog naar het oude paviljoen. Het vermoeden bestaat dat ook de houten constructie niet meer aanwezig is (ook niet meer aan de binnenzijde) en er sprake is van volledige nieuwbouw. De perceelgrens is met een modern hekwerk en gemetselde pilasters afgezet.

Afbeelding: Turnhoutseweg 18, Reusel, februari 2020 (ODZOB, foto V. Delmee) en rechts ca 1920 (RhcE).

7.31.9.002
Hoosemanstraat 4, Hooge en Lage Mierde

7.31.9.003
Turnhoutseweg 56, Reusel
Beeldbepalend pand
Woonhuis uit ca. 1900, vermoedelijk horeca.
Het pand is gelegen aan de Turnhoutseweg 56 voor de grensovergang met België. Volgens de M.I.P. betreft de beschrijving het pand aan de Turnhoutseweg 54 in Reusel. In de huidige situatie is sprake van Turnhoutseweg 56. De nummering van het pand is naar alle waarschijnlijkheid gewijzigd.
Het pand dateert van omstreeks 1900 en maakt deel uit van de stedelijke ontwikkeling van het grensgebied bij Reusel langs de Turnhoutseweg met de aanleg van de tramlijn tussen Eindhoven en Reusel in 1897. Het pand op nr. 56 had een horecabestemming. Het is onduidelijk of dit vanaf het begin zo is geweest.
Het gebouw bestaande uit een sober eenlaags volume onder zadeldak met pannen heeft een rechthoekige plattegrond en is dwars geplaatst. Aan de oostzijde bevindt zich een kleine uitbouw met zadeldak. De gevels zijn van baksteen en voorzien van kruisvensters. Opvallend is de met tegels versierde fries in de voorgevel, onder de dakrand. Het pand heeft, m.u.v. de functiewijziging van horeca- naar woonbestemming geen ingrijpende wijzigingen ondergaan sinds 1990. Daarvoor is onbekend.

Afbeelding: Turnhoutseweg 56 (voorheen 54), Reusel, februari 2020 (ODZOB, (foto, V. Delmee).

7.31.9.004
Hondsbos 21, Reusel
Houten huis. Beeldbepalend pand.

7.31.9.005 Elektriciteitshuisje
Kruisdijk 11 te Hulsel.
Het elektriciteitshuisje is gelegen aan de Kruisdijk, en komt op meerdere locaties terug.
De sobere hoofdbouw bestaat uit een rechthoekig bakstenen volume met twee metalen deuren en een ventilatieopening onder een plat dak, uitgebouwd met een verlaagd schilddak. De gevels zijn opgetrokken uit baksteen in halfsteens verband.
De omlopende plint is opgebouwd uit donker rode baksteen en wordt geaccentueerd door een spekband met een doorlopende rollaag (de kopse kant van de baksteen is zichtbaar). Hierboven zit een bakstenen gevelvlak met verdiepte voeg. Tussen de bovenzijden van de deuropeningen is een omlopende uitspringende rollaag aangebracht.

Afbeelding: Kruisdijk, Hulsel, februari 2020 (ODZOB, foto V.Delmee)

3. Inventarisatie archeologisch landschap – Reusel-De Mierden

R. Berkvens, E. Drenth en J. Bosman

De inventarisatie van het archeologisch landschap is ook hier ingedeeld naar thema en complextype of begrip. De samenstelling van de complextypen is vanuit praktische overwegingen tot stand gekomen[267], met het doel te kunnen waarderen en selecteren binnen de archeologische monumentenzorg. Voor het onderzoek dat zich bezighoudt met de beeldvorming over het verleden hebben de complextypen vooral een attenderende waarde.
De complextypen zijn voorzien van definities, archeologische en landschappelijke correlaten en dateringen. Bovendien zijn de correlaten onderverdeeld in twee categorieën: (a) een correlaat dat van toepassing moet zijn bij dit complextype, en (b) een correlaat dat van toepassing kan zijn bij dit complextype.

De catalogus archeologie is als volgt opgebouwd:

- Uniek nummer van de archeologische vindplaats (opgebouwd uit gemeentenummer.themanummer.subthemanummer.volgnummer)
- Centrale coördinaten van de vindplaats
- Plaats en toponiem van de vindplaats
- Naam van de vinder
- Datum van de vondst
- Wijze van verwerving: kartering, proefsleuven, opgraving etc.
- Beschrijving van de vondst(en)
- Datering
- Cultuur waar de vindplaats aan gerelateerd kan worden, bijvoorbeeld Karolingisch of Trechterbeker
- Toelichting op de vindplaats
- Literatuur
- Bron van de vindplaats
- Nummer van de vindplaats in de betreffende bron

Enkele aantal vindplaatsen hebben geen coördinaten. Deze vindplaatsen zijn wel meegenomen in de catalogus, maar ontbreken op de kaart.

[267] Gebaseerd op: G. de Wit & A. Sloos, 2008: De interpretatie van archeologische waarnemingen in Archis. Een concept voor een nieuwe set complextypen (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 165).

Thema: 32 Bewoning

32.1 Romeinse villa

Een Romeinse villa was een landbouwbedrijf dat geïntegreerd was in de sociale en economische organisatie van de Romeinse wereld en waarvan het hoofdgebouw in Romeinse stijl was gebouwd. Villae komen vooral voor in het Zuid-Limburgse lössgebied op de rand van plateaus in de nabijheid van stromend water en infrastructuur; villae zijn daarnaast in mindere mate aangetroffen in Noord-Limburg in de Maasvallei en in het rivierengebied en sporadisch op de Brabantse zandgronden (b).
Datering: Romeinse Tijd; de eerste villae dateren uit de tweede helft van de 1e eeuw A.D.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• woon- en doorgaans werkeenheden (hoofdgebouw (a) en verscheidene bijgebouwen (b));
• funderingsmateriaal (bijv. vuursteen) (a);
• natuursteen (a);
• aardewerk (a);
• nederzettingsafval (vaak gebroken en/of verbrand) (a);
• versterkt (omgreppeld of omheind (b);
• sporen van agrarische activisten (b);
• evt. cultuurlaag (b);
• hypocausttegels (b);
• tubuli (b);
• vensterglas (b);
• vloermozaïeken (b);
• pleisterwerk (b);
• vloerniveau (b);
• glas (b);
• metaalvondsten (b);
• waterleidingen (b);
• afvoergoten (b);
• vijver (b)
• pad/weg (b);
• (sier)tuin (b);
• hekwerken (palissaden) (b);

32.2 Kasteel

Een kasteel is een van oorsprong middeleeuws gebouw dat de functies verdedigbaarheid en bewoonbaarheid combineert, door het verschaffen van woonruimte en verdedigbaarheid aan een beperkte groep mensen tot een maximaal van ongeveer 50 personen.
Datering: vanaf de Late Middeleeuwen A (ca. 1050 A.D.)–tot op heden.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• omgeven door een minstens 5 m brede gracht of grachten (a);
• opgaand muurwerk is minimaal 45-60 cm dik of fundering is minimaal 1 m dik (a);
• defensieve elementen: poortgebouw, torens, wallen etc. (a).
• evt. cultuurlaag (b);
• voorwerpen die met elitegroepen kunnen worden geassocieerd, zoals wapens, ruitersporen, stijgbeugels, jachtgerei, in combinatie met nederzettingsafval (b).

32.3 Kamp

Overkoepelende term voor tijdelijk bewoonde nederzetting uit Paleolithicum, Mesolithicum, Neolithicum en (Midden-)Bronstijd die is ingericht voor bewoning (basiskamp), de exploitatie van niet gedomesticeerde voedselbronnen of grondstoffen (extractiekamp).
Datering: Paleolithicum-(Midden-)Bronstijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• vuurstenen werktuigen en, ruim vertegenwoordigd, dito afval (afslagen en kernen); verscheidene versleten, gebroken en verbrande werktuigen (voor de Steentijd en de Vroege Bronstijd, voor de rest van de Bronstijd een b) (a);

• vanaf het Neolithicum met aardewerkscherven (a);
• tevens natuurstenen werktuigen (bijvoorbeeld klopstenen, retouchoirs en natuursteen dat is gebruikt als aambeeld, constructiesteen voor haarden en als kooksteen (a).
• evt. cultuurlaag (b);
• oppervlakte- en/of kuilhaarden (b);
• sporen van tenten of hutten (b);
• verkoolde planten- en dierenresten (bot); bij goede conservering ook onverkoolde resten (b).

Uniek nr.	*8. 32.3*
Coördinaten	**X=** 140551 / ***Y=*** 382070
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Goor en Flaes
Naam vinder	RAAP Archeologisch Adviesbureau
Datum vondst	12-9-2012
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	
Datering	Laat Paleolithicum - Mesolithicum Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	
Toelichting	Vuursteensite aangetroffen op de flank van een dekzandrug grenzend aan een klein ven, na plagwerkzaamheden. Omvang vastgesteld, vindplaats vervolgens afgedekt.
Literatuur	R. Ellenkamp 2015
Bron	Archis
Nummer	1099597/ 445571/ 422779

32.4 Schans
Versterkt complex, bestaande uit wallen en grachten, in het veld opgeworpen, vaak met behulp van takkenbossen.
Datering: Nieuwe Tijd (16e-19e eeuw A.D.).
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• sporen van wallen, grachten en houten of (bak)stenen geschutsposten (a);
• versterkte doorgangen/poorten (a).
• veelvuldig langs de randen van een territorium en oorlogsgebieden, zoals de zuid- en oostgrens van de Republiek der Verenigde Nederlanden. In Amsterdam ook stadswal (Oude Schans, Weteringschans). Ook op plaatsen waar de vloot die lag te wachten op gunstige wind beveiligd moest worden, zoals bij Oudeschild op Texel (b);
• militaria en munitie (b);
• vaak in combinatie met andere militaire elementen, zoals linies, dijken etc. (b).

Uniek nr.	8.32.4. *loopgraaf*
Coördinaten	**X=** 139806 / ***Y=*** 375091
Plaats	Reusel
Toponiem	Reusel-Beukenlaan
Naam vinder	BAAC BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	september-oktober 1944, waarschijnlijk door (of voor) de Duitsers gegraven
Datering	Nieuwe Tijd Laat - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Op 28 en 29 maart 2007 heeft BAAC bv een archeologisch onderzoek verricht op een terrein tussen de Beukenlaan en Doornbos te Reusel (gemeente Reusel-De Mierden). De locatie van het onderzoeksgebied is

	weergegeven op figuur 1.1. De reden van het onderzoek is de geplande woningbouw op het terrein door IM Projectontwikkeling b.v. - Tijdens het onderzoek is gebleken dat het centrale deel van het terrein in het verleden is ontgrond. Hierdoor zijn eventuele archeologische sporen op dit terreindeel vernietigd. Deze ontgronding heeft zich beperkt tot het centrale gedeelte van het terrein waarop de proefsleuven zijn aangelegd. De randen van dit terrein en enkele terreindelen die ten tijde van het onderzoek niet toegankelijk waren zijn waarschijnlijk niet verstoord. Tijdens het onderzoek zijn echter geen aanwijzingen in de vorm van sporen of vondsten aangetroffen die de aanwezigheid van een behoudenswaardige vindplaats op deze terreindelen suggereren. - Langs de randen van het terrein zijn enkele greppels en een paalkuil uit de nieuwe tijd aangetroffen en een deel van een loopgraaf uit de Tweede Wereldoorlog. -
Literatuur	Bink, M., 2007
Bron	Archis
Nummer	1084215

32.5 Wal/omwalling

Terrein omgeven door (al dan niet onderbroken) grachten, palissaden en wallen, waarvan de precieze functie niet geheel duidelijk is. In de meeste gevallen zijn er in eerste instantie geen aanwijzingen voor vaste bewoning en zijn er dientengevolge nauwelijks vondsten.
Datering: Late Middeleeuwen (vanaf de13e eeuw A.D.)- Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• sporen van of aanwijzingen voor wallen en grachten (a);
• evt. cultuurlaag (b).
Datering: Late Middeleeuwen (vanaf de13e eeuw A.D.)- Nieuwe Tijd.

32.6 Nederzetting

Verscheidene gelijktijdige huisplaatsen, erven of concentraties/
verspreidingen vondsten die wijzen op tijdelijke of permanente bewoning. Er zijn geen aanwijzingen voor stedelijke elementen (zie boven) en evenmin dat de bewoning plaatsgevonden heeft op een kunstmatige verhoging. Eventueel is de nederzetting begrensd geweest door een greppel, wal, palissade etc.
Datering: Neolithicum - Nieuwe-Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• grondsporen die wijzen op permanente bewoning, zoals palenconfiguraties behorende tot huisplattegronden, afvalkuilen, waterputten, haardplaatsen, erfgreppels etc., die duiden op verscheidene gelijktijdige erven (a);
• nederzettingsvondsten (grondstof, halffabricaten, eindproducten en afval; relatief groot percentage is gebroken en verbrand, ecologische resten (zoals plantenresten en botten die duiden op de verwerking en consumptie van voedsel) (a).
• evt. cultuurlaag (b);
• omheining (palissade, wal etc.) (b).

Uniek nr.	*7.32.6.0080*
Coördinaten	X=140620 / Y=376650
Plaats	Hulsel
Toponiem	Hoef/Busschoor
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	1952
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	Loeb-Fiche en 2 Rcc-fiches (Aangepast). Volgens Loeb-Fiche zouden "Enige artefacten in de richting van de Tjonger- cultuur wijzen". Latere Aantekening door Beex: "Gemengde cultuur Tjonger en Mesolithisch". Vrij veel Wommersom-kwartsiet.

Datering	Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14066

Uniek nr.	*7.32.6.0121*
Coördinaten	X=138920 / Y=375920
Plaats	Reusel
Toponiem	t Holland
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	1978
Verwerving	niet-archeologisch: graafwerk
Beschrijving	Ad126 Nr11123; Vier Houten Waterputten; Onderin een ontspaakt wagenwiel waarop heideplaggen gestapeld waren; Boven diameter put ca. 180 cm; diameter wiel ca. 140-150 cm; vondsten niet uit waterputten maar uit kuil.
Datering	Late Middeleeuwen - Late Middeleeuwen
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14192

Uniek nr.	*7.32.6.0123*
Coördinaten	X=141000 / Y=376420
Plaats	Hulsel
Toponiem	Franse Hoef
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	9999
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Inventaris Nrs 10109-10122.Rcc: Documentatie rcc: Inventarisnummers 10109 10110 10111 10112 10113 10114 10115 10116 10117 10118 1011Rcc: 9 10120 10121 10122
Datering	Bronstijd - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	wandfragmenten; grof gemagerd
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14196

Uniek nr.	*7.32.6.0135*
Coördinaten	X=140640 / Y=372300
Plaats	Reusel
Toponiem	Reusel
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	05-1975
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Ad126 adres eigenaar Bredase Baan 17 Bladel.
Datering	Mesolithicum - Neolithicum
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14213

Uniek nr.	*7.32.6.0180*
Coördinaten	X=140910 / Y=377070
Plaats	Hulsel
Toponiem	De Hoef
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	1966
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	
Datering	IJzertijd - IJzertijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14627

Uniek nr.	*7.32.6.0193*
Coördinaten	X=140550 / Y=377870
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kerkweg
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	17-09-1985
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Te Hulsel is vanwege het IPP in 1985 en 1986 een beperkt archeologisch onderzoek verricht naar de aanwezigheid van sporen van middeleeuwse bewoning in de omgeving van de voormalige kerk. Enkele kuilen met aardewerk duiden op bewoning in de omgeving in de late 7e of in de 1e helft van de8e eeuw. Uit de Karolingische periode (2e helft 8e en 9e eeuw) dateren de sporen van 2 gebouwen, die vrijwel zeker niet gelijktijdig gefuctioneerd hebben. Uit de 12e eeuw stammen sporen van een boerderij met waterput. Vermoedelijk is het opgegraven terrein alleen tijdens de 2 agrarische expansiefasen in gebruik geweest. In de 10e/11e eeuw kan het bewoningsareaal zijn ingekrompen.(naar Theuws 1988)Aanvulling vondsten/grondsporen mededeling F.Theuws, augustus 1998
Datering	Hoge/Volle Middeleeuwen - Hoge/Volle Middeleeuwen
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Theuws 1991
Bron	Archis
Nummer	14747

Uniek nr.	*7.32.6.0749*
Coördinaten	X=140650 / Y=376250
Plaats	Reusel
Toponiem	Boschvelden/Aan de Rouwenbocht
Naam vinder	Beex
Datum vondst	1950
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	Loeb-fiche waarop later een kopie uit een lijst met vondstmeldingen door G.Beex is geplakt: "Vrij hoge zandrug ... in 1950 vrij veel silexafslag[en]gevonden [melding 19630716]. Op 300 m ten Z hiervan onlangs [ca 1966] ineen diepe zandafgraving een aantal urnscherven ... niet meer in situ".Opm.: Loeb-fiche heeft als coördinaten 140.650-655 / 376.250-500 -> wsch de vondstspreiding van het vuursteen (melding 1963). De lijst met vondstmeldingen geeft "ca 140.65 / 376.65" [= 39Z] en "300 ten zuiden hiervan" [valt binnen de voornoemde vondstspreiding].
Datering	Laat-Paleolithicum - Neolithicum
Cultuur	onbekend/n.v.t.

Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 35035

Uniek nr. *7.32.6.0769*
Coördinaten X=140850 / Y=375840
Plaats Reusel
Toponiem Aan de Rouwenbocht
Naam vinder Roymans
Datum vondst 9999
Verwerving archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving Oppervlaktevondsten in een klein bosje.
Datering Neolithicum - Neolithicum
Cultuur onbepaald
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 35076

Uniek nr. *7.32.6.0777*
Coördinaten X=141030 / Y=380940
Plaats Reusel
Toponiem
Naam vinder Roymans
Datum vondst 9999
Verwerving archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving "Terrein waarop hoge zandrug waarop 4 ...concentraties van mesolithisch vuursteen. Zandrug loopt nog ver door in NO richting waarop reeds eerder dergelijke concentraties zijn ontdekt".Opm.: Zie andere waarn. onder Obj.Nr 122Z.
Datering Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur n.v.t.
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 35084

Uniek nr. *7.32.6.0778*
Coördinaten X=140625 / Y=376210
Plaats Hulsel
Toponiem Boschvelden
Naam vinder Roymans
Datum vondst 9999
Verwerving archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving Opm.: In CAA bevinden zich meer waarnemingen die betrekking hebben op sites die op deze zandrug liggen.
Datering Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur n.v.t.
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 35087

Uniek nr. *7.32.6.0779*
Coördinaten X=141020 / Y=375660

Plaats	Reusel
Toponiem	Hoevensche Akkers
Naam vinder	Roymans
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	Oppervlaktevondsten Op Hoge Akker.
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35089

Uniek nr.	*7.32.6.0788*
Coördinaten	X=140275 / Y=371250
Plaats	Reusel
Toponiem	Peelse Heide
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Loeb-Fiche. "Oppervlaktevondsten in een pas geploegd en met dennen beplant perceel. Smalle Hoge Zandrug. Tot 1964 heide.
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35114

Uniek nr.	*7.32.6.0807*
Coördinaten	X=141600 / Y=371880
Plaats	Reusel
Toponiem	Peelse Heide
Naam vinder	Roymans
Datum vondst	20-06-1974
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	Gevonden in een Brandgang.
Datering	Neolithicum - Midden-Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35146

Uniek nr.	*7.32.6.0844*
Coördinaten	X=135580 / Y=379710
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Panneven
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Loeb-fiche. De vondsten zijn gedaan "in een zandig terrein, behorende bij het landgoed Utrecht tussen Hooge Mierde en de Belgische grens." Een zevental artefacten worden toegeschreven aan de Tjongercultuur, twee andere idemof mesolithisch. Coördinaten terrein: 135.58/379.71, 136.02/379.66, 135.74/379.87, 135.90/379.85. Deze coördinaten paren vormen de begrenzing van (=hoekpunten) van het terrein. Opm.:

	beschreven materiaal is afkomstig uit twee collecties. Een van de vinders geeft aan dat "de stip geen lokaliserende betekenis heeft. Vrijwel langs de hele loop van het watertje [het Panneven] is wel wat te vinden,terwijl ook in de wijdere omgeving veel afslagen vuursteenconcentraties gevonden werden."
Datering	Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	Wommersom-kwartsiet.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35599

Uniek nr.	*7.32.6.0845*
Coördinaten	X=137250 / Y=376680
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hongerensche Heide
Naam vinder	Beex
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	"Geïmproviseerd" fiche in de vorm van een gekopieerde lijst met meldingen van Beex uit ca. 1966: "Enige vuurstenen artefacten gevonden door G. Beex".Aanvullende Informatie ontbreekt.
Datering	Laat-Paleolithicum - Neolithicum
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	enige tientallen
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35600

Uniek nr.	*7.32.6.0896*
Coördinaten	X=141000 / Y=375300
Plaats	onbepaald
Toponiem	Hoevensche Akkers
Naam vinder	Roymans
Datum vondst	08-10-1973
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een door G. Beex d.d.. 20-4-1974 ingevuld CAA-fiche met de Tekst: 'Gemeente Reusel. Krtbl. 51 C. Coördinaten 141.000/375.300. Vinder (D.D. 8-10-1973)/Melder (D.D. 10-10-1973): N. Roymans, Bredasebaan 17, Bladel. Vondst: U
Datering	IJzertijd - IJzertijd
Cultuur	Nederrijnse grafheuvelcultuur
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36337

Uniek nr.	*7.32.6.0905*
Coördinaten	X=141080 / Y=375640
Plaats	Aan de Rouwenbocht
Toponiem	Rouwenbogt
Naam vinder	Roymans
Datum vondst	1973
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een half A4-velletje met de volgende door G. Beex geschreven tekst: 'Gem. Reusel. Plaats: Aan de

	Rouwenbocht. Kaartbl. 51C. Coördinaten 141.080 x 375.640. [141.170 x 375.350 (= 87z)]. Tweeterreinen met urnscherven uit de IJzertijd vermoedelijk van nederzettingen. Vinder/eigenaar: Nico Roymans, Bredasebaan 17, Bladel. Melding en controle op 8-5-1973 (G. Beex). Het betreft oppervlaktevondsten op twee hoge akkers,niet ver van elkaar'.
Datering	IJzertijd - IJzertijd
Cultuur	Nederrijnse grafheuvelcultuur
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36357

Uniek nr.	*7.32.6.0906*
Coördinaten	X=141170 / Y=375350
Plaats	onbepaald
Toponiem	Aan de Rouwenbogt
Naam vinder	Roymans
Datum vondst	1973
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een half A4-Velletje met de volgende door G. Beex geschreven tekst: 'Gem. Reusel. Plaats: aan De Rouwenbocht. Kaartbl. 51 C. Coördinaten [141.080 X 375.640 (= 118Z)] 141.170 X 375.350.
Datering	IJzertijd - IJzertijd
Cultuur	Nederrijnse grafheuvelcultuur
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36358

Uniek nr.	*7.32.6.0973*
Coördinaten	X=137800 / Y=369675
Plaats	onbepaald
Toponiem	Zandheuvel
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	Vondsten gedaan op zandpad en in afgraving. Totaal aantal artefacten ca100 stuks, waaronder Wommersom kwartsiet. Site ligt op smalle N-Z gerichte hoogte, gedeeltelijk afgegraven voor aanleg zandpad (t.b.v. veesmokkel doormoerasgebied). Volgens Jansen was er sprake van grondsporen. Opm.: op verzoek Beex onderzoek ingesteld op resterend deel site (zuidelijke uitloper rug). Leverde veel vondsten op van sterk verstoord terrein. Noordelijk deel rug nog intact.
Datering	Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Beex 1966d
Bron	Archis
Nummer	37404

Uniek nr.	*7.32.6.0976*
Coördinaten	X=139450 / Y=374660
Plaats	Reusel
Toponiem	Centrum
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	22-09-1997
Verwerving	archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd

Beschrijving	Tweedaags onderzoek bij bouw woningen (met tekeningen en foto's). Losse Merovingische nederzetting (andere dan op kloosterterrein, Waarnemingnummer 37625.Mededeling F. Theuws, augustus 1998.
Datering	Vroege Middeleeuwen B - Vroege Middeleeuwen B
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	boomstamput, dendrochronologische datering: 562 AD +/- 8
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	37624

Uniek nr.	*7.32.6.0978*
Coördinaten	X=139385 / Y=374640
Plaats	Reusel
Toponiem	Kriekeschoor
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	22-01-1996
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	In 1996 werd op het voormalig kloosterterrein in het centrum van Reusel een aantal proefsleuven aangelegd. In het westelijke deel van de sleuven werd een Merovingische nederzetting opgegraven; in het oostelijke deel een nederzetting uit de volle middeleeuwen, zie waarnemingsnummer 37627.In het tussenliggende gebied werden geen sporen aangetroffen. Mededeling F. Theuws, augustus 1998.
Datering	Vroege Middeleeuwen B - Vroege Middeleeuwen B
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	37625

Uniek nr.	*7.32.6.0980*
Coördinaten	X=139450 / Y=374400
Plaats	Reusel
Toponiem	Centrum-Voormalig Kloosterterrein
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	22-01-1996
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	
Datering	Vroege Middeleeuwen D - Hoge/Volle Middeleeuwen
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	In 1996 werd op het voormalig klooster terein in het centrum van reusel een aantal proefsleuven aangelegd. In het oostelijke deel van de sleuven werd een nederzetting uit de volle middeleeuwen opgegraven; in het westelijke deel een nederzetting uit de Merovingische tijd, zie waarnemingsnummer37625. In het tussenliggende gebied werden geen sporen aangetroffen. Mededeling F. Theuws, augustus 1998.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	37627

Uniek nr.	*7.32.6.1023*
Coördinaten	X=140930 / Y=375840
Plaats	Aan de Rouwenbogt
Toponiem	Raamloop
Naam vinder	Roymans
Datum vondst	1973
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering

Beschrijving	CAA: "geïmproviseerd fiche", van G. Beex. Oppervlaktevondsten, aanwijzing voor nederzetting (G. Beex).Determinatie/veldcontrole door G. Beex d.d. 8-5-1973Opmerking: "(twee) hoge akker(s)" (zie voor de andere waarn. 39726).Vondsten niet nader beschreven. Opm.: als vinder/eigenaar is opgegeven N. Roymans. Telefonisch contact d.d.10-8-1999 leverde op dat die de vondsten niet meer heeft, maar aan Beex had gegeven.
Datering	Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	39725

Uniek nr.	*7.32.6.1024*
Coördinaten	X=141066 / Y=375530
Plaats	Aan de Rouwenbogt
Toponiem	Raamloop
Naam vinder	Roymans
Datum vondst	1973
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	CAA: "geïmproviseerd fiche", van G. Beex. Oppervlaktevondsten, aanwijzing voor nederzetting (G. Beex).Determinatie/veldcontrole door G. Beex d.d. 8-5-1973.Opmerking: "(twee) hoge akker(s)" (zie voor de andere waarn. 39725).Vondsten niet nader beschreven. Opm.: als vinder/eigenaar is opgegeven N. Roymans. telefonisch contact d.d.10-8-1999 leverde op dat die de vondsten niet meer heeft, maar aan Beex had gegeven.
Datering	Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	39726

Uniek nr.	*7.32.6.1036*
Coördinaten	X=136350 / Y=377600
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Smitstraat
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	CAA: "geïmproviseerd" fiche in de vorm van een kopie uit de lijst met vondstmeldingen van Beex (wrsch. ca. 1966).Daar heeft Beex geschreven: "Volgens oud archief (= oud ROB-archief):urnen en funderingen (Romeins ?)"Op het fiche waarnaar hier verwezen wordt, staat een bericht uit 1931 van de heren Rijken en Van Sasse: nabij de Smitstraat onder Hooge Mierde wasbij het uithalen van zand een oude begraafplaats ontdekt; er waren immers een hele en een gebroken urn ontdekt; ook waren er oude funderingen gevonden, die volgens beide heren Romeins schenen te zijn. Over deze vondsten was Beex niets bekend, zoals hij in zijn lijst schrijft. Noch van de urnen, noch van de funderingen staat vast of ze Romeins zijn. Opm.: nergens staat waarin deze melding is gepubliceerd, of waar deze zich bevindt.
Datering	Romeinse tijd - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	zie beschrijving
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	39787

Uniek nr.	*7.32.6.1192*
Coördinaten	X=140500 / Y=377500
Plaats	Hulsel
Toponiem	Hulsel - Kerkekkers
Naam vinder	ADC ArcheoProjecten
Datum vondst	27-03-2007
Verwerving	archeologisch: proefsleuvenonderzoek
Beschrijving	Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn twee putten aangelegd. De oriëntatie van deze proefsleuven was noordoost- zuidwest. In put 1 is slechts één paalkuil aangetroffen. In deze put is het esdek intact, behalve aan de oostzijde van de put, waar een recente verstoring tot in de natuurlijke ondergrond gegraven is. Put 2 heeft een sporencluster aan de westzijde opgeleverd. Hierin zijn twee structuren gereconstrueerd: een spieker en een schuur. Door gebrek aan vondstmateriaal is het echter niet mogelijk de sporen te dateren. Het aantreffen van enkele fragmenten aardewerk uit de periode 1000-1250, in de onderste lagen van het esdek, doet vermoeden dat de sporen uit deze periode stammen. Ook de nabijheid van bewoningsresten uit deze periode versterkt deze veronderstelling. Zeker is deze datering echter niet. Aan de west- en oostzijde van de put is het esdek intact. In het middengedeelte is tot in de natuurlijke ondergrond geploegd, waardoor eventueel aanwezige sporen verdwenen zijn.
Datering	Hoge/Volle Middeleeuwen - Hoge/Volle Middeleeuwen
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Van Benthem 2007
Bron	Archis
Nummer	411826

Uniek nr.	*7.32.6.1338*
Coördinaten	X=139700 / Y=374440
Plaats	Reusel
Toponiem	Kruisstraat 33a
Naam vinder	H.T. Castelijns
Datum vondst	1969 of eerder
Verwerving	niet-archeologisch: graafwerk
Beschrijving	Op 90 a 100 cm diepte "op de scheiding van geel zand en zwarte bovengrond[werden] een aantal Romeinse voorwerpen gevonden o.a. fragmenten ....".Gezien de dikte van de bovengrond wsch een esdek. Vondsten werden aangetroffen bij het graven van een kuil (2x3 m) in de tuin. Opm.: vindplaats is niet bodemkundig gekarteerd (bebouwingskern), maar ligt aan de rand van een Hoge Zwarte Enkeerdgrond.
Datering	Vroeg-Romeinse tijd - Laat-Romeinse tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	"kraal met schuine ribbels (meloenkraal)"
Literatuur	Beex 1969b
Bron	Archis
Nummer	45401

Uniek nr.	*7.32.6.1382*
Coördinaten	X=135810 / Y=376590
Plaats	Onbekend
Toponiem	Wilrijs
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Ad 124 Vuursteen Atelier ; Monument 1.
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.

Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 5188

Uniek nr. *7.32.6.1385*
Coördinaten X=141000 / Y=376430
Plaats Hulsel
Toponiem Steenoven
Naam vinder ROB
Datum vondst 9999
Verwerving archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving Monument 5.Rcc: Documentatie rcc: Monumenten documentatie Beschermd
Datering Late IJzertijd - Vroeg-Romeinse tijd
Cultuur n.v.t.
Toelichting paarsblauw
Literatuur
Bron Archis
Nummer 5190

Uniek nr. *7.32.6.1405*
Coördinaten X=141060 / Y=376450
Plaats Hulsel
Toponiem Steenoven
Naam vinder ADC ArcheoProjecten
Datum vondst 01-2003
Verwerving archeologisch: opgraving
Beschrijving Onderzoek in het kader van het AMR. Aangetroffen is een oude akkerlaag onder een esdek. Plaatselijk zijn grondsporen aangetroffen. Het esdek en de oude akkerlaag zijn echter veelal niet afgegraven in verband met de doelstellingen van het AMR. Tijdens de aanleg van het vlak zijn veel, voornamelijk Romeinse, scherven geborgen.
Datering Midden-Romeinse tijd - Midden-Romeinse tijd
Cultuur n.v.t.
Toelichting
Literatuur De Haan & Jager 2003
Bron Archis
Nummer 52142

Uniek nr. *7.32.6.1478*
Coördinaten X=140550 / Y=376200
Plaats Hunsel
Toponiem Rouwenbogt
Naam vinder RAAP
Datum vondst 28-08-2002
Verwerving archeologisch: booronderzoek
Beschrijving Onderzoeksresultaten booronderzoek CMA-terrein 51C-047 in het kader van het AMR-project: De dekzandrug, die het grootste gedeelte van het terrein in beslag neemt, bestaat in feite uit een combinatie van enkele langgerekte hogere delen. Blijkbaar waren deze gronden zo droog dat ze in het verleden niet zijn ontgonnen vanwege het feit dat ze niet geschikt waren voor agrarische doeleinden. De wat lager gelegen delen zijn (gedeeltelijk) wel als landbouwgrond in gebruik genomen. Zo ligt tussen twee hoger gelegen delen van het terrein een perceel grasland dat voorheen als akker in gebruik is geweest en daardoor door ploegen is verstoord en ongetwijfeld ook is geëgaliseerd Dit gedeelte maakt daarom geen deel uit van het 'te beschermen gebied'.De meest geprononceerde en vrijwel onafgebroken

	doorlopende zandrug ligt dicht langs de Rouwenbogt en grenst direct aan het beekdal van de Raamsloop. Bij de aanleg (of reconstructie) van de Rouwenbogt is de flank van de zandrug plaatselijk door egalisatie aangetast. Omdat deze rug langs het beekdal de meeste kansen bood voor het aantreffen van prehistorische bewoningssporen, (de reeds bekende vondsten komen ook uit deze zone), werd hier de eerste boorraai gezet. Al snel bleek dat de bodem hier vrijwel geheel intact was en in een aantal boringen werd vuursteenmateriaal aangetroffen, dat kan worden geplaatst in het Mesolithicum. Enkele artefacten zijn vervaardigd van Wommersom-kwartsiet. Vervolgens werd een aantal boorraaien gezet in het achterliggendebosgebied. Ofschoon ook hier vrijwel steeds gave profielen werden aangetroffen, leverden deze boringen geen aanwijzingen op voor oudtijdse bewoning. Door de relatief grofmazige wijze van onderzoek is het evenwel niet uitgesloten dat zich ook in dit gebied nog een enkele vuursteenvindplaats verborgen houdt, maar bewijzen hiervoor ontbreken. Overigens liggen delen van dit gebied, vooral in het zuidwesten, dermate laag dat hier geen bewoningssporen te verwachten zijn. Omdat, zoals gezegd, een gedetailleerd onderzoek van het terrein (om alle vuursteenconcentraties te lokaliseren zou een boorgrid van 5 x 5 m moeten worden gezet) nu niet kon worden uitgevoerd en inmiddels een redelijk helder beeld was ontstaan betreffende de kwaliteit en de potentie werd besloten het onderzoek hiermee af te ronden. Tenslotte kan nog worden opgemerkt dat plaatselijk in het verleden een geringe verstuiving heeft plaatsgevonden.
Datering	Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	53657

Uniek nr.	*7.32.6.1479*
Coördinaten	X=135810 / Y=376590
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hoogenberg; Turnhoutse Pad
Naam vinder	RAAP
Datum vondst	27-08-2002
Verwerving	archeologisch: booronderzoek
Beschrijving	Booronderzoek in het kader van het AMR-project: CMA 50H-001. Bij terreinverkenning voorafgaand aan de boringen bleek dat de coördinaten van Beex niet konden kloppen. De CMA- coördinaten waren wel juist. Handmatige proefputjes in de zandafgraving leverden geen resultaat op omdat de bodem verstoord bleek te zijn. Megaboringen buiten de rand van de afgravingen leverden ook geen resultaat op. Een putje werd gegraven en de grond werd gezeefd, waarmee twee vuursteen afslagen werden gevonden. Net buiten de zandput werden in nog drie boringen een afslag gevonden. Er werden geen andere vondsten gedaan, wat erop wijst dat het om toevalstreffers gaat. Daarnaast heeft verstuiving de artefacten uit de oorspronkelijke context gehaald. Blijkbaar bevindt zich nog een gedeelte van de oorspronkelijke vuursteenvindplaats intact buiten de zandwinput, maar het grootste gedeelte is waarschijnlijk al verdwenen bij de zandwinning.
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	53660

Uniek nr.	*7.32.6.1481*

Coördinaten	X=140630 / Y=376630
Plaats	Hulsel
Toponiem	Busschoor
Naam vinder	RAAP
Datum vondst	27-08-2002
Verwerving	archeologisch: booronderzoek
Beschrijving	Onderzoeksresultaten: Om een globale indruk van het terrein te verkrijgen werd dit allereerst aan een visuele inspectie onderworpen. Hierbij bleek dat het bosperceel in feite uit twee delen bestaat, gescheiden door het nog goed herkenbare restant van een vroegere greppel. Op de topografische kaartondergrond wordt deze greppel nog aangegeven. De greppel loopt met een flauwe bocht door het noordoostelijk gedeelte van het monument. Het bos ten zuidwesten van deze greppel bestaat uit hoge dennen met onderbegroeiing,aan de andere zijde van de greppel ontbreken de dennen en bestaat de vegetatie in hoofdzaak uit berken. Uit de boringen is naar voren gekomen dat het gehele monument ooit is geploegd. In het dennenbos is de bouwvoor echter minder dik dan in de zone met de berken. Het monument beslaat een gedeelte van een geprononceerde dekzandrug die hier in grote lijnen de zuidwestelijke begrenzing vormt van het beekdal van de Raamsloop. Juist ten zuidoosten van het monument versmalt het beekdal zich; er zijn aanwijzingen dat zich op deze plaats een voorde heeft bevonden, die vermoedelijk al in de prehistorie werd gebruikt. Een dergelijke zandrug zal door zijn ligging zeker een aantrekkelijke woonplek zijn geweest voor de prehistorische mens. Hetgeen al in 1991 door RAAP was vastgesteld, namelijk dat het oorspronkelijke oppervlak van het perceel aanzienlijk was verstoord, werd tijdens het nu uitgevoerde onderzoek bevestigd. De verstoringsdiepte als gevolg van ploegen in het dennenbos bedraagt overal tussen de 30 en de 40cm. Daarbij blijkt ook een en ander te zijn geëgaliseerd. Op sommige plaatsen is onder de bouwvoor de B-horizont nog (gedeeltelijk) intact en ineen enkel geval zelfs nog een restant van de E-horizont. Op andere plaatsen ligt de bouwvoor direct op C-materiaal. Datzelfde geldt voor het berken bosten noordoosten van de greppel. Hier is de bouwvoor echter tussen de 40 ende 50 cm dik. Ondanks dat het boornet grotendeels is verdicht tot 20 x 12.5 m werd geen enkel stukje bewerkt vuursteen aangetroffen. Op de plaats waar volgens het schetskaartje van Beex uit 1966 destijds de vondsten werden gedaan, werd ter controle een handmatig proefputje gegraven van ca. 0.5 x 0.5 m. Ook dit leverde geen vondsten op. n verband met de mogelijke aanwezigheid van vuursteenartefacten uit het Paleolithicum werden de boringen zo veel mogelijk doorgezet tot op het oude dekzand. Dit is echter niet consequent doorgevoerd, omdat op sommige plaatsen het oude dekzand zich op grote diepte bleek te bevinden. Ofschoon in de boringen geen vuursteen werd aangetroffen, werd dit wel gevonden aan het oppervlak van de akkers die aan beide zijden aan het monument grenzen. Op de akker ten zuidoosten van het monument werd ter plaatse van de zandrug, tussen de op dat moment aanwezige en al meer dan manshoge ma¿s, een tiental vuursteenartefacten opgeraapt, waaronder een schrabber. Dit materiaal bevond zich geheel binnen een plek met een diameter van ca. 10 m en is vermoedelijk de neerslag van een vuursteenwerkplaats van beperkte omvang. Op de akker ten noordwesten van het monument, die ten tijde van het onderzoek in gebruik was als kwekerij van coniferen, werd op de noordoostflank van de rug, niet ver van elkaar, een drietal mesolithisch afslagen gevonden.
Datering	Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	53670

Uniek nr. *7.32.6.2081*

Coördinaten	X=139670 / Y=374425
Plaats	Hoogeloon
Toponiem	Kruisstraat
Naam vinder	H.T. Castelijns
Datum vondst	1969
Verwerving	onbekend
Beschrijving	fragmenten van; wrijfschaal, gevernist aardewerk, inheems aardewerk, gecorrodeerd ijzer, sporen van brons, meloenkraal met schuine ribbels
Datering	Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur	onbekend
Toelichting	CAA nr. 1979:0477
Literatuur	G. Beex / G. Beex / N. Roymans
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600609

Uniek nr.	*7.32.6.2082*
Coördinaten	X=139725 / Y=374350
Plaats	Hoogeloon
Toponiem	Kruisstraat
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1978
Verwerving	waarneming bouwputten
Beschrijving	fragmenten terra sigillata, kookpot met dekselgeul, gevernist aardewerk, ruwwandig en gladwandig inheems aardewerk
Datering	Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur	onbekend
Toelichting	CAA nr. 1979:0478
Literatuur	N. Roymans
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600610

Uniek nr.	*7.32.6.2083*
Coördinaten	onbekend
Plaats	Hulsel
Toponiem	Hoef 9 en 11
Naam vinder	Onbekend
Datum vondst	Onbekend
Verwerving	waarneming bij sloop
Beschrijving	In Hulsel aan de Hoef 9 stond een boerderijtje dat aan het begin van 21e eeuw gesloopt is. Er staat nu een hele grote boerderij-achtige dubbele woning. Onder dit oude boerderijtje kwamen de resten van een houten put tevoorschijn. Op nummer 11 staat nu een burgerwoning, maar tot 1869 heeft op deze plaats de oude hoeve van Postel gestaan. Deze is in dat jaar afgebrand. In 1871 is er een nieuwe boerderij gebouwd in de “tuin”. Dat was de nu gesloopte boerderij van nummer 9. De vroegere bewoners van nummer 9 klaagden altijd dat er een “zonk” (verzakking) in de stal zat. Tijdens de sloop bleek dat op die plaats een put zat, welke slechts gedempt was, maar niet verwijderd. Deze behoorde toe aan de oude hoeve van Postel op het huidige perceel nummer 11. De opgegraven putwanden zijn twee dikke eiken exemplaren en in goede staat geconserveerd en bewaard. Ook is aardewerk (grijsgedraaid, dus 14e of 15e eeuws) gevonden.
Datering	Middeleeuwen –Nieuwe Tijd
Cultuur	onbekend
Toelichting	

Literatuur
Bron Cultuur Historische Inventarisatie, zie ook 7.18.3.010: Hoeve Nertingen.
Nummer

Uniek nr. *7.32.6.2439*
Coördinaten 138325 / 377600
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Langvoort
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HON-1 en -2
Nummer 600976

Uniek nr. *7.32.6.2442*
Coördinaten 136975 / 376050
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Zanddijk
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HM-ZANDD.
Nummer 600979

Uniek nr. *7.32.6.2443*
Coördinaten 135625 / 378450
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Twisselt
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HM-TW
Nummer 600980

Uniek nr. *7.32.6.2444*
Coördinaten 135900 / 378325
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Twisselt
Naam vinder P. van Gisbergen

Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Mesolithicum **-** Neolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HM-TW-2
Nummer 600981

Uniek nr. *7.32.6.2445*
Coördinaten 135950 **/** 378425
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Twisselt
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Mesolithicum **-** Laat-Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HM-TW-2B
Nummer 600982

Uniek nr. *7.32.6.2452*
Coördinaten 138225 **/** 376950
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Hongeren
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Neolithicum A **-** Laat-Neolithicum B
Cultuur
Toelichting geslepen
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; LA-2
Nummer 600988

Uniek nr. *7.32.6.2454*
Coördinaten 136875 **/** 379425
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Poppelsedijk
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Neolithicum A **-** Laat-Neolithicum B
Cultuur
Toelichting

Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; Breeven-2
Nummer 600990

Uniek nr. *7.32.6.2458*
Coördinaten 137450 / 375650
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Ziekbleek
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; BEL-1 +BEL-2
Nummer 600994

Uniek nr. *7.32.6.2459*
Coördinaten 137375 / 375150
Plaats Reusel
Toponiem Beleven
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; BEL-3
Nummer 600995

Uniek nr. *7.32.6.2460*
Coördinaten 137250 / 375050
Plaats Reusel
Toponiem Beleven
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolithicum - Laat-Paleolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; BEL-4
Nummer 600996

Uniek nr. *7.32.6.2461*
Coördinaten 137175 / 375000
Plaats Reusel
Toponiem Beleven
Naam vinder P. van Gisbergen

Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolithicum **-** Laat-Paleolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; BEL-4A
Nummer 600997

Uniek nr. *7.32.6.2462*
Coördinaten 137100 **/** 374925
Plaats Reusel
Toponiem Beleven
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolithicum **-** Laat-Paleolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; BEL-5ABC
Nummer 600998

Uniek nr. *7.32.6.2466*
Coördinaten 140700 **/** 376600
Plaats Hulsel
Toponiem Busschoor
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Mesolithicum **-** Laat-Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HU-BU
Nummer 601002

Uniek nr. *7.32.6.xxxx*
Coördinaten zie 7.18.3.010 Hoeve Nertingen te Hulsel
Plaats Hulsel
Toponiem
Naam vinder
Datum vondst
Verwerving archeologisch onbepaald
Beschrijving
Datering Late Middeleeuwen – Nieuwe tijd
Cultuur
Toelichting Kloosterhoeve van Postel aan De Hoef nr. 11 in Hulsel.
Op nummer 11 staat nu een burgerwoning, maar tot 1869 heeft op deze plaats de oude hoeve van Postel gestaan. Deze is in dat jaar afgebrand. In 1871 is er een nieuwe boerderij gebouwd in de “tuin”. Dat was de nu

gesloopte boerderij van nummer 9. De vroegere bewoners van nummer 9 klaagden altijd dat er een “zonk” (verzakking) in de stal zat. Tijdens de sloop bleek dat op die plaats een put zat, welke slechts gedempt was, maar niet verwijderd. Deze behoorde toe aan de oude hoeve van Postel op het huidige perceel nummer 11. De opgegraven putwanden zijn twee dikke eiken exemplaren en in goede staat geconserveerd en bewaard. Ook is aardewerk (grijsgedraaid, dus 14e of 15e eeuws) gevonden.
In Hulsel aan de Hoef 9 stond een boerderijtje dat aan het begin van 21e eeuw gesloopt is. Er staat nu een hele grote boerderij-achtige dubbele woning. Onder dit oude boerderijtje kwamen de resten van een houten put tevoorschijn.

Literatuur
Bron
Nummer

Uniek nr. *7.32.6*
Coördinaten **X=** 140433 / ***Y=*** 377940
Plaats Hulsel
Toponiem Kerkekkers
Naam vinder Archeologisch Onderzoek Leiden BV
Datum vondst
Verwerving archeologisch: opgraving
Beschrijving
Datering Neolithicum – Neolithicum
Neolithicum – IJzertijd
Romeinse Tijd – Vroege Middeleeuwen
Vroege Middeleeuwen - Vroege Middeleeuwen
Vroege Middeleeuwen A - Vroege Middeleeuwen C
Vroege Middeleeuwen - Late Middeleeuwen
Vroege Middeleeuwen – Nieuwe Tijd
Vroege Middeleeuwen – Nieuwe Tijd
Cultuur
Toelichting Tijdens de opgraving zijn 7 putten opgegraven in 2 weken tijd. Deze bevatten 300 sporen uit de vroege middeleeuwen, gedateerd aan de hand van het aardewerk tussen 500-800 n.Chr. De meeste sporen zijn aan structuren toe te schrijven: 3 huizen, 3 bijgebouwen en 4 spiekers. De huizen lijken vooralsnog van een vrij groot, 3-beukig type.
Literatuur Leeuwe, R. de, 2008
Bron Archis
Nummer 1087180/ 414833/ 407737

Uniek nr. *7.32.6*
Coördinaten **X=** 139861 / ***Y=*** 374154
Plaats Reusel
Toponiem Wegekker
Naam vinder BILAN
Datum vondst 10-01-2007
Verwerving archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving
Datering Vroege Bronstijd - Nieuwe Tijd Laat
Late IJzertijd – Vroeg Romeinse Tijd
Late IJZertijd – Nieuwe Tijd Laat
Vroege Middeleeuwen C – Lae Middeleeuwen B
Cultuur
Toelichting Het archeologisch leesbaar vlak bevond zich van 66 tot 88 cm beneden

het maaiveld op een hoogte die - variëerde tussen 31,08 en 31,25 +NAP. De sporen bestonden voornamelijk uit paalkuilen die grotendeels te dateren zijn in de periode late IJzertijd tot de vroeg-Romeinse tijd. - Veel paalsporen stonden in structureel verband tot elkaar. In het westen van de werkput werd een spieker aangetroffen. In het midden en oosten van de werkput werd een dubbele rij wandpalen aangetroffen waarvan parallelle tegenhangers slechts gedeeltelijk zichtbaar waren in het vlak. Deze palenrijen maakten deel uit van huisplattegronden. Enkele paalkuilen waren diep ingegraven en vormden waarschijnlijk de middenstaanders van deze huisplattegronden. De relatie tussen de middenstaanders en de wandpalen is nog niet volledig duidelijk. In het westen van de werkput werd een bijgebouw of cluster van spiekers aangetroffen. De aangetroffen sporen blijken deel uit te maken van erven of van een nederzetting uit de late ijzertijd of de vroeg-Romeinse tijd. - Bij de start van het archeologisch onderzoek was reeds bekend dat de voorgenomen bouwactiviteiten een bodemverstorende werking zullen hebben. Naar aanleiding van de resultaten van de waardering wordt daarom geadviseerd om de archeologische waarden binnen het plangebied in situ of ex situ te behouden. Indien behoud van de vindplaats in situ niet mogelijk is dienen in ieder geval de toekomstige te verstoren arealen in het plangebied middels een opgraving onderzocht te worden voordat de nieuwbouw gerealiseerd kan worden. Gezien naar verwachting de nederzetting naar het oosten uitbreidt wordt tevens een proefsleuvenonderzoek geadviseerd in het oostelijke deelgebied van het plangebied om na te gaan of in dit deel van het plangebied in de toekomst archeologische waarden verstoord kunnen worden.

Literatuur Boer, E. de, 2005
Bron Archis
Nummer 1083698/ 416952/ 410635/1083699/ 416954/ 404588

Uniek nr. *7.32.6*
Coördinaten **X=** 140474 **/ *Y*=** 377964
Plaats Hulsel
Toponiem Kerkakkers
Naam vinder ADC ArcheoProjecten
Datum vondst
Verwerving archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving
Datering Late Middeleeuwen - Late Middeleeuwen
Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd
Cultuur
Toelichting Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn twee putten aangelegd. De oriëntatie van deze proefsleuven was noordoost- zuidwest. In put 1 is slechts één paalkuil aangetroffen. In deze put is het esdek intact, behalve aan de oostzijde van de put, waar een recente verstoring tot in de natuurlijke ondergrond gegraven is. - Put 2 heeft een sporencluster aan de westzijde opgeleverd. Hierin zijn twee structuren gereconstrueerd: een spieker en een schuur. Door gebrek aan vondstmateriaal is het echter niet mogelijk de sporen te dateren. Het aantreffen van enkele fragmenten aardewerk uit de periode 1000-1250, in de onderste lagen van het esdek, doet vermoeden dat de sporen uit deze periode stammen. Ook de nabijheid van bewoningsresten uit deze periode versterkt deze veronderstelling. Zeker is deze datering echter niet. - Aan de west- en oostzijde van de put is het esdek intact. In het middengedeelte is tot in de natuurlijke ondergrond geploegd, waardoor eventueel aanwezige sporen verdwenen zijn. -
Literatuur Benthem, A. van, 2007

Bron Archis
Nummer 1085247/ 417858/ 405457

Uniek nr. *7.32.6*
Coördinaten **X=** 139950 / ***Y=*** 374100
Plaats Reusel
Toponiem Weijererf
Naam vinder Sweco
Datum vondst 17-9-2010
Verwerving archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving
Datering Romeinse Tijd - Romeinse Tijd
Cultuur
Toelichting In opdracht van Ruimte voor Ruimte cv, heeft Grontmij Nederland B.V. tussen 4 en 12 oktober 2010 een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVOP) karterende en waarderende uitgevoerd in het plangebied Weijererf te Reusel in de gemeente Reusel-De Mierden. - Aanleiding tot het uitvoeren van het onderzoek vormt de geplande inrichting van 28 vrije bouwkavels binnen het plangebied. - Uit het IVO blijkt dat zich in het plangebied een vindplaats uit de IJzertijd tot 2e eeuw na Chr. bevindt. Dit is deels in overeenstemming met de conclusies van het bureauonderzoek en het eerder in de omgeving uitgevoerd onderzoek (archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Late Prehistorie en Romeinse tijd en eerder onderzoek door BAAC en Bilan). De vindplaats heeft een omvang van circa 1.7 ha. Hoewel delen van de vindplaats verstoord lijken de gaafheid en conservering van de vindplaats goed te zijn. - De aangetroffen archeologische resten bevinden zich op het hoogste gedeelte van een dekzandopduiking. De opduiking vormt de zuidelijke uitloper van een dekzandplateau noordelijk van het plangebied. In het lagere zuidelijke gedeelte van het plangebied wordt de bodem gekenmerkt door A-C profielen, met in oorsprong waarschijnlijk slecht ontwikkelde beekeerdgroden. -
Literatuur Delporte, F.M.J. en E. Heunks 2011
Bron Archis
Nummer 1094356/ 426993/ 416238

Uniek nr. *7.32.6*
Coördinaten **X=** 139950 / ***Y=*** 374100
Plaats Reusel
Toponiem Weijererf
Naam vinder Sweco
Datum vondst 17-9-2010
Verwerving archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving
Datering Late IJzertijd - Romeinse Tijd
Midden Romeinse Tijd A - Midden Romeinse Tijd A
Midden Romeinse Tijd – Midden Romeinse Tijd
Cultuur
Toelichting In opdracht van Ruimte voor Ruimte cv, heeft Grontmij Nederland B.V. tussen 4 en 12 oktober 2010 een Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven (IVOP) karterende en waarderende uitgevoerd in het plangebied Weijererf te Reusel in de gemeente Reusel-De Mierden. - Aanleiding tot het uitvoeren van het onderzoek vormt de geplande inrichting

	van 28 vrije bouwkavels binnen het plangebied. - Uit het IVO blijkt dat zich in het plangebied een vindplaats uit de IJzertijd tot 2e eeuw na Chr. bevindt. Dit is deels in overeenstemming met de conclusies van het bureauonderzoek en het eerder in de omgeving uitgevoerd onderzoek (archeologische verwachting voor vindplaatsen uit de Late Prehistorie en Romeinse tijd en eerder onderzoek door BAAC en Bilan). De vindplaats heeft een omvang van circa 1.7 ha. Hoewel delen van de vindplaats verstoord lijken de gaafheid en conservering van de vindplaats goed te zijn. - De aangetroffen archeologische resten bevinden zich op het hoogste gedeelte van een dekzandopduiking. De opduiking vormt de zuidelijke uitloper van een dekzandplateau noordelijk van het plangebied. In het lagere zuidelijke gedeelte van het plangebied wordt de bodem gekenmerkt door A-C profielen, met in oorsprong waarschijnlijk slecht ontwikkelde beekeerdgroden. -
Literatuur	Delporte, F.M.J. en E. Heunks 2011
Bron	Archis
Nummer	1094356 426993 416238

Uniek nr.	*7.32.6*
Coördinaten	**X=** 140565 / ***Y*=** 377738
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kerkweg
Naam vinder	Diachron UvA BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Vroege Middeleeuwen C - Vroege Middeleeuwen C Vroege Middeleeuwen D - Late Middeleeuwen A Vroege Middeleeuwen - Late Middeleeuwen
Cultuur	
Toelichting	Op het terrein Hulse-Kerkweg zijn twee vroeg-/vol-middeleeuwse paalkuilen opgegraven, mogelijk onderdeel van een huisplattegrond of schuur van een erf (en nederzetting). Echter, gezien de grote recente verstoringen in de directe nabiijheid van de paalkuilen en het feit dat grote delen van de bovengrond zijn afgegraven, is deze vindplaats niet waardevol genoeg om in aanmerking te komen voor behoud.
Literatuur	Hissel, M, 2008
Bron	Archis
Nummer	1090866/ 431294/ 411880

Uniek nr.	*7.32.6*
Coördinaten	**X=** 139844 / ***Y*=** 374152
Plaats	Reusel
Toponiem	Wegekker
Naam vinder	BILAN
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	
Datering	IJzertijd - IJzertijd Late IJzertijd - Midden Romeinse Tijd Romeinse Tijd - Romeinse Tijd Vroeg Romeinse Tijd - Midden Romeinse Tijd Romeinse Tijd - Midden Romeinse Tijd Midden Romeinse Tijd - Midden Romeinse Tijd Midden Romeinse Tijd B - Laat Romeinse Tijd A

Cultuur	
Toelichting	In totaal zijn binnen het onderzoeksgebied acht woonstalhuizen, drie bijgebouwen en een waterkuil aangetroffen. Eén huis behoort tot het Oss-Ussen type, twee huizen behoren tot het overgangstype Oss-Ussen/Alphen-Ekeren, vier huizen behoren tot het type Alphen-Ekeren en er is één gebouw met buitenstijlen aangetroffen. Dezelfde Romeinse nederzetting loopt verder door richting het noorden en is in 2008 opgegraven (Kruisstraat) door BAAC bv. De resultaten van Wegekker staan in contrast tot de resultaten van het onderzoek aan de Kruisstraat, waar één structuur van het overgangstype Oss-Ussen/Alphen-Ekeren, zeven structuren behorende tot het type Alphen-Ekeren en twee van het type Alphen-Ekeren met zware wandstijlen zijn aangetroffen. - De Romeinse nederzetting is ontstaan vanaf de late ijzertijd. Op de opgraving Wegekker werd de oudste structuur van de Romeinse nederzetting aangetroffen, structuur 10 van het type Oss-Ussen 5. Huizen 11 en 5 lijken de jongste huizen van Wegekker te zijn. Tussen 150 en 250 na Chr. is de bewoning aan de Wegekker ten einde gekomen. De bewoning aan de Kruisstraat loopt echter door. Het jongste huis van de nederzetting is huis K7 die oversnijdt de jongste waterput van de Kruisstraat. Deze is gebouwd na 242 na Chr. Rekening houdend met een gebruiksduur van de waterput van circa 5-10 jaar en een bewoningsduur van het huis van 15-30 jaar moet het einde van de nederzetting tussen 260 en 276 na Chr. worden gezocht. - Op grond van de verschillende fasering is zichtbaar dat in de loop der tijd de bewoning richting het noorden is geschoven. De nederzetting heeft steeds gemiddeld uit twee huizen bestaan. Daarnaast is het schetsen van de ontwikkeling van de nederzetting een onzekere aangelegenheid omdat de nederzetting in twee niet aansluitende gedeelten is opgegraven. In het onderhavige onderzoeksgebied zijn vermoedelijk twee erven opgegraven. Het is niet mogelijk om de bijgebouwen en een waterkuil aan een bepaald erf toe te wijzen. Op de opgraving aan de Kruisstraat zijn vermoedelijk twee erven opgegraven, waarbij de ontwikkeling van het oostelijk erf tussen circa 70 na Chr. en het vermoedelijke einde van de nederzetting tussen 250 en 276 na Chr. compleet te volgen is. Van het westelijke erf zijn slechts drie gebouwen (deels) onderzocht. - In totaal zal de nederzetting uit ongeveer 35 huizen hebben geteld. Daarmee behoort de nederzetting tot de grotere nederzettingen die in Brabant zijn onderzocht. De meeste nederzettingen tellen rond de twintig huizen. De meeste huizen zijn aangetroffen te Oss-Westerveld (37 huizen). Rondom de huizen bevindt zich meestal een zone van circa 50 m waarin zich bijgebouwen en spiekers bevinden. Dit blijkt ook in Reusel uit de verspreiding van sporen rond de nederzetting. Vermoedelijk heeft de nederzetting gelijktijdig vier huizen geteld. - De opgegraven nederzetting blijkt in alle richtingen tot buiten het onderzoeksgebied door te lopen. Bij verdere ontwikkelingen zou hiermee rekening gehouden worden. Dit geldt specifiek voor het gebied ten zuiden van het onderzoeksgebied. -
Literatuur	M. Kooi & M. Bink, 2012
Bron	Archis
Nummer	1097267/ 432665/ 419778

Uniek nr.	*7.32.6*
Coördinaten	**X=** 136832 / ***Y*=** 377649
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	De Leeuwerik
Naam vinder	VUhbs archeologie
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: opgraving

Beschrijving	
Datering	Late Middeleeuwen B - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	Naar aanleiding van het vooronderzoek zijn twee delen van het plangebied opgegraven: een deel van het noordoostelijke plangebied en een deel van het zuidelijke plangebied. In beide plangebieden zijn archeologische resten gevonden. - In het Noordoostelijke plangebied zijn diverse greppels/sloten, paalkuilen en kuilen aangetroffen. Een rij van zeven paalkuilen is mogelijk de lange wand van een gebouwplattegrond. Het gebouw, mogelijk een schuur, dateerd in de Nieuwe Tijd. - In het Zuidelijk plangebied is de mogelijke locatie van de schuurkerk opgegraven. Het onderzochte terrein is onderdeel geweest van een erf dat is begrensd door greppels. Op dit erf zijn onder andere een bakstenen muur, een vloer en vier waterputten aangetroffen. De muur en de vloer behoren waarschijnlijk tot één gebouw uit de 17de/18de eeuw. Van de vier waterputten hebben er drie een met plaggen opgeworpen beschoeiing en één een beschoeiing van opgemetselde bakstenen. Eén plaggenwaterput is gedateerd en lijkt gebruikt te zijn in het eind van de 16de eeuw. De bakstenen waterput is gebruikt in de 19de eeuw. Alle sporen zijn in de Nieuwe Tijd te dateren. -
Literatuur	Tops, B., 2008
Bron	Archis
Nummer	1086012/ 436305/ 421695

Uniek nr.	8.32.6
Coördinaten	**X=** 137922 / ***Y=*** 380429
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Hogeweg
Naam vinder	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Datum vondst	8-2-2017
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	IJzertijd - IJzertijd
Cultuur	
Toelichting	Het vinden van archeologische resten was niet het doel van het onderzoek maar niettemin zijn tijdens de zoektocht naar verstoringen vijf vondsten aan het licht gekomen. Vondstnummer 1 betreft een recent fragment dakplaat met bitumen. Vondstnummers 2 t/m 4 betreffen stukken vuursteen, waarvan in het veld vermoed werd dat ze mogelijk midden-paleolithische artefacten konden zijn. Nadere bestudering leerde dat het natuurlijke stukken betreft. Vondstnummer 5 betreft een viertal fragmenten handgevormd aardewerk. Verschraling en baksel wijzen op een datering in de IJzertijd.
Literatuur	M.A. Lascaris en J.W. de Kort 2017
Bron	Archis
Nummer	1146806

Uniek nr.	8.32.6
Coördinaten	**X=** 139861 / ***Y=*** 374154
Plaats	Reusel
Toponiem	Wegekker
Naam vinder	BILAN
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Neolithicum - Nieuwe Tijd Laat

	Late IJzertijd - Vroeg Romeinse Tijd
Cultuur	
Toelichting	Het archeologisch leesbaar vlak bevond zich van 66 tot 88 cm beneden het maaiveld op een hoogte die - variëerde tussen 31,08 en 31,25 +NAP. De sporen bestonden voornamelijk uit paalkuilen die grotendeels te dateren zijn in de periode late IJzertijd tot de vroeg-Romeinse tijd. - Veel paalsporen stonden in structureel verband tot elkaar. In het westen van de werkput werd een spieker aangetroffen. In het midden en oosten van de werkput werd een dubbele rij wandpalen aangetroffen waarvan parallelle tegenhangers slechts gedeeltelijk zichtbaar waren in het vlak. Deze palenrijen maakten deel uit van huisplattegronden. Enkele paalkuilen waren diep ingegraven en vormden waarschijnlijk de middenstaanders van deze huisplattegronden. De relatie tussen de middenstaanders en de wandpalen is nog niet volledig duidelijk. In het westen van de werkput werd een bijgebouw of cluster van spiekers aangetroffen. De aangetroffen sporen blijken deel uit te maken van erven of van een nederzetting uit de late ijzertijd of de vroeg-Romeinse tijd. - Bij de start van het archeologisch onderzoek was reeds bekend dat de voorgenomen bouwactiviteiten een bodemverstorende werking zullen hebben. Naar aanleiding van de resultaten van de waardering wordt daarom geadviseerd om de archeologische waarden binnen het plangebied in situ of ex situ te behouden. Indien behoud van de vindplaats in situ niet mogelijk is dienen in ieder geval de toekomstige te verstoren arealen in het plangebied middels een opgraving onderzocht te worden voordat de nieuwbouw gerealiseerd kan worden. Gezien naar verwachting de nederzetting naar het oosten uitbreidt wordt tevens een proefsleuvenonderzoek geadviseerd in het oostelijke deelgebied van het plangebied om na te gaan of in dit deel van het plangebied in de toekomst archeologische waarden verstoord kunnen worden.
Literatuur	H. Vanneste. 2007
Bron	Archis
Nummer	1083698/ 416952/ 410635/1083699/ 416954/ 404588

Uniek nr.	8.32.6
Coördinaten	**X=** 141050 / ***Y=*** 377250
Plaats	Bladel
Toponiem	
Naam vinder	RAAP Archeologisch Adviesbureau
Datum vondst	
Verwerving	verwervingswijze niet te bepalen
Beschrijving	
Datering	Late Middeleeuwen B - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	In opdracht van Royal Haskoning Bv heeft RAAP een archeologische advieskaart vervaardigd. Hiervoor is gebruik gemaakt van gegevens uit de collectie van een amateur-archeoloog.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	1082364/ 422687/ 139823

Uniek nr.	8.32.6
Coördinaten	**X=** 139606 / ***Y=*** 374300
Plaats	Reusel
Toponiem	De Boegent
Naam vinder	BAAC BV
Datum vondst	

Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	
Datering	Neolithicum - Nieuwe Tijd Late Bronstijd - Vroege IJzertijd Late Bronstijd - Late Middeleeuwen B Vroege IJzertijd - Vroege IJzertijd
Cultuur	
Toelichting	De opgraving heeft aangetoond dat het onderzoeksgebied in het verleden bewoond is geweest. Dit is niet geheel verwonderlijk, omdat het gebied gelegen is op een dekzandrug. Op deze rug is later een esdek gevormd. Onder esdekken is de kans op het aantreffen van oude bewoningssporen groot. - De opgraving heeft een erf uit de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd blootgelegd. Dit erf bestaat vermoedelijk uit één boerderij en één of meerdere spiekers. Een waterput is niet aangetroffen, hetgeen overigens niet opmerkelijk is. De mogelijke waterput of waterkuil zal aangelegd zijn in een laaggelegen terreindeel, buiten het opgegraven areaal. Het is ook mogelijk dat de nabijheid van een beek, zoals het Schuurloopje, een waterput overbodig maakte. De boerderij is van een soort dat in de Late Bronstijd en de Vroege IJzertijd voorkomt en gerekend wordt tot het type Sint Oedenrode. Vergelijkbare boerderijen zijn in het verleden in Zuid-Nederland opgegraven in onder andere Lieshout, Den Dungen en Riethoven.14 Parallellen elders in Nederland stammen uit Wijk bij Duurstede en Deventer-Colmschate. Kenmerkend is het gebruik van binnenstijlparen, ook wel gebinten genoemd. Deze zorgen ervoor dat de structuur drieschepig is, zonder waarneembare nokpalen. Ook de structuren uit Deventer- Colmschate en huis 388 uit Lieshout vertonen geen enkele nokpaal. - Van de grote kuilen in de boerderij lijkt kuil 40, gezien zijn vorm en ligging, op een zogenaamde kelderkuil. Dit type kuilen komt vaker voor in deze periode en wordt gezien als interne opslagkuil. Voorbeelden van huizen met één of meerdere van deze kuilen zijn onder andere gevonden in Someren-Waterdael en Loon op Zand. Ook de scherven van fors aardewerk wijzen in de richting van een kelderkuil. De andere grote kuil, spoor 37, is geen duidelijke kelderkuil. Er is slechts een beperkte hoeveelheid, deels verbrand, aardewerk en leem aanwezig, in tegenstelling tot grote hoeveelheden tefriet. Bij het opgraven van de kuil kwamen veel brokken houtskool voor de dag, terwijl er geen andere aanwijzingen zijn voor vuur in de kuil zelf. Mogelijk heeft deze kuil een rituele functie gehad. Dergelijke kuilen, gevuld met fragmenten maalsteen, al dan niet verbrand aardewerk en huttenleem komen ook voor in Limburg, België en Duitsland. Leon van Hoof noemt deze kuilen het type Geleen-Krawinkel. Hij associeert de kuilen met een verlatingsritueel en ziet het verlaten van boerderijen en het stichten van nieuwe niet zozeer als een gevolg van het onbewoonbaar worden van het gebouw, maar meer als een sociaal proces. Een erf kan mogelijk verlaten zijn als het gezinshoofd overleed of door andere sociale oorzaken. Dit verlaten van een boerderij kan gepaard gaan met niet meer te achterhalen rituelen, waarvan een kuil vol ¿afval¿ het resultaat is. De datering van de kuil komt overeen met die van de boerderij. Het C14-onderzoek van het houtskool heeft aangetoond dat de kuil uit de periode Late Bronstijd tot Vroege IJzertijd stamt. Het is niet uit te sluiten dat bij de boerderij nog enkele spiekers meer aanwezig zijn geweest. De boerderij zelf heeft waarschijnlijk deel uit gemaakt van een systeem van zgn. ¿zwervende erven¿. Hierbij verplaatste men de boerderij op het moment dat de akkers in de directe omgeving uitgeput waren. Op deze manier verschoof de bewoning over het landschap gedurende de (Late)Bronstijd en de IJzertijd. Pas laat in de IJzertijd werden de nederzettingen plaatsvast. Er is dan ook grote kans dat in de omgeving bewoningssporen worden aangetroffen uit

	voorgenoemde periodes. De aanwezigheid van dikke zwarte enkeerdgronden doet vermoeden dat het hele gebied in het verleden is gebruikt als woonlocatie en bijbehorend landbouwgebied. Recente opgravingen hebben dit ook aangetoond. Bij toekomstige werkzaamheden binnen en direct buiten de kom van Reusel moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische sporen.
Literatuur	Weerden, J.F. van, 2008
Bron	Archis
Nummer	1093451/ 428738/ 415126

Uniek nr.	8.32.6
Coördinaten	**X=** 138403 / ***Y=*** 379840
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Lage Mierde
Naam vinder	Diachron UvA BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Vroege Middeleeuwen - Late Middeleeuwen A
Cultuur	
Toelichting	Met de proefsleuf op Ganzepoen is zeer waarschijnlijk een gedeelte van een huisplattegrond (of grote schuur) van een erf uit de Vroege-/Volle-Middeleeuwen vrijgelegd. De sporen zijn goed geconserveerd. Gezien de ligging van de palenrij (diagonaal in de proefsleuf, doe over de lengte van het onderzoeksterrein ligt) en gezien de kleine omvang van het onderzoeksterrein (350 m2) is het vrijwel uitgesloten dat de plattegrond in zijn geheel vrijgelegd kan worden. De kans dat het bijbehorende erf in het geheel onderzocht kan worden is aldus eveneens nihil. Bovendien zijn rondom dit kleine terrein ook al huizen gebouwd en straten aangelegd.
Literatuur	Hissel, M, 2008
Bron	Archis
Nummer	1085344/ 431296/ 411888

32.7 Borg/Stins/Versterkt huis

Plaats met resten van bewoning; resten van geïsoleerd huis/ erf van hout of steen, al dan niet gecombineerd met die van erf (bijbehorende bijgebouwen, waterput(ten), greppels, hooiberg e.d.). Deze locatie is eventueel begrensd door een greppel, omheining etc., maar niet gelegen op een kunstmatige ophoging.
Datering: Late Middeleeuwen (vanaf de13e eeuw A.D.)- Nieuwe Tijd.
Archeologische correlaten en landschappelijke ligging:
• één huisplattegrond plus eventuele plattegronden van bijgebouwen en faciliteiten, zoals een waterput, afvaldump(s) e.d. (a);
• nederzettingsvondsten (grondstof, halffabricaten, eindproducten en afval; relatief groot percentage is gebroken en verbrand, ecologische resten (zoals plantenresten en botten die duiden op de verwerking en consumptie van voedsel) (a).
• resten van een omheining (palissade, greppel etc.) (b);
• evt. cultuurlaag (b);
• lay-out van de hoofdstructuur in de vorm van veeboxen en haardplaats (b);
• omheining (palissade, wal etc.) (b).

32.8 Moated site
Door een minimaal 5 m brede gracht omgeven wooncomplex, waarbij het voornaamste gebouw in (bak)steen is uitgevoerd. De rest bestaat uit steen of (meestal) houtbouw. De gebouwen kunnen defensieve elementen, zoals kantelen, torens en een poortgebouw bezitten, maar zijn niet reëel verdedigbaar. Ze hebben uitsluitend een residentiële functie.
Datering: Late Middeleeuwen (vanaf de13e eeuw A.D.)- Nieuwe Tijd.
Moated site is een internationaal gangbare verzamelnaam voor complexen die op regionaal niveau vaak anders worden aangeduid, zoals stenen kamer (rivierengebied, Zeeland), begraven hofstad (Hollandse kustgebied), havezate (Overijssel en Drenthe), borg (Groningen) en stins (Friesland).
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• omgrachting (minimaal 5 m breed) (a);
• opgaand muurwerk dunner dan 45-60 cm, funderingen smaller dan
1 m (a);
• archeologische resten wijzen op een zekere welstand (a).
• evt. cultuurlaag (b);
• soms poortgebouw, torens etc. maar deze zijn niet reëel verdedigbaar (b);
• meestal combinatie van baksteen- en houtbouw (b).

32.9 Landweer
Lineair stelsel van aarden wallen en grachten, meestal langs de randen van een territorium, met een passief defensieve functie.
Datering: (Late) Middeleeuwen-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• lage, kunstmatig opgeworpen, lineaire wallen (a);
• lineair stelsel van grachten (a);
• beperkt tot het pleistocene deel van Nederland (a).
• vaak in combinatie met andere defensieve elementen (b);
• vaak in combinatie met doorgaande wegen (b).

32.10 Bewoning onbepaald
Nederzettingsvorm waarvan de precieze aard niet is vastgesteld.
Datering: Paleolithicum-Nieuwe Tijd.
Archeologische indicatoren: zie voor een indicatie elders binnen de groep ‘Bewoning (inclusief verdediging)’.

Uniek nr.	*7.32.10.2456*
Coördinaten	136075 / 379650
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Panneven
Naam vinder	P. van Gisbergen
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	
Datering	Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	
Bron	archief-Van Gisbergen; PA-2
Nummer	600992

Uniek nr.	*7.32.10*
Coördinaten	**X=** 139850 / ***Y=*** 374243
Plaats	Reusel
Toponiem	Boegent
Naam vinder	BAAC BV

Datum vondst
Verwerving archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving
Datering Bronstijd - Vroege IJzertijd
Vroeg Romeinse Tijd - Midden Romeinse Tijd
Cultuur
Toelichting Op 29 maart respectievelijk 21 mei 2007 heeft BAAC bv een archeologisch onderzoek verricht op twee terreinen aan de Kruisstraat 59 (deelgebied Kruisstraat) en aan de Kruisstraat/Boegent (deelgebied Boegent) te Reusel (gemeente Reusel- De Mierden). De reden van het onderzoek is de geplande woningbouw op beide terreinen. - Tijdens het onderzoek zijn in deelgebied Kruisstraat resten aangetroffen uit de late bronstijd/vroege ijzertijd en uit de Romeinse tijd. De aard van de resten uit de late bronstijd/vroege ijzertijd is nog niet duidelijk, de resten uit de Romeinse tijd maken deel uit van een Romeinse nederzetting. De Romeinse resten worden voorlopig gedateerd in de eerste en het begin van de tweede eeuw na Chr.
Literatuur Bink, M., 2007
Bron Archis
Nummer 1088983

Uniek nr. *7.32.10*
Coördinaten **X=** 139000 / ***Y=*** 373845
Plaats Reusel
Toponiem
Naam vinder Archaeological Research en Consultancy
Datum vondst
Verwerving archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving
Datering Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd
Nieuwe Tijd - Nieuwe Tijd
Nieuwe Tijd Vroeg – Nieuwe Tijd Vroeg
Nieuwe Tijd Vroeg – Nieuwe Tijd Midden
Nieuwe Tijd Laat – Nieuwe Tijd Laat
Cultuur
Toelichting Op de onderzoekslocatie zijn grofweg drie typen sporen aangetroffen, te weten - esgreppels, greppels en (paal)kuilen. Tevens is een kleine hoeveelheid vondstmateriaal - verzameld. Aan de hand van het vondstmateriaal kan voor alle aangetroffen - sporen een datering gegeven worden vanaf de 18e eeuw tot nu. Op de onderzoekslocatie - ligt geen uniform esdek, wel is een humeuze bouwvoor aanwezig en zijn er - aanwijzingen dat op tenminste een deel van de onderzoekslocatie esgreppels zijn - gegraven. Aan de hand van het vondstmateriaal moet deze ontginning na 1764 hebben - plaatsgevonden. Uit ongeveer dezelfde periode komt het greppelsysteem dat - het centrale deel en de oostzijde van de onderzoekslocatie domineerd. Hoewel uit - niet alle afzonderlijke greppels vondstmateriaal is gekomen, is een datering in de - 18e ¿ 19e eeuw het meest waarschijnlijk. De greppels, die oost-west of noord-zuid - zijn georï¨enteerd, vormen een greppelsysteem dat waarschijnlijk als afscheiding - tussen verschillende percelen diende. Alle aanwezige archeologische sporen zijn - te relateren aan de huidige boerderij en haar voorgangers. Aanwijzingen voor ouder - landgebruik dan de 18e eeuw zijn niet aangetroffen. Er is echter nergens een - restant van een podzolbodem teruggevonden, zelfs niet bij de onvergraven delen - van het plangebied. De verstoring van de bodem kan ook eventueel aanwezige - grondsporen

	hebben vernietigd. -
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	1092511/ 415811/ 413989

Uniek nr.	*7.32.10*
Coördinaten	**X=** 136850 / ***Y=*** 377684
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	De Leeuwerik
Naam vinder	ADC ArcheoProjecten
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Paleolithicum - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	In opdracht van de gemeente Reusel - De Mierden heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied De Leeuwerik te Hooge Mierde. In het plangebied zullen woningen gebouwd gaan worden. - In de putten 2 tot en met 6 zijn geen archeologische resten aangetroffen. Alleen in put 1 zijn een viertal paalkuilen aangetroffen. Omdat er geen vondstmateriaal is aangetroffen is het niet mogelijk deze sporen te dateren. Een min of meer noord-zuid georiënteerde sloot, eveneens in put 1, is waarschijnlijk een perceelgrens. Ook deze is door gebrek aan vondstmateriaal niet te dateren. De sloot is echter van na of tijdens de aanleg van het esdek.
Literatuur	Benthem, A. van, 2006
Bron	Archis
Nummer	1083569/ 417406/ 403767

Uniek nr.	*7.32.10*
Coördinaten	**X=** 139615 / ***Y=*** 374315
Plaats	Reusel
Toponiem	Wilhelminalaan, Den Boegent, Lokbossen
Naam vinder	ADC ArcheoProjecten
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Neolithicum - Nieuwe Tijd Laat Late IJzertijd - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Wilhelminalaan: - De vindplaats is ruimtelijk slecht bewaard gebleven en kan dus worden beschouwd als zijnde van - lage kwaliteit. Er zijn geen archeologisch waardevolle sporen gevonden, dus kan niet van een - nederzetting gesproken worden. Gezien de mate van verstoring is het niet zinvol deze locatie te - waarderen. - Den Boegent: - De vindplaats is ruimtelijk goed bewaard gebleven en kan dus worden beschouwd als zijnde van - hoge kwaliteit. Het deel met sporen is van onvoldoende omvang om van een representatief deel - van een nederzetting te spreken. Ook moet rekening gehouden worden met de ligging van de - site binnen het plangebied. Het lijkt erop dat de IJzertijd-vindplaats zich enkel uitstrekt in het - noordoosten van de vindplaats. Waarschijnlijk is een aanzienlijk deel van de vindplaats verstoord - door oude verkavelingen. - De conservering van de grondsporen is erg goed. Het esdek, in de middeleeuwen

	opgebracht is - voldoende dik gebleken om de vindplaats te beschermen tegen menselijke ingrepen. Het - aardewerk dat verzameld is tijdens het aanleggen van de sporenvlakken is matig verweerd en - gefragmenteerd. Bot en zaden zijn slecht bewaard gebleven. Al ligt het conserveringspeil van - verkoolde resten aanzienlijk hoger. Ook bestaat de mogelijkheid dat diepere grondsporen - (waterputten) wél goed geconserveerd materiaal bevatten. De conservering van sporen en - vondsten wordt hoog gewaardeerd zijn voor dit gebied. - De waardering van beide fysieke kwaliteitscriteria is in totaal 6 punten. Dit is een score die - bovengemiddeld is en die haar het predikaat ¿behoudenswaardig¿ oplevert. - Ook op inhoudelijke kwaliteit, uitgedrukt in waarden voor zeldzaamheid, informatie en ensemble, - wordt de vindplaats beoordeeld met hetzelfde puntensysteem. De totale score voor de - inhoudelijke kwaliteit is 6 en de waardering van de vindplaats op basis van deze criteria is dan - ook middelmatig.
Literatuur	Borre, J. vanden, 2006
Bron	Archis
Nummer	1085687/ 417886/ 405995

Uniek nr.	*7.32.10*
Coördinaten	**X=** 138240 **/ *Y*=** 379220
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Hasselt
Naam vinder	VUhbs archeologie
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	IJzertijd - IJzertijd Romeinse Tijd - Romeinse Tijd
Cultuur	
Toelichting	In het plangebied Hasselt II is een ca. 2,8 hectare groot terrein archeologisch onderzocht door middel proefsleuven. Tijdens dit onderzoek zijn drie archeologische ensembles aangetroffen: één kuil uit de Romeinse tijd, twee paalsporen uit de IJzertijd (mogelijk deel van een spieker) en lijnelementen (greppels/weg) uit de periode Late Middeleeuwen - Nieuwste tijd. Tijdens het veldwerk is een bescheiden aantal vondsten geborgen. De meeste vondsten kwamen aan het licht tijdens de aanleg van de werkputten en zijn afkomstig uit het plaggendek. Bij de vondsten gaat het uitsluitend om aardewerk, natuursteen en bouwmateriaal.
Literatuur	Lascaris, M., 2007
Bron	Archis
Nummer	1084461/ 422036/ 404946

Uniek nr.	*7.32.10*
Coördinaten	**X=** 137138 **/ *Y*=** 377949
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Leendestraat
Naam vinder	Synthegra BV
Datum vondst	12-8-2010
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Vroege IJzertijd - Vroeg Romeinse Tijd Late IJzertijd - Late Middeleeuwen A Vroege Middeleeuwen B - Vroege Middeleeuwen C

Vroege Middeleeuwen D - Late Middeleeuwen A
Late Middeleeuwen A - Nieuwe Tijd Vroeg
Late Middeleeuwen B - Nieuwe Tijd Midden
Nieuwe Tijd Vroeg - Nieuwe Tijd Midden
Nieuwe Tijd Midden - Nieuwe Tijd Laat
Nieuwe Tijd Laat - Nieuwe Tijd Laat

Cultuur

Toelichting In het plangebied zijn grotendeels intacte enkeerdgronden aangetroffen, die bestaan uit een plaggendek met daaronder restanten van de oorspronkelijke podzolgrond of C-horizont (noordoostelijk deel) of een akkerlaag (westelijk deel). Plaatselijk wordt deze bodemopbouw verstoord door een recent spoor of verrommelde laag. In het plaggendek zijn twee fasen te onderscheiden. Het plaggendek (Aa1-horizont)kan op basis van het vondstmateriaal (vondst 2, 12, 16) worden gedateerd in de 16e tot 18e eeuw. Binnen het aardewerkcomplex uit het plaggendek bevindt zich één fragment (vondst 16) grijsbakkend handgevormd aardewerk uit de 14e-15e eeuw. Daaronder ligt de oudste fase van het plaggendek dan wel akkerlaag. Alleen greppel spoor 4 ligt onder de jongste fase van het plaggendek en is door de akkerlaag heengegraven. Dit is een aanwijzing dat de percelering mogelijk al uit de late middeleeuwen stamt. De oorspronkelijke podzolgrond is in het grootste deel van het plangebied opgenomen in de bovenliggende antropogene lagen.Vermoedelijk is dit het resultaat van langdurige landbewerking, waarbij een akkerlaag in de 10e-12e eeuw is ontstaan. Hoewel de podzolbodem in het meerendeel van het plangebied is verdwenen, is de top van de C-horizont waarschijnlijk grotendeels intact. Dit wordt bevestigd door de enkele grondsporen die in het plangebied zijn aangetroffen (zie paragraaf 3.2). Tijdens het proefsleufonderzoek zijn naast de recente verstoringen, twee boomvallen en natuurlijke verkleuringen, vier archeologische relevante grondsporen aangetroffen. Mogelijk dateerd één grondspoor (spoor 6) uit de middeleeuwen. De overige grondsporen (8, 12, en 15) worden in de prehistorie geplaatst. De gaafheid en herkenbaarheid van de (paal) kuilen is redelijk tot goed te noemen. Er is geen sprake van een sterke uitloging, of iets dergelijks in het plangebied. De sporen zijn afgedekt met een dik plaggendek dat de sporen heeft beschermd. Dit neemt niet weg dat de prehistorische paalkuil (spoor 15) vaag is begrenst. De overig sporen tekenen zich duidelijk en goed leesbaar af. Binnen het plangebied zijn sporen van menselijke activiteit, akkerbouw en vondstmateriaal uit de prehistorie en de middeleeuwen- nieuwe tijd aangetroffen. - Een lokaal erf uit mogelijk de middeleeuwen en/of ijzertijd is niet uitgesloten. Rondom Hooge Mierde zijn slechts enkele waarnemingen bekend. Deze dateren uit de Romeinse tijd en de late Middeleeuwen. In het zuidwestelijke deel (het weiland) zijn alleen een aantal kleine, locale verstoringen en twee recente greppels aangetroffen. De verstoring in dit deel is minimaal. In het noordoostelijk deel (het bietenveld) is in proefsleuf 5 een aanzienlijke hoeveelheid bodemverstoringen aangetroffen. Veel van deze verstoringen lijken buiten de proefsleuven door te lopen in het perceel, andere hebben een lokaal karakter. De recente sporen tekenen zich scherp af tegen de natuurlijke ondergrond. Deze verstoringen worden in verband gebracht met een weggetje dat zichtbaar is op kaartmateriaal uit de 20e eeuw. Bodemingrepen die dieper gaan dan 70-80 cm beneden het maaiveld zullen in het zuidwestelijke deel (het weiland) eventueel aanwezige archeologische resten verstoren. In het noordoostelijke deel (het bietenveld) zijn geen archeologische relevante sporen aangetroffen. -

Literatuur Diependaal, S., Luytelaar, P. van, Koeman, S.M. 2011

Bron Archis

Nummer 1093301 442841 423482

Uniek nr.	*7.32.10*
Coördinaten	**X=** 140169 / ***Y=*** 377842
Plaats	Hulsel
Toponiem	De Kanten en Vooreind te Hulsel
Naam vinder	Synthegra BV
Datum vondst	30-7-2012
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Late IJzertijd - Laat Romeinse Tijd Late IJzertijd - Vroege Middeleeuwen D Vroeg Romeinse Tijd - Vroeg Romeinse Tijd Vroeg Romeinse Tijd - Midden Romeinse Tijd A Laat Romeinse Tijd - Vroege Middeleeuwen D Vroege Middeleeuwen D - Late Middeleeuwen A Late Middeleeuwen A - Late Middeleeuwen B Late Middeleeuwen B - Nieuwe Tijd Laat Nieuwe Tijd Vroeg - Nieuwe Tijd Midden Nieuwe Tijd Laat - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	In deelgebied A werd in het proefsleuvenonderzoek weliswaar een intact bodemprofiel aangetroffen, maar in dit deelgebied bevonden zich verder archeologische resten die wezen op enige menselijke activiteit voorafgaand aan de periode dat dit terrein in gebruik werd genomen als akkerland. Wel werd in de profielen van de aangelegde werkputten aanwijzingen aangetroffen voor een 'oude akkerlaag"in een periode voordat men hier begon met plaggen bemesting. In deelgebied B werd dezelfde oude akkerlaag aangetroffen. Eén enkele 'late'kogelpotscherf doet hier vermoeden dat deze akkerlaag uit de periode van de Volle Middeleeuwen stamt. Aanlegvondsten afkomstig uit het esdek suggereren dat men hier vanaf ca. 1300 is begonnen met plaggen bemesting. Verder werden in deelgebied B de resten van enkele kleine vierpalige en van één zespalige structuur aangetroffen die over het algemeen door archeologen aangeduid worden als spiekers, maar die een veelvoud aan functies hebben kunnen vervuld. De gelijke oriëntatie doet vermoeden dat ze deel hebben uitgemaakt van een erf of nederzetting, waarvan de resten zich verder naar het noorden en oosten zullen uitstrekken. De structuren zelf hebben geen dateerbaar materiaal opgeleverd, maar een drietal scherven uit twee paalgaten in de nabije omgeving duiden op een datering in de Late IJzertijd en/of Romeinse tijd. Deze sporen werden alle vlakdekkend onderzocht en afgewerkt. In deelgebied C werden geen archeologische resten aangetroffen. Voor zover deze aanwezig zullen zijn geweest, zijn deze waarschijnlijk als gevolg van de aspergeteelt ter plaatse zijn opgeruimd.
Literatuur	Danny Gerrets, 2014
Bron	Archis
Nummer	1100456/ 442895/ 423836

Thema: 33 Cultus/heiligdom

33.1 Kerk

Zelfstandig kerkelijk gebouw, bestaande uit een toren, schip en een koor, met een kerkrechtelijke status. In beginsel bevat een kerk een altaar en is deze gewijd.
Datering: Vroege Middeleeuwen-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• hout- of steenbouw. Meestal een zaalbouw met vaak een aan de oostzijde uitgebouwd koor (a);
• oriëntatie is oost-west met, indien aanwezig, een toren aan de westzijde (a).
• bij steenbouw frequent pilaren (b);
• doopvont (b);
• soms, maar niet altijd met begravingen (b);
• soms gelegen binnen afscheiding (greppel, sloot, palissade) (b);
• mobilia met een christelijke symboliek (b);
• kerkklok en aanwijzingen in de directe omgeving voor het gieten van de klok (b);
• vaak in combinatie met kerkhof (b);
• vaak in of bij nederzettingen (b).

Uniek nr.	*7.33.1.0620*
Coördinaten	X=139490 / Y=374740
Plaats	Reusel
Toponiem	Centrum-voormalige kerk
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	08-08-1995
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Tussen 1995 en 1997 verrichtte het IPP onderzoek naar de resten van de voormalige middeleeuwse kerk, die bedreigd werden door de herinrichtings-plannen van het centrum van Reusel. Binnen en onder de funderingen van een romaanse kerk werden ca 12 kuilen gevonden die samen min of meer een rechthoekige plattegrond vormen. Vermoedelijk in de 10e tot 12e eeuw werdde houten kerk verva ngen door een tufstenen kerk. Deze eenbeukige romaanse kerk was ca 13 bij 8 m groot. Vermoedelijk in de 13e eeuw werd een koor met hoefijzervormige plattegrond en uitgevoerd in kloostermoppen!er aan toegevoegd. Opvallend was dat een deel van de kloostermoppen(bepleisterd en) beschilderd was. Rond 1400 werd een bakstenen aanbouw aande noordk ant uitgevoerd. In het begin van de 15e eeuw werd een aanvanggemaakt met de gotische kerk (fase 3). Als eerste werd de toren gebouwd.Niet lan g daarna werd het schip en koor vervangen en uitgebreid. Door de enorme toeloop van bedevaartsgangers moest de kerk al weer snel uitgebreid worden. Omstreeks 1530 begon men met de bouw van twee kruispanden (fase 4).Omstreeks het midden van de 16e eeuw werd het koor vervangen door een groter exemplaar. Tenslotte werden iets later 2 sacristie en aangebouwd. Inde 19e eeuw werd de bouwvallige kerk verkleind om tenslotte in 1897-'98 afgebroken te worden. Tijdens het onderzoek werd ook de bijbehorende begraafplaats opgegraven. Het betreft hier kist- en boomstamgraven, maar ook graven zonder kist. De oudste graven horen bij het eerste kerkgebouw en dateren van voor de 13eeeuw. Het overige deel van de graven dateert uit de 14e eeuw of later.Hierbij is ook een aantal priestergraven. Op het kerkhof lag een waterput, waaruit enkele bijzondere vondsten komen. Misschien betreft het 'de'heilige Mariaput? Vermeldenswaardig is nog de vondst van een klokken-gieterij, waar mogelijk in 1729 de kerkklok gegoten werd.(naar Van Kempen en Van der Kamp 1998)* Reconstructies verschillende bouwfasen kerk in Van Kempen en Van der Kamp 1998, p.14.
Datering	Vroege Middeleeuwen D - Hoge/Volle Middeleeuwen
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	

Literatuur	Kempen & Van der Kamp 1997; Zie ook: http://www.heemkundereusel.com/Archeologie/tweedefaseopgraving.htm
Bron	Archis
Nummer	33706

Afbeelding: Opgraving van de oude kerk in Reusel in 1995 (Van Ginkel en Theunissen 2009).

Uniek nr.	*7.33.1.0974*
Coördinaten	X=137080 / Y=377630
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Kerk van de heilige Johannes evangelist en kerk van de heilige Stephanus
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	indirect: literatuur
Beschrijving	CAA: deze waarneming is nr.25 en 26 van een inventarisatielijst met arch. vindplaatsen, samengesteld door G.Beex (ca 1966). Nog bestaande kerk en toren van Hooge Mierde. Oorspronkelijk uit begin 15e eeuw. Kerk echter in 1923 gedeeltelijk herbouwd. In 1912 nieuw koor aangebouwd. Waarschijnlijk heeft Beex zich, voor dit onderdeel, op de Voorlopige Lijst, p.253-54 gebaseerd (datering).
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd C
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	gebouw 1922 gesloopt; toren XV A behouden
Literatuur	Anonymus, 1931
Bron	Archis
Nummer	37430 en 37431

Uniek nr.	*7.33.1.1384*
Coördinaten	X=140600 / Y=377830
Plaats	Hulsel
Toponiem	Bredasche Baan
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	ad 117 park aanleg; monument 4.ad 124 overblijfselen van een kerk en kerkhof; meer gegevens Caa. Terrein met resten van een kerk en een

kerkhof uit de middeleeuwen. De vroegste begravingen en een mogelijke houten voorloper zijn waarschijnlijk niet ouder dan 1100 AD. De kerk werd in de 15e en 16e eeuw aangeduid als een kerk van lage rang. Ze brandde in 1888 af en is op een andere locatie, de huidige, herbouwd. Beex vermeldt (1963) dat door een ophoging van het huidige monument in de 19e eeuw de fundamenten van de kerk mogelijk zijn gespaard.

Datering Middeleeuwen - Nieuwe tijd C
Cultuur n.v.t.
Toelichting mogelijk (!) funderingen aanwezig in de ondergrond
Literatuur Theuws 1999
Bron Archis
Nummer 5189

Afbeelding: Een tekening van de oorspronkelijke kerk uit Kerken van Heren en Boeren.[268] Deze tekening is van 1825 en kan niet van Verhees zijn geweest.

Uniek nr. *7.33.1.*
Coördinaten **X=** 136832 / ***Y=*** 377649
Plaats Hooge Mierde
Toponiem De Leeuwerik
Naam vinder VUhbs archeologie
Datum vondst

[268] Strijbos, 1995, 78.

Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	
Datering	Late Middeleeuwen B - Nieuwe Tijd Nieuwe Tijd - Nieuwe Tijd Nieuwe Tijd Vroeg - Nieuwe Tijd Midden Nieuwe Tijd Midden - Nieuwe Tijd Laat Nieuwe Tijd Laat - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Naar aanleiding van het vooronderzoek zijn twee delen van het plangebied opgegraven: een deel van het noordoostelijke plangebied en een deel van het zuidelijke plangebied. In beide plangebieden zijn archeologische resten gevonden. - In het Noordoostelijke plangebied zijn diverse greppels/sloten, paalkuilen en kuilen aangetroffen. Een rij van zeven paalkuilen is mogelijk de lange wand van een gebouwplattegrond. Het gebouw, mogelijk een schuur, dateerd in de Nieuwe Tijd. - In het Zuidelijk plangebied is de mogelijke locatie van de schuurkerk opgegraven. Het onderzochte terrein is onderdeel geweest van een erf dat is begrensd door greppels. Op dit erf zijn onder andere een bakstenen muur, een vloer en vier waterputten aangetroffen. De muur en de vloer behoren waarschijnlijk tot één gebouw uit de 17de/18de eeuw. Van de vier waterputten hebben er drie een metplaggen opgeworpen beschoeiing en één een beschoeiing van opgemetselde bakstenen. Eén plaggenwaterput is gedateerd en lijkt gebruikt te zijn in het eind van de 16de eeuw. De bakstenen waterput is gebruikt in de 19de eeuw. Alle sporen zijn in de Nieuwe Tijd te dateren. -
Literatuur	Tops, B., 2008
Bron	Archis
Nummer	1086012/ 436305/ 421695

33.2 Kapel

Zelfstandig kerkelijk gebouw waarvan de kerkrechtelijke status over het algemeen minder is dan van een kerspel- of een kloosterkerk. In beginsel bevat een kapel een altaar en is deze gewijd.
Datering: Vroege Middeleeuwen-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• eenvoudige hout- of steenbouw. Meestal een zaalbouw met vaak een aan de oostzijde uitgebouwd koor (a);
• oriëntatie is oost-west met, indien aanwezig, een toren aan de westzijde (a).
• soms, maar niet altijd met begravingen (b);
• soms gelegen binnen afscheiding (greppel, sloot, palissade) (b);
• mobilia met een christelijke symboliek (b);
• vaak in of bij nederzettingen. Verder komen we bij grote kastelen zgn. eigenkapellen tegen. Soms in het veld (veldkapel) of langs een weg (wegkapel), bestemd voor bewoners en passerende reizigers (b).

33.3 Klooster

Gebouw of complex van gebouwen, dienende tot verblijf van een gemeenschap van mannen of vrouwen die zich uit de wereld hebben teruggetrokken om in de beperkingen van de clausuur een godsdienstig leven te leiden. Ze richten zich naar een bepaalde regel of constitutie, waarbij aan de koordienst (*officia*) bijzondere aandacht wordt besteed. Onder invloed van de Romeinse castra-aanleg werd de kern gevormd door de kloosterkerk met een kloosterhof die door een kloostergang omgeven is. Daaromheen groepeerden zich als de belangrijkste gebouwen de kapittelzaal, de dormter, de refter met keuken, de spreekzaal (*locutorium* of *auditorium*) en de ziekenzaal met kapel. Buiten de clausuur stonden het aalmoeshuis, de herberg voor pelgrims en reizigers, de woning van de abt of prior, het *salutatorium*, schuren, stallen en kelders en een poortgebouw (kloosterpoort). Grote orden bezaten vaak een melkerij, een bakkerij en een brouwerij. De cisterciënzers en enige

aan hen verwante orden hadden lekenbroeders of conversen in hun gemeenschap. Voor hen stichtten zij buitenhoven met eet-, slaapzalen etc. en allerlei werkplaatsen. Gelegen zowel binnen steden als op het platteland. Binnen de stadsmuren moesten de kloostergebouwen veel beknopter zijn dan op het platteland.
Datering: vanaf de Middeleeuwen tot heden.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• specifieke lay-out met karakteristieke elementen (kloosterhof, dormter met kloostercellen etc.) (a).
• vaak omgeven door muur en gracht (b);
• vaak begravingen binnen het complex (b);
• bijgebouwen in de directe omgeving (b).

Uniek nr.	*7.33.3.1200*
Coördinaten	X=140300 / Y=379725
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	NETERSELSE DIJK
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	niet-archeologisch: graafwerk
Beschrijving	CAA: Loeb-fiche.Mozaikvloer, bestaande uit veldkeien die zeer kunstig met de platte kantnaar boven naast elkaar waren gelegd. De bijbehorende boerderij (nu grotendeels afgebroken) dateerde uit 1620 en is waarschijnlijk van de abdij Postel geweest, gezien het herhaaldelijk gebruik in ankers en bovenlichten van het wapen van Postel, namelijk drie molenijzers. Gevonden op 1 m onder een oude nu afgebroken schuur bij het bouwen van een nieuwe. Ligt thans ongeveer 60 cm onder de bodem van de nieuwe schuur. Gemeld door de heer van der Laar (Heeze) via G. Beex.
Datering	Nieuwe tijd A - Nieuwe tijd A
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	42502

33.4 Cultusplaats/heiligdom/tempel
Formele, niet-overdekte locatie van niet-christelijke religieuze handelingen of gebouw voor het praktiseren van religie (niet-christelijk)..
Datering: in elk geval Late Bronstijd-Romeinse Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• rechthoekig omgreppeld dan wel anderszins omheind terrein (a);
• specifieke samenstelling van archeologica, die afwijkt van nederzettingen en graven (a).
• vierhoekig terrein met greppel/wal en/of palissade met daarbinnen resten
van stenen/of houten gebouw (a);
• steen- of houtbouw (a);
• votiefgaven (aardewerk (a), metalen voorwerpen, waaronder munten (a)
en militaria (a));
• (verbrande) dierenbotten (a).
• votiefgaven, zoals aardewerk en metalen voorwerpen (b);
• verbrande dierenbotten (b).
• altaren (b);
• votiefstenen (b);
• ovens (b).

Thema: 34 Begraving

34.1 Grafheuvel

Artificiële heuvel waarin of -onder graven met en/of lijkbegraving als crematie. Ingeval van ‘zichtbaar’ is de heuvel bovengronds herkenbaar, bij ‘niet-zichtbaar’ ontbreekt de heuvel bovengronds, maar zijn er wel aanwijzingen aanwezig voor een grafheuvel, in de vorm van een bewaard gebleven oud-oppervlak of bodemvorming n.a.v. het heuvellichaam (infiltratiezone of fibers).
Datering: Laat-Neolithicum-Vroege Middeleeuwen (?).
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• verbrande (gecremeerde) of onverbrande menselijke resten (a);
• sporen van of aanwijzingen voor kunstmatig heuvellichaam (a).
• eventueel grafkuil (b);
• grafgiften, die verbrand kunnen zijn (b);
• eventueel urn, d.w.z. aardewerken container van crematieresten (b);
• soms zijn dodenhuisjes aanwezig (b);
• grafstructuren rond graf (ringsloot en paalkrans) (b);
• grafheuvels zijn vaak gelegen op/ tegen de kam van landschappelijke verhogingen aan (b).

Uniek nr.	*7.34.1.0848*
Coördinaten	X=137200 / Y=376760
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hongerensche Heide
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	01-10-1934
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Loeb-fiche op basis literatuur. Uit deze heuvel werden in 1934 twee "urnen"gespit door een herderin. Vormde de aanleiding voor een opgraving door W.Willems, 1-6 oktober 1934, waarbij drie heuvels werden onderzocht. Voor uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar de literatuur.
Datering	Midden-Bronstijd - Midden-Bronstijd
Cultuur	Hilversum-cultuur
Toelichting	3 secundaire bijzettingen.
Literatuur	Glasbergen 1954
Bron	Archis
Nummer	35608

Uniek nr.	*7.34.1.0849*
Coördinaten	X=137450 / Y=376660
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hongerensche Heide
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	01-10-1934
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Loeb-fiche op basis literatuur. Vormt een van de drie grafheuvels die 1-6oktober 1934 werden onderzocht. Voor uitgebreide beschrijving zie literatuur.
Datering	Midden-Bronstijd - Midden-Bronstijd
Cultuur	Hilversum-cultuur
Toelichting	plaggenheuvel.
Literatuur	Glasbergen 1954
Bron	Archis
Nummer	35609

Uniek nr.	*7.34.1.0850*
Coördinaten	X=137400 / Y=376760

Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hongerensche Heide
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	01-10-1934
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	loeb-fiche op basis literatuur. Maakt deel uit van de opgraving van 3 grafheuvels, 1-6 oktober 1934. Voor uitgebreide beschrijving zie literatuur.
Datering	Midden-Bronstijd - Midden-Bronstijd
Cultuur	Hilversum-cultuur
Toelichting	plaggenheuvel.
Literatuur	Glasbergen 1954
Bron	Archis
Nummer	35610

Afbeelding: Drakenstein urn in het Noord-Brabants Museum uit Hooge Mierde- Hongerensche Heide.

Uniek nr.	*7.34.1.0851*
Coördinaten	X=137225 / Y=376600
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hongerensche Heide
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Loeb-fiche en gekopieerde melding Beex, op basis literatuur: "Reeds tijdens het onderzoek in 1934 door Willems verdwenen grafheuvel, geëgaliseerd bijaanleg voetbalveld. Op dezelfde plaats werd een stenen bijl gevonden." Willems beschrijft "een tot voetbalveld omgewerkt heideperceel, waar een tamelijk grote heuvel door egalisatie is verdwenen. Vlak bij een der goals vond ik een groot fragment van een vuurstenen bijl van het Westeuropese type .."
Datering	Laat-Neolithicum A - IJzertijd
Cultuur	Hilversum-cultuur
Toelichting	"tot voetbalveld omgewerkt heideperceel, waar een tamelijk grote heuvel door de egalisatie is verdwenen"; evt. jonger.
Literatuur	Willems 1935
Bron	Archis
Nummer	35611

Uniek nr.	*7.34.1.0853*
Coördinaten	X=137400 / Y=376850
Plaats	onbepaald
Toponiem	Hongerensche Heide
Naam vinder	Beex

Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	"Geïmproviseerd" fiche in de vorm van een kopie uit een lijst met meldingendoor Beex, wsch ca 1966: "In het dennenbos NO van de door Willems in 1934onderzochte heuvels liggen nog verscheidene hoogten die gedeeltelijk uitstuifzand bestaan, terwijl andere een donkere kern [!] onder het stuifzand hebben. Mogelijk hieronder nog grafheuvels."
Datering	Bronstijd - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	"donkere kern onder het stuifzand".
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35612

Uniek nr.	*7.34.1.0860*
Coördinaten	X=140265 / Y=382225
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Goorven
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: inspectie
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Uiterlijk onbeschadigde grafheuvel (?). Afm.: diam. +- 15 m; hoogte +- 1 m.wrs. (?) Bronstijd. Coordin.: 140.265/382.225. Het Goorven te Lage Mierde,gem. Hooge en Lage Mierde. Kad. sectie A nr. 214. Veldcontrole door G. Beex Eindhoven op 6.11.1963. Gemeld door G. Beex, Petuniapad 15, Eindhoven d.d.15.11.1963', met de latere toevoegingen van R.H.J. Klok: 'heuvellichaam bestaat uit zwarte aarde. Gelegen in natuurreservaat. Publicatie: geen'.Gezien de zwarte aarde waaruit de heuvel is opgebouwd en de ligging langs de gemeentegrens, alsmede het feit dat het deze kenmerken deelt met de identieke heuvel onder CAA: 51CN-21 (waarn. 36264), kan worden aangenomen dat deze heuvel is opgeworpen ter markering van de grens (al dan niet voorzien van een grenspaal).
Datering	Bronstijd - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36263

Uniek nr.	*7.34.1.0861*
Coördinaten	X=141190 / Y=382290
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Goorven
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Uiterlijk gave grafheuvel (?). Afm.: diam. 15 m; hoogte +- 1 m. wrs. (?) Brons-tijd. Coordin.: 141.190/382.290. Het Goorven, Lage Mierde, gem. Hooge en Lage Mierde. Kad. sectie A nr. 218. Veldcontrole door G. Beex, Eindhoven op4.11.1963. Gemeld door G. Beex, Petuniapad 15, Eindhoven d.d. 15.11.1963',met de latere toevoeging van R.H.J. Klok: 'heuvellichaam bestaat uit zwarte aarde. gelegen in natuurreservaat'.Gezien de zwarte aarde waaruit de heuvel is opgebouwd en de ligging langs de gemeentegrens, alsmede het feit dat het deze kenmerken deelt met de identieke heuvel onder CAA: 51CN-20 (waarn. 36263), kan worden aangenomen dat deze heuvel is opgeworpen ter markering van de grens (al dan niet voorzien van een grenspaal).

Datering	Bronstijd - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36264

Uniek nr.	*7.34.1.0942*
Coördinaten	X=138080 / Y=374600
Plaats	De Hoek
Toponiem	De Hoek
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Gave grafheuvel. Afm.: diam. 15 m; hoogte +- 70 cm. Verm. Bronstijd. Coordin.:138.080/374.600. De Hoek, gem. Reusel. Kad. sectie D nr. 1234. Veldcontroledoor G. Beex, Eindhoven op 12.7.1963. Gemeld door G. Beex, Petuniapad 15,Eindhoven d.d. 16-7-1963'.
Datering	**Bron**stijd - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36446

Uniek nr.	*7.34.1.0946*
Coördinaten	X=133575 / Y=378415
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Grondelooze meer
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Uiterlijk onbeschadigde grafheuvel. Afm.: diam. +- 15 m; hoogte +- 90 cm. Tijdvak: wrs. Bronstijd. Coordin.: 133.575/378.415. Grondelooze Meer te HoogeMierde, gem. Hooge en Lage Mierde. Kad. sectie F nr. 309. Veldcontrole door G. Beex, Eindhoven op 30.9.1963. Gemeld door G. Beex, Petuniapad 15, Eindhoven d.d. 15-11.1963'.
Datering	Laat-Neolithicum - IJzertijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36482

Uniek nr.	*7.34.1.0947*
Coördinaten	X=134425 / Y=376990
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Klein Turfgoor
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Graf-heuvel (?); de hoogte (+- 1 m) is onevenredig in verhouding tot de diam.(+- 10 m; vroeger wrs. +- 15 m); de randen zijn sterk weggeploegd; het centrum is uiterlijk onbeschadigd. Bronstijd ? Coordin.: 134.425/376.990.Klein Turfgoor te Hooge Mierde, gem. Hooge en Lage Mierde. Kad. sectie Dnr.

	316. Veldcontrole door G. Beex, Eindhoven op 27.9.1963. Gemeld door G.Beex, Petuniapad 15, Eindhoven d.d. 15.11.1963'.
Datering	Bronstijd - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36483

Uniek nr.	*7.34.1.0950*
Coördinaten	X=135660 / Y=376715
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	De Hoogeberg
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Uiterlijk onbeschadigde en regelmatig gevormde grafheuvel. Afm.: diam. +- 20 m;hoogte +- 1 m. wrs. Bronstijd. Coordin. 135.660/376.715. Hooge Mierde, gem.Hooge en Lage Mierde. Gevonden nabij "De Hoogenberg" op de Turnhoutse HeideKad. sectie D nr. 613. Veldcontrole door G. Beex, Eindhoven op 25.9.1963.Gemeld door G. Beex, Petuniapad 15, Eindhoven d.d. 15.11.1963'.
Datering	Laat-Neolithicum - IJzertijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36487

Uniek nr.	*7.34.1.0951*
Coördinaten	X=135320 / Y=376240
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Zwartven
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Grafheuvel ?; de hoogte (+- 1 m) is onevenredig in verhouding tot de diam. (+-10 m); de heuvelvoet is zwaar beschadigd, o.a. door in- en afgraving; centrum uiterlijk onbeschadigd; de heuvel kan zowel uit de Bronstijd dateren als in recente datum opgeworpen zijn. Bronstijd ? Coördinaten. 135.320/376.240.Hooge Mierde, gem. Hooge en Lage Mierde. Gevonden bij het Zwartven. Veldcontrole door G. Beex, Eindhoven op 25.9.1963. Gemeld door G. Beex, Petuniapad 15, Eindhoven d.d. 15.11.1963'.
Datering	Laat-Neolithicum - onbepaald
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36489

Uniek nr.	*7.34.1.0952*
Coördinaten	X=137270 / Y=376740
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hongerense Heide
Naam vinder	Brunsting
Datum vondst	1950

Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Grafheuvels. Coordin. 137.270/376.740 [was 136.92/377.40]. Hooge Mierde. Oudheidkundig onderzoek door prof.dr. H. Brunsting te Leiden in 1950. Nadere gegevens (nog) niet bekend. Berichten R.O.B. 1950/13', met de latere toevoeging door (vermoedelijk) G. Beex: 'Zie Meded. R.O.B. Amersfoort, jaarverslag 1950. R.M.O. Leiden, Jaarversl. over 1950, Den Haag, 1951, p. 9'.De tekst in het R.O.B.-jaarverslag over 1950 luidt: 'Hooge Mierde. Van een reeds lang geslechte tumulus, in de nabijheid van de in 1934 door Willemsonderzochte, bleek de ondergrond een smal kringspoor te bevatten. Bovendien waren nog enkele (secundaire) crematieresten aanwezig. De datering blijft zeer onzeker. Op enige afstand werd een vuursteenatelier gevonden, waarin tal van geheel of half afgewerkte schrabbertjes. De opgraving was mogelijk door de medewerking van de Burgemeester van Hooge en Lage Mierde, die toestond, dat in het pas geplante mastbosch gegraven werd'. Deze tekst komt exact overeen met die in het jaarverslag van het R.M.O. over 1950.
Datering	Bronstijd - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	
Literatuur	R.O.B.
Bron	Archis
Nummer	36490

Uniek nr.	*7.34.1.0953*
Coördinaten	X=135800 / Y=375190
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	De Luther
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een 'geïmproviseerd' fiche op basis van de archeologische inventarisatielijst van G. Beex met de tekst:'135.800/375.190; 135.840/375.150. Twee kleine ronde heuveltjes op rand vaneen ven. Bestaan uit zwarte grond, maar geen duidelijke plaggen. Misschien grafheuveltjes'. Zie voor de heuvel onder het 2de coördinaat waarn. 36493.
Datering	Laat-Neolithicum - onbepaald
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36491

Uniek nr.	*7.34.1.0954*
Coördinaten	X=135840 / Y=375150
Plaats	Hoge Mierde
Toponiem	De Luther
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een 'geïmproviseerd' fiche op basis van de archeologische inventarisatielijst van G. Beex met de tekst:'135.800/375.190; 135.840/375.150. Twee kleine ronde heuveltjes op rand vaneen ven. Bestaan uit zwarte grond, maar geen duidelijke plaggen. Misschien grafheuveltjes'. Zie voor de heuvel onder het 1e coördinaat waarn. 36491.
Datering	Laat-Neolithicum - onbepaald
Cultuur	onbekend/n.v.t.

Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 36493

34.2 Grafheuvelveld
Drie of meer artificiële heuvels uit dezelfde archeologische cultuur/periode over of waarin inhumatie- en/of crematiegraven. Ingeval van 'zichtbaar' zijn de heuvels bovengronds herkenbaar, bij 'niet-zichtbaar' ontbreekt de heuvel bovengronds, maar zijn wel aanwijzingen aanwezig voor een grafheuvel, in de vorm van een bewaard gebleven oud-oppervlak of bodemvorming n.a.v. het heuvellichaam (infiltratiezone of fibers).
Datering: Laat-Neolithicum-Vroege Middeleeuwen (?).
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• verbrande (gecremeerde) of onverbrande menselijke resten (a);
• sporen van of aanwijzingen voor een kunstmatig heuvellichaam (a).
• eventueel grafkuil (b);
• grafgiften (aardewerk, wapens/werktuigen en sieraden) (b);
• soms zijn dodenhuisjes aanwezig (b);
• grafstructuren rond graf (standspoor, ringsloot, paalkrans) (b);
• grafheuvels zijn vaak gelegen op/ tegen de kam van landschappelijke verhogingen aan (b).

34.3 Urnenveld
Drie of meer bijzettingen in urnen (een aardewerken container), in een doek of los, die alle drie in een kuiltje zijn gedeponeerd. Over deze bijzettingen zijn heuvels, uiteenlopend van ronde, rechthoekige tot (mogelijk) achtvormige (sleutelgatvormige) vorm opgeworpen, die gewoonlijk opgebouwd zijn uit (heide)plaggen. De diameter van deze heuvels varieert doorgaans van enkele meters tot ca. 15 m. Rond de voet van een heuvel is in de regel een ronde, vierkante, rechthoekige of achtvormige/sleutelgatvormige greppel aanwezig.
N.B.: Tot de urnenvelden behoren ook crematiebijzettingen die niet overdekt zijn met een kunstmatige heuvel.
Datering: Late Bronstijd-begin Midden-IJzertijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• (menselijke) crematieresten (a);
• heuvel of aanwijzing voor heuvel (bodemvorming of bewaard gebleven oud-oppervlak) (a).
• grafgiften: vooral aardewerk en bronzen sieraden, kledingaccessoires en toiletgerei (b);
• urn ofwel aardewerken container (b);
• houtskool (resten van de brandstapel) (b);
• soms zijn artefacten (vooral aardewerk) in greppel aanwezig (b);
• soms zijn dodenhuisjes aanwezig (b);
• urnenvelden zijn in de regel aangelegd op verhogingen in het landschap en de oriëntatie van de graven volgt de richting van deze verhogingen (b);
• een algemeen verschijnsel is dat urnenvelden rondom één of meer oudere tumuli zijn aangelegd (b).

Uniek nr. *7.34.3.0944*
Coördinaten X=139575 / Y=382000
Plaats Lage Mierde
Toponiem De Flaes
Naam vinder Particulier
Datum vondst 1925
Verwerving niet-archeologisch: graafwerk
Beschrijving De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Urnenveld met veel urnscherven (deze laatste +- 1925 door W. v.d. Loo gevonden).Afmetingen urnenveld onbekend. IJzertijd. Coordin.: 139.575/382.000. LageMierde, gem. Hooge en Lage Mierde. Gevonden te Dun nabij Flaas in een ter-rein dat vrij diep geploegd is; hierbij zijn de urnen vernield. Kad. sectieA nr. 441. Veldcontrole door G. Beex, Eindhoven op

	10.9.1963. Gevonden door W.v.d.Loo, heiploeger d.d. +- 1925. Gemeld door G. Beex, Petuniapad 15,Eindhoven d.d. 15.11.1963'. Later is, vermoedelijk door G. Beex, op ditfiche met potlood geschreven: 'niet gelokaliseerd'.Voorts bevindt zich in het CAA een 'geïmproviseerd' fiche op basis van de archeologische inventarisatielijst van G. Beex met de tekst: '+- 139.575/382.000. Verploegd urnenveld. Zie Doc. Momenteel bebost. Niet bekend of het urnenveld geheel is vernield', met de latere toevoeging door R.H.J. Klok:'waarsch. nog onbeschadigde delen v/h urnenveld aanwezig onder de stuifheuvels'.Van de documentatie waarnaar verwezen wordt, ontbreekt in het correspondentie-archief van de ROB ieder spoor.
Datering	IJzertijd - IJzertijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36477

Uniek nr.	*7.34.3.0945*
Coördinaten	X=135400 / Y=381850
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Appelenberg
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	1914
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche en een 'geïmproviseerd' fiche op basis van de archeologische inventarisatielijst van G.Beex.De tekst op het Loeb-fiche luidt: 'Urnenveld met urnvondsten. Afm. urnenveld onbekend. IJzertijd. Coordin.: 135.400/381.850. Coord. niet nauwkeurig bekend; de enige iets hogere zandrug die als vindplaats in aanmerking komt,ligt +- 250 m ten zuiden van de aangeduide plaats; de heer Lauwers, oud-schoolhoofd te Esbeek, wist zich de juiste plek niet goed meer te herinneren. Appelenberg te Lage Mierde, gem. Hooge en Lage Mierde. Kad. sectie Fnr. 57. Veldcontrole door G. Beex, Eindhoven op 8.11.1963. Gemeld door G.Beex, Petuniapad 15, Eindhoven d.d. 15.11.1963. Defin.: Museum Taxandria teTurnhout'.De tekst op het 'geimproviseerde' fiche luidt: '+- 135.400/381.850. Urnen-veld waar L. Stroobant ongeveer 20 urnen heeft uitgegraven (tussen 1914 en1918). Zie verder Doc.' Nadere gegevens zijn in het correspondentie-archief der ROB niet gevonden.
Datering	IJzertijd - IJzertijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36478

Uniek nr.	*7.34.3.0948*
Coördinaten	X=134900 / Y=376950
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Klein Turfgoor
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een door R.H.J. Klok samengesteld 'geïmproviseerd' fiche op basis van door G. Beex d.d. 27-9-1966 verstrekte gegevens met de tekst: '134.90/376.95. Urnenveld (?). Urnen gevonden bijploegen in naastgelegen akker door de boer. Juist[e] plaats wil deze niet mededelen. Aangrenzende bosterrein vertoont kleine heuvels'.Met laatstgenoemde heuveltjes in het bos wordt gedoeld op waarn. 36485.

Datering	Late Bronstijd - IJzertijd
Cultuur	Nederrijnse grafheuvelcultuur
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36484

Uniek nr.	*7.34.3.0949*
Coördinaten	X=134730 / Y=376975
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Klein Turfgoor
Naam vinder	Beex
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een 'geïmproviseerd' fiche op basis van de archeologische inventarisatielijst van G. Beex met de tekst:'134.730/377.975. 134.900/377.990. Kleine heuveltjes van humusrijke grond. Vooral rond tweede punt liggen in het bos nog verscheidene van deze heuveltjes in dennenbos. Volgens geruchten zouden ten zuiden van dit punt bijontginning urnen zijn gevonden. De eigenaar is echter een zeer zwijgzaam figuur die ook tegenover zijn buren niets loslaat. Waarsch. urnenveld'.Met de urnenvondst wordt gedoeld op waarn. 36484. De door Beex opgegeven coördinaten dienen gelezen te worden als 134.730/376.975 ; 134.900/376.990.
Datering	Late Bronstijd - IJzertijd
Cultuur	Nederrijnse grafheuvelcultuur
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36485

Uniek nr.	*7.34.3.0955*
Coördinaten	X=138050 / Y=375150
Plaats	Reusel
Toponiem	Kattenbos
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	niet-archeologisch: graafwerk
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Urnenveld, bij vroegere zandafgravingen werden verscheidene urnen gevonden. Afm.250 x 200 m. Coord.: 138.050/375.150 138.200/375.150 138.300/374.920138.065/374.920. Late Bronst. of IJzertijd. Reusel, Kattenbos. Kad. ReuselSectie D no. 1285, 1286. Veldcontrole door G. Beex, Eindhoven op 12.7.1963'
Datering	Late Bronstijd - Midden-IJzertijd
Cultuur	Nederrijnse grafheuvelcultuur
Toelichting	'verscheidene urnen'.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36495

34.4 (Vlak)graf

Solitaire grafkuil die niet overdekt is met een grafheuvel.
Datering: Mesolithicum-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• verbrande of onverbrande menselijke resten (inclusief lijksilhouet) (a);

• grafkuil (a);
• het ontbreken van (aanwijzingen voor) een heuvel (a).
• evt. grafgiften, die verbrand kunnen zijn (b).

34.5 Grafveld
Drie of meer dichtbijeengelegen grafkuilen met crematiebijzetting of lijkbegraving (onverbrande menselijke resten) die niet overdekt zijn (geweest) door een heuvel. Rijengrafvelden, kerkhoven en joods/ christelijke begraafplaatsen vallen buiten deze definitie.
Datering: Paleolithicum-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• verbrande of onverbrande menselijke skeletresten (inclusief lijksilhouet)
(a);
• grafkuil (a);
• het ontbreken van (aanwijzigen voor) een heuvel (a).
• evt. grafgiften, die verbrand kunnen zijn (b).

Uniek nr.	*7.34.5.0876*
Coördinaten	X=140950 / Y=378520
Plaats	onbepaald
Toponiem	Castersche Dijk
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	1857
Verwerving	niet-archeologisch: graafwerk
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Urnenveld, waaruit 12 urnen en een speerpunt (gev. 1857); later kwamen 32 grafheuveltjes aan het licht. Litt.: C.R. Hermans, Noordbrabants Oudheden, 1865p. 55. L. Stroobant, Taxandria, 1904/1905, p. 191. Cat. R.M. v. O. 1908, p.172, nr. 197. Voorl. lijst der Ned. Mon. v. Gesch. en Kunst, dl. X, 1931,p. 254. A.W. Byvanck, Excerpta Romana, III, p. 83. Aantekeningen van pas-toor A. de Laat (handschrift), in Museum Taxandria, Turnhout (Belgie). Zie ook enige losse aantekeningen in het archief van het Museum Taxandria,Turnhout. Coordin.: 140.950/378.520. Gem Hooge en Lage Mierde, Kouwenberg(in litt. "Kermisberg" genaamd). De grafheuveltjes werden onderzocht doorpastoor A. de Laat, Kaggevinne, en de heer Surincx in 1903. Veldcontrole door G. Beex, Eindhoven op 12.11.1963. Gemeld door G. Beex, Petuniapad 15,Eindhoven d.d. 15.11.1963. Gevonden door o.a. J.M. Louwers, schoolhoofd te Hulsel d.d. tussen 1857 en 1903. Defin.: R.M.v.O., Leiden; Museum TaxandriaTurnhout'.Op de in het CAA aanwezige inventarisatielijst van G. Beex (kaartblad 51C)staat de volgende tekst: '38. +- 140.950/378.520. Urnenveld. Gegevens van fiche zijn thans goed. In het handschrift van pastoor de Laet te Turnhout staan de afstanden tussen de onderzochte grafheuvels opgegeven. Hierbij moeten echter vergissingen zijn gemaakt, want bij het op kaart brengen hiervan komt men ver buiten het opgegeven perceel. Het urnenveld of wat daarvan over is valt in een ruilverkaveling die dit jaar wordt doorgevoerd. Het urnenveld zal waarschijnlijk geheel zijn vernield. Het is wel mogelijk dat nog enige urnen worden gevonden die niet in een grafheuveltje zaten'.De tekst in Hermans 1865 (zie Literatuur) luidt: 'Hulsel. In dit kerkdorp,makende met Hooge- en Lage-Mierde een gemeente uit, ligt omtrent 10 minuten N. O. van de kerk, de zoogenaamde Kermisberg, dien de Burgemeester in1857 liet omspitten ten einde er mast in te planten. De Hoofdonderwijzer A.Verhoeven deelde mij mede, dat er ongeveer 30 urnen met asch en beenderengevuld, gevonden zijn, die alle braken. In eene groote urne zat een klein potje, dat gaaf zijnde, in handen kwam van den Pastoor, doch later ook verloren ging. Volgens een brief van den Burgemeester S. Verhagen aan Dr.Janssen, zouden er slechts 10 of 12 urnen en een spiespunt in die heide zijn opgegraven'. Deze en volgende tekst zijn op een onder de coordinaten140.95/377.80 in het Oud Archief geplaatst oranje ROB-fiche aangebracht.'Voorl. lijst der Ned. Mon. v. Gesch. en Kunst, deel X, prov. N.

	Brabant,blz. 254: Hulsel. a. Op den z.g. Kermisberg is een vrij uitgestrekt Gallo-Germaansch grafveld geweest'.Twee andere onder de coordinaten 140.95/377.80 in het Oud Archief geplaatste oranje ROB-fiches bevatten de tekst: 'Hulsel. (Kermisberg) Urnenveld met urnen (Herm. Noordbr. Oudh. 55)' en een hier wegens ruimtegebrek niette citeren, uit het Oud Archief van Pleyte afkomstige, tekst uit de Meierijsche Courant van 12 Nov. 1903.In het Oud Archief bevindt zich onder de coördinaten 140.75/377.90 nog een wit ROB-fiche met de tekst: 'HULSEL. Rijksmuseum van Oudheden, Leiden k.1903/12.1. Frankische ijzeren speerpunt. Lang 17,5 cm. Gevonden in het jaar1857 bij het graven in de Kermisberg. Vgl. Dr. C.R. Hermans, Noord-Brabantsche oudheden, pag. 55. Aangekocht van den Heer P.N. Panken te Bergeik'.Op de achterzijde van dit fiche is een schets van het voorwerp aangebracht.
Datering	Late Bronstijd - Romeinse tijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Byvanck 1947
Bron	Archis
Nummer	36306

Uniek nr.	*7.34.5.1032*
Coördinaten	X=138410 / Y=379525
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Lage Mierde
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	1933
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	CAA: Loeb-fiche.Bij wegaanleg gevonden. Op het fiche: "Romeinse kruiken en schalen".Alleen van een TS-schaal zou in het dossier bij de ROB een tekening zitten. Deze niet te vinden. Beex had deze informatie gekregen van de heer Lauwers; in zijn overzicht van Romeinse vondsten in Brabant (Beex 1973) spreekt hij alleen maar over deze TS-kom, en vermoedt dat het op grond van deze complete pot wel eens omeen grafvondst zou kunnen gaan. Waar de informatie over de kruiken vandaan komt is niet duidelijk: ook bij de vinder/eigenaar ?.Opm.: in een brief van G. Beex d.d. 22-12-1952 (zie doc.) is alleen maar sprake van een kom van terra sigillata uit Lage Mierde.
Datering	Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	"kleine onbeschadigde kom"; voor complex zie beschr.
Literatuur	Beex 1964b
Bron	Archis
Nummer	39779

34.6 Kerkhof

Drie of meer christelijke begravingen op een speciaal daarvoor bestemd terrein in de directe omgeving van een (voormalige) kerk, kapel, abdij, klooster of gasthuis.
Datering: vanaf de Vroege Middeleeuwen tot heden.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• grafkuilen (a);
• oost-west oriëntatie met het hoofd naar het westen (christelijk) (a);
• inhumatie in de vorm van menselijk skelet in anatomisch verband of lijksilhouet (a);
• geen grafgiften, wel persoonlijke bezittingen (kledingaccessoires (ring, oorhangers, gesp etc.) of voorwerpen met christelijke symboliek (rozenkrans, insignes) (a);
• in samenhang met kerk, kapel, abdij, klooster of gasthuis (a).
• vaak container in de vorm van houten, met ijzer of ander metaal beslagen (boomstam)kist of sarcofaag (tufsteen, zandsteen, mergel, baksteen) (b);
• vaak op een door een greppel, sloot of muur omgeven terrein (b);

• markering van het graf (grafsteen met inscriptie, kruis etc.) (b);
• gestructureerde lay-out, d.w.z. graven liggen in rijen op regelmatige onderlinge afstanden met daartussen paden (b).

Uniek nr.	*7.34.6.0192*
Coördinaten	X=140550 / Y=377870
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kerkweg
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	17-09-1985
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Te Hulsel is vanwege het IPP in 1985 en 1986 een beperkt archeologisch onderzoek verricht naar de aanwezigheid van sporen van middeleeuwse bewoning in de omgeving van de voormalige kerk. Enkele kuilen met aardewerk duiden op bewoning in de omgeving in de late 7e of in de 1e helft van de8e eeuw. Uit de Karolingische periode (2e helft 8e en 9e eeuw) dateren de sporen van 2 gebouwen, die vrijwel zeker niet gelijktijdig gefunctioneerd hebben. Uit de 12e eeuw stammen sporen van een boerderij met waterput. Vermoedelijk is het opgegraven terrein alleen tijdens de 2 agrarische expansiefasen in gebruik geweest. In de 10e/11e eeuw kan het bewoningsareaal zijn ingekrompen.(naar Theuws 1988)Aanvulling vondsten/grondsporen mededeling F.Theuws, augustus 1998
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	afrastering kerkhofterrein in de vorm van kleine paaltjes
Literatuur	Theuws 1991
Bron	Archis
Nummer	14747

Uniek nr.	*7.34.6.0618*
Coördinaten	X=139490 / Y=374740
Plaats	Reusel
Toponiem	Centrum-voormalige kerk
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	08-08-1995
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Tussen 1995 en 1997 verrichtte het IPP onderzoek naar de resten van de voormalige middeleeuwse kerk, die bedreigd werden door de herinrichtings-plannen van het centrum van Reusel. Binnen en onder de funderingen van een romaanse kerk werden ca 12 kuilen gevonden die samen min of meer een rechthoekige plattegrond vormen. Vermoedelijk in de 10e tot 12e eeuw werd de houten kerk vervangen door een tufstenen kerk. Deze eenbeukigeromaanse kerk was ca 13 bij 8 m groot. Vermoedelijk in de 13e eeuw werd een koor met hoefijzervormige plattegrond en uitgevoerd in kloostermoppen!er aan toegevoegd. Opvallend was dat een deel van de kloostermoppen(bepleisterd en) beschilderd was. Rond 1400 werd een bakstenen aanbouw aan de noordkant uitgevoerd. In het begin van de 15e eeuw werd een aanvanggemaakt met de gotische kerk (fase 3). Als eerste werd de toren gebouwd.Niet lang daarna werd het schip en koor vervangen en uitgebreid. Door de enorme toeloop van bedevaartsgangers moest de kerk al weer snel uitgebreid worden. Omstreeks 1530 begon men met de bouw van twee kruispanden (fase 4).Omstreeks het midden van de 16e eeuw werd het koor vervangen door een groter exemplaar. Tenslotte werden iets later 2 sacristie en aangebouwd. Inde 19e eeuw werd de bouwvallige kerk verkleind om tenslotte in 1897-'98afgebroken te worden. Tijdens het onderzoek werd ook de bijbehorende begraafplaats opgegraven. Het betreft hier kist- en boomstamgraven, maar ook graven zonder kist. De oudste graven horen bij het eerste kerkgebouw en dateren van voor de 13eeeuw. Het overige deel van de graven dateert uit de 14e eeuw of later. Hierbij is ook een aantal priestergraven. Op het kerkhof lag

	een waterput,waaruit enkele bijzondere vondsten komen. Misschien betreft het 'de'heilige Mariaput? Vermeldenswaardig is nog de vondst van een klokken-gieterij, waar mogelijk in 1729 de kerkklok gegoten werd.(naar Van Kempen en Van der Kamp 1998)* Reconstructies verschillende bouwfasen kerk in Van Kempen en Van der Kamp1998, p.14.
Datering	Vroege Middeleeuwen D - Hoge/Volle Middeleeuwen
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Lavrijsen 1995
Bron	Archis
Nummer	33706

Uniek nr.	*7.34.6.1383*
Coördinaten	X=140600 / Y=377830
Plaats	Onbekend
Toponiem	Bredasche Baan
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	ad 117 park aanleg; monument 4.ad 124 overblijfselen van een kerk en kerkhof; meer gegevens CAA. Terrein met resten van een kerk en een kerkhof uit de middeleeuwen. De vroegste begravingen en een mogelijke houten voorloper zijn waarschijnlijk niet ouder dan 1100 AD. De kerk werd in de 15e en 16e eeuw aangeduid als een kerk van lage rang. Ze brandde in 1888 af en is op een andere locatie, de huidige, herbouwd. Beex vermeldt (1963) dat door een ophoging van het huidige monument in de 19e eeuw de fundamenten van de kerk mogelijk zijn gespaard.
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	(datering niet geheel zeker)
Literatuur	Theuws 1999
Bron	Archis
Nummer	5189

34.7 Rijengrafveld

Drie of meer op een rij gelegen inhumatiegraven.
Datering: 5e tot 9e eeuw A.D. (Vroege Middeleeuwen A t/m C).
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• grafkuilen; minimaal drie op een rij (a);
• inhumatie in de vorm van menselijk skelet in anatomisch verband of lijksilhouet (a).
• in de regel complete grafgiften; over het algemeen (ijzeren) wapens in mannengraven (b); kledingaccessoires en sieraden in vrouwengraven (b);
• wanneer christelijke graven deel uitmaken van een rijengrafveld, is de oriëntatie van de grafkuilen oost-west, hoofd naar het westen (b);
• soms in combinatie met paarden en honden, resp. bij mannen en vrouwen (b);
• soms is de grafkuil omgeven door een kringgreppel (b);
• soms in combinatie met crematiegraven (b).

34.8 Begraving onbepaald

Complextype dat primair te maken heeft met begraving, maar dat niet precies bepaald kan worden.
Datering: Prehistorie-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten: Zie voor een indicatie elders onder de groep 'Begraving'.

Uniek nr.	*7.34.8.1035*
Coördinaten	X=136350 / Y=377600
Plaats	Hoge Mierde

Toponiem	Smitstraat
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	CAA: "geïmproviseerd" fiche in de vorm van een kopie uit de lijst met vondstmeldingen van Beex (wrsch. ca. 1966).Daar heeft Beex geschreven: "Volgens oud archief (= oud ROB-archief):urnen en funderingen (Romeins ?)"Op het fiche waarnaar hier verwezen wordt, staat een bericht uit 1931 vande heren Rijken en V an Sasse: nabij de Smitstraat onder Hooge Mierde wasbij het uithalen van zand een oude begraafplaats ontdekt; er waren immers een hele en een gebroken urn ontdekt; ook waren er oude funderingen gevonden, die volgens beide heren Romeins schenen te zijn. Over deze vondsten was Beex niets bekend, zoals hij in zijn lijst schrijft. Noch van de urnen, noch van de funderingen staat vast of ze Romeins zijn. Opm.: nergens staat waarin deze melding is gepubliceerd, of waar deze zich bevindt.
Datering	Romeinse tijd - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	zie beschr.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	39787

Thema: 35 Infrastructuur

35.1 Weg

Smalle strook grond, gebruikt en geschikt gemaakt, bijvoorbeeld door plaveisel, voor het verkeer.
Datering: Prehistorie-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• karrensporen (b);
• evt. wegdek, bestrating met zand, grind en/of hout (b);
• soms begeleidende bermsloten (b);
• soms geflankeerd door mijlpalen (Romeins) (b).

Uniek nr.	*7.35.1.0195*
Coördinaten	X=140550 / Y=377870
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kerkweg
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	17-09-1985
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Te Hulsel is vanwege het IPP in 1985 en 1986 een beperkt archeologisch onderzoek verricht naar de aanwezigheid van sporen van middeleeuwse bewoning in de omgeving van de voormalige kerk. Enkele kuilen met aardewerk duiden op bewoning in de omgeving in de late 7e of in de 1e helft van de8e eeuw. Uit de Karolingische periode (2e helft 8e en 9e eeuw) dateren de sporen van 2 gebouwen, die vrijwel zeker niet gelijktijdig gefuctioneerd hebben. Uit de 12e eeuw stammen sporen van een boerderij met waterput. Vermoedelijk is het opgegraven terrein alleen tijdens de 2 agrarische expansiefasen in gebruik geweest. In de 10e/11e eeuw kan het bewoningsareaal zijn ingekrompen.(naar Theuws 1988)Aanvulling vondsten/grondsporen mededeling F.Theuws, augustus 1998
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	akkerweg
Literatuur	Theuws 1991
Bron	Archis
Nummer	14747

Uniek nr.	*7.35.1.*
Coördinaten	**X=** 140752 / ***Y=*** 376500
Plaats	Bladel
Toponiem	
Naam vinder	particulier
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	
Datering	Paleolithicum - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	In opdracht van Royal Haskoning heeft RAAP een archeologische advieskaart vervaardigd. Deze melding betreft de vondst van afval van vermoedelijk een weg.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	1082363/ 420733/ 139817

Uniek nr.	*7.35.1.*
Coördinaten	**X=** 138240 / ***Y=*** 379220
Plaats	Lage Mierde

Toponiem	Hasselt
Naam vinder	VUhbs archeologie
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	In het plangebied Hasselt II is een ca. 2,8 hectare groot terrein archeologisch onderzocht door middel proefsleuven. Tijdens dit onderzoek zijn drie archeologische ensembles aangetroffen: één kuil uit de Romeinse tijd, twee paalsporen uit de IJzertijd (mogelijk deel van een spieker) en lijnelementen (greppels/weg) uit de periode Late Middeleeuwen - Nieuwste tijd. Tijdens het veldwerk is een bescheiden aantal vondsten geborgen. De meeste vondsten kwamen aan het licht tijdens de aanleg van de werkputten en zijn afkomstig uit het plaggendek. Bij de vondsten gaat het uitsluitend om aardewerk, natuursteen en bouwmateriaal.
Literatuur	Lascaris, M., 2007
Bron	Archis
Nummer	1084461/ 422036/ 404946

35.2. Brug/voorde

Constructie om de ene met de andere oever te verbinden; veelal steunend op pijlers of in de vormn van een zandlichaam (dam). Doorwaadbare plaats door een beek of rivier.
Datering: Steentijd-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• constructie uit steen, hout en/of metaal, in de regel bestaande uit horizontale en verticale elementen (pijlers) (a).
• gelegen op locatie waar het beek- of rivierdal relatief smal en de beek of rivier ondiep is, met verkeersvriendelijke (niet te natte of te mulle) aangrenzende zones (a).
• grondlichaam met eventueel andersoortige gevarieerde vulling en beschoeiing haaks op twee oevers (a);
• Ingeval van rivieren en beken in de regel aangelegd op de locaties waar het stroomdal relatief smal is en omzoomd wordt door verkeersvriendelijk terrein, waarbij de brug haaks op de stroomrichting staat (b).
• eventueel houten structuur (b);
• eventueel met stenen geplaveide beek- of rivierbedding (b).

Uniek nr.	*8.35.2*
Coördinaten	**X=** 138775 / ***Y=*** 379512
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Vloeieindse Brug
Naam vinder	RAAP Archeologisch Adviesbureau
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: begeleiding
Beschrijving	
Datering	Vroege Middeleeuwen - Vroege Middeleeuwen
Cultuur	
Toelichting	De grondwerkzaamheden binnen het plangebied zijn beperkt gebleven tot het uitgraven van een meander. - De archeologische begeleiding heeft de aanwezigheid van een houten constructie aangetoond die mogelijk in verband kan worden gebracht met een brug die op grond van 14C--onderzoek gedateerd moet worden in de Vroege Middeleeuwen. Door de beperkte omvang van de ontsluiting is noch de omvang, noch de exacte structuur van de vermoedelijke brug vastgesteld. Ongetwijfeld bevinden zich buiten de meander nog de nodige resten van de brug.

Literatuur	Roymans, J.A.M., 2008
Bron	Archis
Nummer	1085739/ 415627/ 406061

35.3 Percelering/verkaveling

Greppels en sloten in het land, waarlangs overtollig hemelwater wordt afgevoerd. De diepte is niet groter dan noodzakelijk voor de waterhuishouding.
Datering: vanaf Steentijd (?) t/m Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• gegraven lineair fenomeen met bepaalde minimum en maximum dimensies (a);
• primaire vulling die wijst op langzaam stromend en periodiek stilstaand water (sterk gelaagde vulling, soms met organische bandjes of laag) (a).

Uniek nr.	*7.35.3.0194*
Coördinaten	X=140550 / Y=377870
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kerkweg
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	17-09-1985
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Te Hulsel is vanwege het IPP in 1985 en 1986 een beperkt archeologisch onderzoek verricht naar de aanwezigheid van sporen van middeleeuwse bewoning in de omgeving van de voormalige kerk. Enkele kuilen met aardewerk duiden op bewoning in de omgeving in de late 7e of in de 1e helft van de8e eeuw. Uit de Karolingische periode (2e helft 8e en 9e eeuw) dateren de sporen van 2 gebouwen, die vrijwel zeker niet gelijktijdig gefuctioneerd hebben. Uit de 12e eeuw stammen sporen van een boerderij met waterput. Vermoedelijk is het opgegraven terrein alleen tijdens de 2 agrarische expansiefasen in gebruik geweest. In de 10e/11e eeuw kan het bewoningsareaal zijn ingekrompen.(naar Theuws 1988)Aanvulling vondsten/grondsporen mededeling F.Theuws, augustus 1998
Datering	Hoge/Volle Middeleeuwen - Hoge/Volle Middeleeuwen
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	perceelsgreppels/erfscheidingsgreppels
Literatuur	Theuws 1991
Bron	Archis
Nummer	14747

Uniek nr.	*7.35.3. Afwaterings-/ inundatiekanaal/ greppel/sloot*
Coördinaten	**X=** 138240 / ***Y=*** 379220
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Hasselt
Naam vinder	VUhbs archeologie
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Nieuwe Tijd - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	In het plangebied Hasselt II is een ca. 2,8 hectare groot terrein archeologisch onderzocht door middel proefsleuven. Tijdens dit onderzoek zijn drie archeologische ensembles aangetroffen: één kuil uit de Romeinse tijd, twee paalsporen uit de IJzertijd (mogelijk deel van een spieker) en lijnelementen (greppels/weg) uit de periode Late Middeleeuwen - Nieuwste tijd. Tijdens het veldwerk is een bescheiden aantal vondsten geborgen. De meeste vondsten kwamen aan het licht tijdens de aanleg van de werkputten en zijn afkomstig uit het plaggendek. Bij de vondsten gaat het uitsluitend om

	aardewerk, natuursteen en bouwmateriaal.
Literatuur	Lascaris, M., 2007
Bron	Archis
Nummer	1084461/ 422036/ 404946

Thema: 36 Agrarische productie

36.1 Akker/(moes)tuin/plaggendek
Areaal dat beakkerd is. Akker met opgebracht dek met een minimale dikte van 40 cm. Terrein waar groenten en fruit en/of bloemen zijn geteeld of verbouwd.
Datering: Lineaire Bandkeramiek (Vroeg-Neolithicum A)- Nieuwe Tijd.
N.B.: Naar alle waarschijnlijk is het eergetouw in het Midden-Neolithicum ingevoerd.
Archeologische en landschappellijke correlaten:
• doorwoelde laag; voor de duidelijkheid: de ingeploegde ondergrond behoort feitelijk niet tot het plaggendek (a);
• opgebracht pakket grond met een minimale dikte van 40 cm (a);
• macroresten of pollen van de verbouwde gewassen (a).
• zowel in de stad als op het platteland (a).
• krassen veroorzaakt door eergetouw of ploegvoren, herkenbaar aan de onderkant van de akkerlaag (b);
• evt. op de akker of in de directe omgeving spieker of andere opslagvormen (b);
• sporen van of aanwijzingen voor bemesting of andere vormen van grondverbetering (wier, kalk etc.) (b);
• houtskool van het platbranden van gewas voor de beakkering (b).
• greppels, staketsels, heg of muur ter begrenzing (b);
• bedden, spitsporen en/of plantgaten (b);
• ploegsporen in of onder het plaggendek (b);
• esgreppels, in de regel aangelegd in bundels; elk 6 tot 8 m lang en 0,6 tot 1 m breed; onderlinge tussenafstanden over het algemeen ca. 1 m. (b);
• plaggendekken vertonen vrijwel altijd een zekere gelaagdheid (b).

Uniek nr.	*7.36.1.0191*
Coördinaten	X=140550 / Y=377870
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kerkweg
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	17-09-1985
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Te Hulsel is vanwege het IPP in 1985 en 1986 een beperkt archeologisch onderzoek verricht naar de aanwezigheid van sporen van middeleeuwse bewoning in de omgeving van de voormalige kerk. Enkele kuilen met aardewerk duiden op bewoning in de omgeving in de late 7e of in de 1e helft van de8e eeuw. Uit de Karolingische periode (2e helft 8e en 9e eeuw) dateren de sporen van 2 gebouwen, die vrijwel zeker niet gelijktijdig gefunctioneerd hebben. Uit de 12e eeuw stammen sporen van een boerderij met waterput. Vermoedelijk is het opgegraven terrein alleen tijdens de 2 agrarische expansiefasen in gebruik geweest. In de 10e/11e eeuw kan het bewoningsareaal zijn ingekrompen.(naar Theuws 1988)Aanvulling vondsten/grondsporen mededeling F.Theuws, augustus 1998
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Theuws 1991
Bron	Archis
Nummer	14747

Uniek nr.	*7.36.1.0617*
Coördinaten	X=139490 / Y=374740
Plaats	Reusel
Toponiem	Centrum-voormalige kerk
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen

Datum vondst	08-08-1995
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Tussen 1995 en 1997 verrichtte het IPP onderzoek naar de resten van de voormalige middeleeuwse kerk, die bedreigd werden door de herinrichtings-plannen van het centrum van Reusel. Binnen en onder de funderingen van een romaanse kerk werden ca 12 kuilen gevonden die samen min of meer een rechthoekige plattegrond vormen. Vermoedelijk in de 10e tot 12e eeuw werd de houten kerk vervangen door een tufstenen kerk. Deze eenbeukige romaanse kerk was ca 13 bij 8 m groot. Vermoedelijk in de 13e eeuw werd een koor met hoefijzervormige plattegrond en uitgevoerd in kloostermoppen!er aan toegevoegd. Opvallend was dat een deel van de kloostermoppen(bepleisterd en) beschilderd was. Rond 1400 werd een bakstenen aanbouw aan de noordkant uitgevoerd. In het begin van de 15e eeuw werd een aanvanggemaakt met de gotische kerk (fase 3). Als eerste werd de toren gebouwd.Niet lang daarna werd het schip en koor vervangen en uitgebreid. Door deenorme toeloop van bedevaartsgangers moest de kerk al weer snel uitgebreidworden. Omstreeks 1530 begon men met de bouw van twee kruispanden (fase 4).Omstreeks het midden van de 16e eeuw werd het koor vervangen door eengroter exemplaar. Tenslotte werden iets later 2 sacristieen aangebouwd. Inde 19e eeuw werd de bouwvallige kerk verkleind om tenslotte in 1897-'98afgebroken te worden.Tijdens het onderzoek werd ook de bijbehorende begraafplaats opgegraven.Het betreft hier kist- en boomstamgraven, maar ook graven zonder kist. Deoudste graven horen bij het eerste kerkgebouw en dateren van voor de 13eeeuw. Het overige deel van de graven dateert uit de 14e eeuw of later.Hierbij is ook een aantal priestergraven. Op het kerkhof lag een waterput,waaruit enkele bijzondere vondsten komen. Misschien betreft het 'de'heilige Mariaput? Vermeldenswaardig is nog de vondst van een klokken-gieterij, waar mogelijk in 1729 de kerkklok gegoten werd.(naar Van Kempen en Van der Kamp 1998)* Reconstructies verschillende bouwfasen kerk in Van Kempen en Van der Kamp1998, p.14.
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Lavrijsen 1995
Bron	Archis
Nummer	33706

Uniek nr.	*7.36.1.0977*
Coördinaten	X=139385 / Y=374640
Plaats	Reusel
Toponiem	Centrum - voormalige kloosterterrein
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	22-01-1996
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	In 1996 werd op het voormalig kloosterterrein in het centrum van Reusel een aantal proefsleuven aangelegd. In het westelijke deel van de sleuven werd een Merovingische nederzetting opgegraven; in het oostelijke deel een nederzetting uit de volle middeleeuwen, zie waarnemingsnummer 37627.In het tussenliggende gebied werden geen sporen aangetroffen. Mededeling F. Theuws, augustus 1998.
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	esdek
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	37625

Uniek nr.	*7.36.1.0979*
Coördinaten	X=139450 / Y=374400

Plaats	Reusel
Toponiem	Centrum-Voormalig Kloosterterrein
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	22-01-1996
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	In 1996 werd op het voormalig kloosterterein in het centrum van Reusel een aantal proefsleuven aangelegd. In het oostelijke deel van de sleuven werd een nederzetting uit de volle middeleeuwen opgegraven; in het westelijke deel een nederzetting uit de Merovingische tijd, zie waarnemingsnummer37625. In het tussenliggende gebied werden geen sporen aangetroffen. Mededeling F. Theuws, augustus 1998.
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	esdek
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	37627

Uniek nr.	*7.36.1.1403*
Coördinaten	X=141060 / Y=376450
Plaats	Hulsel
Toponiem	Steenoven
Naam vinder	ADC ArcheoProjecten
Datum vondst	01-2003
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Onderzoek in het kader van het AMR. Aangetroffen is een oude akkerlaag onder een esdek. Plaatselijk zijn grondsporen aangetroffen. Het esdek en de oude akkerlaag zijn echter veelal niet afgegraven in verband met de doelstellingen van het AMR. Tijdens de aanleg van het vlak zijn veel, voornamelijk Romeinse, scherven geborgen.
Datering	Hoge/Volle Middeleeuwen - Late Middeleeuwen
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	Middeleeuws esdek
Literatuur	De Haan & Jager 2003
Bron	Archis
Nummer	52142

Uniek nr.	*7.36.1*
Coördinaten	X= 140995 / Y= 375000
Plaats	Bladel
Toponiem	XXX
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	1-1-2004
Verwerving	verwervingswijze niet te bepalen
Beschrijving	ijzertijd scherf vondst amateurarch. onbekend
Datering	IJzertijd - Late IJzertijd
Cultuur	Onbekend
Toelichting	In opdracht van Royal Haskoning BV heeft RAAP een archeologische advieskaart vervaardigd. Hiervoor is gebruik gemaakt van gegevens uit de collectie van een amateur-archeoloog.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	3254397100

Uniek nr.	*7.36.1*
Coördinaten	**X=** 138956 / ***Y=*** 375784
Plaats	Reusel
Toponiem	Lage Mierdsedijk
Naam vinder	Econsultancy BV

Datum vondst	26-3-2015
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Nieuwe Tijd Vroeg - Nieuwe Tijd Vroeg Nieuwe Tijd Laat - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Tijdens het proefsleuvenonderzoek in plangebied aan de Lage Mierdsedijk te Reusel zijn 8 proefsleuven aangelegd met een gezamenlijk oppervlak van circa 570 m². In het onderzoeksgebied bevinden zich twee vindplaatsen, namelijk ontginningsgreppels uit de 19e eeuw en zandwinningskuilen uit vermoedelijk de 19e eeuw. Verder is er in het onderzoeksgebied, in tegenstelling wat de Bodemkaart aangeeft, geen esdek aangetroffen. - Uit de waardering volgens door de KNA voorgeschreven wijze blijkt dat de vindplaats die is aangetroffen niet behoudenswaardig is. -
Literatuur	G.J. Boots 2015
Bron	Archis
Nummer	1102305

Uniek nr.	*7.36.1*
Coördinaten	**X=** 140995 / ***Y=*** 375000
Plaats	Bladel
Toponiem	Xxx
Naam vinder	particulier
Datum vondst	
Verwerving	verwervingswijze niet te bepalen
Beschrijving	
Datering	IJzertijd - Late IJzertijd
Cultuur	
Toelichting	In opdracht van Royal Haskoning BV heeft RAAP een archeologische advieskaart vervaardigd. Hiervoor is gebruik gemaakt van gegevens uit de collectie van een amateur-archeoloog.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	1082227/ 420739/ 139820

Uniek nr.	*7.36.1*
Coördinaten	**X=** 138240 / ***Y=*** 379220
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Hasselt
Naam vinder	VUhbs archeologie
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Middeleeuwen - Nieuwe Tijd Laat Late Middeleeuwen A - Late Middeleeuwen A Late Middeleeuwen A - Late Middeleeuwen B
Cultuur	
Toelichting	In het plangebied Hasselt II is een ca. 2,8 hectare groot terrein archeologisch onderzocht door middel proefsleuven. Tijdens dit onderzoek zijn drie archeologische ensembles aangetroffen: één kuil uit de Romeinse tijd, twee paalsporen uit de IJzertijd (mogelijk deel van een spieker) en lijnelementen (greppels/weg) uit de periode Late Middeleeuwen - Nieuwste tijd. Tijdens het veldwerk is een bescheiden aantal vondsten geborgen. De meeste vondsten kwamen aan het licht tijdens de aanleg van de werkputten

	en zijn afkomstig uit het plaggendek. Bij de vondsten gaat het uitsluitend om aardewerk, natuursteen en bouwmateriaal.
Literatuur	Lascaris, M., 2007
Bron	Archis
Nummer	1084461/ 422036/ 404946

Uniek nr.	*7.36.1*
Coördinaten	**X=** 138697 / ***Y=*** 379276
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Tinnen Pot
Naam vinder	particulier
Datum vondst	19-3-2010
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Nieuwe Tijd Midden - Nieuwe Tijd Laat Nieuwe Tijd Laat - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Op 25 maart 2010 heeft Becker & Van de Graaf bv een Inventariserend Veldonderzoek karterende - fase door middel van proefsleuven plaatsgevonden aan de Tinnen Pot 6. Aanleiding hiervoor is de - geplande bouw van een drietal huizen. Bij de bouw van de huizen zal de bodem tot op een diepte van - maximaal 1 meter beneden maaiveld verstoord worden, waardoor eventuele archeologische resten - vernietigd zullen worden. Het doel van het archeologisch onderzoek was het vaststellen van de - afwezigheid of aanwezigheid van een eventuele archeologische vindplaats. - Het veldwerk, bestaande uit het aanleggen en documenteren van twee proefsleuven, is in één dag - uitgevoerd en afgerond. Tijdens het veldwerk zijn een twaalftal grondsporen aangetroffen, twee - fragmenten bouwmateriaal en slechts één fragment aardewerk. Er kan op basis van het - vondstmateriaal geen datering gegeven worden aan de aangetroffen sporen. Vermoedelijk zijn de - meeste aangetroffen sporen van (sub)recente datum. Er is geen archeologische vindplaats - aangetroffen. - Gezien het feit dat er geen archeologische vindplaats is aangetroffen en er geen archeologisch - relevante sporen of vondsten zijn aangetroffen, adviseert Becker & Van de Graaf geen - vervolgonderzoek.
Literatuur	De Nes, E. Moerman, S. 2010
Bron	Archis
Nummer	1094382 425625 416277

Uniek nr.	*7.36.1*
Coördinaten	**X=** 140350 / ***Y=*** 377620
Plaats	Hulsel
Toponiem	Wilibrordlaan
Naam vinder	Diachron UvA BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd Nieuwe Tijd - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	Op het terrein aan de Willibrordlaan zijn greppels uit de Nieuwe tijd (en mogelijk één uit de Late-Middeleeuwen) gevonden, die waarschijnlijk samenhangen met de ontginning van het terrein tot akker. Verder zijn in de sleuven geen sporen- en/of vondstcomplexen aangetroffen. Vermoedelijk

	was het in het verleden te nat om te bewonen en het is waarschijnlijk ook pas laat ontgonnen, in het begin van de Nieuwe tijd of mogelijk zelfs pas in de 17e eeuw. De aangetroffen greppels zijn óf subrecent óf heel ondiep en vondstarm óf hebben geen aantoonbare samenhang, en de inhoudelijke kwaliteit scoort daarmee dermate laag, dat er geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats.
Literatuur	Hissel, M, 2008
Bron	Archis
Nummer	1085343/ 431228/ 411250

Uniek nr.	*7.36.1*
Coördinaten	**X=** 140565 / ***Y=*** 377738
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kerkweg
Naam vinder	Diachron UvA BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd Nieuwe Tijd - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	Op het terrein Hulse-Kerkweg zijn twee vroeg-/vol-middeleeuwse paalkuilen opgegraven, mogelijk onderdeel van een huisplattegrond of schuur van een erf (en nederzetting). Echter, gezien de grote recente verstoringen in de directe nabiijheid van de paalkuilen en het feit dat grote delen van de bovengrond zijn afgegraven, is deze vindplaats niet waardevol genoeg om in aanmerking te komen voor behoud.
Literatuur	Hissel, M, 2008
Bron	Archis
Nummer	1090866/ 431294/ 411880

Uniek nr.	*7.36.1*
Coördinaten	**X=** 138403 / ***Y=*** 379840
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Lage Mierde
Naam vinder	Diachron UvA BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Vroege Middeleeuwen - Late Middeleeuwen
Cultuur	
Toelichting	Met de proefsleuf op Ganzepoen is zeer waarschijnlijk een gedeelte van een huisplattegrond (of grote schuur) van een erf uit de Vroege-/Volle-Middeleeuwen vrijgelegd. De sporen zijn goed geconserveerd. Gezien de ligging van de palenrij (diagonaal in de proefsleuf, doe over de lengte van het onderzoeksterrein ligt) en gezien de kleine omvang van het onderzoeksterrein (350 m2) is het vrijwel uitgesloten dat de plattegrond in zijn geheel vrijgelegd kan worden. De kans dat het bijbehorende erf in het geheel onderzocht kan worden is aldus eveneens nihil. Bovendien zijn rondom dit kleine terrein ook al huizen gebouwd en straten aangelegd.
Literatuur	Hissel, M, 2008
Bron	Archis
Nummer	1085344/ 431296/ 411888

Uniek nr.	*7.36.1*
Coördinaten	**X=** 137138 / ***Y*=** 377949
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Leendestraat
Naam vinder	Synthegra BV
Datum vondst	12-8-2010
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Nieuwe Tijd Vroeg - Nieuwe Tijd Midden Nieuwe Tijd Laat - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	In het plangebied zijn grotendeels intacte enkeerdgronden aangetroffen, die bestaan uit een plaggendek met daaronder restanten van de oorspronkelijke podzolgrond of C-horizont (noordoostelijk deel) of een akkerlaag (westelijk deel). Plaatselijk wordt deze bodemopbouw verstoord door een recent spoor of verrommelde laag. In het plaggendek zijn twee fasen te onderscheiden. Het plaggendek (Aa1-horizont)kan op basis van het vondstmateriaal (vondst 2, 12, 16) worden gedateerd in de 16e tot 18e eeuw. Binnen het aardewerkcomplex uit het plaggendek bevindt zich één fragment (vondst 16) grijsbakkend handgevormd aardewerk uit de 14e-15e eeuw. Daaronder ligt de oudste fase van het plaggendek dan wel akkerlaag. Alleen greppel spoor 4 ligt onder de jongste fase van het plaggendek en is door de akkerlaag heengegraven. Dit is een aanwijzing dat de percelering mogelijk al uit de late middeleeuwen stamt. De oorspronkelijke podzolgrond is in het grootste deel van het plangebied opgenomen in de bovenliggende antropogene lagen.Vermoedelijk is dit het resultaat van langdurige landbewerking, waarbij een akkerlaag in de 10e-12e eeuw is ontstaan. Hoewel de podzolbodem in het meerendeel van het plangebied is verdwenen, is de top van de C-horizont waarschijnlijk grotendeels intact. Dit wordt bevestigd door de enkele grondsporen die in het plangebied zijn aangetroffen (zie paragraaf 3.2). Tijdens het proefsleufonderzoek zijn naast de recente verstoringen, twee boomvallen en natuurlijke verkleuringen, vier archeologische relevante grondsporen aangetroffen. Mogelijk dateerd één grondspoor (spoor 6) uit de middeleeuwen. De overige grondsporen (8, 12, en 15) worden in de prehistorie geplaatst. De gaafheid en herkenbaarheid van de (paal) kuilen is redelijk tot goed te noemen. Er is geen sprake van een sterke uitloging, of iets dergelijks in het plangebied. De sporen zijn afgedekt met een dik plaggendek dat de sporen heeft beschermd. Dit neemt niet weg dat de prehistorische paalkuil (spoor 15) vaag is begrenst. De overig sporen tekenen zich duidelijk en goed leesbaar af. Binnen het plangebied zijn sporen van menselijke activiteit, akkerbouw en vondstmateriaal uit de prehistorie en de middeleeuwen- nieuwe tijd aangetroffen. - Een lokaal erf uit mogelijk de middeleeuwen en/of ijzertijd is niet uitgesloten. Rondom Hooge Mierde zijn slechts enkele waarnemingen bekend. Deze dateren uit de Romeinse tijd en de late Middeleeuwen. In het zuidwestelijke deel (het weiland) zijn alleen een aantal kleine, locale verstoringen en twee recente greppels aangetroffen. De verstoring in dit deel is minimaal. In het noordoostelijk deel (het bietenveld) is in proefsleuf 5 een aanzienlijke hoeveelheid bodemverstoringen aangetroffen. Veel van deze verstoringen lijken buiten de proefsleuven door te lopen in het perceel, andere hebben een lokaal karakter. De recente sporen tekenen zich scherp af tegen de natuurlijke ondergrond. Deze verstoringen worden in verband gebracht met een weggetje dat zichtbaar is op kaartmateriaal uit de 20e eeuw. Bodemingrepen die dieper gaan dan 70-80 cm beneden het maaiveld zullen in het zuidwestelijke deel (het weiland) eventueel aanwezige

	archeologische resten verstoren. In het noordoostelijke deel (het bietenveld) zijn geen archeologische relevante sporen aangetroffen. -
Literatuur	Diependaal, S., Luytelaar, P. van, Koeman, S.M. 2011
Bron	Archis
Nummer	1093301/ 442841/ 423482

36.2 Celtic Field

Specifieke akkervorm bestaande uit een systeem van rechthoekige omwalde akkers van ca. 40 x 40 m.

Datering: Late Bronstijd-Romeinse Tijd.

Archeologische en landschappelijke correlaten:

• doorwoelde/oudtijds verstoorde laag (a);
• (resten van of aanwijzingen voor) wallen (a);
• macroresten of pollen van de verbouwde gewassen (a).
• de aanwezigheid van krassen veroorzaakt door een eergetouw (b);
• de *Celtic fields* zijn verspreid over de pleistocene gronden (b).

36.3 Veekraal/schaapskooi

Gebouw of omheining, al dan niet overdekt, in de vorm van bijvoorbeeld een palenrij met vlechtwerk of greppel, waarbinnen vee gehouden is.

Datering: veekraal mogelijk vanaf het Neolithicum t/m Nieuwe Tijd; schaapskooi waarschijnlijk vanaf de Bronstijd t/m Nieuwe Tijd.

Archeologische en landschappelijke correlaten:

• gebouw heeft vaak kenmerkende plattegrond (rond, ovaal etc.) (a);
• omheining (palenrij, staketsel, wal, greppel etc.) (a);
• sporen van dierlijke betreding/pootafdrukken (a).
• mest (b);
• aanwijzingen voor veedrift in de vorm van palenrijen, greppel- of walsystemen, die aansluiten op de veekraal of schaapskooi (b);
• dierlijke haren (b);
• resten van insecten (b).

Thema: 37 Grondstofwinning

37.1 Kleiwinning
Locatie waar klei gewonnen is.
Datering: Steentijd-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• sporen van ingravingen (a);
• natuurlijk voorkomen van klei (a).
• winningswerktuigen

37.2 IJzerertswinning
Locatie waar ijzererts is gewonnen.
Datering: vanaf (vermoedelijk) Bronstijd tot in de Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• sporen van ingravingen, soms met het stort van uitgeworpen grond (a);
• natuurlijke voorkomens van ijzerhoudende ertsen en andere materialen, zoals klapperstenen en moerasijzererts (a).

37.3 Turf/veenwinning
Locatie waar veen is gewonnen.
Datering: vanaf in elk geval de IJzertijd t/m Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• sporen van ingravingen (sleuven of putten), soms met daartussen zetwallen (a);
• veenbrokken of -broden (a);
• natuurlijk voorkomen van (zouthoudend) veen (a).
• veenwinnigswerktuigen: schep, spade etc. (b);
• percelen met onregelmatig oppervlak in veengebied (b).

Uniek nr.	*7.36.1. veenwinning (inclusief zouthoudend veen t.b.v. zoutproductie)*
Coördinaten	**X=** 136877 **/ *Y*=** 374695
Plaats	Reusel
Toponiem	Beleven
Naam vinder	RAAP Archeologisch Adviesbureau
Datum vondst	11-2-2009
Verwerving	archeologisch: begeleiding
Beschrijving	
Datering	Nieuwe Tijd Midden - Nieuwe Tijd Midden
Cultuur	
Toelichting	In het najaar van 2008 en het voorjaar van 2009 is in plangebied Beleven in de gemeente Reusel - De Mierden een archeologische begeleiding uitgevoerd van diverse graafwerkzaamheden die de reali satie van welbepaalde natuurtypen tot doel hadden. Zo werden onder meer vennen (her)aan gelegd en bouwvoorverschralingen uitgevoerd. Tijdens de archeologische werkzaamheden zijn geen archeologische resten of vindplaatsen aangetroffen. Wel zijn op de voormalige bodem van het Beleven cultuurhistorische resten ontdekt die in verband moeten worden gebracht met niet commerciële turfwinning gedurende de Nieuwe tijd. Tijdens de archeologisch begeleiding van de werkzaamheden zijn op de voormalige venbodem, - ter hoogte van een reeds bekende vindplaats (kampement van jager-verzamelaars uit het Laat - Paleolithicum) twee boven elkaar gelegen organische pakketten aangetroffen. Zowel de onderste, - venige zandlaag als het veenpakket zijn bemonsterd voor paleo-ecologisch onderzoek. - De pakketten zijn onderzocht op botanische macroresten en palynologisch materiaal. Het onderste - organische pakket

	bestaat uit pollenhoudend, humeus, lemig zand. De aangetroffen pollen assemblage - wijst op een open, vrij bomenarm landschap. In dit landschap was berk de meest voorkomende boomsoort. - Het ven was in het Laat Paleolithicum een ondiep meertje dat wellicht regelmatig droog stond en - waarin met water of via de wind zand terecht is gekomen. Ver moedelijk dateert dit onderste organische - pakket uit de eerste helft van het Allerød (11.342-10.993 voor Chr.). De aanwezigheid van houtskoolfragmenten en het bomenarme karakter van het landschap kunnen een aanwijzing zijn dat er mensen in de buurt van het meertje bivakkeerden.
Literatuur	J.A.M. Roymans 2011
Bron	Archis
Nummer	1094577/ 433852/ 416539

Thema: 38 Industrie en nijverheid

38.1 Metaalbewerking

Locatie waar ijzererts werd be-/verwerkt en waar non-ferro metalen zijn bewerkt/gegoten.
Datering: Laat-Neolithicum (Klokbekercultuur)-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• resten van smidse/oven/stookplaats (a);
• houtskool, kolen etc. (a);
• afval: hamerslag, herverhittings- en smeedslakken, druppels, sintels, ovenafval (a).
• specifiek bewerkingsgereedschap: aambeeld, hamer, schaar, beitel, tang etc. (b);
• mondstuk/tuyaire en blaasbalg (b);
• baren, brokken (b);
• halffabricaten, soms in combinatie met schroot en/of eindproducten (b).
• smeltkroezen, cupellen (b);
• kalksteen of schelpen (b);
• mallen (b);

Uniek nr.	*7.38.1.0619*
Coördinaten	X=139490 / Y=374740
Plaats	Reusel
Toponiem	Centrum-voormalige kerk
Naam vinder	IPP A.E. van Giffen
Datum vondst	08-08-1995
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Tussen 1995 en 1997 verrichtte het IPP onderzoek naar de resten van de voormalige middeleeuwse kerk, die bedreigd werden door de herinrichtings-plannen van het centrum van Reusel. Binnen en onder de funderingen van eenromaanse kerk werden ca 12 kuilen gevonden die samen min of meer eenrechthoekige plattegrond vormen. Vermoedelijk in de 10e tot 12e eeuw werdde houten kerk vervangen door een tufstenen kerk. Deze eenbeukigeromaanse kerk was ca 13 bij 8 m groot. Vermoedelijk in de 13e eeuw werdeen koor met hoefijzervormige plattegrond en uitgevoerd in kloostermoppen!er aan toegevoegd. Opvallend was dat een deel van de kloostermoppen(bepleisterd en) beschilderd was. Rond 1400 werd een bakstenen aanbouw aande noordkant uitgevoerd. In het begin van de 15e eeuw werd een aanvanggemaakt met de gotische kerk (fase 3). Als eerste werd de toren gebouwd.Niet lang daarna werd het schip en koor vervangen en uitgebreid. Door deenorme toeloop van bedevaartsgangers moest de kerk al weer snel uitgebreidworden. Omstreeks 1530 begon men met de bouw van twee kruispanden (fase 4).Omstreeks het midden van de 16e eeuw werd het koor vervangen door eengroter exemplaar. Tenslotte werden iets later 2 sacristieen aangebouwd. Inde 19e eeuw werd de bouwvallige kerk verkleind om tenslotte in 1897-'98afgebroken te worden.Tijdens het onderzoek werd ook de bijbehorende begraafplaats opgegraven.Het betreft hier kist- en boomstamgraven, maar ook graven zonder kist. Deoudste graven horen bij het eerste kerkgebouw en dateren van voor de 13eeeuw. Het overige deel van de graven dateert uit de 14e eeuw of later.Hierbij is ook een aantal priestergraven. Op het kerkhof lag een waterput,waaruit enkele bijzondere vondsten komen. Misschien betreft het 'de'heilige Mariaput? Vermeldenswaardig is nog de vondst van een klokken-gieterij, waar mogelijk in 1729 de kerkklok gegoten werd.(naar Van Kempen en Van der Kamp 1998)* Reconstructies verschillende bouwfasen kerk in Van Kempen en Van der Kamp1998, p.14.
Datering	Nieuwe tijd B - Nieuwe tijd B
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	ring waarin gietmal rustte
Literatuur	Lavrijsen 1995
Bron	Archis

Nummer 33706

38.2 Pottenbakkerij
Locatie waar aardewerken potten zijn geproduceerd.
Datering: Vroeg-Neolithicum A-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• stookplaats of oven (resten) (a);
• kuilen met brandsporen evt. in combinatie met misbaksels (a);
• afval: misbaksels (versinterde en verkleefde potten), halffabricaten, concentraties gebroken aardewerk (schervenhopen), resten van ovenwanden (a).
• proenen, productiekokers (b);
• gereedschap: spatels, (vorm)kammen, polijststenen, stempels, ijzerdraad (b);
• kuilen met grondstoffen (leem, klei) en/of mageringsmateriaal (b);
• vaak aan rand van of net buiten de nederzetting/stad (b);
• soms in de onmiddellijke nabijheid van klei- of leemputten (b).

38.3 Steenbakkerij/pannenbakkerij
Locatie waar (bak)stenen, pannen, tegels, plavuizen etc. zijn gebakken.
Datering: Romeinse Tijd-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• ovenrestanten (bijvoorbeeld resten van lemen ovenwanden of bakstenen oven) (a);
• concentraties (gebroken) stenen of pannen in de directe omgeving van de oven (a);
• misbaksels (a).
• regelmatig in de onmiddellijke nabijheid van klei- of leemputten (b);
• soms in combinatie met pottenbakkerij (b);
• vaak (ver) buiten de nederzetting/stad, maar soms op het terrein van of in de directe nabijheid van kerk, klooster of kasteel/paleis/buitenhuis (b);
• vaak in de uiterwaarden (b).

Uniek nr.	8.38.3
Coördinaten	**X=** 140110 / ***Y*=** 376250
Plaats	Bladel
Toponiem	Litsvoort
Naam vinder	particulier
Datum vondst	
Verwerving	verwervingswijze niet te bepalen
Beschrijving	
Datering	Nieuwe Tijd Midden - Nieuwe Tijd Midden
Cultuur	
Toelichting	In opdracht van Royal Haskoning Bv heeft RAAP een archeologische advieskaart vervaardigd. Hiervoor is o.a. gebruik gemaakt van gegevens uit de collectie van een amateur-archeoloog.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	1082229/ 420745/ 139819

38.4 Vuursteenbewerking
Locatie waar vuursteen is bewerkt. De activiteit kan gericht zijn op de productie van *(pre)cores*, halffabricaten, en/of op de voortgaande bewerking daarvan, met inbegrip van bijvoorbeeld het slijpproces.
Datering: Paleolithicum-Bronstijd (evt. jonger).
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• debitage-afval uit één of meer fasen van de reductiesequentie (a).
• werktuigen van organisch of lithisch materiaal: geweihamer, klopsteen, retouchoir, drevel, (onderdeel van een) drukstaaf, overig (zaagplaatje, e.d.) (b);

• spaarzaam ander productieafval, zoals een boorkern of een stuk met zaagsnede (b);
• afgedankte (fragmenten van) halffabricaten. Alleen in samenhang met ander hier beschreven materiaal; anders komen ook complextypen, zoals de groep 'Depot' in beeld. (b);
• polissoir (b).

Uniek nr.	*7.38.4.1386*
Coördinaten	X=140640 / Y=376630
Plaats	Hulsel
Toponiem	Busschoor
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	Ad 124 Vuursteen atelier; Monument 6.
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	5196

Uniek nr.	*7.38.4.2438*
Coördinaten	137875 **/** 374825
Plaats	Reusel
Toponiem	Bakmannen
Naam vinder	P. van Gisbergen
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	
Datering	Midden-Paleolithicum **-** Midden-Paleolithicum
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	
Bron	archief-VanGisbergen; Reu-KA-3
Nummer	600976

38.5 (Houts)koolbranderij
Locatie waar houtskool of kolen gebrand is in meilers.
Datering: type 1 Romeins; type 2 Vroege Middeleeuwen.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• concentratie houtskool (a);
• Twee typen houtskoolmeilers:
  - type 1 rechthoekige, ingegraven kuilen (ca. 1 x 2,5 m) met steile wanden en vlakke bodem, aangegloeide wanden, extreem houtskoolrijk);
  - type 2 ronde, ingegraven kuilen (diameter 1 tot 1, 5 m) met steile wanden en vlakke bodem, aangegloeide wanden, extreem houtskoolrijk (a).
• Meestal niet geassocieerd met bewoning (b).

38.6 Leerlooierij
Locatie waar leer is gelooid.

Datering: Middeleeuwen-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• looiputten of- bakken (a);
• specifiek botspectrum (vaak in grote aantallen): hoornpitten, onderpoten (a);
• afval: leerafsnijdsels; pakketten dierenhaar (a).
• looigereedschap (b);
• chemisch residu in bodem (b).

38.7 Brouwerij
Locatie waar bier is gebrouwen.
Datering: vanaf 12e eeuw-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• plek waar brouwketel heeft gestaan (stookplaats met ringmuur (a);
• spoelbakken/reservoirs (a);
• geëest graan en evt. bakovens voor het eesten (a).
• eesttegels (b);
• typisch vaatwerk: komforen, zeven, vergieten, brouwketel, grote potten,
soms met aankoeksel van inkoken (b).

38.8. (Water)molen
Mechanische faciliteit in de vorm van een molen aangedreven door wind- of waterenergie.
Datering: Late Middeleeuwen A (12e eeuw A.D.)-Nieuwe Tijd.
Archeologische en landschappelijke correlaten:
• sporen van een molen (plaats): kunstmatig opgeworpen heuvel met
daarin of daarop sporen van een molen (fundering in de vorm van
(bak)stenen teerlingen, houtbouw) (a);
• sporen van een stenen gebouw (a);
• aan- en afvoerkanaal (a).
• molenstenen (a).
• paleobotanische resten (b);
• afwateringskanaal (zie gemaal) (b).
• houten rad (b).

38.9 Onbepaald

Thema: 39 Depot

39.1 Depot

Om uiteenlopende redenen (vanuit religieusrituele, functionele en sociale achtergronden) opzettelijk gedeponeerd aantal voorwerpen van hetzelfde of verschillend type in droge context (hoge delen van duinen en donken, dekzandkoppen etc.) of natte context (bijvoorbeeld rivier, moeras en veen). Het kan gaan om verscheidene stuks grondstoffen, halffabricaten en/of eindproducten.
Datering: Steentijd-Nieuwe Tijd.
Archeologische correlaten en landschappelijke ligging:
• Directe archeologische correlaten zijn moeilijk te geven, te meer daar een breed scala van artefacttypen gedeponeerd lijkt te zijn (grondstoffen, wapens, werktuigen, aardewerk etc.) (a);
• de afwezigheid van indicatoren van andere complextypen (a).
N.B.: Bouwoffers, bijvoorbeeld munten in paalsporen die behoren tot huisplattegronden, worden als apart complextype onderscheiden en niet als deel van een nederzetting gezien.

Uniek nr.	*7.39.1.0847*
Coördinaten	X=137270 / Y=376740
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hongerensche Heide
Naam vinder	RMO
Datum vondst	14-06-1950
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	"Geimproviseerd" fiche in de vorm van een kopie uit een lijst met vondst-meldingen door Beex, ca 1966: "Kuiltje waarin ca 400 vuurstenen schrabbers,gevonden tijdens onderzoek door Dr. H. Brunsting." In brief Beex 19500618is er nog geen sprake van een kuiltje: "... op enige tientallen meters af-stand van de onderzochte heuvel, waar ca 400 vuurstenen schrabbers op eenvierkante halve meter bij elkaar lagen. Bijna allen waren geheel afgewerkten afslag was zo goed als niet aanwezig. Opmerkelijk was dat geen anderevormen, zoals gewone klingen, pijlspitsen, kerfspitsen, enz. aanwezig was,wat wel het geval was bij enige losse vondsten die ik in vorige jaren openige meters afstand van deze plaats ontdekte."Opm.: volgens gegevens op 'n briefkaart van Brunsting aan de ROB 19500615dacht deze aan "een mesolithische (?) werkplaats".Opm.: informatie J. Deeben (ROB) die het complex heeft bestudeerd -> gaatom ca 60 schrabbers, deels vervaardigd op gepolijste bijlafslagen. Daar-naast enkele tientallen geretoucheerde afslagen. Weinig afval. Depotvondst.
Datering	Vroeg-Neolithicum B - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35605

39.2 Muntvondst

Zie definitie onder 39.1, maar dan alleen munten.

Uniek nr.	*7.39.2.2343*
Coördinaten	X=141000 / Y=378000
Plaats	Hulsel
Toponiem	Hulsel
Naam vinder	
Datum vondst	
Verwerving	
Beschrijving	
Datering	Middeleeuwen

Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron Numis
Nummer 600881

Uniek nr. *7.39.2.2344*
Coördinaten Onbekend
Plaats Lage Mierde
Toponiem Lage Mierde
Naam vinder
Datum vondst
Verwerving
Beschrijving
Datering Romeinse Tijd
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron Numis
Nummer 600882

Uniek nr. *7.39.2.2347*
Coördinaten X=139000 / Y=375000
Plaats Reusel
Toponiem Reusel
Naam vinder
Datum vondst
Verwerving
Beschrijving
Datering Middeleeuwen
Cultuur
Toelichting achtste groot
Literatuur
Bron Numis
Nummer 600885

Uniek nr. *7.39.2.2354*
Coördinaten Onbekend
Plaats Hooge en Lage Mierde
Toponiem Hooge en Lage Mierde
Naam vinder
Datum vondst
Verwerving
Beschrijving
Datering Nieuwe Tijd
Cultuur
Toelichting pfennig
Literatuur
Bron Numis
Nummer 600892

Uniek nr. *7.39.2.2357*
Coördinaten Onbekend
Plaats Lage Mierde
Toponiem Lage Mierde
Naam vinder

Datum vondst	
Verwerving	
Beschrijving	
Datering	Romeinse Tijd
Cultuur	
Toelichting	denarius
Literatuur	
Bron	Numis
Nummer	600895

Uniek nr.	*7.39.2.2363*
Coördinaten	Onbekend
Plaats	Reusel
Toponiem	Reusel (Lensheuvel)
Naam vinder	
Datum vondst	
Verwerving	
Beschrijving	
Datering	Onbepaald
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Numis
Nummer	600901

Thema: 40 Onbekend

40.1 Onbekend

Uniek nr.	*7.40.1.0064*
Coördinaten	X=140900 / Y=376680
Plaats	Hulsel
Toponiem	Hoef
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	1952
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Ad101 de vinder bezit meer materiaalad126 Nr. 10514
Datering	IJzertijd - Romeinse tijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	1 rand- en 10x wandfragmenten
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14055

Uniek nr.	*7.40.1.0111*
Coördinaten	X=140580 / Y=372320
Plaats	Reusel
Toponiem	Brandtoren
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	20-05-1975
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	
Datering	Laat-Mesolithicum - Midden-Bronstijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14134

Uniek nr.	*7.40.1.0126*
Coördinaten	X=141400 / Y=376820
Plaats	Hulsel
Toponiem	Hulsel
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	1968
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Museumnummer 10136
Datering	Late Bronstijd - IJzertijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	wandfragmenten, waarvan de meeste zeer grof gemagerd'
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14199

Uniek nr.	*7.40.1.0128*
Coördinaten	X=140960 / Y=375840
Plaats	Reusel
Toponiem	Hoevenheike
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	05-1973
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd

Beschrijving	
Datering	IJzertijd - Hoge/Volle Middeleeuwen
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	3 bodem- en 15 wandfragmenten
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14201

Uniek nr.	*7.40.1.0129*
Coördinaten	X=141160 / Y=375380
Plaats	Reusel
Toponiem	
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	9999
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	veel IJzertijd materiaal van deze akker afkomstig;de grond hier is afgeschoven vanuit het westen naar een laagte.
Datering	Vroeg-Neolithicum B - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	zandsteen
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14202

Uniek nr.	*7.40.1.0130*
Coördinaten	X=140980 / Y=375340
Plaats	Reusel
Toponiem	Hoevensche akkers
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	08-12-1972
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	
Datering	Hoge/Volle Middeleeuwen - Hoge/Volle Middeleeuwen
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14203

Uniek nr.	*7.40.1.0160*
Coördinaten	X=140920 / Y=376480
Plaats	Hulsel
Toponiem	De Bus
Naam vinder	Roymans
Datum vondst	1978
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	
Datering	Midden-Neolithicum A B - Laat-Neolithicum B
Cultuur	onbepaald
Toelichting	gepolijst
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	14355

Uniek nr.	*7.40.1.0741*
Coördinaten	X=141300 / Y=379300

Plaats	Hulsel
Toponiem	Oude Steenoven
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	1950
Verwerving	niet-archeologisch: graafwerk
Beschrijving	vondst gedaan bij het maken van een afrastering voor een weiland bij de oude steenoven ten zuiden van het Oude Meer. Is dit het bijtlje dat Beex (1959, 11) vermeldt?
Datering	Vroeg-Neolithicum B - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	geslepen spitstoppige bijl van grijze steen. Lang 11 cm, gr. br. 4,5 cm.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35003

Uniek nr.	*7.40.1.0744*
Coördinaten	X=140825 / Y=377250
Plaats	Hulsel
Toponiem	Hegeind
Naam vinder	J. Roest
Datum vondst	1965
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	loeb-fiche. volgens de vinder mogelijk op de akker terecht gekomen d.m.v. plaggenbemesting [= vondst op esdek?].
Datering	Midden-Neolithicum - Laat-Neolithicum
Cultuur	onbepaald
Toelichting	"fraai geret. grijs vuurstenen mes, lang 11 cm". [spitskling?] Gevonden in dikke bouwlaag (via plaggenbemesting van elders afkomstig?); vindplaats gelegen op oostelijke oever van de Raamloop
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35010

Uniek nr.	*7.40.1.0750*
Coördinaten	X=140650 / Y=376250
Plaats	onbepaald
Toponiem	Boschvelden/Aan de Rouwenbocht
Naam vinder	Beex
Datum vondst	1950
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	Loeb-fiche waarop later een kopie uit een lijst met vondstmeldingen door G.Beex is geplakt: "Vrij hoge zandrug ... in 1950 vrij veel silexafslag[en]gevonden [melding 19630716]. Op 300 m ten Z hiervan onlangs [ca 1966] ineen diepe zandafgraving een aantal urnscherven ... niet meer in situ".Opm.: Loeb-fiche heeft als coördinaten 140.650-655 / 376.250-500 -> wsch de vondstspreiding van het vuursteen (melding 1963). De lijst met vondstmeldingen geeft "ca 140.65 / 376.65" [= 39Z] en "300 ten zuiden hiervan" [valt binnen de voornoemde vondstspreiding].
Datering	Late Bronstijd - Laat-Romeinse tijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	"300 ten Z [van 001] aantal urscherven in diepe zandafgraving"
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35035

Uniek nr.	*7.40.1.0759*
Coördinaten	X=141170 / Y=375350
Plaats	onbepaald
Toponiem	De Rouwenbocht
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	11-12-1973
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	
Datering	Midden-Neolithicum A B - Laat-Neolithicum B
Cultuur	onbepaald
Toelichting	top van bijl; oppervlaktevondst op akker; vindplaats gelegen op westelijke helling van Raamloop
Literatuur	Beex, G., 1974:
Bron	Archis
Nummer	35048

Uniek nr.	*7.40.1.0843*
Coördinaten	X=135400 / Y=381600
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Appelenberg
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	1935
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Loeb-fiche: "Stenen hamer met daarin passende stenen spil [!]; de spilheeft overlangs een ondiepe gleuf. Vindplaats werd door dhr Lauwers [is vinder?] op de kaart aangewezen; bij veldcontrole kan er echter een paar honderd meter verschil zijn."Opm.: volgens de melding van Beex (19650614) betreft het een "doorboorde stenen hamer (geen bijl of strijdhamer [!])." Er wordt in de betreffende brief niet gesproken van een overlangse sleuf in de 'spil'; is mogelijk gebaseerd op eerdere melding Beex, volgens Loeb-fiche in najaar 1963. Het bevreemdt enigszins dat er 'n passende spil [met sleuf?!] bewaard zou zijn gebleven. Uit de beschrijving is niet op te maken om welk type artefact het gaat. Mogelijk een Geroellkeule (die ten tijde van de melding echter eerder zou zijn aangeduid als 'visnetverzwaring'). In het andere geval kan het gaan om een 'herbewerkte' strijdhamer of minder wsch een Lausitzer Doppel-hammer -> o.a. in Limburg (Beesel) een exemplaar van gevonden (zie Archeol.Kroniek van Limburg over 1984).
Datering	Midden-Mesolithicum - Midden-Neolithicum
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	"stenen hamer met daarin passende stenen spil ..."
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35577

Uniek nr.	*7.40.1.0846*
Coördinaten	X=139100 / Y=375020
Plaats	Reusel
Toponiem	Lindestraat 1
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	05-01-1966
Verwerving	niet-archeologisch: graafwerk
Beschrijving	"Geïmproviseerd" fiche in de vorm van een kopie uit een lijst met meldingen van Beex (wsch ca 1966). Uit een brief in het Correspondentie-archief blijkt dat het materiaal in een in de vorige eeuw gegraven kuil werd aangetroffen, waarin wsch de collectie van een in de 19e eeuw op het betreffende adres wonende huisarts terecht is gekomen.
Datering	Midden-Neolithicum A B - Laat-Neolithicum B
Cultuur	onbepaald

Toelichting	secundaire site
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	35603

Uniek nr.	*7.40.1.0852*
Coördinaten	X=137225 / Y=376600
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hongerensche Heide
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Loeb-fiche en gekopieerde melding Beex, op basis literatuur: "Reeds tijdens het onderzoek in 1934 door Willems verdwenen grafheuvel, geëgaliseerd bijaanleg voetbalveld. Op dezelfde plaats werd een stenen bijl gevonden." Willems beschrijft "een tot voetbalveld omgewerkt heideperceel, waar een tamelijk groote heuvel door egalisatie is verdwenen. Vlak bij een der goals vond ik een groot fragment van een vuurstenen bijl van het Westeuropeeschetype ."
Datering	Midden-Neolithicum A - Laat-Neolithicum B
Cultuur	onbepaald
Toelichting	vlakbij een der goals werd een groot fragment van een vuurstenen bijl ontdekt.
Literatuur	Willems 1935
Bron	Archis
Nummer	35611

Uniek nr.	*7.40.1.0869*
Coördinaten	X=141040 / Y=379290
Plaats	Hulsel
Toponiem	Hulselsche heide
Naam vinder	Beex
Datum vondst	1949
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een door M.C. Dorst d.d. 3-11-1976samengesteld 'geïmproviseerd' (CAA-)fiche op basis van de archeologische inventarisatie door G. Beex met de tekst: 'Gemeente Hooge- en Lage Mierde;Krtbl. 51 C; Coord. 141.040/379.290; Melder: G. Beex. In 1949 vond ik hier een aantal urnscherven (nederzetting ?). Het terrein is ter plaatse thans afgegraven'.
Datering	onbepaald - onbepaald
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	'urnscherven'.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36291

Uniek nr.	*7.40.1.0877*
Coördinaten	X=140950 / Y=378520
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kermisberg
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	1857
Verwerving	niet-archeologisch: graafwerk
Beschrijving	De documentatie in het CAA bestaat uit een Loeb-fiche met de tekst: 'Urnenveld, waaruit 12 urnen en een speerpunt (gev. 1857); later kwamen 32 grafheuveltjes aan het licht. Litt.: C.R. Hermans, Noordbrabants Oudheden, 1865p. 55. L. Stroobant, Taxandria, 1904/1905, p. 191. Cat.

R.M. v. O. 1908, p.172, nr. 197. Voorl. lijst der Ned. Mon. v. Gesch. en Kunst, dl. X, 1931,p. 254. A.W. Byvanck, Excerpta Romana, III, p. 83. Aantekeningen van pas-toor A. de Laat (handschrift), in Museum Taxandria, Turnhout (Belgie). Zieook enige losse aantekeningen in het archief van het Museum Taxandria,Turnhout. Coordin.: 140.950/378.520. Gem Hooge en Lage Mierde, Kouwenberg(in litt. "Kermisberg" genaamd). De grafheuveltjes werden onderzocht doorpastoor A. de Laat, Kaggevinne, en de heer Surincx in 1903. Veldcontroledoor G. Beex, Eindhoven op 12.11.1963. Gemeld door G. Beex, Petuniapad 15,Eindhoven d.d. 15.11.1963. Gevonden door o.a. J.M. Louwers, schoolhoofd te Hulsel d.d. tussen 1857 en 1903. Defin.: R.M.v.O., Leiden; Museum TaxandriaTurnhout'.Op de in het CAA aanwezige inventarisatielijst van G. Beex (kaartblad 51C)staat de volgende tekst: '38. +- 140.950/378.520. Urnenveld. Gegevens vanfiche zijn thans goed. In het handschrift van pastoor de Laet te Turnhoutstaan de afstanden tussen de onderzochte grafheuvels opgegeven. Hierbij moeten echter vergissingen zijn gemaakt, want bij het op kaart brengen hiervan komt men ver buiten het opgegeven perceel. Het urnenveld of wat daarvan over is valt in een ruilverkaveling die dit jaar wordt doorgevoerd. Het urnenveld zal waarschijnlijk geheel zijn vernield. Het is wel mogelijk dat nog enige urnen worden gevonden die niet in een grafheuveltje zaten'.De tekst in Hermans 1865 (zie Literatuur) luidt: 'Hulsel. In dit kerkdorp,makende met Hooge- en Lage-Mierde een gemeente uit, ligt omtrent 10 minuten N. O. van de kerk, de zoogenaamde Kermisberg, dien de Burgemeester in1857 liet omspitten ten einde er mast in te planten. De Hoofdonderwijzer A.Verhoeven deelde mij mede, dat er ongeveer 30 urnen met asch en beenderengevuld, gevonden zijn, die alle braken. In eene groote urne zat een kleinpotje, dat gaaf zijnde, in handen kwam van den Pastoor, doch later ook verloren ging. Volgens een brief van den Burgemeester S. Verhagen aan Dr.Janssen, zouden er slechts 10 of 12 urnen en een spiespunt in die heide zijn opgegraven'. Deze en volgende tekst zijn op een onder de coordinaten140.95/377.80 in het Oud Archief geplaatst oranje ROB-fiche aangebracht.'Voorl. lijst der Ned. Mon. v. Gesch. en Kunst, deel X, prov. N. Brabant,blz. 254: Hulsel. a. Op den z.g. Kermisberg is een vrij uitgestrekt Gallo-Germaansch grafveld geweest'.Twee andere onder de coördinaten 140.95/377.80 in het Oud Archief geplaatste oranje ROB-fiches bevatten de tekst: 'Hulsel. (Kermisberg) Urnenveld met urnen (Herm. Noordbr. Oudh. 55)' en een hier wegens ruimtegebrek niette citeren, uit het Oud Archief van Pleyte afkomstige, tekst uit de Meierijsche Courant van 12 Nov. 1903.In het Oud Archief bevindt zich onder de coördinaten 140.75/377.90 nog een wit ROB-fiche met de tekst: 'HULSEL. Rijksmuseum van Oudheden, Leiden k.1903/12.1. Frankische ijzeren speerpunt. Lang 17,5 cm. Gevonden in het jaar1857 bij het graven in de Kermisberg. Vgl. Dr. C.R. Hermans, Noord-Brabantsche oudheden, pag. 55. Aangekocht van den Heer P.N. Panken te Bergeik'.Op de achterzijde van dit fiche is een schets van het voorwerp aangebracht.

Datering Vroege Middeleeuwen A - Vroege Middeleeuwen A
Cultuur n.v.t.
Toelichting
Literatuur Byvanck 1947
Bron Archis
Nummer 36306

Uniek nr. *7.40.1.0891*
Coördinaten X=140620 / Y=378280
Plaats Hulsel
Toponiem Heikant
Naam vinder Particulier
Datum vondst 1960
Verwerving onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving De documentatie in het CAA bestaat uit een door G. Beex d.d. 3-5-1974 ingevuld CAA-fiche met de tekst: 'Gemeente Hooge en Lage Mierde. Krtbl.

	51 C. Coord. 140.620/378.280. Melder: N. Roymans, Bredasebaan 17 Bladel d.d. 17-2-1974. Vinder: Jac. Maas, Heikant Hulsel d.d. +- 1960. Vondst: Groen gepatineerde vrij lange bronzen randbeitel. Datering: Midden-Bronstijd. Determinatie door: G. Beex. Veldnaam: Heikant te Hulsel. Gevonden op akker. Door J. Maas weggegeven (nieuwe eigenaar niet bekend)'.
Datering	Midden-Bronstijd - Midden-Bronstijd
Cultuur	Hilversum-cultuur
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	36330

Uniek nr.	*7.40.1.0943*
Coördinaten	X=138250 / Y=373725
Plaats	Reusel
Toponiem	Pikoreistraat
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Waarneming op basis van een lijst met vondstmeldingen in CAA-map, wsch door Beex aangeleverd ca 1966: "Vindplaats vuurstenen bijl. Lit.: Brabants HeemXV, 1963, p. 138 (afb. p. 139)". Afm.: 94 x 39 x 16 mm. "In bezit van de v.g.l.o.-school te Reusel".
Datering	Midden-Neolithicum A B - Laat-Neolithicum B
Cultuur	onbepaald
Toelichting	donkergrijs vuurstenen bijltje.
Literatuur	Beex 1963b
Bron	Archis
Nummer	36461

Uniek nr.	*7.40.1.0956*
Coördinaten	X=139000 / Y=374000
Plaats	Reusel
Toponiem	Lensheuvel
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Loeb-fiche, wrsch op basis beschrijving Beex 1964: "Bijl, afgeronde vormenvan waarschijnlijk gabbro; het type wordt in de Kempen vrij zeldzaam gevonden. De nauwkeurige vindplaats is niet bekend."Opm.: coördinaten zijn administratief.
Datering	Vroeg-Neolithicum B - Bronstijd
Cultuur	onbepaald
Toelichting	"Bijl, afgeronde vormen, wrsch gabbro .."
Literatuur	Beex 1964e
Bron	Archis
Nummer	36630

Uniek nr.	*7.40.1.1033*
Coördinaten	X=138410 / Y=379525
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Lage Mierde
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	1933
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	CAA: Loeb-fiche.Bij wegaanleg gevonden. Op het fiche: "Romeinse kruiken en schalen".Alleen van een TS-schaal zou in het dossier bij de ROB een

	tekening zitten. Deze niet te vinden. Beex had deze informatie gekregen van de heer Lauwers; in zijn overzicht van Romeinse vondsten in Brabant (Beex 1973) spreekt hij alleen maar over deze TS-kom, en vermoedt dat het op grond van deze complete pot wel eens omeen grafvondst zou kunnen gaan. Waar de informatie over de kruiken vandaan komt is niet duidelijk: ook bij de vinder/eigenaar ?.Opm.: in een brief van G. Beex d.d. 22-12-1952 (zie doc.) is alleen maar sprake van een kom van terra sigillata uit Lage Mierde.
Datering	Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Beex 1964b
Bron	Archis
Nummer	39779

Uniek nr.	*7.40.1.1034*
Coördinaten	X=138825 / Y=378600
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Lage Mierde
Naam vinder	onbepaald
Datum vondst	9999
Verwerving	onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	CAA: Loeb-fiche en "geïmproviseerd "fiche in de vorm van een kopie uit een lijst met vondstmeldingen van Beex (wrsch. ca. 1966).Van de twee munten ontbreekt verder elke beschrijving; ook de vondstomstandigheden zijn niet gegeven, alleen dat ze langs de weg Hulsel-Lage Mierde gevonden waren (zie brief Beex d.d. 22-12-1952)
Datering	Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	op een daarvan 2 koppen
Literatuur	Beex 1953c
Bron	Archis
Nummer	39785

Uniek nr.	*7.40.1.1153*
Coördinaten	X=139150 / Y=370770
Plaats	Reusel
Toponiem	Torenbroek
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	20-06-1974
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	411420

Uniek nr.	*7.40.1.1161*
Coördinaten	X=139470 / Y=377400
Plaats	Hulsel
Toponiem	
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	01-10-1973
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum

Cultuur n.v.t.
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 411452

Uniek nr. *7.40.1.1162*
Coördinaten X=140870 / Y=382220
Plaats Lage Mierde
Toponiem
Naam vinder Particulier
Datum vondst 01-10-1973
Verwerving archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving
Datering Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur n.v.t.
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 411453

Uniek nr. *7.40.1.1163*
Coördinaten X=134700 / Y=380225
Plaats Lage Mierde
Toponiem
Naam vinder Particulier
Datum vondst 10-08-1974
Verwerving archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving
Datering Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur n.v.t.
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 411454

Uniek nr. *7.40.1.1164*
Coördinaten X=137500 / Y=375490
Plaats Reusel
Toponiem
Naam vinder Particulier
Datum vondst 20-06-1974
Verwerving onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving
Datering Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur n.v.t.
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 411455

Uniek nr. *7.40.1.1165*
Coördinaten X=138220 / Y=377000
Plaats Hooge Mierde
Toponiem
Naam vinder Particulier

Datum vondst 20-06-1974
Verwerving archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving
Datering Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur n.v.t.
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 411456

Uniek nr. *7.40.1.1166*
Coördinaten X=134700 / Y=380220
Plaats Lage Mierde
Toponiem
Naam vinder Particulier
Datum vondst 04-1974
Verwerving archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving
Datering Paleolithicum - Mesolithicum
Cultuur onbekend/n.v.t.
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 411457

Uniek nr. *7.40.1.1167*
Coördinaten X=138350 / Y=377050
Plaats Hooge Mierde
Toponiem
Naam vinder Particulier
Datum vondst 10-02-1974
Verwerving archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving
Datering IJzertijd - IJzertijd
Cultuur onbekend/n.v.t.
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 411458

Uniek nr. *7.40.1.1171*
Coördinaten X=141270 / Y=382340
Plaats Lage Mierde
Toponiem
Naam vinder Particulier
Datum vondst 10-02-1974
Verwerving archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolithicum - Laat-Paleolithicum
Cultuur Federmesser-groep
Toelichting
Literatuur
Bron Archis
Nummer 411466

Uniek nr. *7.40.1.1187*

Coördinaten	X=141580 / Y=376740
Plaats	Onbekend
Toponiem	Franse Hoef
Naam vinder	Roymans
Datum vondst	9999
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	
Datering	IJzertijd - IJzertijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	411587

Uniek nr.	*7.40.1.1190*
Coördinaten	X=139050 / Y=373860
Plaats	Reusel
Toponiem	
Naam vinder	Archaeological Research en Consultancy
Datum vondst	18-11-2008
Verwerving	archeologisch: proefsleuvenonderzoek
Beschrijving	Tijdens het onderzoek is een kleine hoeveelheid vondstmateriaal geborgen, bestaande uit keramiek, glas, metaal, pijpaarde, bouwmateriaal, natuursteen en vuursteen. Het grootste deel bestaat uit bouwmateriaal en gebruikskeramiek. Samen met het overige aangetroffen materiaal weerspiegelen deze vondsten bewoning van de opgravingslokatie. Dateerbare kenmerken en aangetroffen munten geven aan dat deze bewoning heeft plaatsgevonden gedurende de 18e / 19e eeuw.
Datering	Nieuwe tijd A - Nieuwe tijd A
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Stokkel 2009
Bron	Archis
Nummer	411746

Uniek nr.	*7.40.1.1253*
Coördinaten	X=141580 / Y=376960
Plaats	Hulsel
Toponiem	De Hoef
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	9999
Verwerving	niet-archeologisch: onbepaald/niet geregistreerd
Beschrijving	Bron: Een door R.S. Merckx opgesteld (pers)bericht d.d. 24-2-1982 met hier-op enkele aantekeningen door W.J.H. Verwers, luidende: 'verhoging in 'tland, ontginning in jaren '30, asplaats 1,5 - 2 m, 10-20 cm diepte, woelen1,25 m diep, bouwvoor 20 cm. 51C 141.58/376.96'. Deze gegevens zijn verwerkt in de tekst van Verwers 1984 (zie Literatuur).
Datering	Midden-Paleolithicum - Midden-Paleolithicum
Cultuur	onbepaald
Toelichting	
Literatuur	Verwers 1984a
Bron	Archis
Nummer	44824

Uniek nr.	*7.40.1.1296*
Coördinaten	X=140700 / Y=370300
Plaats	Reusel

Toponiem	Peelsche heide
Naam vinder	Fonteyn
Datum vondst	09-1983
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	Bron: Een door G.H. Fonteyn geschreven brief d.d. 15-11-1983 met v.w.b. deze waarneming de tekst: 'Vondstmelding. Kaartblad 57A, schaal 1:25.000:coördinaten: 140.7 x 370.3 : afslag (klingen), Neolithicum. Silex van uitmuntende kwaliteit. Betreft oppervlaktevondst op brandgang. Vinder en melding: G.H. Fonteyn. Datum vondst: sept.'83'.
Datering	Neolithicum - Neolithicum
Cultuur	onbepaald
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	44951

Uniek nr.	*7.40.1.1370*
Coördinaten	X=140813 / Y=376706
Plaats	Hulsel
Toponiem	Raamsloop
Naam vinder	RAAP
Datum vondst	09-2004
Verwerving	archeologisch: begeleiding
Beschrijving	Tijdens een acrheologische begeleiding in het kader van de realisatie van de ecologische verbindingszone Raamsloop is in het beekdal een beemdenstructuur aangetroffen. In een van de daartoe behorende sloten is de betreffende bel aangetroffen.
Datering	Nieuwe tijd - Nieuwe tijd
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Roymans & Moonen 2004
Bron	Archis
Nummer	51148

Uniek nr.	*7.40.1.1371*
Coördinaten	X=140730 / Y=376730
Plaats	Hulsel
Toponiem	
Naam vinder	RAAP
Datum vondst	09-2004
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	Tijdens een archeologische begeleiding in het kader van de ecologische verbindingszone raamsloop is net buiten het plangebied een vuursteenconcentratie van circa 30 bij 30 meter aangetroffen. Het betreft 8 stuks waarvan 3 bestaande uit wommersomkwartsiet.
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	n.v.t.
Toelichting	Wommersom-kwartsiet
Literatuur	Roymans & Moonen 2004
Bron	Archis
Nummer	51149

Uniek nr.	*7.40.1.1487*
Coördinaten	X=140852 / Y=374540
Plaats	Reusel
Toponiem	
Naam vinder	Grontmij

Datum vondst	01-03-2004
Verwerving	archeologisch: booronderzoek
Beschrijving	Het aardewerk werd in beide boringen aangetroffen in een grijsbruine laag meteen onderaan de Aan-horizont. Deze laag wordt geïnterpreteerd als een B-horizont. Opmerkelijk is echter dat onder deze B-horizont niet de verwachte C-horizont is aangetroffen maar wel een verstoorde laag. Mogelijk betreft het hier een vulling van een oude beekloop of ven, maar is het ook mogelijk dat het een archeologisch grondspoor betreft. Indien sprake is van een oude beekloop (of ven) die is gedempt met zand (inclusief aardewerk) van elders, dan betekent dit dat het aardewerk ook van elders afkomstig is. Indien dit zo is kunnen aan deze vondsten geen conclusies worden verbonden. Indien sprake is van een archeologisch grondspoor kunnen deze vondsten wijzen op de restanten van een nederzettingsterrein uit de IJzertijd/Romeinse Tijd, waarschijnlijk één enkele huisplaats.
Datering	IJzertijd - Romeinse tijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	Geraeds 2004a
Bron	Archis
Nummer	54708

Uniek nr.	*7.40.1.1493*
Coördinaten	X=139550 / Y=378350
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Vooreind
Naam vinder	RAAP
Datum vondst	2000
Verwerving	indirect: collectie
Beschrijving	
Datering	Vroege IJzertijd - Late IJzertijd
Cultuur	onbekend/n.v.t.
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	57899

Uniek nr.	*7.40.1.1653*
Coördinaten	Onbekend
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	
Naam vinder	R.S. Merckx
Datum vondst	1972 of eerder
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	gevonden op een zandweg in de bossen ten NW van Hooge Mierde; verscheidene concentraties over een afstand van ca. 200 m
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	Beex 1972l
BronLiteratuur	
Nummer	600160

Uniek nr.	*7.40.1.1659*
Coördinaten	Onbekend
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Hulselse Heide
Naam vinder	N. Roymans

Datum vondst	1974 of eerder
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	Beex 1974b
BronLiteratuur	
Nummer	600166

Uniek nr.	*7.40.1.1660*
Coördinaten	Onbekend
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	Goorven
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1974 of eerder
Verwerving	archeologisch: (veld)kartering
Beschrijving	
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	Beex 1974b
BronLiteratuur	
Nummer	600167

Uniek nr.	*7.40.1.1693*
Coördinaten	Onbekend
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	onbekend
Naam vinder	Particulier
Datum vondst	1883
Verwerving	niet-archeologisch graafwerk
Beschrijving	muntschat aangetroffen bij de afbraak van een schuurtje tussen de onderwijzerswoning en school. De muntvondst bestond uit 1 dubbele dukaat, 596 enkele dukaten, 50 rijders, 25 halve rijders, 10 dubbele louison dyr, 73 enkele louison dyr, 24 dubbele hongaar
Datering	Nieuwe tijd A - Nieuwe Tijd A
Cultuur	onbekend
Toelichting	muntschat aangetroffen bij de afbraak van een schuurtje tussen de onderwijzerswoning en school.
Literatuur	Anonymus 1995
BronLiteratuur	
Nummer	600200

Uniek nr.	*7.40.1.1904*
Coördinaten	X=141400 / Y=376825
Plaats	Onbekend
Toponiem	De Hoef
Naam vinder	J. Roest
Datum vondst	onbekend
Verwerving	onbekend
Beschrijving	gevonden in dal van zijstroompje van Raamloop
Datering	Vroege Bronstijd - Midden-Bronstijd
Cultuur	Hilversum-cultuur
Toelichting	fragmenten van 1 of meer potten

Literatuur
Bron Slofstra-archief
Nummer 600420

Uniek nr. *7.40.1.1921*
Coördinaten X=140300 / Y=379300
Plaats Lage-Mierde
Toponiem Kouwenberg
Naam vinder H. Swasssen
Datum vondst 1950
Verwerving niet-archeologisch
Beschrijving gevonden bij maken van afrastering; vindplaats gelegen tussen de Braakhoek en de Kouwenberg
Datering Vroeg-Neolithicum B - Bronstijd
Cultuur onbekend
Toelichting
Literatuur Hoof, D., 1970:
Bron Slofstra-archief
Nummer 600437

Uniek nr. *7.40.1.1922*
Coördinaten X=140600 / Y=376675
Plaats Onbekend
Toponiem Het Hoog
Naam vinder J. Roest
Datum vondst begin 1960's
Verwerving onbekend
Beschrijving oppervlaktevondst; vindplaats is hoge kop aan westkant van de Raamloop
Datering Midden-Neolithicum A - Laat-Neolithicum A
Cultuur onbekend
Toelichting "geretoucheerd klingmes van lichtgrijze vuursteen" = vermoedelijk spitskling (Michelsbergcultuur of pseudo-Grans-Pressigny-dolk
Literatuur
Bron Slofstra-archief
Nummer 600439

Uniek nr. *7.40.1.1923*
Coördinaten X=140600 / Y=376675
Plaats Onbekend
Toponiem Het Hoog
Naam vinder N. Roymans
Datum vondst 1972-1974
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving oppervlaktevondsten; vindplaats gelegen op hoge kop aan westkant van de Raaamloop
Datering Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur onbekend
Toelichting
Literatuur
Bron Slofstra-archief
Nummer 600440

Uniek nr. *7.40.1.1924*
Coördinaten X=140600 / Y=376675

Plaats	Onbekend
Toponiem	Het Hoog
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1972-1974
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	oppervlaktevondsten; vindplaats gelegen op hoge kop aan westkant van de Raaamloop
Datering	Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur	onbekend
Toelichting	Datering o.g.v. associatie met Wommersom-kwartsiet
Literatuur	
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600441

Uniek nr.	*7.40.1.1925*
Coördinaten	X=140600 / Y=376675
Plaats	Onbekend
Toponiem	Het Hoog
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1972-1974
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	oppervlaktevondsten; vindplaats gelegen op hoge kop aan westkant van de Raamloop
Datering	Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur	onbekend
Toelichting	Datering o.g.v. associatie met Wommersom-kwartsiet
Literatuur	
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600442

Uniek nr.	*7.40.1.1926*
Coördinaten	X=140600 / Y=376675
Plaats	Onbekend
Toponiem	Het Hoog
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1972-1974
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	oppervlaktevondsten; vindplaats gelegen op hoge kop aan westkant van de Raaamloop
Datering	Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur	onbekend
Toelichting	Datering o.g.v. associatie met Wommersom-kwartsiet
Literatuur	
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600443

Uniek nr.	*7.40.1.1927*
Coördinaten	X=141050 / Y=376400
Plaats	Onbekend
Toponiem	De Bus
Naam vinder	J. & N. Roymans
Datum vondst	1973-1978
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	oppervlaktevondst op akker; vindplaats gelegen op hoge kop tussen Raamsloop en zijstroompje
Datering	Midden-Neolithicum A - Laat-Neolithicum B

Cultuur onbekend
Toelichting
Literatuur
Bron Slofstra-archief
Nummer 600444

Uniek nr. *7.40.1.1928*
Coördinaten X=138080 / Y=378090
Plaats Onbekend
Toponiem Hoolstraat
Naam vinder J. & N. Roymans
Datum vondst 27546
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving oppervlaktevondst op akker
Datering Midden-Neolithicum A - Laat-Neolithicum B
Cultuur onbekend
Toelichting
Literatuur
Bron Slofstra-archief
Nummer 600445

Uniek nr. *7.40.1.1929*
Coördinaten X=137450 / Y=376775
Plaats Onbekend
Toponiem Het Hoog
Naam vinder N. Roymans
Datum vondst 27820
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving oppervlaktevondst op akker
Datering Midden-Neolithicum A - Laat-Neolithicum B
Cultuur onbekend
Toelichting
Literatuur
Bron Slofstra-archief
Nummer 600446

Uniek nr. *7.40.1.1930*
Coördinaten X=141100 / Y=376375
Plaats Onbekend
Toponiem De Bus
Naam vinder N. Roymans
Datum vondst 1978
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving oppervlaktevondst op akker
Datering Midden-Neolithicum A - Laat-Neolithicum B
Cultuur onbekend
Toelichting gepolijst; grijze vuursteen
Literatuur
Bron Slofstra-archief
Nummer 600447

Uniek nr. *7.40.1.1931*
Coördinaten X=138350 / Y=377060
Plaats Onbekend
Toponiem Hongerense Beemden
Naam vinder onbekend

Datum vondst	onbekend
Verwerving	onbekend
Beschrijving	
Datering	Midden-Neolithicum A - Laat-Neolithicum B
Cultuur	onbekend
Toelichting	gepolijst; zwaar beschadigd
Literatuur	
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600448

Uniek nr.	*7.40.1.1942*
Coördinaten	X=138139 / Y=375376
Plaats	Reusel
Toponiem	Kattenbos
Naam vinder	W. Lavrijsen
Datum vondst	1967
Verwerving	onbekend
Beschrijving	vindplaats gelegen op hoog plateau ten westen van het Hoevense Loopje
Datering	Midden-Neolithicum A - Laat-Neolithicum B
Cultuur	onbekend
Toelichting	
Literatuur	Beex, G., 1967: Reusel, Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond 66, *58; Beex, G., Brabants heem 1967, 50; Roymans
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600462

Uniek nr.	*7.40.1.1943*
Coördinaten	X=137800 / Y=369650
Plaats	Reusel
Toponiem	De Moeren
Naam vinder	J. Jansen
Datum vondst	1966
Verwerving	onbekend
Beschrijving	vindplaats gelegen op hoge zandrug, genaamd "De Zandheuvel", aan de rand van de Moeren
Datering	Midden-Neolithicum B - Laat-Neolithicum A
Cultuur	Stein-groep
Toelichting	
Literatuur	Roymans, N., 1980
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600463

Uniek nr.	*7.40.1.1944*
Coördinaten	X=137800 / Y=369650
Plaats	Reusel
Toponiem	De Moeren
Naam vinder	J. Jansen
Datum vondst	1966
Verwerving	onbekend
Beschrijving	vindplaats gelegen op hoge zandrug, genaamd "De Zandheuvel", aan de rand van de Moeren
Datering	Midden-Neolithicum B - Laat-Neolithicum A
Cultuur	Stein-groep
Toelichting	"gesteelde spits met weerhaken"

Literatuur	Roymans, N., 1980
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600464

Uniek nr.	*7.40.1.1945*
Coördinaten	X=137800 / Y=369650
Plaats	Reusel
Toponiem	De Moeren
Naam vinder	J. Jansen
Datum vondst	1966
Verwerving	onbekend
Beschrijving	vindplaats gelegen op hoge zandrug, genaamd "De Zandheuvel", aan de rand van de Moeren
Datering	Midden-Neolithicum B - Laat-Neolithicum A
Cultuur	Stein-groep
Toelichting	
Literatuur	Roymans, N., 1980
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600465

Uniek nr.	*7.40.1.1946*
Coördinaten	X=137800 / Y=369650
Plaats	Reusel
Toponiem	De Moeren
Naam vinder	J. Jansen
Datum vondst	1966
Verwerving	onbekend
Beschrijving	vindplaats gelegen op hoge zandrug, genaamd "De Zandheuvel", aan de rand van de Moeren
Datering	Midden-Neolithicum B - Laat-Neolithicum A
Cultuur	Stein-groep
Toelichting	"klingmes"
Literatuur	Roymans, N., 1980
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600466

Uniek nr.	*7.40.1.1947*
Coördinaten	X=141630 / Y=371850
Plaats	Reusel
Toponiem	De Strook
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1973
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	vindplaats gelegen op waterscheiding van stroomgebied van Maas en Schelde
Datering	Midden-Neolithicum B - Midden-Bronstijd
Cultuur	
Toelichting	"gesteelde pijlpunt met weerhaken"
Literatuur	Roymans, N., 1980
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600467

Uniek nr.	*7.40.1.1948*
Coördinaten	X=141630 / Y=371850
Plaats	Reusel
Toponiem	De Strook

Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1973
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	vindplaats gelegen op waterscheiding van stroomgebied van Maas en Schelde
Datering	Midden-Neolithicum B - Midden-Bronstijd
Cultuur	
Toelichting	enkele stuks; datering op basis van associatie met pijlpunt
Literatuur	
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600468

Uniek nr.	*7.40.1.1949*
Coördinaten	X=140650 / Y=372325
Plaats	Reusel
Toponiem	Peelse Heide
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1975 e.v.
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	vindplaats gelegen op waterscheiding van stroomgebied van Maas en Schelde
Datering	Midden-Neolithicum B - Midden-Bronstijd
Cultuur	
Toelichting	"gesteelde pijlpunt met weerhaken"
Literatuur	Roymans, N., 1980 : Archeologisch overzicht van de gemeente Reusel, in noot 18
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600469

Uniek nr.	*7.40.1.1950*
Coördinaten	X=140650 / Y=372325
Plaats	Reusel
Toponiem	Peelse Heide
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1975 e.v.
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	vindplaats gelegen op waterscheiding van stroomgebied van Maas en Schelde
Datering	Midden-Neolithicum B - Midden-Bronstijd
Cultuur	
Toelichting	"enkele schrabbers"; datering o.g.v. associatie met spits met weerhaken en schachtdoorn; ter plaatse zijn echter ook mesolithische artefacten gevonden; Het Slofstra-archief geeft als archief het Neolithicum
Literatuur	Roymans, N., 1980 : Archeologisch overzicht van de gemeente Reusel, in noot 18
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600470

Uniek nr.	*7.40.1.1951*
Coördinaten	X=140650 / Y=372325
Plaats	Reusel
Toponiem	Peelse Heide
Naam vinder	N. Roymans
Datum vondst	1975 e.v.
Verwerving	archeologisch: veldkartering

Beschrijving	vindplaats gelegen op waterscheiding van stroomgebied van Maas en Schelde
Datering	Mesolithicum - Mesolithicum
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	Roymans, N., 1980 : Archeologisch overzicht van de gemeente Reusel, in noot 18
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600471

Uniek nr.	*7.40.1.1952*
Coördinaten	X=141075 / Y=375775
Plaats	Reusel
Toponiem	Hoevenheike
Naam vinder	onbekend
Datum vondst	1973 e.v.
Verwerving	onbekend
Beschrijving	vindplaats op hoge kop tussen Raamloop en zijstroompje
Datering	Midden-Neolithicum A - Laat-Neolithicum B
Cultuur	
Toelichting	van gepolijste bijlen
Literatuur	Roymans, N., 1980 : Archeologisch overzicht van de gemeente Reusel
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600472

Uniek nr.	*7.40.1.1953*
Coördinaten	X=140850 / Y=375840
Plaats	Reusel
Toponiem	Hoevenheike
Naam vinder	onbekend
Datum vondst	1973
Verwerving	onbekend
Beschrijving	vindplaats op hoge kop tussen Raamloop en zijstroompje
Datering	Midden-Neolithicum B - Laat-Neolithicum A
Cultuur	Stein-groep
Toelichting	
Literatuur	Roymans, N., 1980 : Archeologisch overzicht van de gemeente Reusel, noot 19
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600473

Uniek nr.	*7.40.1.2067*
Coördinaten	X=140960 / Y=376500
Plaats	Hoogeloon
Toponiem	de Bus (hoge kop tussen Raamloop en zijstroompje)
Naam vinder	J. Roest
Datum vondst	1949/1963
Verwerving	onbekend
Beschrijving	scherven romeins aardewerk/ terra sigilata kommetje
Datering	Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur	onbekend
Toelichting	CAA nr. 1979:0494
Literatuur	
Bron	Slofstra-archief
Nummer	600589

Uniek nr. *7.40.1.2068*
Coördinaten X=141040 / Y=376370
Plaats Hoogeloon
Toponiem de Bus (hoge kop tussen Raamloop en zijstroompje)
Naam vinder N. Roymans / J. Roymans
Datum vondst 1973-1978
Verwerving oppervlaktevondst
Beschrijving fragmenten onversierd inheems, fragmenten met vingertopindrukken, fragmenten met groeflijnen, fragmenten gevernist aardewerk
Datering Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur onbekend
Toelichting CAA nr. 1979:0491
Literatuur
Bron Slofstra-archief
Nummer 600590

Uniek nr. *7.40.1.2069*
Coördinaten X=136230 / Y=377610
Plaats Hoogeloon
Toponiem Smitsstraat
Naam vinder
Datum vondst 1931
Verwerving wegwerkzaamheden
Beschrijving Fundering uit de tijd van de Romeinen
Datering Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur onbekend
Toelichting
Literatuur H. Mandos en A. Kaakebeeke - J. van Giesbergen
Bron Slofstra-archief
Nummer 600591

Uniek nr. *7.40.1.2083*
Coördinaten X=139500 / Y=374500
Plaats Hoogeloon
Toponiem Kruisstraat
Naam vinder A. Jansen
Datum vondst 1969-1970
Verwerving bouwputten
Beschrijving fragmenten van gladwandig wit aardewerk
Datering Romeinse tijd - Romeinse tijd
Cultuur onbekend
Toelichting CAA nr. 1979:0479
Literatuur N. Roymans
Bron Slofstra-archief
Nummer 600611

Uniek nr. *7.40.1.2205*
Coördinaten X=137400 / Y=377025
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Het Hoog
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst onbekend
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving munt is zoekgeraakt

Datering Vroeg-Romeinse Tijd - Midden-Romeinse Tijd
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen
Nummer 600740

Uniek nr. *7.40.1.2435*
Coördinaten 138300 / 374825
Plaats Reusel
Toponiem Ziekbleek
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Mesolithicum - Neolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; Reu-KA
Nummer 600973

Uniek nr. *7.40.1.2436*
Coördinaten 137950 / 374800
Plaats Reusel
Toponiem Bakmannen
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Mesolithicum - Laat-Neolithicum A
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; Reu-KA2
Nummer 600974

Uniek nr. *7.40.1.2437*
Coördinaten 137900 / 374725
Plaats Reusel
Toponiem Bakmannen
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; Reu-KA-3
Nummer 600975

Uniek nr. *7.40.1.2440*
Coördinaten 138575 / 377850

Plaats Hooge Mierde
Toponiem Langvoort
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Neolithicum A **-** Laat-Neolithicum A
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HM-MO
Nummer 600977

Uniek nr. *7.40.1.2441*
Coördinaten 138075 **/** 378250
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Hoolstraat
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Ijzertijd **-** Ijzertijd
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HM-HL
Nummer 600978

Uniek nr. *7.40.1.2446*
Coördinaten 135875 **/** 378500
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Twisselt
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Mesolithicum **-** Neolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HM-TW-3
Nummer 600983

Uniek nr. *7.40.1.2447*
Coördinaten 135775 **/** 378325
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Twisselt
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Mesolithicum **-** Mesolithicum
Cultuur
Toelichting

Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HM-TW-4
Nummer 600984

Uniek nr. *7.40.1.2448*
Coördinaten 138375 / 377050
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Hongeren
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Paleolithicum - Midden-Paleolithicum
Cultuur
Toelichting op kern met klingnegatieven
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; LA
Nummer 600985

Afbeelding: Deze ovaal bewerkte vuurstenen schaaf (7.40.1.2448) is waarschijnlijk gebruikt om huiden schoon te maken (ware grootte is 7 cm).

Uniek nr. *7.40.1.2449*
Coördinaten 135575 / 376275
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Hoogen Duin
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; HM-HD
Nummer 600986

Uniek nr. *7.40.1.2450*

Coördinaten 138475 / 376350
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Gagel
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolithicum - Neolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; Gagel
Nummer 600987

Uniek nr. *7.40.1.2451*
Coördinaten 138350 / 376975
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Hongeren
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Neolithicum A - Laat-Neolithicum A
Cultuur
Toelichting top van dolk
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; LA-2
Nummer 600988

Uniek nr. *7.40.1.2453*
Coördinaten 137000 / 379325
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Twiss.Baan
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Midden-Mesolithicum - Laat-Mesolthicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; Breeven
Nummer 600989

Uniek nr. *7.40.1.2455*
Coördinaten 136200 / 379675
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Panneven
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolithicum - Neolithicum
Cultuur

Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; PA-1
Nummer 600991

Uniek nr. *7.40.1.2457*
Coördinaten 135975 / 379675
Plaats Hooge Mierde
Toponiem Panneven
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolithicum - Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; PA-3
Nummer 600993

Uniek nr. *7.40.1.2463*
Coördinaten 136650 / 374650
Plaats Reusel
Toponiem Beleven
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolihicum - Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; BEL-6
Nummer 600999

Uniek nr. *7.40.1.2464*
Coördinaten 136375 / 374450
Plaats Reusel
Toponiem Beleven
Naam vinder P. van Gisbergen
Datum vondst
Verwerving archeologisch: veldkartering
Beschrijving
Datering Laat-Paleolithicum - Mesolithicum
Cultuur
Toelichting
Literatuur
Bron archief-Van Gisbergen; BEL-7
Nummer 601000

Uniek nr. *7.40.1.2465*
Coördinaten 139100 / 382150
Plaats Lage Mierde
Toponiem Dunse Dijk

Naam vinder	P. van Gisbergen
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	
Datering	Laat-Paleolithicum **-** Neolithicum
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	
Bron	archief-Van Gisbergen; Dunse D.
Nummer	601001

Uniek nr.	*7.40.1.2467*
Coördinaten	140575 **/** 376700
Plaats	Hulsel
Toponiem	Busschoor
Naam vinder	P. van Gisbergen
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: veldkartering
Beschrijving	
Datering	Laat-Paleolithicum **-** Laat-Paleolithicum
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	
Bron	archief-Van Gisbergen; HU-BU
Nummer	601002

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 139612 **/** ***Y=*** 373313
Plaats	Reusel
Toponiem	Sleutelstraat
Naam vinder	VUhbs archeologie
Datum vondst	23-11-2016
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	-
Cultuur	
Toelichting	Tijdens het onderzoek zijn slechts twee antropogene sporen aangetroffen. Beide sporen zijn kuilen uit - de Late Middeleeuwen of Nieuwe Tijd. De kuilen zijn verder beide zeer ondiep bewaard gebleven.
Literatuur	Martijn Bink 2017
Bron	Archis
Nummer	1156588

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 139554 **/** ***Y=*** 373350
Plaats	Reusel
Toponiem	
Naam vinder	BAAC BV
Datum vondst	16-10-2014
Verwerving	archeologisch: boring
Beschrijving	
Datering	Nieuwe Tijd - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	Pepers, K.H.J 2015

Bron	Archis
Nummer	1113030

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 139052 / ***Y=*** 374049
Plaats	Reusel
Toponiem	
Naam vinder	ADC ArcheoProjecten
Datum vondst	18-9-2015
Verwerving	archeologisch: begeleiding
Beschrijving	De Archeologische Begeleiding behelsde het toezicht houden op het uitgraven van de rioleringssleuf in de Lensheuvel tussen de straten Leijenstraat/Plonderijen en Beemden. - Het noordelijk deel van het onderzochte tracé bleek door afgraving in het verleden geen sporen te bevatten. Ten zuiden hiervan zijn enkele archeologische sporen en de opvullingen van respectievelijk een poel en een droge greppel aangetroffen. De aard en datering van de meeste sporen is echter onduidelijk. Eén spoor is geïnterpreteerd als greppel, wellicht is het een bermgreppel. De overige sporen zijn mogelijke kuilen of paalkuilen.
Datering	Middeleeuwen - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	
Literatuur	De Boer, R., en J. Dijkstra 2016
Bron	Archis
Nummer	1113661

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 139550 / ***Y=*** 375500
Plaats	Reusel
Toponiem	Molenakkers
Naam vinder	ADC ArcheoProjecten
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	IJzertijd - IJzertijd Late Middeleeuwen B - Nieuwe Tijd Midden Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd Vroeg
Cultuur	
Toelichting	In opdracht van de gemeente Reusel - De Mierden heeft ADC ArcheoProjecten een Inventariserend Veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd voor het plangebied Molenakkers. Vooronderzoek heeft aangetoond dat zich op deze locatie een dekzandrug met daarop een hoge zwarte enkeerdgrond bevindt. Het gebied heeft een hoge archeologisch verwachting. De voorgenomen bouwplannen zullen de eventuele archeologische resten vernietigen of ernstig beschadigen. - Tijdens het onderzoek zijn resten uit een, vooralsnog, onbekende periode aangetroffen. Het gebrek aan vondsten in deze sporen doet een datering in de Prehistorie vermoeden. Naast deze resten werden overblijfselen uit de overgang van de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd aangetroffen. Het gaat dan om greppels, kuilen en een tweetal waterkuilen, die in de periode 1400-1700 gedateerd worden. -
Literatuur	Benthem, A. van, 2006
Bron	Archis
Nummer	1082752/ 417422/ 404252

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 140620 / ***Y=*** 376400
Plaats	Bladel
Toponiem	Litsvoort
Naam vinder	particulier
Datum vondst	
Verwerving	verwervingswijze niet te bepalen
Beschrijving	
Datering	Vroeg Mesolithicum - Laat Mesolithicum
Cultuur	
Toelichting	In opdracht van Royal Haskoning BV heeft RAAP een archeologische advieskaart vervaardigd. Hiervoor is o.a. gebruik gemaakt van gegevens uit de collectie van een amateur-archeoloog.
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	1082226/ 420737/ 139822 en 1082228/ 420743/ 139821 en 1082230/ 420747/ 139816

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 140593 / ***Y=*** 377995
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kerkweg
Naam vinder	Synthegra BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: boring
Beschrijving	
Datering	Vroege Middeleeuwen D - Late Middeleeuwen A
Cultuur	
Toelichting	In boring 4 werden talrijke archeologische indicatoren aangetroffen onder de Ap- horizont. Het betreft met name brokken verbrande leem (39 stuks) en een licht verbrand wandfragment van geelwitbakkend gedraaid aardewerk uit de vroege of volle middeleeuwen. Deze artefacten wijzen op de aanwezigheid van een afvalkuil uit de vroege en of volle middeleeuwen in dit deel van de onderzoekslocatie en kunnen gerelateerd worden aan de nabijgelegen vindplaatsen met nederzettingsresten uit voornoemde perioden (zie ARCHIS-onderzoeksmelding 862 en ARCHIS-waarnemingsnummer 14747). - De associatie van verbrande leem en verbrand schervenmateriaal wijst alvast in de richting van een nederzetting en/of enkelvoudige woonplaats in de buurt die hier ooit door een brand werd geteisterd -
Literatuur	Liefferinge, N. van, 2007
Bron	Archis
Nummer	1094432/ 425336/ 416343

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 139619 / ***Y=*** 374255
Plaats	Reusel
Toponiem	Plonderijen/ Den Boegent/ Den Herd
Naam vinder	BILAN
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: boring
Beschrijving	

Datering	Bronstijd - IJzertijd Late Middeleeuwen B - Late Middeleeuwen B
Cultuur	
Toelichting	Op 25 juli 2005 werd er aan BILAN opdracht verleend voor een archeologisch vooronderzoek in de deelgebieden Wilhelminalaan, Den Boegent en Lokbossen in Reusel- De Mierden. De aanleiding was een voorgenomen nieuwbouw op de locatie. - Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek aangevuld met een karterend booronderzoek. Het doel van het onderzoek was het vaststellen van de archeologische verwachting van het plangebied. - Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied een hoge archeologische waarde heeft vanwege de verwachte aanwezigheid van hoge zwarte enkeerdgronden. De gronden worden gekenmerkt door een esdek van meer dan 50 cm dik dat mogelijk onderliggende archeologie heeft beschermd. In de omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologische waarnemingen bekend die voornamelijk dateren uit de periode vanaf de vroege Middeleeuwen. Ook zijn er vondsten bekend uit de periode vroeg Neolithicum tot Bronstijd en de Romeinse tijd. - Tot in de loop van de twintigste eeuw heeft het plangebied een agrarische functie gehad, daarna raakten de deellocaties bebouwd die inmiddels grotendeels weer gesloopt is. Daardoor zullen delen van de bodem verstoord zijn. - Uit veldonderzoek blijkt dat zich in het grootste deel van deellocatie 1 hoge zwarte enkeerdgronden bevinden, bedekt met een recente circa 60 tot 90 cm dikke ophooglaag. In deze ophooglaag was bouwmateriaal aanwezig dat waarschijnlijk afkomstig is van de bebouwing uit de twintigste eeuw. Er werden ook fragmenten baksteen aangetroffen in het ondergelegen esdek. - In deellocatie 2 komen voornamelijk hoge zwarte enkeerdgronden voor met in het noordwestelijke deel laarpdzolgronden. Langs de straat Ploderijen was er in de onderste 20 tot 40 cm van de A-horizont sprake van bijmenging met baksteen en/of koolas. - In deellocatie 3 bestond de bodem in het westelijke deel uit lage enkeerdgronden en het oostelijke deel uit hoge enkeerdgronden, bedekt met een 70 tot 80 cm vrij recent dek. In het westelijke bevond zich de verstoorde A-horizont en in het oostelijke deel waren nog resten van een podzolprofiel aanwezig, maar over het algemeen was de A-horizont verstoord. - In deelgebied 3 werd een vuursteenafslag aangetroffen uit de steentijd en bevond zich in het noordelijke deel een fragment aardewerk uit 1400-1500. In het zuidelijke deel werden fragmenten uit de Bronstijd tot IJzertijd aangetroffen. Deze indicatoren bevonden zich voornamelijk in het esdek dat in de loop van de tijd als bouwvoor werd gebruikt en bevonden zich dus niet meer in situ. - Op basis van deze resultaten wordt er voor het gehele plangebied een vervolgonderzoek aanbevolen in de vorm van proefsleuven. -
Literatuur	Boer, E. de, 2005
Bron	Archis
Nummer	1083543/ 425496/ 403736

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 139312 / ***Y=*** 374360
Plaats	Reusel
Toponiem	Groeneweg/ Lokbossen
Naam vinder	BILAN
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: boring
Beschrijving	
Datering	Paleolithicum - IJzertijd

	Late Middeleeuwen A - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Op 25 juli 2005 werd er aan BILAN opdracht verleend voor een archeologisch vooronderzoek in de deelgebieden Wilhelminalaan, Den Boegent en Lokbossen in Reusel- De Mierden. De aanleiding was een voorgenomen nieuwbouw op de locatie. - Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek aangevuld met een karterend booronderzoek. Het doel van het onderzoek was het vaststellen van de archeologische verwachting van het plangebied. - Uit het bureauonderzoek blijkt dat het plangebied een hoge archeologische waarde heeft vanwege de verwachte aanwezigheid van hoge zwarte enkeerdgronden. De gronden worden gekenmerkt door een esdek van meer dan 50 cm dik dat mogelijk onderliggende archeologie heeft beschermd. In de omgeving van het plangebied zijn verschillende archeologische waarnemingen bekend die voornamelijk dateren uit de periode vanaf de vroege Middeleeuwen. Ook zijn er vondsten bekend uit de periode vroeg Neolithicum tot Bronstijd en de Romeinse tijd. - Tot in de loop van de twintigste eeuw heeft het plangebied een agrarische functie gehad, daarna raakten de deellocaties bebouwd die inmiddels grotendeels weer gesloopt is. Daardoor zullen delen van de bodem verstoord zijn. - Uit veldonderzoek blijkt dat zich in het grootste deel van deellocatie 1 hoge zwarte enkeerdgronden bevinden, bedekt met een recente circa 60 tot 90 cm dikke ophooglaag. In deze ophooglaag was bouwmateriaal aanwezig dat waarschijnlijk afkomstig is van de bebouwing uit de twintigste eeuw. Er werden ook fragmenten baksteen aangetroffen in het ondergelegen esdek. - In deellocatie 2 komen voornamelijk hoge zwarte enkeerdgronden voor met in het noordwestelijke deel laarpdzolgronden. Langs de straat Ploderijen was er in de onderste 20 tot 40 cm van de A-horizont sprake van bijmenging met baksteen en/of koolas. - In deellocatie 3 bestond de bodem in het westelijke deel uit lage enkeerdgronden en het oostelijke deel uit hoge enkeerdgronden, bedekt met een 70 tot 80 cm vrij recent dek. In het westelijke bevond zich de verstoorde A-horizont en in het oostelijke deel waren nog resten van een podzolprofiel aanwezig, maar over het algemeen was de A-horizont verstoord. - In deelgebied 3 werd een vuursteenafslag aangetroffen uit de steentijd en bevond zich in het noordelijke deel een fragment aardewerk uit 1400-1500. In het zuidelijke deel werden fragmenten uit de Bronstijd tot IJzertijd aangetroffen. Deze indicatoren bevonden zich voornamelijk in het esdek dat in de loop van de tijd als bouwvoor werd gebruikt en bevonden zich dus niet meer in situ. - Op basis van deze resultaten wordt er voor het gehele plangebied een vervolgonderzoek aanbevolen in de vorm van proefsleuven. -
Literatuur	Boer, E. de, 2005
Bron	Archis
Nummer	1083544/ 425498/ 403737

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 138240 / ***Y=*** 379220
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Hasselt
Naam vinder	VUhbs archeologie
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Romeinse Tijd - Romeinse Tijd
Cultuur	

Toelichting	In het plangebied Hasselt II is een ca. 2,8 hectare groot terrein archeologisch onderzocht door middel proefsleuven. Tijdens dit onderzoek zijn drie archeologische ensembles aangetroffen: één kuil uit de Romeinse tijd, twee paalsporen uit de IJzertijd (mogelijk deel van een spieker) en lijnelementen (greppels/weg) uit de periode Late Middeleeuwen - Nieuwste tijd. Tijdens het veldwerk is een bescheiden aantal vondsten geborgen. De meeste vondsten kwamen aan het licht tijdens de aanleg van de werkputten en zijn afkomstig uit het plaggendek. Bij de vondsten gaat het uitsluitend om aardewerk, natuursteen en bouwmateriaal.
Literatuur	Lascaris, M., 2007
Bron	Archis
Nummer	1084461/ 422036/ 404946

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 139606 / ***Y=*** 374300
Plaats	Reusel
Toponiem	De Boegent
Naam vinder	BAAC BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	
Datering	Midden Paleolithicum - Midden Paleolithicum Late Middeleeuwen B - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	De opgraving heeft aangetoond dat het onderzoeksgebied in het verleden bewoond is geweest. Dit is niet geheel verwonderlijk, omdat het gebied gelegen is op een dekzandrug. Op deze rug is later een esdek gevormd. Onder esdekken is de kans op het aantreffen van oude bewoningssporen groot. - De opgraving heeft een erf uit de Late Bronstijd of Vroege IJzertijd blootgelegd. Dit erf bestaat vermoedelijk uit één boerderij en één of meerdere spiekers. Een waterput is niet aangetroffen, hetgeen overigens niet opmerkelijk is. De mogelijke waterput of waterkuil zal aangelegd zijn in een laaggelegen terreindeel, buiten het opgegraven areaal. Het is ook mogelijk dat de nabijheid van een beek, zoals het Schuurloopje, een waterput overbodig maakte. De boerderij is van een soort dat in de Late Bronstijd en de Vroege IJzertijd voorkomt en gerekend wordt tot het type Sint Oedenrode. Vergelijkbare boerderijen zijn in het verleden in Zuid-Nederland opgegraven in onder andere Lieshout, Den Dungen en Riethoven.14 Parallellen elders in Nederland stammen uit Wijk bij Duurstede en Deventer-Colmschate. Kenmerkend is het gebruik van binnenstijlparen, ook wel gebinten genoemd. Deze zorgen er voor dat de structuur drieschepig is, zonder waarneembare nokpalen. Ook de structuren uit Deventer- Colmschate en huis 388 uit Lieshout vertonen geen enkele nokpaal. - Van de grote kuilen in de boerderij lijkt kuil 40, gezien zijn vorm en ligging, op een zogenaamde kelderkuil. Dit type kuilen komt vaker voor in deze periode en wordt gezien als interne opslagkuil. Voorbeelden van huizen met één of meerdere van deze kuilen zijn onder andere gevonden in Someren-Waterdael en Loon op Zand. Ook de scherven van fors aardewerk wijzen in de richting van een kelderkuil. De andere grote kuil, spoor 37, is geen duidelijke kelderkuil. Er is slechts een beperkte hoeveelheid, deels verbrand, aardewerk en leem aanwezig, in tegenstelling tot grote hoeveelheden tefriet. Bij het opgraven van de kuil kwamen veel brokken houtskool voor de dag, terwijl er geen andere aanwijzingen zijn voor vuur in de kuil zelf. Mogelijk heeft deze kuil een rituele functie gehad. Dergelijke kuilen, gevuld met fragmenten maalsteen,

	al dan niet verbrand aardewerk en huttenleem komen ook voor in Limburg, België en Duitsland. Leon van Hoof noemt deze kuilen het type Geleen-Krawinkel. Hij associeert de kuilen met een verlatingsritueel en ziet het verlaten van boerderijen en het stichten van nieuwe niet zozeer als een gevolg van het onbewoonbaar worden van het gebouw, maar meer als een sociaal proces. Een erf kan mogelijk verlaten zijn als het gezinshoofd overleed of door andere sociale oorzaken. Dit verlaten van een boerderij kan gepaard gaan met niet meer te achterhalen rituelen, waarvan een kuil vol ¿afval¿ het resultaat is. De datering van de kuil komt overeen met die van de boerderij. Het C14-onderzoek van het houtskool heeft aangetoond dat de kuil uit de periode Late Bronstijd tot Vroege IJzertijd stamt. Het is niet uit te sluiten dat bij de boerderij nog enkele spiekers meer aanwezig zijn geweest. De boerderij zelf heeft waarschijnlijk deel uit gemaakt van een systeem van zgn. ¿zwervende erven¿. Hierbij verplaatste men de boerderij op het moment dat de akkers in de directe omgeving uitgeput waren. Op deze manier verschoof de bewoning over het landschap gedurende de (Late)Bronstijd en de IJzertijd. Pas laat in de IJzertijd werden de nederzettingen plaatsvast. Er is dan ook grote kans dat in de omgeving bewoningssporen worden aangetroffen uit voorgenoemde periodes. De aanwezigheid van dikke zwarte enkeerdgronden doet vermoeden dat het hele gebied in het verleden is gebruikt als woonlocatie en bijbehorend landbouwgebied. Recente opgravingen hebben dit ook aangetoond. Bij toekomstige werkzaamheden binnen en direct buiten de kom van Reusel moet rekening worden gehouden met de aanwezigheid van archeologische sporen.
Literatuur	Weerden, J.F. van, 2008
Bron	Archis
Nummer	1093451/ 428738/ 415126

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 140153 / ***Y=*** 375371
Plaats	Reusel
Toponiem	De Denestraatsche Akkers
Naam vinder	Diachron UvA BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd Nieuwe Tijd Laat - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Op de locaties Reusel-Reeneik en Lage Mierde-¿t Laar zijn geen sporen- en of vondstencomplexen van enige betekenis aangetroffen.
Literatuur	Hissel, M, 2008
Bron	Archis
Nummer	1090309/ 431226/ 411248

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 140350 / ***Y=*** 377620
Plaats	Hulsel
Toponiem	Wilibrordlaan
Naam vinder	Diachron UvA BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	

Datering	Nieuwe Tijd - Nieuwe Tijd
Cultuur	
Toelichting	Op het terrein aan de Willibrordlaan zijn greppels uit de Nieuwe tijd (en mogelijk één uit de Late-Middeleeuwen) gevonden, die waarschijnlijk samenhangen met de ontginning van het terrein tot akker. Verder zijn in de sleuven geen sporen- en/of vondstcomplexen aangetroffen. Vermoedelijk was het in het verleden te nat om te bewonen en het is waarschijnlijk ook pas laat ontgonnen, in het begin van de Nieuwe tijd of mogelijk zelfs pas in de 17e eeuw. De aangetroffen greppels zijn óf subrecent óf heel ondiep en vondstarm óf hebben geen aantoonbare samenhang, en de inhoudelijke kwaliteit scoort daarmee dermate laag, dat er geen sprake is van een behoudenswaardige vindplaats.
Literatuur	Hissel, M, 2008
Bron	Archis
Nummer	1085343/ 431228/ 411250

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 140565 / ***Y=*** 377738
Plaats	Hulsel
Toponiem	Kerkweg
Naam vinder	Diachron UvA BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Nieuwe Tijd - Nieuwe Tijd Nieuwe Tijd Laat - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Op het terrein Hulse-Kerkweg zijn twee vroeg-/vol-middeleeuwse paalkuilen opgegraven, mogelijk onderdeel van een huisplattegrond of schuur van een erf (en nederzetting). Echter, gezien de grote recente verstoringen in de directe nabijheid van de paalkuilen en het feit dat grote delen van de bovengrond zijn afgegraven, is deze vindplaats niet waardevol genoeg om in aanmerking te komen voor behoud.
Literatuur	Hissel, M, 2008
Bron	Archis
Nummer	1090866/ 431294/ 411880

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 138403 / ***Y=*** 379840
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Lage Mierde Ganzepoen
Naam vinder	Diachron UvA BV
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Vroege Middeleeuwen - Late Middeleeuwen
Cultuur	
Toelichting	Met de proefsleuf op Ganzepoen is zeer waarschijnlijk een gedeelte van een huisplattegrond (of grote schuur) van een erf uit de Vroege-/Volle-Middeleeuwen vrijgelegd. De sporen zijn goed geconserveerd. Gezien de ligging van de palenrij (diagonaal in de proefsleuf, doe over de lengte van het onderzoeksterrein ligt) en gezien de kleine omvang van het onderzoeksterrein (350 m2) is het vrijwel uitgesloten dat de plattegrond in zijn geheel vrijgelegd kan worden. De kans dat het bijbehorende erf in het geheel onderzocht kan worden is aldus eveneens nihil. Bovendien zijn

	rondom dit kleine terrein ook al huizen gebouwd en straten aangelegd.
Literatuur	Hissel, M, 2008
Bron	Archis
Nummer	1085344/ 431296/ 411888

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 138697 / ***Y*=** 379276
Plaats	Lage Mierde
Toponiem	Tinnen Pot 6
Naam vinder	particulier
Datum vondst	19-3-2010
Verwerving	archeologisch: proefputten/proefsleuven
Beschrijving	
Datering	Nieuwe Tijd Midden - Nieuwe Tijd Midden Nieuwe Tijd Midden - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Op 25 maart 2010 heeft Becker & Van de Graaf bv een Inventariserend Veldonderzoek karterende fase door middel van proefsleuven uitgevoerd aan de Tinnen Pot 6. Aanleiding hiervoor is de geplande bouw van een drietal huizen. Bij de bouw van de huizen zal de bodem tot op een diepte van maximaal 1 meter beneden maaiveld verstoord worden, waardoor eventuele archeologische resten vernietigd zullen worden.Op 25 maart 2010 heeft Becker & Van de Graaf bv een Inventariserend Veldonderzoek karterende fase door middel van proefsleuven uitgevoerd aan de Tinnen Pot 6. Aanleiding hiervoor is de geplande bouw van een drietal huizen. Bij de bouw van de huizen zal de bodem tot op een diepte van maximaal 1 meter beneden maaiveld verstoord worden, waardoor eventuele archeologische resten vernietigd zullen worden. Het doel van het archeologisch onderzoek was het vaststellen van de afwezigheid of aanwezigheid van een eventuele archeologische vindplaats. - Het veldwerk, bestaande uit het aanleggen en documenteren van twee proefsleuven, is in één dag uitgevoerd en afgerond. Tijdens het veldwerk zijn een twaalftal grondsporen aangetroffen, twee fragmenten bouwmateriaal en slechts één fragment aardewerk. Er kan op basis van het vondstmateriaal geen datering gegeven worden aan de aangetroffen sporen. Vermoedelijk zijn de meeste aangetroffen sporen van (sub)recente datum. Er is geen archeologische vindplaats aangetroffen. - Gezien het feit dat er geen archeologische vindplaats is aangetroffen en er geen archeologisch relevante sporen of vondsten zijn aangetroffen, adviseert Becker & Van de Graaf geen vervolgonderzoek. - n de afwezigheid of aanwezigheid van een eventuele archeologische vindplaats. - Het veldwerk, bestaande uit het aanleggen en documenteren van twee proefsleuven, is in één dag uitgevoerd en afgerond. Tijdens het veldwerk zijn een twaalftal grondsporen aangetroffen, twee fragmenten bouwmateriaal en slechts één fragment aardewerk. Er kan op basis van het vondstmateriaal geen datering gegeven worden aan de aangetroffen sporen. Vermoedelijk zijn de meeste aangetroffen sporen van (sub)recente datum. Er is geen archeologische vindplaats aangetroffen. - Gezien het feit dat er geen archeologische vindplaats is aangetroffen en er geen archeologisch relevante sporen of vondsten zijn aangetroffen, adviseert Becker & Van de Graaf geen vervolgonderzoek. -
Literatuur	De Nes, E. Moerman, S. 2010
Bron	Archis
Nummer	1092446/ 435948/ 414846

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 136832 / ***Y=*** 377649
Plaats	Hooge Mierde
Toponiem	De Leeuwerik
Naam vinder	VUhbs archeologie
Datum vondst	
Verwerving	archeologisch: opgraving
Beschrijving	
Datering	Late Middeleeuwen B - Nieuwe Tijd Laat Nieuwe Tijd Midden - Nieuwe Tijd Laat Nieuwe Tijd Midden - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	Naar aanleiding van het vooronderzoek zijn twee delen van het plangebied opgegraven: een deel van het noordoostelijke plangebied en een deel van het zuidelijke plangebied. In beide plangebieden zijn archeologische resten gevonden. - In het Noordoostelijke plangebied zijn diverse greppels/sloten, paalkuilen en kuilen aangetroffen. Een rij van zeven paalkuilen is mogelijk de lange wand van een gebouwplattegrond. Het gebouw, mogelijk een schuur, dateerd in de Nieuwe Tijd. - In het Zuidelijk plangebied is de mogelijke locatie van de schuurkerk opgegraven. Het onderzochte terrein is onderdeel geweest van een erf dat is begrensd door greppels. Op dit erf zijn onder andere een bakstenen muur, een vloer en vier waterputten aangetroffen. De muur en de vloer behoren waarschijnlijk tot één gebouw uit de 17de/18de eeuw. Van de vier waterputten hebben er drie een met plaggen opgeworpen beschoeiing en één een beschoeiing van opgemetselde bakstenen. Eén plaggenwaterput is gedateerd en lijkt gebruikt te zijn in het eind van de 16de eeuw. De bakstenen waterput is gebruikt in de 19de eeuw. Alle sporen zijn in de Nieuwe Tijd te dateren. -
Literatuur	Tops, B., 2008
Bron	Archis
Nummer	1086012/ 436305/ 421695

Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	**X=** 139933 / ***Y=*** 374875
Plaats	Reusel
Toponiem	Wilhelminalaan
Naam vinder	MUG Ingenieursbureau BV
Datum vondst	25-11-2010
Verwerving	archeologisch: boring
Beschrijving	
Datering	IJzertijd - Nieuwe Tijd Laat
Cultuur	
Toelichting	In een aantal boringen is in de oude akkerlaag aardewerk aangetroffen alsmede enkele stukken natuursteen en natuurlijke vuursteen. Tabel 2.1 geeft een overzicht weer van de boringen en de archeologische inhoud. Het aardewerk is sterk gefragmenteerd, maar in sommige brokjes is een magering van kwartskorrels of potgruis te zien. Het merendeel van de scherven is zo klein dat ze niet gedateerd kunnen worden. Op grond van de magering en het soms zachte aardewerk is in overleg met de beheerder van het Noordelijk Archeologisch Depot een globale datering opgesteld (met dank aan de heer dr. E. Taayke). De meest waarschijnlijke datering is late ijzertijd/Romeinse tijd. -
Literatuur	G.J. de Roller 2011
Bron	Archis

Nummer	1099287/ 437688/ 422403
Uniek nr.	*7.40.1.*
Coördinaten	X= 139562 / Y= 373304
Plaats	Reusel
Toponiem	
Naam vinder	BAAC BV
Datum vondst	20-10-2014
Verwerving	archeologisch: boring
Beschrijving	Fragment enkelzijdig geglazuurd, roodbakkend aardewerk uit de 16e-17e eeuw
Datering	Nieuwe Tijd - Nieuwe Tijd
Cultuur	Onbekend
Toelichting	
Literatuur	
Bron	Archis
Nummer	3964005100

Bibliografie Reusel-De Mierden

Aben, A.M.. Transport en agrarische ontwikkeling: de betekenis van een tramlijn voor de agrarische ontwikkelingen in Bladel en Reusel, 1982-1902. *Jaarboek Varia Historica Brabantica* 10 (1981) 131- 159.

Anonymous. Van Hulislaum to Hulsel, Hulsel, 1978 (Het gaat om een klapper die is samengesteld door het Comité 1100 jarig bestaan Parochie van Sint Clemens Hulsel)

Anonymus. Schatgraven in Lage Mierde een eeuw geleden. *Steen voor Steen* 1995, nr 1, 9-11.

Anonymus. *1897-1997. 100 jaar Boerenbond Reusel: van boeren aan de grens tot boeren met grenzen.* Reusel (Heemkunde Werkgroep Reusel), 1997. (ISBN: 9080035440)

Anonymus. *Het Reuselse leven in beeld. Van begin 20e eeuw tot ….* Reusel (Heemkunde Werkgroep Reusel), 2001.

Arts, N., Een vuurstenen bijltje uit het dal van de Reusel te Broekzijde, gemeente Moergestel*. De Kleine Meijerij : vlugschrift van de Heemkundekring en het Streekarchivariaat van Oisterwijk, Berkel-Enschot, Esch, Haaren, Helvoirt, Moergestel, Udenhout* 38 (1987) 42-43.

Asseldonk, M.M.P. van. *Helmondse cijns Veghel I* (1406 - 1540). Zpl., 1988. (1988b)

Asseldonk, M.M.P. van. *Cijnsboeken van de heer van Helmond (±1600 - 1783) betreffende Veghel*. zpl., 1988. (1988c)

Asseldonk, M.M.P. van. *Helmondse cijnsregisters betreffende Veghel 1599 - 1783*. Zpl., 1988. (1988d)

Asseldonk, M.M.P. van. *De Meierij van 's-Hertogenbosch. De evolutie van plaatselijk bestuur, bestuurlijke indeling en dorpsgrenzen, circa 1200 - 1832.* Oosterhout, 2002. (ISBN: geen)

Asseldonk, M.M.P..*De Meierij ontrafeld. Plaatselijk bestuur, dorpsgrenzen en bestuurlijke indeling in de Meierij van 's-Hertogenbosch, circa 1200-1832.* Tilburg, 2003.

Asseldonk, M.M.P. van, K.A.H.W. Leenders. Een middeleeuwse IJzeren Rijn? De route Antwerpen - Roermond. *Noordbrabants Historisch Jaarboek* 20 (2003) 53 – 92.

Beex, B.. *Bredase Baan Bladel – streep in het landschap.* (z.p. z.j.)

Beex, G.. Noord-Brabant in de Romeinse tijd. *Brabants Heem 5 (1953)* 125-137. (1953c)

Beex, G.. Vondstmeldingen. *Brabants Heem* 15 (1963) 138-139. (1963b)

Beex, G.. Nodeloos verlies voor de Brabantse archeologie. *Brabants Heem* 16 (1964) 62-64. (1964b)

Beex, G.. Vondstmeldingen. *Brabants Heem* 16 (1964)136-137. (1964e)

Beex, G.. Reusel. *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 65 (1966) *19. (1966d)

Beex, G.. Reusel. *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 65 (1966) *88. (1966n)

Beex, G.. Reusel. *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 66 (1967) *58. (1967b)

Beex, G.. Reusel. *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 68 (1969) *48. (1969b)

Beex, G.. Hooge Mierde. *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 71 (1972) *144. (1972l)

Beex, G.. Hoge Mierde. *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 73 (1974) 183. (1974b)

Beex, G.. Reusel. *Bulletin van de Koninklijke Nederlandse Oudheidkundige Bond* 73 (1974), 185. (1974c)

Beex, G.. Molens in Hoogeloon, Hapert en Casteren. In: *Drie dorpen een gemeente: een bijdrage tot de geschiedenis van Hoogeloon, Hapert en Casteren.* Hapert, 1987, 136-143.

Beex, G.. *Drie dorpen een gemeente. Een bijdrage tot de geschiedenis van Hoogeloon, Hapert en Casteren.* Hapert, 1987, 145-146.

Benthem, A. van. *Hulsel Kerkekkers, Gemeente Reusel – De Mierden: Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven.* Amersfoort, 2007. (ADC-rapport, 941)

Benthem, A. van, 2006: *Reussel Molenakkers (gemeente Reusel-De Mierden). Een inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven* (ADC rapport 704), Amersfoort

Benthem, A. van, 2006: *Hooge Mierde, De Leeuwerik (gemeente Reusel - De Mierden). Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven* (ADC rapport 772), Amersfoort

Berkel, G. van, K. Samplonius. *Nederlandse plaatsnamen. De herkomst en betekenis van onze plaatsnamen.* Utrecht, 1995.

Bink, M., 2007: *Reusel, Beukenlaan. Inventariserend Veldonderzoek door middel van proefsleuven* (BAAC rapport A07.0126), 's-Hertogenbosch

Bink, M., 2007: *Reusel-Boegent Kruisstraat. Inventariserend veldonderzoek door middel van proefsleuven* (Baac rapport A-07.0112), 's-Hertogenbosch

Bink, Martijn, 2017: *Reusel Sleutelstraat Inventariserend Veldonderzoek door middel van Proefsleuven* (Zuidnederlandse archeologische rapporten 450), Amsterdam

Bijsterveld, A.J.A.. Laverend *tussen Kerk en wereld. De pastoors in Noord-Brabant 1400 - 1570.* Amsterdam, 1993.

Blom, J.C.H., E. Lambert (red.). *Geschiedenis van de Nederlanden*. Baarn, 2006.

Boer, R. De en J. Dijkstra 2016: *Archeologisch onderzoek Lensheuvel, gemeente Reusel-De Mierden. Een archeologische begeleiding* (ADC-rapport 4071),'s-Hertogenbosch

Boer, E. de, 2005: *Reusel-De Mierden (NB), Wegekker* (Bilan rapport), Tilburg

Boer, E. de, 2005: *Reusel - De Mierden (NB), Wilhelminalaan, Den Boegent, Lokbossen. Archeologisch vooronderzoek* (Bilan Rapport 2005/109), Tilburg

Boerjan, J.F., M.E.J. Rijken. *Hooge en Lage Mierde in oude ansichten, waarin afbeeldingen uit Hooge Mierde, Lage Mierde en Hulsel.* Zaltbommel (Europese Bibliotheek), 1974 (1e dr), 1984 (2e dr)

Bolmers, J.B.. Over zeer oude Linden. *Brabants Heem* 17 (1975) 40- 45.

Boots, G.J., 2015: *archeologisch proefsleuvenonderzoek Lage Mierdsedijk te Reusel* (Econsultancy-rapport 15021132), Swalmen

Borre, J. vanden, 2006: *Reusel - de Mierden, Wilhelminalaan, Den Boegent, Lokbossen. Een Inventariserend Veldonderzoek in de vorm van proefsleuven* (Baac rapport 609), 's-Hertogenbosch

Byvanck, A.W.. *Excerpta Romana, bronnen der Romeinsche geschiedenis van Nederland*. *Deel III.* 's-Gravenhage, 1947.

Camps, H.P.H.. *Oorkondenboek van Noord - Brabant tot 1312. Deel I, De Meierij van 's - Hertogenbosch (met de heerlijkheid Gemert).* Den Haag, 1979.

Caspers, Th., V. Bakker, F. van Erve. *Handboek Brabants landschap. Gids van de natuurgebieden in Noord-Brabant*. Haaren (Stichting het Noordbrabants Landschap), 1999.

Dams, A., F.J.P. Huijbregts en J. Spoorenberg red.. *Eersel Duizel Steensel. Drie Zaligheden. Een bijdrage tot haar geschiedenis.* Hapert, 1989.

Daniëls, N. red.. *Reusel àòn de meet*. Reusel (Heemkunde Werkgroep Reusel), 1983.

Debunne, B. & J. Hoevenberg, 2004: *Herinrichting Groote Beerze (gemeenten Oirschot en Reusel-De Mierden): archeologisch vooronderzoek.* Tilburg, 2004. (BILAN-rapport 2004/17)

Delporte, F.M.J. en E. Heunks 2011: *Archeologisch onderzoek locatie Weijererf te Reusel - proefsleuvenonderzoek* (Grontmij Archeologische rapporten 1026), Eindhoven

Diependaal, S., P. van\de Luytelaar, S.M. Koeman, 2011: *Leendestraat te Hooge Mierde (IVO-P) (*Synthegra rapport S100201), Valkenswaard

Ellenkamp, R., 2015: *Uitbreiding effectgerichte maatregelen, 6 projectgebieden provincie Noord-Brabant*; (RAAP-rapport 2963), Weert

Emmens, K., S.R. Masselink, G. van Tussenbroek. *Monumenteninventarisatie gemeente Bladel: Actualisatie gemeentelijke monumentenlijst.* Den Bosch (BAAC), 2003. (BAAC rapport 00.038.)

Felix,, P.. *Das Zweite Jahrtausend vor der Zeitrechnung in den Niederlanden: Studien zur Bronzezeit,* Rostock, 1945.

Enklaar, D. Th.. *Gemeene gronden in Noord Brabant in de Middeleeuwen. In het licht gegeven door D.Th. Enklaar.* Utrecht, 1941. (ix, 378 p.) (Werken der Vereeniging tot uitgaaf der bronnen van het oud vaderlandsche recht ; 3e reeks, no.9)

Geraeds, J.J.G.. *Archeologisch onderzoek Kleine Hoeven te Reusel.* Eindhoven, 2004. (Grontmij Archeologische Rapporten) (2004a)

Gerrets, Danny, 2014: *Hulsel de Kanten en Vooreind* (Synthegra rapport S 120383), Valkenswaard.

Gisbergen, J. van. Hooge Mierde: kleurrijk zwart-wit bekeken, 1880-1980. Dorpsbelangen Hooge Mierde: Hooge Mierde, 1990

Glasbergen, W.. Barrow excavations in the Eight Beatitudes. I. The excavations. *Palaeohistoria* 2 (1954) 1-134.

Haan, M.J.A. de, S.W. Jager. *Formulier Veldwerkregistratie 51C-018 Reusel - Hulsel – Steenoven* (= ongepubliceerd verslag ROB), Amersfoort, 2003. (2003a)

Hagen, J., G.W.J. Janssen. *Acht eeuwen kerken in Reusel.* Reusel (Heemkunde Werkgroep Reusel), 1995. (Bijdragen tot de kennis van het Reusels heem deel 11). (316 p., ill., Index op naam en plaatsnaam. ISBN: 90-800354-3-2 geb)

Heesters, M.. Archeologisch project in de kom van Reusel: Speurtocht naar de Romaanse kerk. *De Scheeper* nr. 26 (1995) 8-9.

Heesters, M.. Archeologisch onderzoek te Reusel in 1870. *De Scheeper, nr. 40 (1999)* 22-23.

Heesters, W.. *Schijndel. Historische verkenningen*. Waalre, 1984.

Heijden, C.G.W.P. van der. *Schrandere boeren en schriele bestuurders. Bevolking en bestaan in een Kempische plattelandsgemeente. Hooge en Lage Mierde, 1810-1940.* Tilburg, 1996.

Herpt, van P.. Jan Roest. *Steen voor Steen* nr. 24 (november 2003) 20-21.

Hissel, M, 2008: *Vijf keer Archeologie in Reusel-De Mierden* (AAC Publicaties 48), Amsterdam

Kempen, P. van en M. van der Kamp. De opgraving van de middeleeuwse kerk van Reusel in 1997. *De Schéépe*r*, nr. 36 (1997)* 13-21.

Kolman, C., B.O. Meierink, R. Stenvert. *Monumenten in Nederland: Noord-Brabant.* Zwolle, 1997.

Kessel, J. van, F. Roijmans. *Natuurgebied het Kroonven: Kroonven – Klein Kroonven en Tjopvenneke.* [z.p.], 1993.

Kooi, M. & M. Bink, 2012: *Reusel-De Mierden (NB), Wegekker* (Baac- Bilan rapport 2012-B1410), Tilburg

Lanting, J.N. & J. van der Plicht. De 14C-chronologie van de Nederlandse pre- en protohistorie; I: Laat-Paleolithicum, *Palaeohistoria 37/38* (1995/1996) 71-125.

Lanting, J.N. & J. van der Plicht. De 14C-chronologie van de Nederlandse pre- en protohistorie, IV: bronstijd en vroege ijzertijd, *Palaeohistoria 43/44*, (2001/2002) 117-262 (speciaal 181).

Lascaris, M., 2007: *Verslag van het archeologisch proefsleuvenonderzoek Lage Mierde De Hasselt II, gemeente Reusel-De Mierde* (Zuidnederlandse Archeologische Rapporten 99), Amsterdam

Lascaris, M.A. en J.W. de Kort, 2017: *Verstoorde Percelen; Een analyse van de doelmatigheid van boringen en profielputten voor het bepalen van de mate van verstoring (*RCE Rapportage 244), Amersfoort

Lavrijsen, W.. *Reusel tijdens de Tweede Wereldoorlog.* Reusel (Heemkunde Werkgroep Reusel), 1985. (Bijdragen tot de kennis van het Reusels heem deel. 6)

Lavrijsen, J.. Opgravingen in de middeleeuwse kerken van Reusel. *De Scheeper* 7 (nr. 27), augustus 1995, 10-13.

Leenders, K.A.H.W., 2015: *De dynamische hoeve. Veranderingen in boerderijgebouwen en hun omgeving in de Meierij van 's-Hertogenbosch 1662-2015*, Woudrichem.

Leenen, C., 2010: Jos. Bedaux architect (1910-1989), Rotterdam.

Leeuwe, de R.. *Nieuwe huizen in Hulsel : een laat-merovingische nederzetting met een nieuw huistype op een nieuwbouwlocatie.* Leiden, 2008. (Archol rapport.)

Liefferinge, N. van, 2007: *Kerkweg* (Synthegra rapport P0502325), Valkenswaard

Limpt, A.H.G.M. van. *Kent u ze nog... de Reuselnaren.* Zaltbommel (Europese Bibliotheek), 1984.

Limpt, A.H.G.M. van. *Reusel in oude ansichten*. Zaltbommel (Europese Bibliotheek), 1971 (1e dr), 1984 (2e dr).

Maes, N.C.M. *Genetische kwaliteit inheemse bomen en struiken. Deelproject: Randvoorwaarden en knelpunten bij behoud en toepassing van inheemse genenmateriaal.* Wageningen (Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek (IBN-DLO)), 1993. (IBN-rapport, ISSN 0928-6888; 020, ill., Rapport samengesteld in opdracht van het Informatie en Kennis Centrum, NBLF, Ministerie LNV, uitgevoerd door Ekologisch Adviesburo Maes, lit.opg., 86 p).

Margry, P.J.,en C.M.A. Jaspers (red.). *Bedevaartplaatsen in Nederland. Deel 2: Provincie Noord-Brabant.* Amsterdam / Hilversum, 1998. (Meertens Instituut en Uitgeverij Verloren, 1017 p. ill. krtn. ISBN 90-6550-567-9.)

Megens - Linders, A.M.H.. *Transcriptie van het cijnsregister uit het archief van de raad en rentmeestergeneraal der domeinen, inv.nr. 193. Sint-Oedenrode 1646 - 1651.* (zjr, zpl, op BHIC beschikbaar)

Melssen, J.. Over wapens en zegels: Reusel. *Kroniek van de Kempen* 6 (1986) 108-110.

Melssen, J.. Een zegelstempel, *Van schild en vaan*, 4 (1997) nr. 4, 42-43. (1997a)

Melssen, J.. Nieuw wapen voor Reusel-De Mierden? *Van Schild en Vaan* 4 (1997) 37. (1997b)

Melssen, J.. Een suggestie voor het wapen van de nieuwe gemeente Reusel-De Mierden. *Van Schild en Vaan* 4 (1997) 48. (1997c)

Melssen, J.. Wapen en vlag voor de nieuwe gemeente Reusel-De Mierden. *Van Schild en Vaan* 6 (1999) 23-26.

Melssen, J.. Het wapen van de nieuwe gemeente Reusel-De Mierden. *De Nederlandsche Leeuw* 117 (2000) 241-242.

Meurkens, P.. *Bevolking, economie en cultuur van het oude Kempenland*. Bergeijk, 1985.

Naus, J.. *Kamp Lage Mierde 1939-heden,* Lage Mierde, 1988.

Nes, E. De, Moerman, S., 2010: *Inventariserend Veldonderzoek, karterende fase, d.m.v. proefsleuven, Tinnen Pot 6 Lage Mierde, gemeente Reusel-De Mierden* (IDDS Archeologie-rapport 933), Noordwijk

Pepers, K.H.J., 2015: *Gemeente Reusel-De Mierden. Plangebied Sleutelstraat/Het hof te Reusel* (BAAC-rapport V-14.0226), ‘s-Hertogenbosch

Roller G.J. de , 2011: *Archeologisch booronderzoek Wilhelminalaan 87A/B te Reusel, gemeente Reusel-De-Mierden* (MUG rapport 2011-3),

Roymans, J.A.M., B.J. Moonen. *Ecologische verbindingszone Raamsloop.* Amsterdam, 2004. (RAAP-rapport, Regionaal Archeologisch Archiverings Project)

Roymans, J.A.M., 2008: *Herinrichting Raamsloop te Mispeleind, gemeente Reusel- de Mierden; archeologische begeleiding van de grondwerkzaamheden* (Raap rapport 1686), Weert

Roymans, N..Archeologisch overzicht van de gemeente Reusel, *Brabants Heem* 32 (1980) 12-22.

Roymans, N.. Archeologisch overzicht van de gemeente Reusel. In: *Van gummigallegen.* Reusel (Heemkunde werkgroep Reusel), 1979, 98-112.

Roymans, J.A.M., 2011: *Plangebied Beleven te Reusel Gemeente Reusel - De Mierden Archeologische begeleiding van de graafwerkzaamheden* (RAAP-notitie 3739), Weert

Sanders, J.G.M., W.A. van Ham, J. Vriens (red.). *Noord-Brabant tijdens de Republiek der Verenigde Nederlanden 1572 - 1795. een institutionele handleiding.* Den Bosch/Hilversum 1996.

'Schatgraven in Lage Mierde een eeuw geleden'. In: *Steen voor steen*, nr. 1 (juni 1995), p. 9-11.

Seijnen, M.. Oud-Reusel, het dorp en zijn bewoners: het archeologisch onderzoek. *De Schéépe*r nr. 30 (1996) 8-13.

Smulders, W., i.s.m. M. Heesters. *Honderd jaar fraters in Reusel, 1884-1984*. Reusel (Heemkunde Werkgroep Reusel), 1984. (Bijdragen tot de kennis van het Reusels heem deel. 7) (Met lit. opg., 191 p)

Stokkel, P.J.A.. *Sporen uit de Nieuwe Tijd. Een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van proefsleuven op de nieuwbouwlocatie Nieuwe Erf aan de Lensheuvel 76 en 78 te Reusel, gemeente Reusel-De Mierden (N.-Br.)* Groningen, 2009. (ARC-Rapporten 2009-12)

Strijbos, H.. *Kerken van heren en boeren. Bouwhistorische verkenningen naar de middeleeuwse kerken in het kwartier Kempenland.* Den Bosch, 1995. (Bijdragen tot de studie van het Brabantse Heem 37.)

Swaanen, R.. Waterputten in Hooge Mierde: een opgraving in een oude dorpskern. *Westerheem: tweemaandelijks orgaan van de Archaeologische Werkgemeenschap voor Westelijk Nederland* 56 (2007) 266-269.

Tielemans, J.. *Proefopgraving oude kerken Reusel, aug. 1995. [Beeld & Geluid]*.

Theuws, F.. The archaeology and history of the curia of the abbey of Saint-Trond at Hulsel (province of North Brabant) (c.AD 700-1300). In: *Land and Ancestors*, p. 241-308.

Theuws, F.. Landed property and manorial organisation in Northern Austrasia: some considerations and a case study, in: Roymans, N., F. Theuws (red.). *Images of the past. Studies on ancient societies in Northwestern Europe*), Amsterdam, 1991, 299-407. (Studies in pre- en protohistorie, 7)

Theuws, F.. The archaeology and history of the curia of the abbey of Saint Trond at Hulsel (province of North Brabant) (c. AD 700-1300), in: Roymans, N., F. Theuws (red.), *Land and Ancestors. Cultural dynamics in the the Urnfield period and the Middle Ages in the Southern Netherlands.* Amsterdam, 1999, 241-308. (Amsterdam Archaeological Studies, 4)

Tops, B., 2008: *Leeuwerik, gemeente Reusel-De Mierden* (Zuidnederlandse Archeologische Notities 189), Amsterdam

Vanneste, H., 2007: *Reusel-De Mierden (NB), Wegekker. Archeologisch vooronderzoek d.m.v. proefsleuven* (BILAN-Rapport), Tilburg

Veldhoven, J., R. Rovers-Swaanen. *Mierde tussen kerk en kroeg: dorpsgezichten tussen 1500 en 1800.* [Hooge Mierden] (Stichting cultuurhistorische evenementen HKG de Mierden), 2008. (Met lit. opg., 95 p., ill., ISBN: 978-90-813216-2-4)

Verwiel, H., 'Het Zuid-Nederlands Heemkundig Museum'. In: *Brabantia* 32 (1983) nr. 6, p. 27-29.

Voordt-Pieck, L. van der, M. Kuijl. *Statistiek der provincie Noord-Braband volgens de uitkomsten van het kadaster bij deszelfs invoering.* Maastricht, 1845 (Geografisch Etablissement F. Desterbecq).

Voort, D. van de. *Veertien-Achttien. De geschiedenis van Reusel tijdens de Eerste Wereldoorlog. Reusel* (Heemkunde Werkgroep Reusel), 1990. (Bijdragen tot de kennis van het Reusels heem deel 10) (Met lit. opg., 101 p., ill., foto's, ISBN: 90-800354-2-4)

Weerden, J.F. van, 2008: *Reusel, Den Boegent* (Baac rapport A-07.0325), 's-Hertogenbosch

Werkgroep WOII. *Lage Mierde en Hulsel tussen oorlog en vrede 1940-1945.* Hooge en Lage Mierde (Heemkundegroep de Mierden), 1995.

Wieberdink, G.L. (samensteller). *Historische Atlas van Noord-Brabant. Chromotopografische Kaart des Rijks 1:25.000.* Den Ilp, 1989.

Wit, G. de, A. Sloos. *De interpretatie van archeologische waarnemingen in Archis. Een concept voor een nieuwe set complextypen.* Amersfoort, 2008. (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 165).

Wolters-Noordhoff. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000. Deel 4: Zuid Nederland 1838-1857.* Groningen,1990.

Wouters, P., Oud-Reusel. *De Schéépe*r, nr. 51 (dec. 2001) 12-15; nr. 48 (maart 2001) 18-20; nr. 52 (maart 2002) 23-26.

Wuisman, P.J.M., Schatgraven in Lage Mierde, een eeuw geleden. *De Rosdoek* nr. 54 (december 1989) 26-31.

Kaartmateriaal

Kaartmateriaal van Hulsel aanwezig in *Steen voor Steen*:
- 1996, nr. 4, p. 28;
- 1997, nr. 5, p. 11;
- 1997, nr. 6, p. 32 en 34;
- 1998, nr. 8, p. 18 (vijvers van Kuilenrode)

Kaartmateriaal van Lage Mierde aanwezig in *Steen voor Steen*:
- 1999, nr. 11, p. 32
- 1999, nr. 12, p. 19
- 2001, nr. 17, p. 8
- 2001, nr. 19. p. 20

Kaartmateriaal van Hooge Mierde aanwezig in *Steen voor Steen*:
- 2006, nr 30, p. 7

Kaart van Reusel rond 1945 aanwezig in: Lavrijsen, W.. *Reusel tijdens de Tweede Wereldoorlog.* Reusel (Heemkunde Werkgroep Reusel), 1985. (Bijdragen tot de kennis van het Reusels heem deel. 6), p. 154.

Kaart van het landschap van Reusel in 1850 aanwezig in: Anonymus. *1897-1997.100 jaar Boerenbond Reusel: van boeren aan de grens tot boeren met grenzen.* Reusel (Heemkunde Werkgroep Reusel), 1997. (ISBN: 9080035440) p. 37